

IGU INŠTITUT ZA GEOGRAFIJO UNIVERZE
EDVARDA KARDELJA V LJUBLJANI

MEŠANA DELAVSKO-KMEČKA GOSPODINJSTVA KOT DEJAVNIK RAZVOJA
KMETIJSTVA IN PODEŽELJA V OBČINI LENDAVA

Drago KLADNIK

Ljubljana, december 1986

INŠTITUT ZA GEOGRAFIJO
UNIVERZE EDVARDA KARDELJA

LJUBLJANA, Trg francoske revolucije 7

tematska sklopa: geografska geografija, ekonomska geografija,
mešana delavsko-kmečka gospodinjstva

avtorji:

Sipe

1. PORS 11 (družbena infrastruktura)
2. URP: Prostorsko usmerjanje družbeno razvojnih procesov v SRS
3. Programski sklop: Geografski vidiki razvoja Slovenskih robnih pokrajin
4. Tematski sklop: **MEŠANA DELAVSKO-KMEČKA GOSPODINJSTVA KOT DEJAVNIK RAZVOJA KMETIJSTVA IN PODEŽELJA V OBČINI LENDAVA**
5. Koordinator: Drago Kladnik
6. Sofinancer: Občinska raziskovalna skupnost Lendava

avtor: Alojzija Grčar

nosilec in koordinator:
Drago Kladnik

Drago Kladnik

direktor:
mag. Rado Genorio

Rado Genorio

7. Predmetna oznaka: agrarna geografija, ekonomska geografija,
mešana delavsko-kmečka gospodinjstva

Sodelavci

Nosilec naloge: Drago Kladnik

Avtor teksta: Drago Kladnik

AOP obdelava: Tatjana Ogrinc

Jože Mestnik

Analitska obdelava: Drago Kladnik

Marjeta Natek

Irena Stražar

Marta Špes

Barbara Tratnjek

Tekst natipkala: Alojzija Grčar

IZVLEČEK

V elaboratu smo podrobno opredelili problematiko mešanih delavsko-kmečkih gospodinjstev v občini Lendava, mejni občini s specifično narodnostno problematiko v Pomurju, ki ima v okviru republike Slovenije najugodnejše naravne pogoje za kmetovanje. Proučili smo demografske značilnosti, motive za nastanek mešanih delavsko-kmečkih gospodinjstev, potencialne za kmetijsko pridelavo, med katerimi so bile posebne pozornosti deležni zemljiški potenciali in mehaniziranost, organizacija kmečkega dela, značilnosti kmetijske pridelave, dopolnilne dejavnosti, dohodek, izdatki in investicije, problematika nasledstva in perspektiv, infrastrukturne značilnosti in problematik kmečke žene. Ugotavljamo, da so mešana delavsko-kmečka gospodinjstva nosilec kmetijstva, še posebno mešana pretežno kmečka gospodinjstva, ki po rezultatih močno prekašajo čiste kmetije. Zato bo potrebno ustrezno spodbujati njihov razvoj, saj v perspektivi ni pričakovati koncentracije kmetijske pridelave v večjem obsegu.

it is especially appropriate and necessary to stimulate the development of this type of farming, given that the concentration of farm production to any great extent is not expected.

ABSTRACT

In this elaboration we define in detail the problems of mixed worker-peasant households in Lendava, a border district of Pomurje with a strong Hungarian minority, where the most favorable natural conditions for agriculture in all of Slovenia are found. We investigated the demographic characteristics, the reasons behind the emergence of mixed worker-peasant households, the region's potential for agricultural production, in which land potential and mechanization were accorded especial attention, the organization of agricultural work, the characteristics of agricultural production, supplementary activities, income, outlay, and investment, the problem of heirs and its effect on future prospects, infrastructural characteristics, and the problems of farm wives. We determine that mixed, peasant-worker households are the main pillars of agriculture, especially those mixed, predominantly farming households, which easily surpass full-time farms in terms of their results. Thus it is especially appropriate and necessary to stimulate the development of this type of farming, given that the concentration of farm production to any great extent is not expected.

SPOSKI ŽENIG ZAPOSLENE IZVAN GOSPODARSTVA

- Sociološka sfera, Zagreb, 22 (1983/86), izšlo (1986),
str. 61-72, 11 cit. lit., 7 tabel.

REFRANCI

THE SOCIO-ECONOMIC ASPECTS OF LAND EXPLOITATION IN THE
SOCIALIST REPUBLIC OF SLOVENIA

Referat na Regionalnoj konferenciji Međunarodne geografske zveze
i društva za sociološka istraživanja u Zagrebu (1986).
Izdanje: 1986, str. 61-72, 11 cit. lit., 7 tabel.

BIBLIOGRAFIJA

Kladnik Drago

TISKANA DELA

CIUDAD DE MEXICO - NAJVEČJE MESTO SVETA

Evropa odkriva svet

- Pionir, Ljubljana (1986), št. 1, str. 24-26

MREŽA ODGOJNO-OBRAZOVANIH USTANOVA ZA DJECU PREDŠOLSKEGA UZRASTA
U SR SLOVENIJI KAO ELEMENAT PROSTORNOG RAZVOJA

- Zbornik radova jugoslovenskog simpozijuma "Geografski aspekti
prirodnih i ljudskih resursa Jugoslavije", Priština, 26. -
27.11.1984; Priština 1984 (izšlo 1986). Str. 235-242, 18 cit.
lit., 2 tabeli, 1 karta.

ODNOS MED NARODNOSTNO PROBLEMATIKO IN ELEMENTI KMETIJSKE PROIZ-
VODNJE NA PRIMERU NASELJA ČENTIBA

- Geographica Slovenica 16. Narodnostno mešana območja v SR Slo-
veniji-Premurje, Slovenska Istra.

Inštitut za geografijo Univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani,
1985 (izšlo 1986), Str. 40-42, 2 tabeli.

BARBIČ Ana, HORN Zdenka, KLADNIK Drago, KOVAČIČ Matija, KULOVEC
Milena, RUPENA Mara in SUNČIČ Franc:

SEOSKE ŽENE ZAPOSLENE IZVAN GOSPODARSTVA

- Sociologija sela, Zagreb, 22 (1983/86), izšlo (1986),
str. 61-72, 11 cit. lit., 7 tabel.

REFERAT

THE SOCIO-ECONOMIC ASPECTS OF LAND EXPLOITATION IN THE
SOCIALIST REPUBLIC OF SLOVENIA

Referat na Regionalni konferenci Mednarodne geografske zveze
(IGU) o mediteranskih deželah. Komisija za ruralni razvoj.
Granada, 25-30, avgust 1986, tipk., 13 str., 7 cit. lit.

K A Z A L O

	stran
1. UVOD	1
1.1. Teoretska izhodišča	1
1.2. Kratek pregled dosedanjih tovrstnih proučevanj po svetu in doma	5
1.3. Nekaj o klasifikacijah	12
1.4. Metodologija dela	19
2. RAZŠIRJENOST MEŠANIH DELAVSKO-KMEČKIH GOSPODINJSTEV V OBČINI LENDAVAL	24
3. DEMOGRAFSKE ZNAČILNOSTI	28
3.1. Starostna in spolna struktura	28
3.1.1. Starostna struktura gospodinjstev	30
3.2. Izobrazbena in kvalifikacijska struktura	50
3.3. Izobraževanje	51
3.4. Aktivnostna obeležja	61
4. MOTIVI ZA NASTANEK MEŠANIH-DELAVSKO KMEČKIH GOSPODINJSTEV	63
4.1. Zaposlovanje	65
4.2. Zdomstvo in povratništvo	72
4.3. Dnevne migracije zaposlenih	72
4.4. Razlogi za delo na kmetiji	79
4.5. Razlogi za nezaposlitev izven kmetije	86
5. POTENCIALI ZA KMETIJSKO PRIDELAVO	89
5.1. Demografski potenciali	89
5.2. Zemljiški potenciali	96
5.2.1. Velikost posesti	96
5.2.2. Promet s kmetijskimi zemljišči	101
5.2.3. Zaščitenost kmetij	103
5.2.4. Zemljiška razdrobljenost	105
5.3. Kmetijska mehanizacija	128
5.4. Gospodarska poslopja	147

	stran
6. ORGANIZACIJA KMEČKEGA DELA S POSEBNIM OZIROM NA VLOGI KMEČKE ŽENSKE	150
6.1. Urne obremenitve s kmetijskimi opravili	150
6.2. Zastopanost pri opravljanju značilnih kmetijskih opravil	156
6.3. Počitnice	160
6.4. Pomoč pri kmetijskih opravilih	161
6.5. Sodelovanje z zadrugami	167
6.6. Ocena pospeševalne službe	171
7. OSNOVNE ZNAČILNOSTI KMETIJSKE PRIDELAVE	181
7.1. Intenzivnost izrabe kmetijskih zemljišč	181
7.2. Značilnosti živinoreje	203
7.3. Tržnost oziroma samooskrbnost kmetovanja	222
7.4. Analiza nekaterih pokazateljev intenzivnosti kmetijske pridelave	242
8. DOPOLNILNE DEJAVNOSTI NA KMETIJI IN IZVEN NJE	260
9. DOHODKI, IZDATKI IN INVESTICIJE	262
10. PROBLEMATIKA NASLEDSTVA IN PERSPEKTIVE KMETOVANJA	273
11. OCENA NEKATERIH PROBLEMOV IN ZNAČILNOSTI MEŠANIH DELAVSKO-KMEČKIH GOSPODINJSTEV	300
12. PROBLEMATIKA KMEČKE ŽENE	315
12.1. Zastopanost pri odločanju v družini	316
12.2. Zastopanost pri porabi denarja	316
12.3. Vključenost v samoupravno in družbenopolitično življenje	318
12.4. Sodelovanje v društvih in izobraževanje	319
12.5. Počutje	320
13. INFRASTRUKTURNE ZNAČILNOSTI	328
13.1. Stanovanje	328
13.2. Vodooskrba	330
13.3. Ocena nekaterih elementov osebnega standarda	331

14. ZAKLJUČEK Z OPREDELITVIJO RAZVOJNE STRATEGIJE

stran
347

15. LITERATURA IN VIRI

352

16. SEZNAM TABEL

357

Za krajše ali x-izraženo, ki pridobiva dohodek iz kmetijstva in nekmetijskih dejavnosti, se je v zvezi uveljavil tudi izraz mešana kmetija. Šeprad se pogosto uporablja tudi izraz mešano gospodarstvo (Berkič et al., 1983).

Ni dvoma, da se v prvi fazi nastojanja mešane kmetije predstavljajo boljši korak naprej v smislu večje kmetijske pridelave in boljše izločitve, poleg pa je mnogokje prišlo do neskladij v razvoju in težav pri načrtovanju prav zaradi persistence. Številke populacije mešanih gospodarstev in lastniki-hotitelji v kmetijski proizvodnji, ki onemogoča hiter in intenzivno usmerjeno pridelavo.

Opredeliti vlogo mešanih gospodarstev-kmetijskih gospodarstev v posameznih regionalnih enotah v njihovem razvoju, v ohranjanju kulturne pokrajine in kmetijski pridelavi ni enostavno opravilo. Bilki tudi, saj mešani kmetijski gospodarji se pogosto javljajo razlike v stopnji regionalnega razvoja, tako da lahko predstavljajo različne stopnje razvoja in razvoja v drugih območjih pa lahko služijo kot vzirni faktorji pri razvijanju posebnosti in tipičnosti. Tipičen primer mešanih gospodarstev je tipičen primer mešanih gospodarstev.

1. UVOD

1.1. Teoretska izhodišča

Problematika mešanih delavsko-kmečkih gospodinjstev je v povojnem obdobju v različnih časovnih obdobjih na različnih območjih zaradi vsesplošne deagrarnizacije oziroma spreminjanja stare klasične agrarne v moderno industrijsko urbano družbo vseskozi prisotna, pri čemer pa se spreminjajo obseg populacije, značaj in vloga v okviru celotnega družbenoekonomskega razvoja (Kladnik, 1982).

Za družino ali gospodinjstvo, ki pridobiva dohodek iz kmetijstva in nekmetijskih dejavnosti, se je v svetu uveljavil tudi izraz mešana kmetija, čeprav se pogosto uporablja tudi izraz mešano gospodinjstvo (Barbič et al., 1983). Ni dvoma, da so v prvi fazi nastajanja mešane kmetije predstavljale določen korak naprej v smislu večje kmetijske pridelave in boljšega življenja, potem pa je mnogokje prišlo do neskladij v razvoju in težav pri načrtovanju prav zaradi persistence številne populacije mešanih gospodinjstev z lastnimi hotenji v kmetijski proizvodnji, ki onemogoča načrtno intenzivno usmerjeno proizvodnjo. Opredeliti vlogo mešanih delavsko-kmečkih gospodinjstev v posameznih regionalnih enotah, v njihovem razvoju, v ohranjanju kulturne pokrajine in kmetijski predelavi ni enostavno opravilo. Kajti tudi znotraj določenih pokrajin se pogosto javljajo razlike v stopnji regionalnega razvoja, tako da lahko predstavljajo mešane kmetije element napredka, v drugih območjih pa lahko delujejo kot zaviralni faktor v prizadevanjih posodobitve in tržne usmeritve kmetovanja. Lendavska občina ni tipičen primer za navedeno dvojnost, saj teče razvoj razmeroma enovito.

Za dosego optimalnih rezultatov pri proučevanju mešanih delavsko-kmečkih gospodinjstev je potrebno sintetizirati metodologijo in znanja večih znanstvenih disciplin (geografije, sociologije, agrarne ekonomike, ekonomije, ekologije, psihologije), kar zahteva prilagojeno metodologijo glede na pomanjkanje ustreznih statističnih podatkov. Vsekakor se da raziskavo razširiti tudi na pravne vidike (odnos do kmetijske zakonodaje), vlogo ženske v organizaciji in izvajanju kmetijskih opravil ter druga področja, vendar je takšen pristop žal pogosto subjektivno obarvan, kar spričo potrebnosti po čim jasnejši konkretizaciji ter kvantifikaciji problemov, pogosto ne prinaša željenih rezultatov.

Zato smo se odločili za izdelavo raziskave na podlagi pripravljene programa ob upoštevanju že znane metodologije, vendar smo nekatere probleme osvetlili na specifičen način, tako da je vsekoli prisotna razmeroma popolna diferenciacija med osnovnimi socioekonomskimi skupinami gospodinjstev in je osvetljeno njihovo reagiranje v prostorskih dogajanjih.

Sprejem novih zakonov na področju kmetijstva in morebitna nova davčna politika bo lastnike zemlje gotovo v večji meri silila, da bodo optimalno izkoriščali zemljo, tako da bodo nekatere majhne koristi dvojne zaposlitve in psihološko-moralni vidiki gotovo izgubili na pomenu. Izkušnje kažejo, da v primerih, ko postane dohodek izven kmetijstva dovolj velik, delo na kmetiji ni več potrebno niti ekonomsko utemeljeno; prihaja do prenehanja dela na zemlji. V naših razmerah bi to pomenilo polarizacijo na čista kmečka in čista nekmečka gospodinjstva, pri čemer se lahko računa tudi na spreminjanje določenega števila mešanih v kmečka gospodinjstva. Vendar pa je čas dokončne opredelitve še daleč, gotovo pa ga zavirajo in ga očitno še bodo tudi neustrezne socialno-posestne razmere (majhna in razdrobljena posest), ki onemogočajo nastanek in razvoj agrarnoprodukcijskih enot.

Tudi gospodarska kriza deluje destimulativno na polarizacijo socioekonomskih skupin. V določenem oziru pomeni celo korak na-

zaj v tej smeri, saj je opazno, da se je precej že povsem nekmečkih gospodinjstev vrnilo k delu na zemlji. Na drugi strani pa je tovrsten pristop pozitiven, saj je obdelan večji delež zemljišč in je v končni fazi tudi kmetijska predelava višja, čeprav za samooskrbo in za ceno nižje produktivnosti.

Družbena klima mora biti vseskozi usmerjena v prizadevanje, da tudi zemlja mešanih delavsko-kmečkih gospodinjstev ostane v čim večji meri in kar najbolj intenzivno obdelana. Ker izkušnje kažejo, da delavci-kmetje niso vselej slabši kmetje od čistih kmetov, smo si zadali za nalogo čimbolj korektno ugotoviti njihovo vlogo v kmetijski pridelavi in v ohranjanju stoletne fizionomije podeželske pokrajine.

Nastanek mešanih delavsko-kmečkih gospodinjstev je pogojen s procesom industrializacije in naraščanjem števila delovnih mest zunaj kmetijstva. Industrializacija ni povzročila le povečanja zaposlitvenega kontingenta, pač pa je zahtevala izrazito spremembo organizacije vseh sfer družbenega življenja, kar je povečalo število zaposlenih tudi v spremljajočih - terciarnih in kvartarnih dejavnostih. Omenjena inovacija ni mogla ostati brez posledic v prostorski razmestitvi prebivalstva. Prvotno pretežno na podeželju živeča populacija se je začela množično doseljevati v mesta, ki so začela naglo naraščati in prevzemati večstranske funkcije.

Vendar pa mesta niso bila sposobna vsrkati vsega deagrariziranega prebivalstva. Prav tako se je sčasoma industrializacija razširila tudi na podeželje, kjer je bila na voljo zdrava, poceni delovna sila. Na ta način so lahko tudi robne pokrajine razvojno napredovale, saj se je agrarna prenaseljenost lahko do neke mere znižala. Kot tretji, zelo pomemben moment pri nastanku in širjenju mešanih delavsko-kmečkih gospodinjstev moramo omeniti razvoj modernih prometnih sredstev in prometnic, kar je omogočilo intenzivno pretakanje delovne sile.

Cone bivanja, dela, izobraževanja, oskrbe in izrabe prostega časa so se vse tesneje medsebojno prepletale in tako je sleherni košček pokrajine dobil večplastno funkcijo. Prvotno so bile vse dejavnosti skocentrirane v zelo ozkem bivanjskem območju posameznikov. V novejšem času prihaja do tesnega prepletanja mestnih in podeželskih funkcij, s čimer postaja meja med vasjo in mestom vse bolj zabrisana.

Takšen razvoj je omogočil lastnikom zemlje, da se kljub redni zaposlitvi še vedno ukvarjajo z delom na zemlji. Vas je poleg tradicionalne agrarne funkcije prevzela tudi vlogo spalnega naselja za nekmečko delovno silo. Stopnja urbanizacije ni dohajala intenzivnosti procesa deagrarizacije. Ljudje z dvojno zaposlitvijo tvorijo poseben socialni sloj, ki je prav zavoljo te dvojne zaposlitve razvil svojstven življenjski stil in ritem ter svojstvene vzorce obnašanja.

Prav v naši republici je postal sloj kmeta-delavca izredno razširjen, bodisi da gre za dvojno vlogo posameznika, bodisi gospodinjev, pri čemer se spreminja vloga posameznih družinskih članov. Izoblikovala se je značilna socialna stratifikacija na slovenskem podeželju, pri čemer velja izdvojiti naslednje vodilne grupe s specifičnim odnosom do zemlje in do različnih oblik družbenega življenja:

- čista kmečka gospodinjstva,
- mešana delavsko-kmečka gospodinjstva ter
- nekmečka gospodinjstva na kmečkih gospodarstvih.

V ospredju proučevanja socialne geografije je prav proučevanje reagiranja različnih socialnoekonomskih skupin v prostoru. Ni dvoma, da lahko govorimo o socioekonomskih skupinah, saj so razlike tako na področju socialnega kot gospodarskega ustroja posameznih enot.

Z vidika načrtovanja razvoja kmetijstva se postavlja naslednje temeljno vprašanje: Kako se posamezni socioekonomski tipi kmetij

obnašajo v procesu gospodarskega in tehnološkega razvoja. V bistvu gre za to, da bi dognali, ali je in v kakšnem obsegu je mogoče pričakovati izboljševanje agrarne strukture oziroma spodbujati in usmerjati ta proces ali se morda kaže pri organizaciji pridelovanja hrane in načrtovanju razvoja kmetijstva bolj prilagajati obstoječi agrarni strukturi, ali pa je morda umestna in mogoča strategija kombiniranega pristopa. Ne gre nam torej zgolj za preučitev problematike mešanih kmetij, ampak za preučitev socioekonomske strukture zasebnega kmetijstva nasploh in za proučitev proizvodnih ter razvojnih značilnosti njegovih posameznih socioekonomskih segmentov.

Če povzamemo, lahko naš osnovni namen strnemo v naslednje alineje:

- Ugotoviti stopnjo razširjenosti mešanih delavsko-kmečkih gospodinjstev, njihove osnovne družbeno-ekonomske značilnosti in perspektive socialne ter ekonomske reprodukcije;
- Zagotoviti elemente socialnega položaja kmetov delavcev na mešanih kmetijah in vaškem okolju upoštevajoč njihove osnovne socialno-psihološke in kulturne značilnosti;
- Ugotoviti razlike oziroma podobnosti v družbeno-ekonomskih značilnostih in perspektivah mešanih ter izključno kmečkih gospodarstev;
- Ugotoviti razlike oziroma podobnosti v gospodarjenju, socialno-ekonomskih značilnostih ter socio-psiholoških in kulturnih značilnostih kmetov-delavcev ter čistih kmetov.
- Koncipirati izhodišča za bodočo politiko do mešanih kmetij.

1.2. Kratek pregled dosedanjih tovrstnih proučevanj po svetu in doma

Preglejmo na kratko dosedanja proučevanja, ki smo jih vsaj za tujino pretežno povzeli po Kovačiču (1983).

Pojav je razmeroma pozno zbudil pozornost ruralnih sociologov, agrarnih ekonomistov ter agrarnih geografov. Prvi so začeli sistematično preučevati pojav v ZDA po letu 1930, intenzivnejša proučevanja v Zahodni Evropi pa sodijo v petdeseta leta. V Sloveniji je bila opravljena prva temeljitejša analiza leta 1964. Vzrok za tako pozno zanimanje znanosti za ta pojav gre najbrž iskati v prepričanju, ki je prevladovalo med ekonomskimi teoretiki, da je mešana kmetija začasen oziroma prehoden pojav, ki spremlja proces industrializacije in da ga zato ni potrebno podrobneje proučevati, saj naj bi ta sektor proizvodnje ne imel nobene odločilne vloge v gospodarstvu. Vendar Krašovec že leta 1964 ugotavlja, da je tako gledanje preveč poenostavljeno in ne v skladu z dejanskimi razmerami ter z družbenim in gospodarskim pomenom mešanih kmetij.

Omenjeno poenostavljeno gledanje na pojav pa je bilo bržkone tudi vzrok za negativno naravnost družbe nasproti mešanim kmetijam. V Jugoslaviji je prišlo tako stališče, združeno z zahtevo po uvedbi "diskriminacijskih" ukrepov, izrazito do izraza leta 1961. Proti takšnim stališčem so se argumentirano in uspešno postavili znani ekonomisti in agrarni ekonomisti (Uretnik, Livada), ki so dokazovali, da negativna družbenoekonomska ocena pojava ni upravičena oziroma utemeljena.

V sedemdesetih letih je bila tudi v Zahodni Evropi prisotna misel, da so mešane kmetije preživela življenjska in zgodovinska oblika in da naj bi pospeševali rast čistih kmetij na račun mešanih, ki naj bi izginjale. Zoper to tezo pa so se pojavili glasovi, ki bi jih lahko strnili v naslednjem:

- gospodarska izraba vse razpoložljive kmetijske zemlje preko tržne naravnosti čistih kmetij bi celo povečala težave na trgu;
- mešane kmetije v območjih s slabšimi naravnimi pogoji, kjer je ekonomsko pridelavo nemogoče doseči, vzdržujejo kulturno pokrajino;

- preferiranje čistih kmetij bi zlasti v gospodarsko manj razvitih območjih zahtevalo previsoke naložbe;
- mešana delavsko-kmečka gospodinjstva so že pognala korenine tradicionalizma.

Raziskovalci pa seveda opozarjajo tudi na nekatere negativne posledice kmetovanja ob službi. Posebej opozarjajo na delovne obremenitve, katerim je podvržena predvsem kmečka ženska ter na socialne težave v procesu prilagajanja novemu življenjskemu in delovnemu sistemu, posebno v prehodnem obdobju. Gotovo je tudi, da pojav mešanih kmetij zožuje možnosti za izboljševanje agrarne strukture, oziroma natančneje, zadržuje ta proces. Vendar, kot kažejo analize, je to ekonomsko objektivno pogojeno in je treba s tem dejstvom pri načrtovanju razvoja kmetijstva nujno računati.

Med raziskovalci kakor tudi med politekonomskimi teoretiki tečejo diskusije o trajnosti pojava mešanih kmetij. Mnogi zagovarjajo stališče, da gre za tipičen prehodni pojav, drugi dokazujejo, da kaže proces tendence stalnosti in da se širi. Podatki slednje vsekakor potrjujejo.

Velik del mešanih kmetij se v resnici že v drugi generaciji popolnoma deagrarizira, mnoge pa obdržijo tak status tudi skozi več generacij. In kot smo rekli, nastajajo vedno nova mešana delavsko-kmečka gospodinjstva. Podvržena pa so tudi notranji preobrazbi, ki je posledica spremembe v motivaciji za kmetovanje ob službi.

Dosedanja proučevanja v Sloveniji so vezana na delo sociologov, agrarnih ekonomistov in socialnih geografov. Medtem ko so v ospredju zanimanja prvih odnosov med posameznimi socioekonomskimi skupinami in način njihovega reagiranja, se agrarni ekonomisti ukvarjajo predvsem z ugotavljanjem produkcijske uspešnosti, med drugim tudi z vidika socialne stratifikacije. Pri geografih pa je v ospredju prostorski vidik, odnos do gospodarjenja z zemljo in razprostranjenost ter dinamika spreminjanja števila mešanih

delavsko-kmečkih gospodinjstev. Opazno je, da se v zadnjem času v vseh sredinah trudijo predstaviti problematiko kar najbolj celovito.

Na prvem mestu velja omeniti delo Staneta Krašovca, ki je znanstvenemu obravnavanju tega pojava namenih več kot 25 let svojega teoretičnega in raziskovalnega dela. Mešana gospodinjstva obravnava v svetovnem in ne le v jugoslovanskem in slovenskem prostoru. Zanima ga predvsem razširjenost tega pojava, smeri njegovega gibanja in razlogi, ki povzročajo upadanje ali naraščanje števila mešanih gospodinjstev. Poleg tega pa mešana gospodinjstva izčrpno opredeljuje tudi z makro in mikroekonomskega vidika, ki mu pogosto dodaja tudi sociološke ter psihološke dimenzije. Med drugimi avtorji negeografskega porekla velja omeniti še Puljiza (1977), Levstika (1964) ter Markoviča (1980). Iz najnovejšega obdobja bi izdvojili raziskavo Kovačiča (1983), v kateri sintetično obravnava prizadevanja pri proučevanju mešanih kmetij, povdarek pa je na prikazu in vrednotenju različnih klasifikacij. Sam je izdelal izredno uporabno klasifikacijo za proučevanje večje populacije in jo testiral na primeru popisnega gradiva iz leta 1981 za našo republiko.

V zadnjem času je opaziti nov pristop pri proučevanju mešanih delavsko-kmečkih gospodinjstev, ki temelji na teamskem interdisciplinarnem proučevanju. Omeniti velja dve tovrstni študiji: raziskavo Centra za sociologijo vasi, mesta in prostora Inštituta za družbene raziskave univerze v Zagrebu o mešanih gospodinjstvih v Jugoslaviji (1971) ter raziskavo o mešanih kmetijah v Sloveniji (1983), kjer so svoje znanje združili predstavniki Biotehniške fakultete Univerze Edvarda Kardelja, Kmetijskega inštituta Slovenije, Urbanističnega inštituta Slovenije, Inštituta za geografijo Univerze Edvarda Kardelja, Zadružne zveze Slovenije ter Skupščine SRS. Proučena je bila vzorčna populacija kmetij v osmih slovenskih občinah.

Opozoriti velja, da slovenskim geografom mešana delavsko-kmečka gospodinjstva ne pomenijo cilj raziskave, pač pa pot za razumevanje sprememb v pokrajini, ki jih ta gospodinjstva povzročajo. Njihov način mišljenja, reagiranja, njihov odnos do zemlje, način izrabe tal, proizvodnja usmerjenost, tipizacija in dinamika v procesu spreminjanja iz klasične agrarne v moderno urbanizirano družbo terjajo, da vse navedene procese in elemente поблиže spoznamo, da lahko bolje opredelimo prostorsko realnost. Spoznavanje sprememb v strukturi mešanih gospodinjstev v mnogočem pomaga predvideti način izrabe zemlje v prihodnost.

Razlikovati moramo med dvema osnovnima vrstama geografskih študij. Na eni strani gre za metodološko-teoretske prispevke, ki se v mnogočem naslanjajo na izsledke Staneta Krašovca, na drugi strani pa je precej aplikativnih oziroma empiričnih študij, ki pojasnjujejo demografsko in predvsem socioekonomsko stanje mešanih delavsko-kmečkih gospodinjstev. Pri tem pa niso mešana gospodinjstva skoraj nikoli obravnavana sama zase, pač pa je vselej v ospredju zanimanja ugotavljanje razlik in podobnosti med čistimi kmečkimi, mešanimi in nekmečkimi gospodinjstvi na kmečkih gospodarstvih.

Študije, ki so zasnovane v smeri ugotavljanja stopnje razširjenosti mešanih gospodinjstev v republiki, bazirajo pretežno na uradnih statističnih podatkih. Vemo, da so tovrstne informacije dokaj skope in ne omogočajo podrobnejših analiz notranjih struktur ter spoznavati elemente in faktorje razvoja, zato si pri razlagah vzrokov regionalnih različnosti avtorji pomagajo s komparacijami, z različnimi drugimi demografskimi in socioekonomskimi kazalci (gostota prebivalstva, velikost posesti, delež družbenega in zasebnega sektorja). Precej prispevkov je krajših in vsebujejo metodološke napotke za klasifikacijo.

Več je študij, ki obravnavajo mešana gospodinjstva v posameznih ožjih območjih Slovenije, ali pa skušajo ugotoviti osnovne značilnosti na nivoju republike s pomočjo sondnih raziskav (anketiranje).

Pri tovrstnih raziskavah niso mešana delavsko-kmečka gospodinjstva nikoli v ospredju zanimanja, pač pa se pojavljajo kot enakovreden element v prizadevanju razčleniti populacijo glede na socialno stratifikacijo. Osnovni namen je torej spoznati razlike med posameznimi tipi gospodinjstev, pojasniti razloge za ugotavljanje različnosti in opredeliti vlogo posameznega tipa v prostoru, bodisi da gre za agrarno ali pa neagrarno dejavnost.

Metodologija razvrščanja populacije v posamezne tipe ni vselej enotna, vseeno pa so rezultati v različnih predelih med seboj v veliki meri primerljivi, čeprav so cilji raziskav razmeroma heterogeni, kar se odraža v različnih elementih, ki jih posamezni avtorji postavljajo v ospredje proučevanja. V mnogih, lahko bi rekli skoraj v vseh regionalnih študijah, kjer je prisotno tudi obravnavanje ruralnega prostora oziroma kmetijske problematike, je zaslediti tudi kratek oris vloge mešanih gospodinjstev ali vsaj opredelitev njihove razširjenosti. Vendar se tovrstne raziskave naslanjajo na podatke popisov prebivalstva in ne pomenijo posebnega prispevka k poznavanju obravnavane problematike.

Poglejmo si za zaključek tega razdelka še nekaj podatkov o razširjenosti mešanih gospodinjstev oziroma mešanih kmetij. Tako je naprimer za Združene države Amerike v sedemdesetih letih značilno nadaljevanje trenda zmanjševanja skupnega števila kmetij, posebno majhnih. Število majhnih kmetij, katerih gospodar je zaposlen zunaj kmetije, se je skoraj v vsakem letu zmanjšalo. Prav tako se manjša število majhnih kmetij zaradi staranja gospodarjev. Kljub temu je po podatkih med kmetijami z najnižjim dohodkom od kmetijstva veliko število mešanih kmetij, na katerih čisti dohodek od kmetijstva predstavlja le šestino vsega dohodka. Pravzaprav kar tretjina ameriških kmetij ustvarja s prodajo kmetijskih pridelkov manj kot 2500 dolarjev letno. Kljub temu je bil v letu 1978 povprečni družinski dohodek na kmetijah nekaj večji od srednjega nacionalnega dohodka 17.640 dolarjev. To so sicer morda majhni kmetje, vendar ne več obvezno siromašni ljudje oziroma ljudje z nizkimi dohodki.

Po naglem večanju števila mešanih gospodinjstev najbolj izstopa Japonska. V tej deželi tradicija dvojne zaposlitve članov kmečkih gospodinjstev sega daleč v preteklost (sredina 19. stoletja in še dalj nazaj). Po podatkih za leto 1980 je med vsemi kmečkimi gospodarstvi samo še 13,4 % čistih kmetij in kar 86,4 % mešanih kmetij, medtem ko je bilo še leta 1950 vsakih polovica.

V Italiji ugotavljajo, da se v njihovi strokovni in kmetijski javnosti, kot tudi v javni administraciji uveljavlja prepričanje, da so mešane kmetije strukturna značilnost italijanske družbe in ne prehodni pojav. Kot ilustracijo se navajajo ocene, po katerih je na italijanskem jugu od skupnega števila vseh kmetij 63,7 % mešanih, na severozahodu je takšnih 44,1 % ter v centralnem severovzhodnem delu 40,6 %.

Weichselbaumer (1981) navaja za leto 1979 in za nekatere evropske države naslednje deleže kmetij, ki dajejo družini le dopolnilni dohodek:

Avstrija	57,4 %
Italija	29,0 %
Švica	42,0 %
ZR Nemčija	39,0 %
Francija	20,0 %
Anglija	22,0 %

V Jugoslaviji in Sloveniji je bil po statističnih podatkih delež mešanih delavsko-kmečkih gospodinjstev naslednji:

	1953	1960	1971
Jugoslavija	20,8	33,2	54,9
Slovenija	32,4	43,2	57,1

1.3. Nekaj o klasifikacijah:

Poznamo več načinov ugotavljanja socioekonomske diferenciacije. V nobenem primeru ne gre za enotno kategorijo, saj je mešane kmetije ali gospodinjstva nujno potrebno razločevati po vrsti kriterijev. Osnovni kriterij je nedvomno delež dohodka iz kmetijstva in nekmetijskih dejavnosti v skupnem dohodku gospodinjstva. Način opredelitve je v veliki meri povezan z razpoložljivimi podatki. Čeprav je tovrstna stratifikacija na videz izredno ustrezna, pa je v praksi težko izvedljiva, saj je skoraj nemogoče z zadovoljivo natančnostjo ugotoviti izvor dohodka v posameznih gospodinjstvih.

Dodatni in pojasnjujoči kriteriji pa so površina obdelovalne zemlje, vrsta kmetijske proizvodnje, strojna opremljenost, število in kvalifikacijska struktura članov, ki se v okviru gospodinjstva ukvarjajo s kmetijsko dejavnostjo oziroma so zaposleni zunaj kmetijstva. Znane so tudi različne klasifikacije na osnovi zaposlovanja nosilcev kmetovanja v družini, gospodarja, žene in naslednika, poiskušalo pa se je tudi z analizami urnih obremenitev z ozirom na vrsto opravil.

Agrarni sociologi vse bolj dosledno razlikujejo med pojmom "kmet-delavec", pri čemer je dan povdarek profesionalni orientaciji posameznika oziroma njegovi dvojni aktivnosti ter med pojmom "mešano gospodinjstvo" ali "mešano gospodarstvo", pri čemer je v ospredju vir dohodka družine na kmetiji, oziroma zaposlenost družinskih članov. Z vidika opredeljevanja kmetij po socio-ekonomskih značilnostih se vse česče povdarja, da je potrebno izhajati iz drugega pojma, se pravi iz gospodinjstva oziroma gospodarstva.

Druga dilema v zvezi z opredelitvijo socioekonomskih tipov je, ali kot osnovo za poimenovanje in razvrščanje jemati gospodinj-

stvo, ki živi na kmetiji ali kmečko gospodarstvo, ki nudi lastnikovi družini del ali celoten dohodek.

OECD (The Organization for Economic Cooperation and Development) je že pred približno dvema desetletjema uvedla v vseh deželah-članicah razločevanje mešanih kmetij po deležu v skupnem dohodku gospodinjstva na mešane kmetije tipa 1 in mešane kmetije tipa 2, ker se ekonomsko različno obnašata. Medtem ko se tip 1 (dohodek od kmetijstva je večji kot od nekmetijskih dejavnosti) usmerja v povečanje produktivnosti, pa sta za tip 2 (nekmetijska dejavnost predstavlja večji delež dohodka gospodinjstva) hektarski donos in rentabilnost kmetije manj pomembna.

V mnogih deželah še vedno kot mešana opredeljujejo tista gospodinjstva, katerih večji delež dohodka izvira iz nekmetijskih dejavnosti. Če takšna kmetija pridobiva polovico ali več dohodka iz kmetijstva, pa je opredeljena oziroma natančneje, je bila že v začetku sedemdesetih let opredeljena kot čista kmetija. Prikazano pojmovanje premalo upošteva dejstvo, da se v svetu večja število tistih, ki jim je zaposlitev zunaj kmetije sicer glavna dejavnost, vendar tudi kmetijska dejavnost gospodinjstva ni zanemarljiva. Ob tem velja poudariti, da ne gre vselej le za čisti ekonomski učinek kmetovanja, temveč tudi za sociološke in psihološke dejavnike, ki stimulirajo tiste družinske člane, ki se zaposlijo v nekmetijskih dejavnostih, da še naprej živijo v okviru svojega matičnega gospodinjstva in seveda tudi prispevajo k njegovi večji učinkovitosti.

Pri zaposlovanju je pomembno, ali gre za redno ali občasno zaposlitev, koliko družinskih članov je zaposlenih in kdo v družini je zaposlen.

v ZDA izhaja tipologija iz pojma "farmer", s čimer je mišljen lastnik kmetije oziroma vodja proizvodnje (gospodar). Posredno je s tem predmet razvrščanja kmetija, odločilni kriterij za raz-

vrščanje pa je aktivnost lastnika farme. Osnovna razdelitev kmetij v ZDA, ki velja danes, je na:

- full-time farm (čista kmetija),
- part-time farm (mešana kmetija).

V Kanadi so poizkusili tudi z zanimivo klasifikacijo, ki razvršča kmetije po številu dni, ki jih kmet (gospodar) porabi za zaposlitev zunaj kmetije, v tri kategorije:

- sploh ne dela zunaj kmetije,
- zunaj kmetije je zaposlen od 1 - 228 dni,
- zunaj kmetije je zaposlen 228 dni ali več.

Na Japonskem razlikujejo dva podtipa mešanih kmetij:

- part time farm type I, - to so kmetije, ki glavni vir dohodka ustvarijo s kmetijsko dejavnostjo;
- part time farm II, - kmetije, ki glavni del dohodka pridobijo iz zaposlitve zunaj kmetije.

Pri tem ni važno, ali je zaposlen zunaj kmetije lastnik ali kateri drugi član.

Za Veliko Britanijo se najpogosteje navajajo naslednji trije tipi mešanih kmetij:

- kmetje-delavci, katerim je kmetovanje dopolnilo drugi zaposlitvi,
- kmetje-delavci, katerim pomeni kmetija predvsem možnost investiranja, čeprav jim kmetovanje ni več glavni poklic,
- kmetje-delavci, ki jim služi domačija prvenstveno kot stanovanje in možnost za rekreacijo.

V Zahodni Nemčiji je vzel Werschnitzky kot osnovo za klasifikacijo kombinacijo dveh kriterijev:

- obseg dejavnosti na kmetiji in v poklicu zunaj nje,
- delež dohodka iz kmetije in iz drugih virov.

Na tej osnovi je ločil dve skupini kmetij in znotraj vsake skupine več tipov:

a) kmetije, ki nudijo glavno zaposlitev:

- "Vollerwerbsbetrieb" - čista kmetija, na kateri za obdelavo potrebne delovne moči dosegaajo najmanj povprečen dohodek;
- "Untergrenzbetrieb" - kmetije pod mejno velikostjo; gre za čiste kmetije, ki pa so premajhne, da bi nudile dovolj dohodka za vsako delovno moč.
- Zuerwrbsbetrieb - mešana kmetija, ki pa daje družini več kot polovico dohodka.

b) Kmetije, ki jih obdelujejo ob službi:

- "Nebenerwerbsbetrieb" - mešane kmetije, ki dajo manj kot polovico dohodka in praktično vsak dan znatno angažirajo delovno silo (1000-1500 delovnih ur letno). Vsaj eden od članov družine je močnejše navezan na delo na kmetiji. Vendar gospodar opravlja svoj glavni poklic zunaj kmetije.
- "Freizeitbetrieb" - Hobi kmetija. Dohodek s kmetije ni glavni motiv. Čeprav ni nepomemben, gre običajno za delovno manj intenzivno proizvodnjo ali za samooskrbovanje.

V kasnejših analizah so obdržali samo tri osnovne tipe:

- Vollerwerbsbetrieb,
- Zuerwerbsbetrieb,
- Nebenerwerbsbetrieb.

V bistvu enako klasifikacijo kmetij so povzeli tudi v Švici in Avstriji.

Francoske statistike o kmetovanju ob službi so zasnovane na aktivnosti članov gospodinjstva. Opredeljeno je šest tipov kmetij:

- 1a) Gospodarstvo s polno zaposlenostjo družinskih članov v kmetijstvu;
- 1b) Gospodarstvo s polno zaposlenostjo, a z dodatno zunanjo aktivnostjo;
- 2a) Gospodarstvo z nepolno zaposlenostjo;
- 2b) Gospodarstvo z nepolno zaposlenostjo in z zunanjo aktivnostjo;
- 3a) Gospodarstvo z dvojno aktivnostjo gospodarja;
- 3b) Gospodarstvo z dvojno aktivnostjo večih družinskih članov.

V Italiji so opredeljeni trije tipi kmetij:

- čiste kmetije so tiste, na katerih noben član družine ne dela zunaj kmetije;
- mešane kmetije so tiste, ki angažirajo pretežni delež dela družinskih članov;
- dopolnilne kmetije so tiste, katerih dohodek pomeni le dopolnitev k dohodku družine, ki prihaja pretežno iz drugih virov.

V jugoslovanski sociologiji podeželja je bilo doslej opravljeno več poskusov tipizacije kmetij in uporabljeni zelo različni termini.

Popis kmetijstva iz leta 1960 razlikuje:

- "kmečka gospodarstva", kjer vsi družinski člani delajo samo na kmetiji;
- "mešana gospodarstva", kjer nekateri družinski člani delajo samo na kmetiji, nekateri pa so zaposleni;
- "nekmečka gospodarstva", katera nimajo stalno zaposlenih na domačem gospodarstvu, temveč so vsi stalno zaposleni zunaj njega;

- "gospodarstva brez delovne sile", ki so brez aktivnih članov gospodinjstva. So ostareli ali imajo ob sebi tudi mladoletne člane družine.

Vladimir Klemenčič (1968) je zapisal naslednjo definicijo: "Polkmetje" so v nekmetijskih gospodarskih panogah zaposleni delavci, ki delajo dodatno po delu izven doma na svoji zemlji, zemlji svojih staršev ali na najeti zemlji. Obseg tega dela ni opredeljen, kar bi najbrž bilo nujno, saj lahko uvrstimo v to kategorijo tudi vse vrtničkarje. "Polkmečka gospodinjstva" pa so tista, na katerih so gospodarji ali odrasli člani gospodinjstva zaposleni izven kmetijstva in hkrati sodelujejo v kmetijski proizvodnji.

Klemenčič uporablja tudi pojma "mešano delavsko-kmečko gospodinjstvo" in "mešana kmetija". Opredelil je naslednje tipe kmetij:

- kmečko gospodarstvo s kmečkim gospodinjstvom;
- kmečko gospodarstvo z mešanim gospodinjstvom;
- kmečko gospodarstvo z nekmečkim gospodinjstvom.

V novejšem času je izdelal zelo uporabno klasifikacijo Kovačič (1983). Z njo je mogoče proučevati proizvodne in razvojne sposobnosti kmetij, a je žal pri manjših vzorcih manj primerna, ker ne zagotavlja enakomernega grupiranja. Tipologijo je izoblikoval na naslednjih izhodiščih:

- Osnovni objekt za razvrščanje je kmetija kot proizvodna in socialna enota, kjer sta obe pojavi razsežnosti enovito (kompleksno) povezani. Znotraj družine na kmetiji pa je potrebno razlikovati jedro družine (gospodar in njegov zakonec, naslednik in njegov zakonec in njihovi vzdrževani družinski člani);
- Temeljni kriterij razvrščanja je aktivnost posameznih družinskih članov, konkretnije: ali so ali niso zaposleni zunaj kmetije. Prav tako je pomembno, kakšno je sorodstveno razmerje do gospodarja pri tistih članih, ki so redno zaposleni zunaj kme-

tije oziroma, ali ti pripadajo jedru družine;

- Nadaljnji kriterij je tudi starost družinskih članov. Aktivnost na kmetiji oziroma zunanjo zaposlenost se ugotavlja le za družinske člane v aktivni življenjski dobi (15 - 65 let).

Na osnovi teh kriterijev so bili opredeljeni naslednji socioekonomski tipi kmetij:

1. Čista kmetija - vsi družinski člani v aktivni življenjski dobi delajo samo na kmetiji ali so vzdrževani;
2. Potencialno čista kmetija - zunaj kmetije so zaposleni samo tisti družinski člani, ki ne pripadajo jedru družine. Izjemo ma se štejejo v to skupino tudi kmetije, na katerih je eden od štirih (ki so vsi v aktivni življenjski dobi) članov jedra družine zaposlen zunaj kmetije, če ostali trije predstavljajo najmanj dvoje polnovrednih delovnih moči;
3. Mešana kmetija - najmanj eden od proizvodno aktivnih članov jedra družine dela samo na kmetiji in hkrati je najmanj eden od teh redno zaposlen zunaj kmetije;
4. Dopolnilna kmetija - vsi proizvodno aktivni družinski člani so zaposleni zunaj kmetije in delajo na kmetiji izključno v prostem času (gospodinja in aktivni starejši od 64 let tu ne štejejo kot proizvodno aktivni);
5. Ostarela kmetija - vsi člani družine so starejši od 64 let in se še ukvarjajo s kmetovanjem;
6. Neaktivna kmetija (kmetijsko neaktivno posestvo) - to so gospodinjstva, ki posedujejo kmetijsko zemljo, s kmetovanjem pa se več ne ukvarjajo.

S klasifikacijo, uporabljeno v pričujoči študiji, se bomo podrobneje seznanili v naslednjem poglavju o metodologiji dela.

1.4. Metodologija dela:

V grobem bi lahko metode dela opredelili kot kabinetne in terenske. Med prve lahko štejemo vrednotenje literature, računalniške analize in obdelavo podatkov, med druge pa anketiranje vzorčne populacije gospodinjstev.

Poglejmo si najprej v elaboratu uporabljeno klasifikacijo gospodinjstev oziroma značilnosti uporabljene statifikacije. Skušali smo zagotoviti naslednje momente:

- v razmeroma majhni populaciji vzorčno anketiranih gospodinjstev izoblikovati približno enako močne grupe posameznih značilnih tipov;
- izločiti gospodinjstva brez kmečkega gospodarstva (to je kmetije z manj kot 0,5 ha obdelovalnih zemljišč);
- mnenja smo, da je gospodinjstvo v naših pretežno agrarnih območjih še vedno razmeroma trdna vez vseh pripadajočih posameznikov, zato se nismo omejili zgolj na jedro družine;
- omejili smo se na ocenjevanje deležev zaposlenih samo na kmetiji in redno zaposlenih zunaj kmetije, s tem pa smo posredno upoštevali različne vire dohodkov. Dobilimo smo paleto različnih tipov mešanih delavsko-kmečkih gospodinjstev;
- upoštevali smo samo aktivne osebe, upokojene pa smo ovrednotili z ozirom na njihovo morebitno delo na kmetiji oziroma stalnost dohodka od pokojnine;
- gospodinja smo opredelili z ozirom na njihovo primarno preokupacijo (če je več kot 0,5 ha zemlje in več kot 0,25 GVŽ in sodeluje pri kmetijskih opravkih, jih štejemo za kmetice);
- dobljene tipe smo kombinirali z različnimi drugimi klasifikacijami (starostna struktura, posestna struktura), pri čemer ima posebno vrednost proučitev pokazateljev intenzivnosti kmetovanja.

Izoblikovali smo naslednjih pet tipov gospodinjstev:

1. ČISTO KMEČKO GOSPODINJSTVO - vsi aktivni družinski člani delajo na kmetiji (100 %);
2. MEŠANO PRETEŽNO KMEČKO GOSPODINJSTVO - večji del aktivnih družinskih članov dela na kmetiji, manjši pa je redno zaposlen izven kmetije (65 - 99 %);
3. MEŠANO ENAKOVREDNO GOSPODINJSTVO - približno enako število redno zaposlenih in aktivnih, ki delajo na kmetiji (35 - 66 %);
4. MEŠANO PRETEŽNO NEKMEČKO GOSPODINJSTVO - večji del aktivnih družinskih članov je redno zaposlen (1 - 34 %);
5. ČISTO NEKMEČKO GOSPODINJSTVO - vsi aktivni družinski člani so redno zaposleni (0 %).

Na tem mestu moramo na kratko razložiti tudi način grupiranja v razrede po starostni strukturi gospodinjstev, način izračunavanja delovnih moči na kmetiji in način izračunavanja GVŽ (glav velike živine).

Vsa gospodinjstva smo grupirali v naslednjih šest starostnih grup, izvedenih z razvrščanjem osnovnih starostnih kontingentov: 0 - 19, 20 - 60 in nad 60 let:

1. 0 - 19 in 20 - 60 let ali MLADO gospodinjstvo (perspektivno);
2. 0 - 19, 20 - 60 in nad 60 let ali GENERACIJSKO gospodinjstvo (perspektivno);
3. 20 - 60 let ali ZRELO gospodinjstvo (pogojno perspektivno);
4. 20 - 60 let in nad 60 let ali STARAJOČE gospodinjstvo (pogojno perspektivno);
5. nad 60 let ali OSTARELO gospodinjstvo (neperspektivno);
6. 0 - 19 in nad 60 let ali KOMBINIRANO gospodinjstvo (pogojno perspektivno).

Zadnji tip se v anketirani populaciji ne pojavlja.

Pri izračunavanju delovnih moči smo uporabili korigirano lestvico KIS-a (planiranje delovne sile v kmetijstvu Jugoslavije, 1981), pri čemer smo populacijo delili na tisto, ki dela stalno na kmetiji in na tisto, ki dela na zemlji po delu oziroma občasno:

a) dela na kmetiji stalno: moški (15 - 54 let)	1,0
moški (55 - 64 let)	0,7
moški (nad 65 let)	0,3
ženske (15 - 54 let)	0,7
ženske (55 - 64 let)	0,5
ženske (nad 65 let)	0,2
b) na kmetiji dela po delu: moški (15 - 54 let)	0,3
moški (55 - 64 let)	0,2
ženske (15 - 64 let)	0,2
ženske (55 - 64 let)	0,1
otroci (10 - 14 let)	0,2

Glava velike živine (GVŽ) pomeni na enoto 500 kg težke krave preračunane ekvivalente posameznih vrst živine, pri čemer smo upoštevali naslednje pretvornike:

konji	1,3
biki	1,4
voli	1,2
krave	1,0
junice (6-18 mes.)	0,7
teleta (do 6 mes.)	0,15
svinje, prašiči	0,25
mladi pujski (do 3 m.)	0,03
ovce	0,1
jagenčki (do 6 mes.)	0,05
koze	0,08
kozlički (do 6 mes.)	0,04
zajci	0,01
perutnina	0,002

Kot glavna vira podatkov smo uporabili obdelavo popisa prebivalstva, gospodinjstev in stanovanj iz leta 1981, skope informacije, ki smo jih na ta način pridobili, pa smo izpopolnili z izvedbo anketiranja na terenu.

Popis smo skušali kar najbolj izkoristiti, zato smo pripravili podrobno računalniško obdelavo osnovnega popisnega gradiva. Večino podatkov smo ovrednotili z ozirom na socioekonomsko in starostno strukturo, nekatere pa tudi po krajevnih skupnostih. S tem smo nakazali regionalne različnosti. Še enkrat poudarjamo, da je s tem v študiji zajeta celotna populacija gospodinjstev. Proučili smo:

- socioekonomsko in starostno strukturo,
- demografsko problematiko (10 vprašanj),
- kmetijsko mehanizacijo (4 vprašanja),
- zemljiškoposestno problematiko (7 vprašanj),
- organizacijo kmečkega dela (2 vprašanja),
- produktivnost dela na kmetiji (5 vprašanj),
- sodelovanje z družbenim sektorjem (1 vprašanje),
- problematiko nasledstva (1 vprašanje),
- stavbni fond z infrastrukturno opremljenostjo (3 vprašanja).

Za anketiranje smo se morali odločiti zaradi pomanjkanja uradnih statističnih podatkov. Jasno je, da spričo pomanjkanja časa in sredstev nismo mogli zajeti celotne populacije. Zato smo se odločili za vzorčenje. Iz statističnih popisnic smo izbrali slučajni vzorec 10 % kmečkih gospodarstev z več kot 0,5 ha obdelovalne zemlje. Iz originalov popisnic smo prepisali naslove in imena potencialnih anketirancev. Prvotno smo pripravili seznam 439 kmetij ne glede na socioekonomske značilnosti na njih živečih gospodinjstev.

Ker je popis že do neke mere časovno odmaknjen, so se pri izvedbi anketiranja pokazale določene spremembe, bodisi da so stari gospodarji prepustili posestva mlajšim, bodisi da so umrli ali pa se preselili. Nekaj je bilo tudi takšnih, ki niso hoteli sodelovati, pa čeprav so anketiranje izvedli pospeševalci lendavske kmetijske zadruge, ki poznajo razmere na terenu. Od prvotno pripravljenega

seznama smo z anketo obdelali 388 gospodinjestev, 51 jih je odpadlo, 29 pa je bilo na novo dodanih, tako, da je končno število anketiranih gospodinjestev 417 s 1490 prebivalci.

Z anketo smo dobili množico dragocenih podatkov, ki smo jih kasneje s pomočjo računalnika temeljito obdelali. Del ankete je bil zastavljen na proučevanju značilnosti posameznih družinskih članov, del pa se nanaša na ugotavljanje značilnosti celotnega gospodinjstva. Vsebinsko bi lahko anketo takole razčlenili:

- družinska struktura z zaposlovanjem in šolanjem (17 vprašanj),
- organizacijo dela na kmetiji (4 vprašanja),
- zemljiški potenciali (8 vprašanj),
- delo na kmetiji (5 vprašanj),
- intenzivnost izrabe zemljišč (7 vprašanj),
- živinski fond (3 vprašanja),
- tržnost kmetovanja (6 vprašanj),
- dopolnilne dejavnosti na kmetiji (4 vprašanja),
- dohodki, izdatki in investicije (3 vprašanja),
- nasledstvo in perspektive (9 vprašanj),
- ~~odnos~~ do problematike mešanih delavsko-kmečkih gospodinjestev (5 vprašanj),
- pospeševalna služba (4 vprašanja),
- problematika kmečke ženske (6 vprašanj),
- stavbni fond in infrastrukturna opremljenost (5 vprašanj).

Na koncu pregleda metodološkega pristopa lahko rečemo, da je jedro naših konkretnih raziskav bilo usmerjeno v podrobno analizo podatkov anketiranja in popisa prebivalstva. Povdarek je vseskozi na prikazu stratifikacije posameznih problemov in predstavitvi součinkovanja. Zaradi obilne argumentacije v obliki tabel se tekst omejuje pretežno na funkcijsko obravnavanje problematike, tabele pa naj služijo kot izhodiščno oziroma dokazno gradivo, kjer so podrobno prikazana razmerja oziroma medsebojni odnosi. Podrobno opisovanje in navajanje tabelaričnih vrednosti se nam zdi nepotrebno. Poglavitne rezultate pa smo s pomočjo hišnega računalnika tudi grafično obdelali in so priloženi v obliki grafikonov.

2. RAZŠIRJENOST MEŠANIH DEAVSKO-KMEČKIH GOSPODINJSTEV V OBČINI LENDAVAL

Občina Lendava se nahaja v Prekmurju in zaradi svoje obmejnosti predstavlja značilno slovensko robno pokrajino. Naravni pogoji za kmetovanje so v primerjavi s slovenskim povprečjem nadpovprečno ugodni. Zato in zaradi obrobnosti je prišlo do industrializacije in z njo pogojene deagrarnizacije razmeroma pozno. Kljub temu je v šestdesetih letih prišlo do prevlade mešanih delavsko-kmečkih gospodinjestev, katerih število tudi zaradi drobljenja posesti še vedno narašča.

Območje bi lahko z ozirom na naravnogeografske značilnosti razdelili na tri enote: ravninski del, Lendavske gorice Goričko, vendar zadnjenavedeni regiji zavzemata le manjši del površja, a predstavljata območji s specifično izrabo tal in proizvodno usmerjenostjo. Tudi ravninski del bi lahko še nadalje razdelili na močvirno območje in suho, za kmetijstvo najbolj primerno zemljišče.

Podatki popisa prebivalstva iz leta 1971 so s kasnejšimi proučitvami neprimerljivi, ker upoštevajo kot osnovo za tipologijo vir dohodka. Kljub vsemu je populacija mešanih delavsko-kmečkih gospodinjestev po posameznih katastrskih občinah močno varirala. V nekaterih ni dosegla niti 20 %, ponekod pa se je povzpela nad 40 %.

Leta 1981 (tabeli št. 1 in št. 2) se je izoblikovala še bolj izrazita statifikacija. V urbaniziranih območjih občinskega središča in njegove okolice je opazna močna prevlada čistih nekmečkih gospodinjestev: v Lendavi 91 %, nad 70 % pa je tovrstnih družin tudi v krajevnih skupnostih Čentiba, Dolga vas in Gorice pri Lendavi. Nasprotno pa je delež nekmečkih gospodinjestev v bolj odmaknjenih, še vedno pretežno agrarnih območjih razmeroma nizek. Pod 30 % je takšnih enot v KS Bistrica, Genterovci in Odranci,

najmanj pa jih je v KS Polana - le 21,8 %.

Zaradi deagrarizacije niso čista kmečka gospodinjstva nikjer več v prevladi. V KS Dolga vas in Lendava je njihov delež z manj kot 2 % celotne populacije gospodinjstev celo izrazito nizek, pa tudi v zaledju občinskega središča v Čentibi ter Lendavskih goricah je pod 5 %. Med najbolj agrarnimi predeli izstopa KS Genterovci s 30,2 % čistih kmečkih gospodinjstev, nad 15 % pa jih je tudi v KS Bistrica, Dobrovnik, Kobilje in Polana.

V vseh krajevnih skupnostih je različnih tipov mešanih delavsko-kmečkih gospodinjstev več kot čistih kmečkih. Opazno je, da je praviloma najbolj številčna skupina mešanih enakovrednih gospodinjstev, njej sledi skupina mešanih pretežno nekmečkih in nato pridejo še mešana pretežno kmečka gospodinjstva. Po posameznih krajevnih skupnostih varira delež vseh treh tipov mešanih gospodinjstev med 20 % in 60 %, navzgor in navzdol pa odstopata le KS Odranci s 64,0 % in KS Lendava s 7,9 %. Med območji z največjim deležem mešanih gospodinjstev velja izdvojiti še naslednje krajevne skupnosti z več kot polovico vse populacije gospodinjstev: Bistrica, Črenšovci, Polana in Turnišče, pod 30 % pa je tovrstnih enot v KS Čentiba, Dolga vas, Gorice pri Lendavi in Lakoš.

Gledano v celoti je v občini nekaj nad polovico čistih nekmečkih gospodinjstev (51,0 %), sledijo pa jim mešana enakovredna (19,3 %), mešana pretežno nekmečka (12,7 %), čista kmečka (10,4 %) ter mešana pretežno kmečka (6,6 %) gospodinjstva.

V tabeli št. 2 je po posameznih krajevnih skupnostih prikazana socioekonomska struktura z ozirom na starostno strukturo. Navajamo število gospodinjstev v medsebojni povezavi, iz katerega je razvidna neugodna demografska struktura zlasti čistih kmečkih gospodinjstev. Za planiranje je pomembno upoštevati predvsem perspektivne skupine mladih in generacijskih gospodinjstev, medtem ko je potrebno pravilno ovrednotiti neperspektivno skupino ostarelih gospodinjstev. Več o demografskih značilnostih bomo spregovorili v nadaljevanju.

Tabela št.: 1 SOCIOEKONOMSKA STRUKTURA GOSPODINJSTEV PO KRAJEVNIH SKUPNOSTIH

	Čisto kmečko		Mešano pretežno kmečko		Mešano enakopravno		Mešano pretežno nekmečko		Čisto nekmečko		SKUPAJ	
Bistrica	80	15,2	48	9,1	142	27,0	103	19,6	152	29,0	525	100,0
Čentiba	9	3,4	5	1,9	30	11,5	34	13,0	183	70,1	261	100,0
Črenšovci	68	11,4	60	10,0	164	27,4	93	15,5	214	35,7	599	100,0
Dolga vas	5	1,9	9	3,5	25	9,7	20	9,7	200	77,2	259	100,0
Dobrovnik	78	15,8	31	6,3	119	24,1	78	15,8	187	37,9	493	100,0
Gaberje	24	12,8	7	3,7	47	25,0	36	19,1	74	39,4	188	100,0
Genterovci	74	30,2	33	13,5	53	21,6	17	6,9	68	27,8	245	100,0
Gorice pri Lendavi	18	4,6	5	1,3	50	12,7	37	9,4	283	72,0	393	100,0
Hotiza	54	12,6	36	8,4	107	24,9	61	14,2	172	40,0	430	100,0
Kobilje	40	17,0	17	7,2	61	26,0	32	13,6	85	36,2	235	100,0
Lakoš	15	5,0	10	3,3	54	17,9	25	8,3	198	65,6	302	100,0
Lendava	15	1,1	9	0,7	51	3,8	46	3,4	1226	91,0	1347	100,0
Mostje-Banuta	21	13,7	8	5,2	40	26,1	20	13,1	64	41,8	153	100,0
Odranci	44	11,3	66	16,9	116	29,7	68	17,4	97	24,8	391	100,0
Orešje-Dolina	27	7,9	14	4,1	83	24,3	46	13,5	172	50,3	342	100,0
Petišovci	19	6,8	3	1,1	52	18,6	46	16,4	160	16,4	280	100,0
Polana	92	22,8	63	15,6	102	25,3	58	14,4	88	21,8	403	100,0
Turnišče	117	13,7	84	9,9	189	22,2	159	18,7	302	35,5	851	100,0
S K U P A J	800	10,4	508	6,6	1485	19,3	979	12,7	3925	51,0	7697	100,0

Vir: Popis prebivalstva in gospodinjstev leta 1981, Zavod SR Slovenije za statistiko

Tabela št.: 2 ŠTEVILO GOSPODINJSTEV PO SOCIOEKONOMSKIH IN STAROSTNIH TIPIH PO KRAJEVNIH SKUPNOSTIH

		Bistri- ca	Čenti- ba	Čren- šoveci	Dolga vas	Dobrov- nik	Gaber- je	Gente- rovci	Gorice pri L.	Hotiza	Kobi- lje	Lakoš	Lenda- va	Mostje Banuta	Odran- ci	Orešje- Dolina	Peti- šoveci	Polana	Turni- šče
Čisto kmečko	Mlado	7	1	5	-	8	2	7	3	7	1	1	4	2	13	1	2	19	16
	Generacijsko	12	-	9	-	2	1	7	-	3	4	-	-	2	13	-	-	18	16
	Zrelo	16	4	21	1	18	5	8	5	9	4	6	8	8	7	7	4	17	21
	Starajoče	13	2	12	1	19	4	19	3	8	10	2	1	3	8	3	4	14	19
	Ostarelo	30	2	20	3	29	12	31	7	27	20	6	2	6	3	16	7	22	41
	Kombinirano	2	-	1	-	2	-	2	-	-	1	-	-	-	-	-	2	2	4
Mešano pretež- no kmečko	Mlado	8	-	16	1	3	1	7	2	9	4	-	6	-	21	2	1	12	18
	Generacijsko	19	3	18	3	8	-	14	-	9	2	4	2	5	20	3	1	23	32
	Zrelo	6	1	4	-	3	1	3	1	3	1	2	-	-	9	1	-	7	8
	Starajoče	14	1	18	4	16	5	9	2	11	6	3	1	2	14	6	1	19	21
	Ostarelo	1	-	1	-	1	-	-	-	3	2	-	-	-	1	1	-	-	1
	Kombinirano	-	-	3	1	-	-	-	-	1	2	-	-	1	1	1	-	2	4
Mešano ena- kovredno	Mlado	32	2	48	2	19	8	9	6	23	13	4	11	12	29	16	7	20	42
	Generacijsko	57	7	68	5	47	16	26	-	39	21	8	6	9	52	16	8	54	90
	Zrelo	20	10	10	6	16	10	5	1	16	9	11	9	3	17	18	14	9	23
	Starajoče	29	6	29	7	27	10	8	2	22	11	18	18	14	15	22	14	12	29
	Ostarelo	2	4	4	4	6	2	5	-	5	5	10	6	1	1	9	9	3	1
	Kombinirano	2	1	5	1	4	1	-	-	2	2	3	1	1	2	2	-	4	4
Mešano pretež- no nekmeč.	Mlado	41	15	38	12	27	14	5	21	25	12	6	15	13	29	21	21	21	64
	Generacijsko	54	15	44	4	37	16	12	10	28	11	13	24	6	36	22	17	28	80
	Zrelo	1	2	5	1	4	4	-	2	4	4	-	1	1	2	1	3	2	5
	Starajoče	6	1	6	3	10	2	-	4	3	5	6	6	-	1	2	5	6	9
	Ostarelo	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Kombinirano	1	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Čisto nekmečko	Mlado	53	56	97	79	67	30	18	45	64	25	73	552	25	44	42	63	32	141
	Generacijsko	50	61	51	40	63	22	29	167	56	37	45	185	17	32	56	37	30	77
	Zrelo	20	22	33	35	30	12	9	35	23	9	34	285	10	12	25	28	14	46
	Starajoče	7	14	10	19	6	3	6	17	6	-	13	93	6	4	17	11	2	19
	Ostarelo	21	25	18	25	20	7	5	18	21	13	29	99	4	3	31	17	9	17
	Kombinirano	1	5	5	2	1	-	1	1	2	1	4	12	2	2	1	4	1	2

Vir: Popis prebivalstva in gospodinjstev leta 1981, Zavod SR Slovenije za statistiko

3. DEMOGRAFSKE ZNAČILNOSTI

V demografskih karakteristikah se odraža večina ostalih elementov družbenoekonomskega razvoja. Zato so lahko dober pokazatelj ekonomske moči posameznih socioekonomskih skupin. Obenem pa nam lahko služijo tudi za napoved prihodnega razvoja.

Čeprav je demografskih pokazateljev veliko število, smo se za namen pričujočega elaborata odločili analizirati predvsem starostno strukturo, izobrazbeno strukturo z izobraževanjem ter aktivnostna obeležja, ker menimo, da v zadostni meri kažejo značilnosti socioekonomske razslojenosti.

3.1. Starostna in spolna struktura

V občini Lendava živi 26.854 prebivalcev po podatkih popisa za leto 1981 (tabela št. 3), 51,1 % je žensk in 48,9 % moških. Rahlo prevladuje populacija v starosti 20 - 39 let z natančno 30 %, sledijo mladi v starosti do 19 let s 27,4 %, nato osebe v starosti 40 - 59 let z 22,7 %, oseb v starosti 60 - 79 je 16,7 % in starejših od 80 let 3,2 %.

Z ozirom na socioekonomsko strukturo je opazna precejšnja prevlada žensk pri čistih kmečkih gospodinjstvih (54,7 %). Pri vseh ostalih skupinah je spolna struktura skoraj povsem podobna in zanimivo je, da pri mešanih pretežno kmečkih prebivalcih rahlo prevladujejo moški.

V čistih kmečkih gospodinjstvih je 7,2 % prebivalcev občine, 8,8 % jih je v mešanih pretežno kmečkih gospodinjstvih, 25,4 % v mešanih enakovrednih, 22,1 % v mešanih pretežno kmečkih in 36,5 % v čistih nekmečkih gospodinjstvih.

Če si поблиže pogledamo kombinacijo starostne in spolne strukture glede na socioekonomsko strukturo, opazimo predvsem naslednje značilnosti:

- daleč najmanj ugodna starostna struktura je pri čistih kmečkih gospodinjstvih (kar 41,8 % populacije je starejše od 60 let, medtem ko je pri čistih nekmečkih gospodinjstvih ustrezen delež le 14,4 %. Po vrednostih so mešana gospodinjstva nekje vmes, s tem, da se z večanjem stopnje agrarnosti starostna struktura poslabšuje);
- delež najmlajše generacije v starosti do 20 let je pri čistih kmečkih gospodinjstvih mnogo nižji kot pri ostalih skupinah (17,6 % proti 32,0 % v mešanih pretežno nekmečkih gospodinjstvih);
- med mešanimi gospodinjstvi je daleč najbolj ugodna starostna struktura pri mešanih pretežno kmečkih gospodinjstvih, medtem ko je pri obeh preostalih mešanih skupinah razmeroma podobno stanje;
- v spolni strukturi so opazne velike motnje pri čistih kmečkih gospodinjstvih v starosti 20 - 39 let ter 40 - 59 let. V prvi skupini je izrazita prevlada moške populacije (57,5 %), iz česar je moč sklepati, da je za ženske delo in življenje na kmetiji manj zanimivo. Nasprotno pa je v starejši skupini še bolj izrazita prevlada ženskega prebivalstva, kar je v prvi vrsti posledica polpretekle ekonomske emigracije pretežno moške populacije iz druge polovice šestdesetih in začetka sedemdesetih let;
- povsem podobna so razmerja tudi pri vseh treh tipih mešanih gospodinjstev;
- pri čistih nekmečkih gospodinjstvih zaskrbljujočih nesorazmerij ni opaziti;
- pri vseh skupinah je pri prebivalstvu starejšem od 60 let opazna prevlada ženske populacije kot posledica daljše življenjske dobe in manjše prizadetosti žensk v vojnem obdobju. Razlike so pri čistih kmečkih, mešanih pretežno kmečkih in mešanih enakovrednih gospodinjstvih manjše kot pri preostalih grupah.

Značilnosti starostne in spolne strukture smo prikazali tudi s starostnimi piramidami po socioekonomskih skupinah. Opozarjamo na značilne oblike, iz katerih je razvidno, da podrobnejša členitev ter po petletnih starostnih kontingentih nakazuje še bolj dramatično podobo (primerjaj piramido čistih kmečkih in čistih nekmečkih gospodinjestev).

V tabeli št. 4 pa smo obdelali starostno in spolno strukturo anketirane populacije. Opazna so podobna neskladja kot v prejšnji tabeli, le da so ponekod še bolj drastično izražena:

- delež starejših od 80 let je pri čistih kmečkih gospodinjestvih izrazito visok;
- od vseh žensk na čistih kmetijah jih je v starosti nad 60 let kar 56,8 %;
- prevlada moške populacije pri mladih se pokaže že tudi pri generaciji v starosti do 20 let;
- tovrstna prevlada je zaznavna še posebno izrazito pri čistih nekmečkih gospodinjestvih. Opozoriti je potrebno, da gre v tem primeru za gospodinjestva na večinoma razvojno neperspektivnih kmečkih gospodarstvih, medtem so pri celotni populaciji zajete tudi družine, ki ne živijo na kmetijah in so povsem razbremenjene kmečkih opravil.

3.1.1. Starostna struktura gospodinjestev

V tesni zvezi s starostjo posameznikov je tudi starostna struktura gospodinjestev. Iz tabele št. 5 je razvidno, da je le-ta daleč najmanj ugodna pri čistih kmečkih gospodinjestvih, kjer je perspektivnih le 23,0 % enot, medtem ko je pri vseh ostalih skupinah ustrezen delež več kot 50 %. Pri mešanih pretežno nekmečkih gospodinjestvih doseže celo 87,6 %. Ostarelih gospodinjestev je največ - 35,5 % na čistih kmetijah, sledijo z 9,7 % čista nekmečka gospodinjestva, medtem ko je pri vseh mešanih skupinah delež izredno nizek, med mešanimi pretežno nekmečkimi gospodinj-

stvih pa sploh ni tega pojava.

Naj navedemo še, da je perspektivnih v celotni občini 186 čistih kmečkih gospodinjstev, 277 mešanih pretežno kmečkih gospodinjstev, 841 mešanih enakovrednih gospodinjstev, 857 mešanih pretežno nekmečkih gospodinjstev in 2561 čistih nekmečkih gospodinjstev.

Pregled starostne strukture gospodinjstev po krajevnih skupnostih (tabela št. 6) pokaže, da obstojajo precejšnje razlike znotraj občine. Osnovno zakonitost bi lahko opredelili takole: višja stopnja agrarnosti, slabša starostna struktura. Če si pogledamo delež ostarelih gospodinjstev, vidimo, da navzgor izstopajo tri KS z več kot 15 %: Genterovci, Kobilje ter Orešje-Dolina (primerjaj z deležem čistih kmečkih gospodinjstev), medtem, ko je v nekaterih KS ustrezen delež le med 7 in 8 %: Črenšovci, Lendava, Mostje-Banuta in Turnišče, v KS Odranci pa je le 2 %. Obratnosorazmerno je delež mladih gospodinjstev najvišji v KS Lendava (43,7 %), medtem ko je v KS Genterovci ter Gorice pri Lendavi pod 20 %, pri čemer je potrebno povedati, da je pri slednji daleč najvišji delež prav tako perspektivnih generacijskih gospodinjstev (velike družine), medtem ko je tovrstnih enot v KS Lendava samo 16,1 %. V bolj agrarnih predelih je tudi nadpovprečna zastopanost starajočih gospodinjstev.

Starostna struktura anketiranih gospodinjstev (tabela št. 7) kaže podobne značilnosti kot za celotno občinsko populacijo, le da so razmere še bolj zaostrene. V skupini čistih kmečkih gospodinjstev je kar 50 % ostarelih družin in le 22,3 % obeh perspektivnih grup - mladih in generacijskih. Precej boljše je stanje v vseh treh mešanih skupinah, kjer praviloma rahlo prevladujejo generacijska gospodinjstva, slede starajoča in njim mlada. V skupini čistih nekmečkih gospodinjstev je močna prevlada mladih družin (41,1 %).

stvih pa sploh ni tega pojava.

Naj navedemo še, da je perspektivnih v celotni občini 186 čistih kmečkih gospodinjstev, 277 mešanih pretežno kmečkih gospodinjstev, 841 mešanih enakovrednih gospodinjstev, 857 mešanih pretežno nekmečkih gospodinjstev in 2561 čistih nekmečkih gospodinjstev.

Pregled starostne strukture gospodinjstev po krajevnih skupnostih (tabela št. 6) pokaže, da obstojajo precejšnje razlike znotraj občine. Osnovno zakonitost bi lahko opredelili takole: višja stopnja agrarnosti, slabša starostna struktura. Če si pogledamo delež ostarelih gospodinjstev, vidimo, da navzgor izstopajo tri KS z več kot 15 %: Genterovci, Kobilje ter Orešje-Dolina (primerjaj z deležem čistih kmečkih gospodinjstev), medtem, ko je v nekaterih KS ustrezen delež le med 7 in 8 %: Črenšovci, Lendava, Mostje-Banuta in Turnišče, v KS Odranci pa je le 2 %. Obratnosorazmerno je delež mladih gospodinjstev najvišji v KS Lendava (43,7 %), medtem ko je v KS Genterovci ter Gorice pri Lendavi pod 20 %, pri čemer je potrebno povedati, da je pri slednji daleč najvišji delež prav tako perspektivnih generacijskih gospodinjstev (velike družine), medtem ko je tovrstnih enot v KS Lendava samo 16,1 %. V bolj agrarnih predelih je tudi nadpovprečna zastopanost starajočih gospodinjstev.

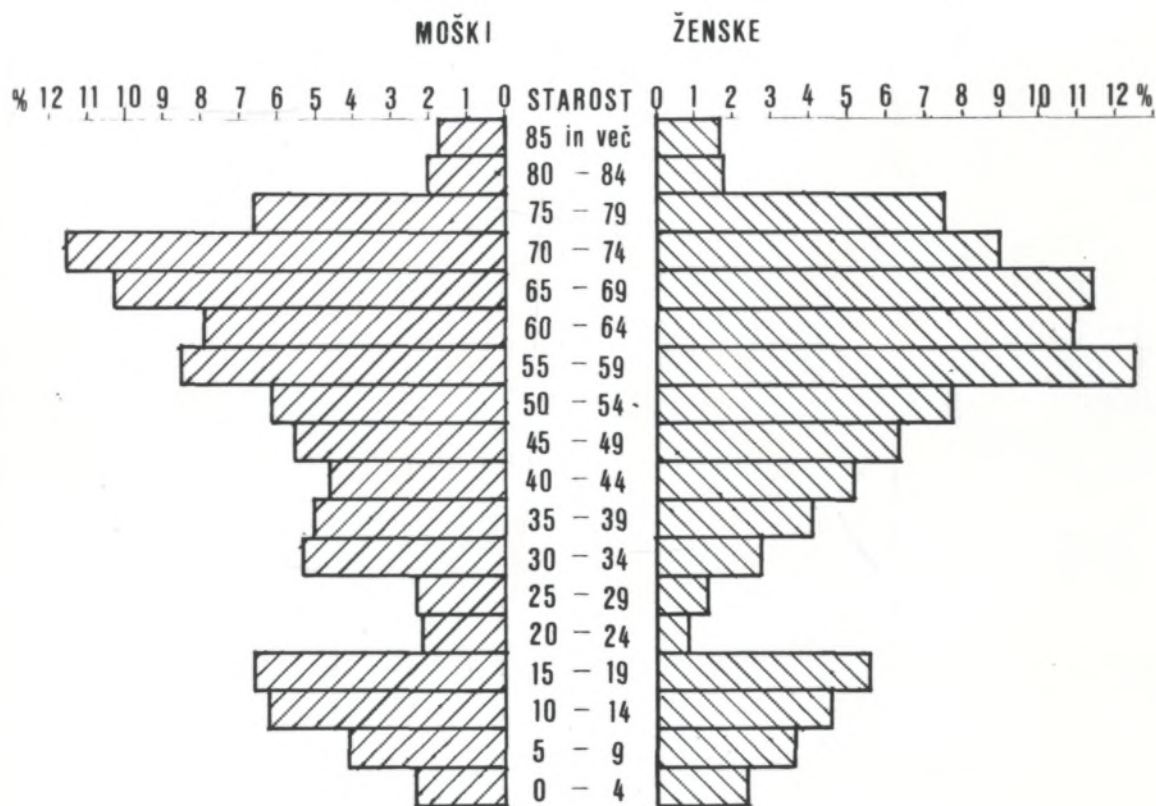
Starostna struktura anketiranih gospodinjstev (tabela št. 7) kaže podobne značilnosti kot za celotno občinsko populacijo, le da so razmere še bolj zaostrene. V skupini čistih kmečkih gospodinjstev je kar 50 % ostarelih družin in le 22,3 % obeh perspektivnih grup - mladih in generacijskih. Precej boljše je stanje v vseh treh mešanih skupinah, kjer praviloma rahlo prevladujejo generacijska gospodinjstva, slede starajoča in njim mlada. V skupini čistih nekmečkih gospodinjstev je močna prevlada mladih družin (41,1 %).

Za boljše razumevanje mnogih odnosov znotraj posameznih socio-ekonomskih skupin je potrebno pregledati tudi strukturo z ozirom na število družinskih članov (tabela št. 8). Na prvi pogled je opazna bistvena različnost med obema čistima skupinama ter vsemi tremi mešanimi skupinami, kar je do neke mere razumljivo upoštevajoč načela uporabljene klasifikacije. Čista kmečka gospodinjstva so izrazito majhna, saj je kar 30,6 % enodružinskih, 83,1 % pa je takšnih z do tremi družinskimi člani. Tudi pri čistih nekmečkih gospodinjstvih so družine maloštevilne, saj skoraj ni takšnih z več kot petimi člani. Mešana pretežno kmečka gospodinjstva so najštevilčnejša. Takšnih z manj kot tremi člani sploh ni, precej pa je tudi takšnih z do šestimi člani. Pri mešanih enakovrednih gospodinjstvih so prevladujoče dvočlanske družine, medtem ko so mešana pretežno nekmečka gospodinjstva ponovno večja. A vseeno lahko rečemo, da so družine na splošno majhne, kar je deloma posledica tradicije, a tudi modernih družbenoekonomskih dogajanj, ki se kažejo v industrializaciji, deagrarizaciji in tudi emigraciji.

Pogled v tabelo št. 9, ki razkriva odnos med starostno strukturo gospodinjstev in številom družinskih članov pove, da je visoka korelacijska zveza med obema variablama.

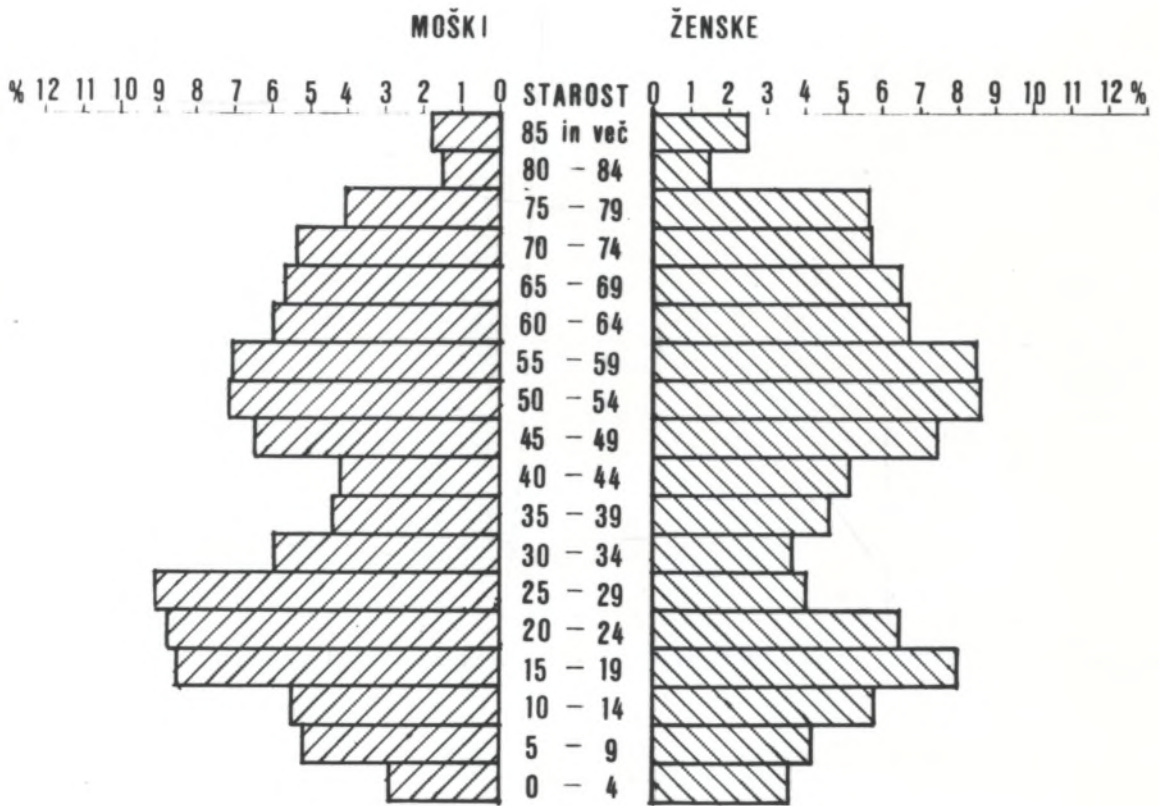
Omenili smo emigracijo. Z anketiranjem smo proučili intenzivnost odseljevanja v povojnem obdobju (tabeli št. 10 in št. 11). Skupaj je le 39,1 % družin, iz katerih se ni nihče odselil. Nadpovprečno visoki deleži so med čistimi nekmečkimi in mešanimi pretežno kmečkimi gospodinjstvi ter razumljivo med mladimi in generacijskimi gospodinjstvi. Iz 21,8 % gospodinjstev se je odselil en družinski član, iz 16,8 % dva, iz 11,8 % trije, iz 10,6 % pa celo več. Med slednjimi je največjo intenzivnost opaziti med mešanimi enakovrednimi ter čistimi nekmečkimi gospodinjstvi. Z ozirom na starostno strukturo je nadpovprečno visok delež gospodinjstev z več kot tremi odseljenimi in osta-

OBČINA LENDAVA
STAROSTNA STRUKTURA ČLANOV ČISTIH KMEČKIH GOSPODINJSTEV
LETA 1981 (v %)

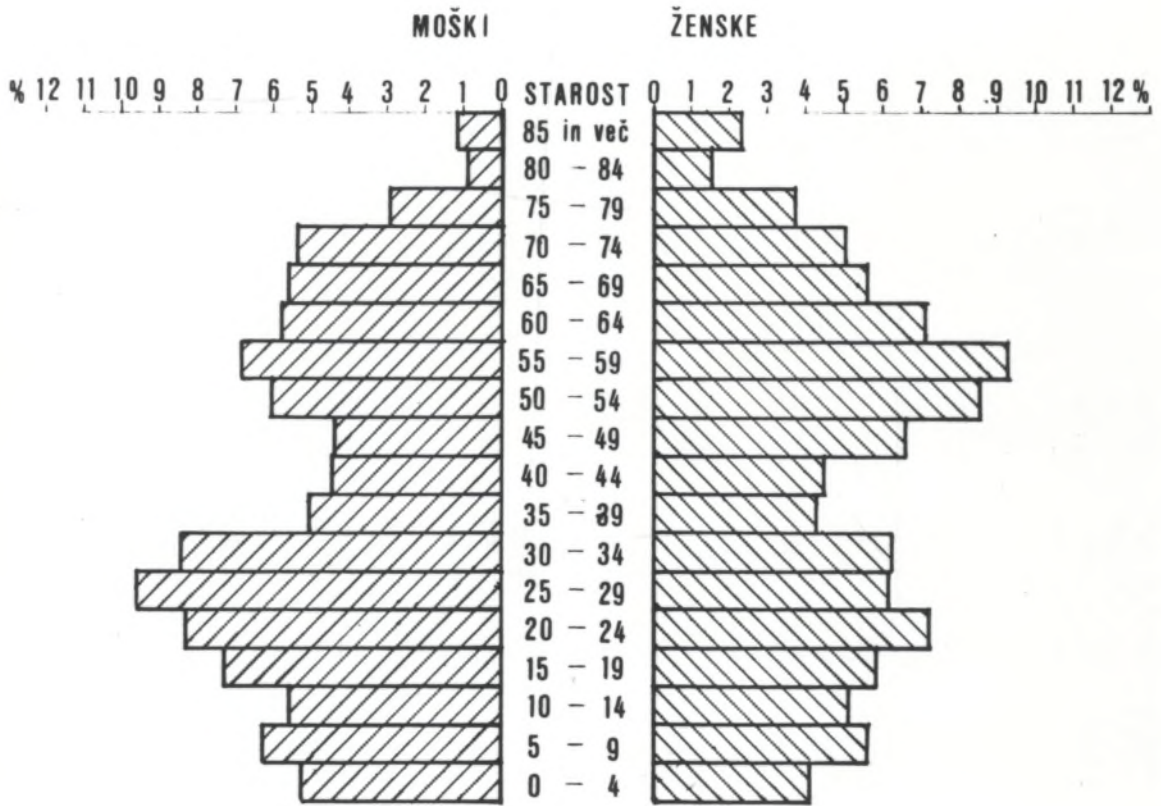
OBČINA LENDAVA

STAROSTNA STRUKTURA ČLANOV MEŠANIH, PRETEŽNO KMEČKIH
GOSPODINJSTEV LETA 1981 (v %)

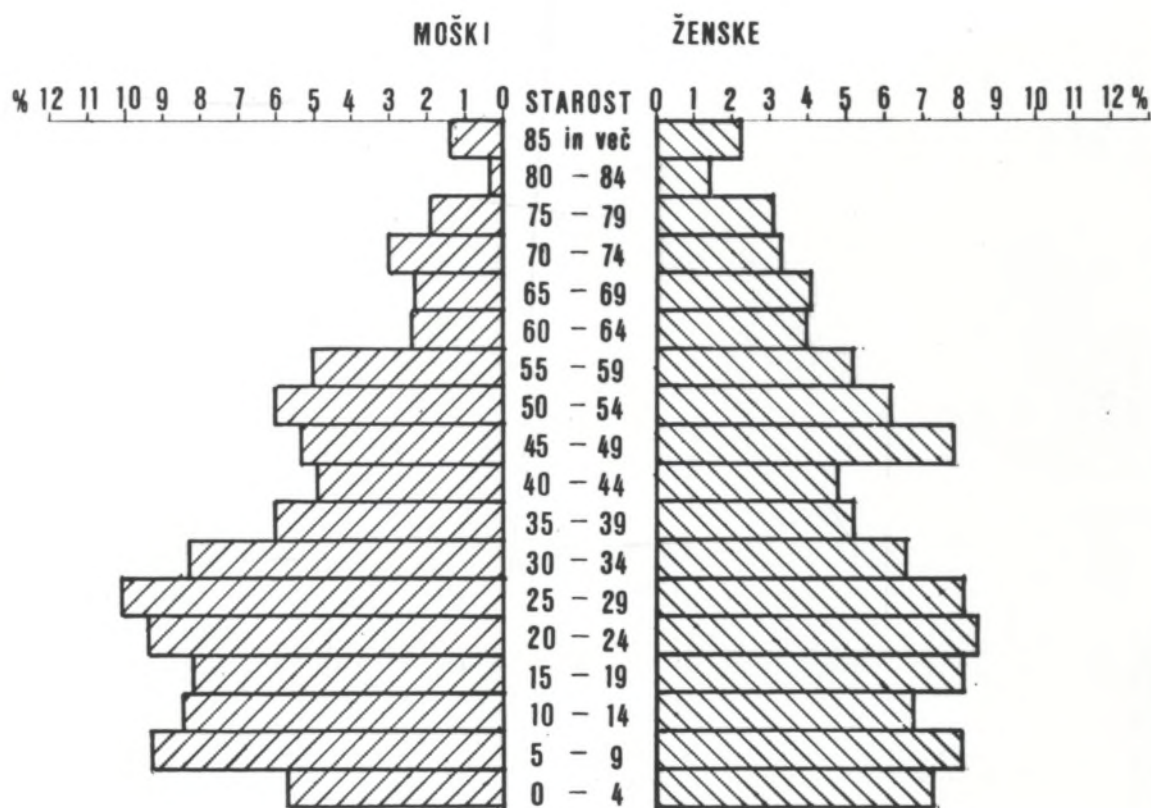
OBČINA LENDAVA

STAROSTNA STRUKTURA ČLANOV MEŠANIH, ENAKOVREDNIH
GOSPODINJSTEV LETA 1981 (v %)

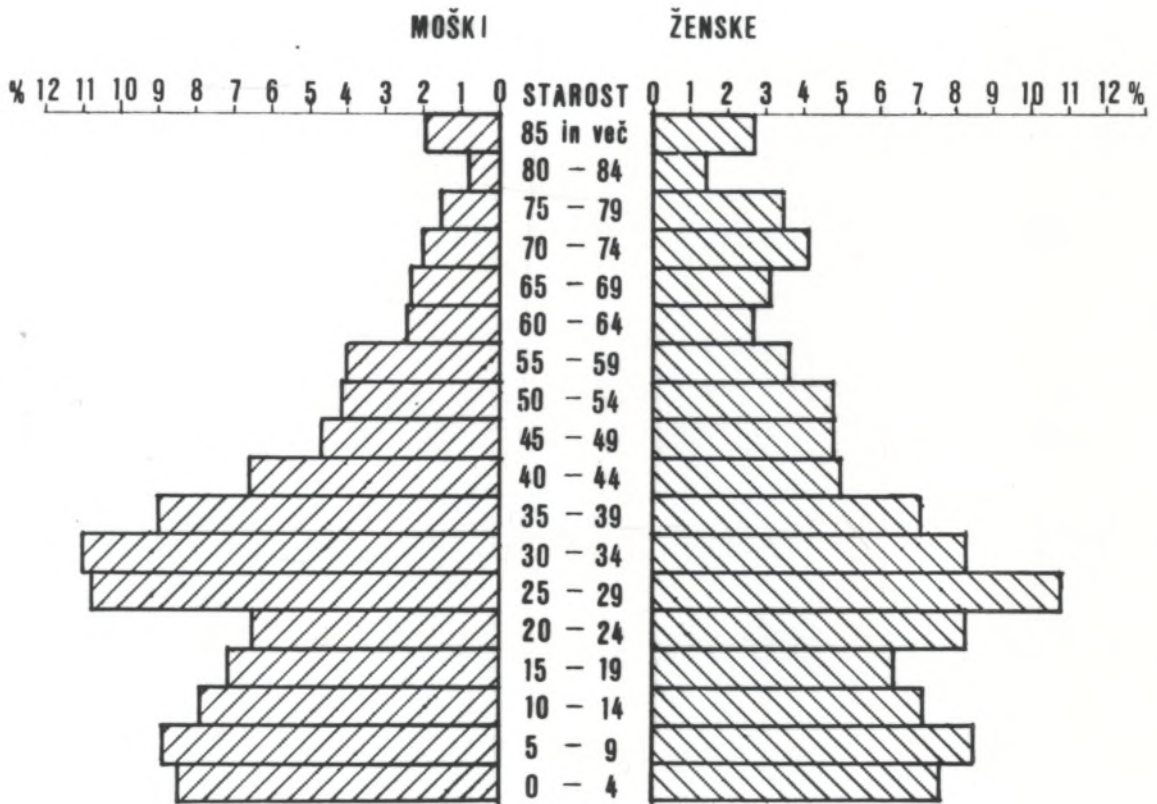
OBČINA LENDA VA

STAROSTNA STRUKTURA ČLANOV MEŠANIH, PRETEŽNO NEKMEČKIH
GOSPODINJSTEV LETA 1981 (v %)

OBČINA LENDAVA

STAROSTNA STRUKTURA ČLANOV ČISTIH NEKMEČKIH GOSPODINJSTEV
LETA 1981 (v%)

OBČINA LENDAVA
STAROSTNA STRUKTURA PREBIVALSTVA LETA 1981 (v%)

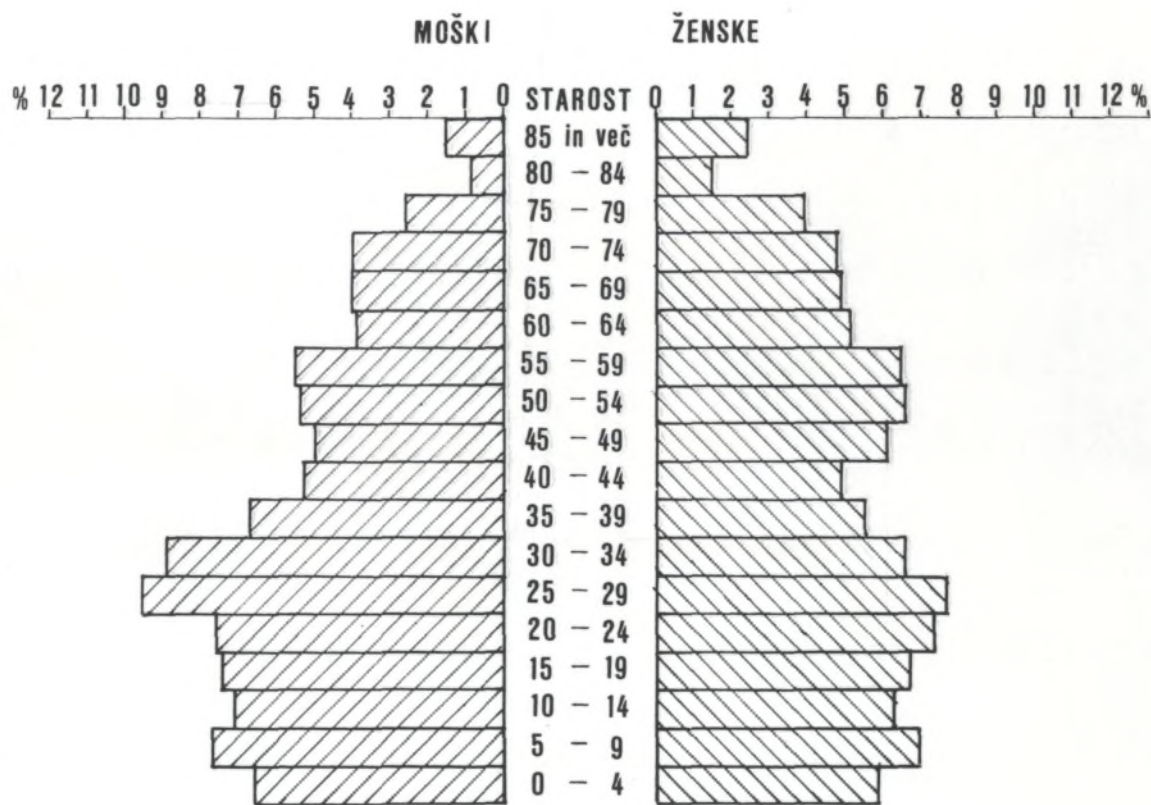

Tabela št.: 3 STAROSTNA IN SPOLNA STRUKTURA Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO GOSPODINJSTEV

		Čisto kmečko		Mešano pretežno kmečko		Mešano enakovredno		Mešano pretežno nekmečko		Čisto nekmečko		SKUPAJ	
0-19	moški	189	49,6	260	49,7	827	53,4	1001	52,7	1537	50,7	3794	51,7
	ženske	172	50,4	263	50,3	723	46,6	898	47,3	1495	49,3	3551	48,3
	SKUPAJ	341	17,6	523	22,0	1550	22,7	1899	32,0	3032	31,0	7345	27,4
20-39	moški	131	57,5	330	59,0	1066	56,2	1007	54,4	1776	50,5	4310	53,5
	ženske	97	42,5	229	41,0	831	43,8	843	45,6	1739	49,5	3739	46,5
	SKUPAJ	228	11,8	559	23,6	1897	27,8	1850	31,1	3515	35,9	8049	30,0
40-59	moški	219	39,3	292	44,5	735	42,2	629	47,9	921	50,1	2796	45,8
	ženske	338	60,7	364	55,5	1007	57,8	685	52,1	919	49,9	3313	54,2
	SKUPAJ	557	28,8	656	27,7	1742	25,6	1314	22,1	1840	18,8	6109	22,7
60-79	moški	323	43,9	248	45,3	665	46,7	285	39,9	388	36,4	1909	42,5
	ženske	413	56,1	300	54,7	760	53,3	430	60,1	678	63,6	2581	57,5
	SKUPAJ	736	38,1	548	23,1	1425	20,9	715	12,0	1066	10,9	4490	16,7
80 in več	moški	34	47,9	38	44,2	71	34,8	51	31,5	133	39,3	327	38,0
	ženske	37	52,1	48	55,8	133	65,2	111	68,5	205	60,7	534	62,0
	SKUPAJ	71	3,7	86	3,6	204	3,0	162	2,7	338	3,5	861	3,2
SKU-PAJ	moški	876	45,3	1168	49,2	3364	49,3	2973	50,1	4755	48,6	13136	48,9
	ženske	1057	54,7	1204	50,8	3454	50,7	2967	49,9	5036	51,4	13718	51,1
	SKUPAJ	1933	7,2	2372	8,8	6818	25,4	5940	22,1	9791	36,5	26854	100,0

Vir: Popis prebivalstva in gospodinjstev leta 1981, Zavod SR Slovenije za statistiko

TABELA št.: 4 STAROSTNA IN SPOLNA STRUKTURA Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO

		Čisto kmečko		Mešano pre- težno kmečko		Mešano ena- kovredno		Mešano pre- težno nekmečko		Čisto ne- kmečko		SKUPAJ	
0 - 19	moški	17,9	57,1	26,4	68,3	18,0	51,4	19,8	50,7	32,0	62,7	22,1	57,2
	ženske	10,8	42,9	13,9	31,7	17,9	48,6	20,8	49,3	20,7	37,3	17,0	42,8
20-39	moški	22,3	67,6	31,3	60,0	33,2	62,4	44,2	66,7	33,0	56,9	33,6	62,6
	ženske	8,6	32,4	23,6	40,0	20,9	37,6	23,9	33,3	27,2	43,1	20,5	37,4
40-59	moški	19,6	40,0	21,5	44,9	25,4	44,4	22,7	43,3	27,0	50,9	23,3	44,7
	ženske	23,7	60,0	29,9	55,1	33,2	55,6	32,1	56,7	28,3	49,1	29,6	55,3
60-79	moški	32,1	33,3	18,4	42,9	21,5	46,8	12,2	41,2	7,0	25,9	18,3	39,3
	ženske	51,8	66,7	27,8	57,1	25,5	53,2	18,9	58,8	21,7	74,1	28,9	60,7
80 in več	moški	8,0	56,3	2,5	33,3	2,0	44,4	1,2	22,2	1,0	33,3	2,7	40,0
	ženske	5,0	43,7	4,9	66,7	2,6	55,6	4,4	77,8	2,2	66,7	3,9	60,0
S K U P A J	moški	100,0	44,6	100,0	52,9	100,0	51,1	100,0	52,0	100,0	52,1	100,0	50,6
	ženske	100,0	55,4	100,0	47,1	100,0	48,9	100,0	48,0	100,0	47,9	100,0	49,4

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

moški $\sum$ = 754
 ženske $\sum$ = 736

Tabela št.: 5 SOCIOEKONOMSKA STRUKTURA GOSPODINJSTEV Z OZIROM NA STAROSTNO STRUKTURO

	Čisto kmečko		Mešano pretežno kmečko		Mešano enakovredno		Mešano pretežno nekmečko		Čisto nekmečko		S K U P A J	
Mlado	99	12,1	111	21,9	303	20,4	400	40,9	1506	38,4	2419	31,4
Generacijsko	87	10,9	166	32,7	538	36,2	457	46,7	1055	26,9	2303	29,9
Zrelo	169	21,1	50	9,8	222	14,9	42	4,3	682	17,4	1165	15,1
Starajoče	145	18,1	153	30,1	302	20,3	75	7,7	253	6,4	928	12,1
Ostarelo	284	35,5	12	2,4	85	5,7	-	-	382	9,7	763	9,9
Kombinirano	16	2,0	16	3,1	35	2,4	5	0,5	47	1,2	119	1,5
S K U P A J	800	10,4	508	6,6	1485	19,3	979	12,7	3925	51,0	7697	100,0

Vir: Popis prebivalstva in gospodinjstev leta 1981, Zavod SR Slovenije za statistiko

Tabela št.: 6 STAROSTNA STRUKTURA GOSPODINJSTEV PO KRAJEVNIH SKUPNOSTIH

	Mlado		Generacijsko		Zrelo		Starajoče		Ostarelo		Kombinirano		SKUPAJ	
Bistrica	141	26,9	192	36,6	63	12,0	69	13,1	54	10,3	6	1,1	525	100,0
Čentiba	74	28,4	86	33,0	39	14,9	24	9,2	31	11,9	7	2,7	261	100,0
Črenšovci	204	34,1	190	31,7	73	12,2	75	12,5	43	7,2	14	2,3	599	100,0
Dolga vas	94	36,3	52	20,1	43	16,6	34	13,1	32	12,4	4	1,5	259	100,0
Dobrovnik	124	25,2	157	31,8	71	14,4	78	15,8	56	11,4	7	1,4	493	100,0
Gaberje	55	29,3	55	29,3	32	17,0	24	12,8	21	11,2	1	0,5	188	100,0
Genterovci	46	18,8	88	35,9	25	10,2	42	17,1	41	16,7	3	1,2	245	100,0
Gorice pri Lendavi	77	19,6	186	47,3	59	15,0	37	9,4	33	8,4	1	0,3	393	100,0
Hotiza	128	29,8	135	31,4	55	12,8	50	11,6	56	13,0	6	1,4	430	100,0
Kobilje	55	23,4	75	31,9	27	11,5	32	13,6	40	17,0	6	2,6	235	100,0
Lakoš	84	27,8	70	23,2	53	17,5	42	13,9	46	15,2	7	2,3	302	100,0
Lendava	588	43,7	217	16,1	303	22,5	119	8,8	107	7,9	13	1,0	1347	100,0
Mostje-Banuta	52	34,0	39	25,5	22	14,4	25	16,3	11	7,2	4	2,6	153	100,0
Odranci	136	34,8	153	39,1	47	12,0	42	10,7	8	2,0	5	1,3	391	100,0
Orešje-Dolina	82	24,0	97	28,4	52	15,2	50	14,6	57	16,7	4	1,2	342	100,0
Petišovci	94	33,6	63	22,5	49	17,5	35	12,5	33	11,8	6	2,1	280	100,0
Polana	104	25,8	153	38,0	49	12,2	53	13,2	34	8,4	10	2,5	403	100,0
Turnišče	281	33,0	295	34,7	103	12,1	97	11,4	60	7,1	15	1,8	851	100,0
SKUPAJ	2419	31,4	2303	29,9	1165	15,1	928	12,1	763	9,9	119	1,5	7697	100,0

Vir: Popis prebivalstva in gospodinjev leta 1981, Zavod SR Slovenije za statistiko

TABELA št.: 7 STAROSTNA STRUKTURA Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO GOSPODINJSTEV

	Čisto kmečko	Mešano pretežno kmečko	Mešano enakovredno	Mešano pretežno nekmečko	Čisto nekmečko	SKUPAJ
Mlado	9,3	16,2	16,4	24,0	41,1	19,2
Generacijsko	13,0	38,2	25,5	32,0	10,7	23,5
Zrelo	10,2	8,8	19,1	18,7	17,9	14,9
Starajoče	17,6	33,8	28,2	25,3	12,5	23,7
Ostarelo	50,0	2,9	10,9	-	17,9	18,7
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 8 ŠTEVILO DRUŽINSKIH ČLANOV Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURU GOSPODINJSTEV

	Čisto kmečko	Mešano pretežno kmečko	Mešano enakovredno	Mešano pretežno nekmečko	Čisto nekmečko	SKUPAJ
1	30,6	-	-	1,3	16,1	10,3
2	33,3	-	34,5	-	16,1	19,9
3	19,4	29,4	14,5	32,0	26,8	23,0
4	7,4	26,5	19,1	20,0	14,3	16,8
5	5,6	20,6	10,9	26,7	21,4	15,3
6	1,9	16,2	14,5	14,7	3,6	10,1
7	0,9	5,9	4,5	1,3	-	2,6
8	0,9	-	1,8	2,7	1,8	1,4
nad 8	-	1,5	-	1,3	-	0,5
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 9 ŠTEVILO DRUŽINSKIH ČLANOV Z OZIROM NA STAROSTNO STRUKTURO GOSPODINJSTEV

	Mlado	Generacijsko	Zrelo	Starajoče	Ostarelo	SKUPAJ
1	-	-	11,3	1,0	44,9	10,3
2	-	-	29,0	27,3	48,7	19,9
3	30,0	6,1	40,3	36,4	6,4	23,0
4	20,0	21,4	14,5	24,2	-	16,8
5	28,8	29,6	4,8	9,1	-	15,3
6	15,0	28,6	-	2,0	-	10,1
7	2,5	9,2	-	-	-	2,6
8	3,8	3,1	-	-	-	1,4
nad 8	-	2,0	-	-	-	0,5
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 10 ŠTEVILO ODSELJENIH DRUŽINSKIH ČLANOV PO LETU 1945 Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO GOSPODINJSTEV

	Čisto kmečko	Mešano pretežno kmečko	Mešano enakovredno	Mešano pretežno nekmečko	Čisto nekmečko	SKUPAJ
Nihče	38,0	44,1	30,0	40,0	51,8	39,1
1	18,5	22,1	21,8	29,3	17,9	21,8
2	17,6	19,1	22,7	10,7	8,9	16,8
3	17,6	8,8	10,0	10,7	8,9	11,8
nad 3	8,3	5,9	15,5	9,3	12,5	10,6
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 11 ŠTEVILO ODSELJENIH DRUŽINSKIH ČLANOV PO LETU 1945 Z OZIROM NA STAROSTNO STRUKTURO GOSPODINJSTEV

	Mlado	Generacijsko	Zrelo	Starajče	Ostarelo	SKUPAJ
Nihče	48,8	48,0	43,5	32,3	23,1	39,1
1	22,5	21,4	19,4	26,3	17,9	21,8
2	13,8	13,3	16,1	20,2	20,5	16,8
3	11,3	8,2	6,5	13,1	19,2	11,8
nad 3	3,8	9,2	14,5	8,1	19,2	10,6
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjev, julij 1986

Tabela št.: 12 KVALIFIKACIJSKA IN IZOBRAZBENA STRUKTURA ZAPOSLENIH PO SOCIOEKONOMSKIH TIPIH

	Čisto kmečko	Mešano pretežno kmečko		Mešano enakomerno		Mešano pretežno nekmečko		Čisto nekmečko		S K U P A J	
Nekvalificiran	-	77	24,7	414	26,8	463	26,6	737	19,0	1691	22,6
Priučen	-	61	19,6	321	20,8	360	20,7	630	16,2	1372	18,3
Kvalificiran	-	120	38,5	565	36,6	649	37,2	1154	29,7	2488	33,2
Visokokvalificiran	-	3	1,0	38	2,5	34	2,0	116	3,0	191	2,6
Nižja	-	8	2,5	30	2,0	30	1,7	96	2,5	164	2,2
Srednja	-	31	9,9	134	8,7	168	9,6	777	20,0	1110	14,8
Višja	-	10	3,2	27	1,8	25	1,4	232	6,0	294	3,9
Visoka	-	2	0,6	13	0,8	14	0,8	144	3,7	173	2,3
S K U P A J	-	312	4,2	1542	20,6	1743	23,3	3886	51,9	7483	100,0

Vir: Popis prebivalstva in gospodinjstev leta 1981, Zavod SR Slovenije za statistiko

TABELA št.: 13

IZOBRAZBENA STRUKTURA Z OZIROM NA SPOLNO IN SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO

		Brez šole	Do 4 raz- rede osnov- ne šole	5-7 razredov osnovne šole	Končana osnovna šola	Nepopolna srednja šola	Poklicna šola	Srednja šola	Višja šola	Visoka šola	SKUPAJ
ČISTO KMEČKO	moški	1,0	6,9	6,9	77,2	1,0	5,0	1,0	1,0	-	100,0
	ženske	2,3	6,2	12,4	77,5	0,8	-	0,8	-	-	100,0
	SKUPAJ	1,7	6,5	10,0	77,4	0,9	2,2	0,9	0,4	-	100,0
MEŠANO PRETEŽNO KMEČKO	moški	-	-	5,3	68,9	2,3	15,9	6,8	0,8	-	100,0
	ženske	0,8	2,3	7,0	80,6	-	2,3	5,4	1,6	-	100,0
	SKUPAJ	0,4	1,5	6,1	74,4	1,1	9,2	6,1	1,1	-	100,0
MEŠANO ENAKOVR.	Moški	-	1,7	6,2	58,8	1,1	27,1	3,4	1,1	0,6	100,0
	Ženske	-	2,3	7,6	77,9	0,6	5,8	4,1	1,2	0,6	100,0
	SKUPAJ	-	2,0	6,9	68,2	0,9	16,6	3,7	1,1	0,6	100,0
MEŠANO PRETEŽNO NEKMEČ.	moški	0,7	-	7,4	43,9	2,7	27,0	12,8	4,1	1,4	100,0
	ženske	0,7	2,2	9,4	66,7	0,7	10,9	8,7	0,7	-	100,0
	SKUPAJ	0,7	1,0	8,4	54,9	1,7	19,2	10,8	2,4	0,7	100,0
ČISTO NE- KMEČKO	moški	-	5,4	8,1	31,1	6,8	29,7	13,5	2,7	2,7	100,0
	ženske	-	6,4	10,3	56,4	2,6	10,3	10,3	2,6	1,3	100,0
	SKUPAJ	-	5,9	9,2	44,1	4,6	19,7	11,8	2,6	2,0	100,0
SKUPAJ	MOŠKI	0,3	2,2	6,6	57,3	2,4	21,5	7,1	1,9	0,8	100,0
	ŽENSKE	0,8	3,5	9,1	73,3	0,8	5,5	5,5	1,1	0,3	100,0
	S K U P A J	0,5	3,0	7,9	65,3	1,6	13,4	6,3	1,5	0,5	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

reliimi in zreliimi gospodinjstvi. Odseljevanje je zaradi agrarne prenaseljenosti in pomanjkanja delovnih mest razumljivo. Majhne kmetije ne zmorejo prehraniti vseh družinskih članov.

3.2. Izobrazbena struktura

Izobrazba je vse bolj pomemben faktor napredka. Tega dejstva se v naši družbi čedalje bolj zavedamo in skušamo temu primer-
no organizirati vzogjnoizobraževalni sistem. Izobrazbena struk-
tura pa ni samo rezultat sedanjih prizadevanj, pač pa mnogih
različnih sistemov preteklosti, ki pa, kot kažejo podatki, niso
bili ravno uspešni. No, tudi možnosti so bile omejene.

Za celotno občino smo zaradi specifičnosti podatkov lahko obde-
lali le kvalifikacijsko in izobrazbeno strukturo zaposlenih v
združenem delu. Podatki niso razveseljivi (tabela št. 12). Da-
leč prevladuje število najnižjih izobrazbenih kategorij: nekva-
lificiranih, priučenih in kvalificiranih. Če primerjamo stanje
po socioekonomskih skupinah, je opazno, da je pri vseh treh me-
šanih tipih gospodinjstev stanje še nekoliko slabše, saj naprimer
pri čistih nekmečkih gospodinjstvih zasledimo precejšen delež lju-
di s srednjo izobrazbo, ki je v mešanih gospodinjstvih bistveno
nižji. Podobno razmerje je opaziti tudi pri višješolsko in viso-
košolsko izobraženih. V skupini mešanih gospodinjstev je približ-
no enkrat nižji delež kot pri čistih nekmečkih gospodinjstvih.
Deloma je to posledica omejenih možnosti, deloma pa odseljevanja
izobraženih kadrov, bodisi da formirajo lastna gospodinjstva bo-
disi, kar je huje, da emigrirajo izven matične regije.

Z drugačno metodologijo, v kateri smo upoštevali doseženo izo-
brazbo, smo proučili izobrazbeno strukturo anketirane populaci-
je (tabela št. 13). Upoštevali smo nad 15 let stare osebe. Ker
smo pri tem ločili moške in ženske, se je izredno plastično po-

kazalo, da je izobrazbena raven ženske populacije bistveno nižja kot moške. Pravzaprav ni pomembnejših razlik le pri višješolsko in visokošolsko izobraženih, ki pa jih je še manj kot v celotni občinski populaciji. Celo pri tistih s srednjo šolo je višji delež pri moških, medtem ko je razlika pri končani poklicni šoli izredno velika. Nasprotno pa je med ženskim prebivalstvom višji delež pri tistih s končano osnovno šolo in pri tistih z nepopolno osnovno šolo.

Pri vseh socioekonomskih skupinah je močno prevladujoča grupa osnovnošolsko izobraženih, ki pa se z rastočo neagrarnostjo značaja gospodinjstva zmanjšuje. Nasploh je opazno, da je izobrazbeni nivo v določeni korelacijski zvezi s tipologijo gospodinjstev. Odnos bi lahko takole opredelili: večja agrarnost, nižja izobrazbena raven. Tako je naprimer na čistih kmetijah z več kot osnovno šolo le 4,4 % prebivalcev z več kot 15 leti, pri mešanih pretežno kmečkih gospodinjstvih 17,5 %, pri mešanih enakovrednih gospodinjstvih 23,0 %, pri mešanih pretežno nekmečkih gospodinjstvih 34,8 % in pri čistih nekmečkih gospodinjstvih 40,7 %.

3.3. Izobraževanje

V celotni anketirani populaciji se šola 174 prebivalcev (tabela št. 14). Prevladujejo osnovnošolci v nižjih in višjih razredih, njim slede šolajoči na srednjih šolah, precej pa je tudi takšnih, ki se izobražujejo na poklicnih šolah. Zaskrbljujoč je delež študentov na višjih in visokih šolah, ki kaže, da se negativne tendence nizke izobrazbe še vedno nadaljujejo. Prav gotovo krizna situacija ne vpliva ugodno na izobraževanje. Zanimivo je, da na študente naletimo le pri mešanih enakovrednih in čistih nekmečkih gospodinjstvih. Podroben pregled kaže, da je struktura šolajočih najmanj ugodna pri mešanih pretežno kmečkih gospodinjstvih, kar ni povsem v skladu z njihovo proizvodno funkcijo oziroma re-

TABELA št.: 14 ŠOLAJOČI ČLANI DRUŽINE Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO GOSPODINJSTEV

	Čisto kmečko	Mešano pre- težno kmečko	Mešano enako- vredno	Mešano pre- težno nekmečko	Čisto ne- kmečko	SKUPAJ
Nižji razred osnovne šole	29,2	44,7	29,2	37,9	36,4	35,6
Višji razred osnovne šole	37,5	39,5	29,2	27,6	30,3	32,2
Poklicna šola	12,5	7,9	12,5	17,2	9,1	11,5
Srednja šola	20,8	5,3	16,7	17,2	18,2	14,9
Višja šola	-	-	4,2	-	3,0	2,3
Visoka šola	-	2,6	8,3	-	3,0	3,4
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 15 OBISKOVANJE KMETIJSKIH ŠOL Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO GOSPODINJSTEV

	Čisto kmečko	Mešano pre- težno kmečko	Mešano ena- kovredno	Mešano pre- težno nekmečko	Čisto ne- kmečko	SKUPAJ
Srednja kmetijska	2	1	2	-	2	7
Višja kmetijska	-	-	-	-	-	-
Visoka kmetijska	-	-	3	-	-	3
S K U P A J	2	1	5	-	2	10

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 16 NAMEN ZAPUSTITI DOMAČI KRAJ PO KONČANEM ŠOLANJU Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO GOSPODINJSTEV

	Čisto kmečko	Mešano pre- težno kmečko	Mešano ena- kovredno	Mešano pre- težno nekmečko	Čisto ne- kmečko	SKUPAJ
DA	-	2,6	4,4	6,9	-	2,9
ŠE NE VE	70,8	78,9	57,8	75,9	69,7	69,6
NE	29,2	18,4	37,8	17,2	30,3	27,5
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 17 NAČRTI OTROK PO KONČANEM ŠOLANJU Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO GOSPODINJSTEV

	Čisto kmečko	Mešano pre- težno kmečko	Mešano ena- kovredno	Mešano pre- težno nekmečko	Čisto ne- kmečko	SKUPAJ
Ostal bo na kmetiji, delal kot kmet	4,2	2,6	2,1	-	-	1,8
Ostal bo na kmetiji, delal na njej po delu	33,3	10,5	21,3	3,4	12,9	15,8
Ostal bo na kmetiji, se zaposlil, delal na kmetiji občasno	4,2	2,6	6,4	6,9	6,5	5,3
Ostal bo na kmetiji, se zaposlil, na kmetiji ne bo delal	-	-	2,1	3,4	-	1,2
Se bo odselil	8,3	2,6	4,3	13,8	-	5,3
Še ne ve	50,0	81,6	63,8	72,4	80,9	70,8
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

- 55 -

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

zultati, kot bomo videli v nadaljevanju. Med vsemi drugimi skupinami pa ni bistvenih razlik.

Po zakonu o kmetijskih zemljiščih se šteje za usposobljenega za delo na kmetiji v prvi vrsti tisti, ki je končal kmetijsko šolo. Rezultati ankete so na tem področju porazni (tabela št. 15). Le deset ljudi obiskuje oziroma je končalo kmetijsko šolo, sedem srednjo in trije visoko. Najdemo jih v vseh socioekonomskih skupinah z izjemo mešanih pretežno nekmečkih gospodinjstev. Vsi trije visokoizobraženi so v kategoriji mešanih enakovrednih gospodinjstev.

Perspektive šolajočih so v večini primerov meglene (tabela št. 16 in št. 17). Kar 69,6 % jih še ne ve za svojo prihodnost, kar se tiče namena ostati v domačem kraju, 2,9 % se jih namerava odseliti, 27,5 % pa jih bo zagotovo ostalo. Še najvišjo stopnjo sigurnosti smo zabeležili pri mešanih enakovrednih gospodinjstvih. Največji delež se namerava odseliti iz mešanih pretežno kmečkih gospodinjstev (6,9 %), medtem ko se iz čistih kmečkih ter čistih nekmečkih gospodinjstev ne namerava odseliti nihče.

Pregled perspektiv z ozirom na načrtovano zaposlitev da nekoliko drugačne rezultate. Kar 70,8 % še ni opredeljenih, največ pri mešanih pretežno kmečkih in čistih nekmečkih gospodinjstvih, 41,2 % populacije šolajočih sicer ne namerava zapustiti kmetije, a tudi ne namerava opravljati kmečkih opravil. 5,3 % namerava delati na kmetiji zgolj občasno, 15,8 % pa se namerava zaposliti in kmetovati po delu. Število čistih kmetov bo bolj simbolično, zanimivo pa je, da jih najdemo tudi pri mešanih pretežno kmečkih ter mešanih enakovrednih gospodinjstvih, čeprav je njihov delež najvišji na čistih kmetijah, na katerih pa je najvišji tudi delež tistih, ki nameravajo v bodoče delati kot polkmetje.

Tabela št.: 18 AKTIVNOST PREBIVALSTVA PO SOCIOEKONOMSKIH TIPIH

	Čisto kmečko		Mešano pre- težno kmečko		Mešano ena- kovredno		Mešano pre- težno nekmečko		Čisto ne- kmečko		S K U P A J	
Aktivni	884	45,7	1034	43,6	2532	37,1	1762	29,7	1897	19,4	8109	30,2
Išče zaposlitev	17	0,9	39	1,6	99	1,5	87	1,4	176	1,8	418	1,6
Vzdrževani	534	27,6	844	35,6	2882	42,3	3159	53,2	5727	58,5	13146	48,9
Osebe z lastnimi dohodki	498	25,8	455	19,2	1305	19,1	932	15,7	1991	20,3	5181	19,3
S K U P A J	1933	100,0	2372	100,0	6818	100,0	5940	100,0	9791	100,0	26854	100,0

Vir: Popis prebivalstva in gospodinjstev leta 1981, Zavod SR Slovenije za statistiko

Tabela št.: 19 DELEŽ AKTIVNIH ŽENSK OD VSEGA ŽENSKEGA PREBIVALSTVA PO SOCIOEKONOMSKIH TIPIH

	Število vseh žensk	Število aktivnih žensk	%
Čisto kmečko	1057	712	67,4
Mešano pretežno kmečko	1204	718	59,6
Mešano enakovredno	3454	1907	55,2
Mešano pretežno nekmečko	2967	1335	45,0
Čisto nekmečko	5036	1800	35,7
S K U P A J	13718	6472	47,2

Vir: Popis prebivalstva in gospodinjstev leta 1981, Zavod SR Slovenije za statistiko

TABELA št.: 20 AKTIVNOST Z OZIROM NA STAROSTNO IN SPOLNO STRUKTURO (I.)

		Dela samo na kmetiji	Je stalno zaposlen	Je brezpo- seln	Je vzdrže- van	Ima lasten dohodek	SKUPAJ
0 - 19	moški	6,0	6,0	-	88,0	-	100,0
	ženske	3,2	8,8	2,4	85,6	-	100,0
	SKUPAJ	4,8	7,2	1,0	87,0	-	100,0
20-39	moški	14,6	77,1	2,8	5,1	0,4	100,0
	ženske	22,5	70,2	3,3	4,0	-	100,0
	SKUPAJ	17,6	74,5	3,0	4,7	0,2	100,0
40-59	moški	34,7	58,5	0,6	-	6,3	100,0
	ženske	80,7	16,1	-	1,4	1,8	100,0
	SKUPAJ	60,2	35,0	0,3	0,8	3,8	100,0
60-79	moški	61,6	2,9	-	5,8	29,7	100,0
	ženske	71,8	0,5	-	11,7	16,0	100,0
	SKUPAJ	67,8	1,4	-	9,4	21,4	100,0
80 in več	moški	65,0	-	-	20,0	15,0	100,0
	ženske	34,5	-	-	55,2	10,3	100,0
	SKUPAJ	46,0	-	-	42,0	12,0	100,0
SKUPAJ	Moški	27,3	41,4	1,1	22,9	7,4	100,0
	Ženske	51,2	20,8	1,1	21,3	5,6	100,0
	S K U P A J	39,1	31,2	1,1	22,1	6,5	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjev, julij 1986

TABELA št.: 21   AKTIVNOST Z OZIROM NA STAROSTNO IN SPOLNO STRUKTURO (II.)

		Dela samo na kmetiji	Je stalno zaposleni	Je brezpo- selen	Je vzdrže- van	Ima lasten dohodek	SKUPAJ
0 - 19	moški	4,9	3,2	-	85,5	-	22,1
	ženske	1,1	7,2	37,5	68,2	-	17,0
	SKUPAJ	2,4	4,5	18,8	70,0	-	19,6
20 - 39	moški	18,0	62,5	87,5	7,6	1,8	33,6
	ženske	9,0	69,3	62,5	3,8	-	20,5
	SKUPAJ	12,2	64,7	75,0	5,8	1,0	27,1
40 - 59	moški	29,6	33,0	12,5	-	19,6	23,3
	ženske	46,7	22,9	-	1,9	9,8	29,6
	SKUPAJ	40,7	29,7	6,3	0,9	15,5	26,4
60 - 79	moški	41,3	1,3	-	4,6	73,2	18,3
	ženske	40,6	0,7	-	15,9	82,9	28,9
	SKUPAJ	40,8	1,1	-	10,0	77,3	23,5
80 in več	moški	6,3	-	-	2,3	5,4	2,7
	ženske	2,7	-	-	10,2	7,3	3,9
	SKUPAJ	3,9	-	-	6,4	6,2	3,4
SKUPAJ	moški	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
	ženske	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
	S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

3.4. Aktivnostna obeležja:

Aktivnost kaže zelo zanimivo podobo (tabela št. 18). Stopnja aktivnosti izredno pravilno upada z zmanjševanjem značaja agrarnosti posameznih tipov gospodinjstev kot posledica aktivnosti kmečkega prebivalstva tudi v pozni starosti. Tako je naprimer pri čistih kmečkih gospodinjstvih 45,7 % aktivnega prebivalstva, pri čistih nekmečkih gospodinjstvih pa samo še 19,4 %.

Obratnosorazmerno se giblje delež vzdrževanih oseb. Pri čistih kmečkih gospodinjstvih je ustrezen delež 27,6 %, pri čistih nekmečkih gospodinjstvih pa kar 58,5 %. Delež oseb z lastnimi dohodki je v celotni populaciji 19,3 % in varira razmeroma enakomerno po vseh primerjalnih skupinah.

Delež brezposelnih je nizek (1,6 %) in se giblje v mejah republiškega povprečja. Najnižja stopnja oseb, ki iščejo zaposlitev je pri čistih kmečkih gospodinjstvih (0,9 %), medtem ko je pri čistih nekmečkih nekoliko višja kot pri vseh treh mešanih tipih.

V celotni populaciji smo proučili tudi delež aktivnih žensk od vsega aktivnega prebivalstva (tabela št. 19). Podatek je izredno pomemben za boljše razumevanje problematike kmečkih žensk, ki jo bomo obravnavali še na večih mestih v nadaljevanju. Rezultati potrjujejo ugotovitev o aktivnosti kmečke populacije do pozne starosti. Kar 67,4 % žensk na čistih kmetijah je aktivnih, pri čistih nekmečkih gospodinjstvih pa je ustrezen delež le 35,7 % kar je v primerjavi z razmerami v republiki nizek delež. Izgleda, da so zaposlitvene možnosti za ženske razmeroma skromne, do neke mere pa ima vpliv tudi tradicija. Vse tri skupine mešanih gospodinjstev so po vrednostih med obema skrajnima grupama.

Aktivnostna obeležja v anketirani populaciji smo prikazali v tabelah št. 20 in št. 21. Problematiko smo razčlenili z ozirom na starostno in spolno strukturo. Opazne so naslednje značilnosti:

- v skupini prebivalstva do 20 let razumljivo prevladujejo vzdrževane osebe, čeprav je nekaj tudi že takšnih, ki delajo samo na kmetiji (4,8 %) oziroma so stalno zaposleni (7,2 %);
- več kmetov v tej starostni skupini je med moškimi in več zaposlenih med ženskami;
- v starost 20 - 39 let močno prevladujejo stalno zaposleni (74,5 %). Takšnih, ki delajo samo na kmetiji je 17,6 % in to več med ženskami kot med moškimi;
- v tej skupini je tudi 3 % brezposelnih, 4,7 % pa je vzdrževanih, bodisi da gre za študente, gospodinje ali pa dela nezmožne;
- v starostni skupini 40 - 59 let je opazen največji razkorak v aktivnosti moške in ženske populacije. Medtem ko je v tej starosti kar 80,7 % žensk, ki delajo samo na kmetiji, je ustrezen delež moških le 34,7 %. Nasprotno pa je delež zaposlenih žensk le 16,1 % in moških kar 58,5 %. To kaže na dejstvo, da se je v prvi fazi zaposlovala predvsem moška populacija;
- v starostni skupini 60 - 79 let je še vedno visoko prevladujoč delež čistih kmetov in to tako med moškimi kot med ženskami;
- v tej skupini je opazen tudi porast vzdrževanih (zlasti žensk) in oseb z lastnimi dohodki (predvsem moških). Če ne bi bilo med ženskami takoimenovanih družinskih upokojenk, bi bil delež žensk z lastnimi dohodki praktično zanemarljiv;
- presenetljivo visok je delež aktivnih na kmetiji tudi pri prebivalstvu starejšem od 80 let. Kar 65,0 % moških in 34,5 % žensk še vedno sodeluje pri kmetijskih opravilih;
- v najstarejši skupini je razumljiv visok delež vzdrževanih oseb, dobra desetina pa je tudi oseb z lastnimi dohodki.

4. MOTIVI ZA NASTANEK MEŠANIH DELAVSKO-KMEČKIH GOSPODINJSTEV

Večina raziskovalcev, ki obravnavajo problematiko mešanih delavsko-kmečkih gospodinjstev, se strinja, da je potrebno glavni vzrok pojavu kmetovanja ob službi iskati v težnji kmetov za povečevanjem dohodka, točneje za približevanje paritetni in po možnosti nadparitetni ravni dohodka. V tej težnji kmetje samo sledijo drugim slojem prebivalstva. Majhne kmetije ali kmetije s številno družino pridejo slej ko prej v položaj, da nadaljnje intenziviranje pridelovanja ni več mogoče (omejenost posestva) ali ekonomsko smotno. Rešitev je v iskanju dodatnega dohodka, kar je običajno vezano na redno zaposlitev zunaj kmetije. V času splošne gospodarske rasti in življenjskega standarda se praviloma odpirajo velike možnosti zaposlovanja v sekundarnem in terciarnem sektorju gospodarstva. Niso pa do včerajšnji kmetje pripravljene hkrati opustiti tudi kmetovanje. Kmetijska proizvodnja ob hkratni zaposlitvi jim namreč omogoča doseči večji dohodek, kot jim ga nudi kmetovanje samo oziroma sama redna zaposlitev.

V prvi generaciji gre praviloma za delavce z nižjimi kvalifikacijami, katerih zaslužki so temu primerno nizki. Dvojna dejavnost je nujna prehodna stopnja v socialnoekonomskem preslajanju kmečke družine. To zakonitost so definirali že klasiki marksizma. Z napredovanjem družine v socialnem statusu pa ekonomski motiv čedalje bolj izgublja na pomenu in začno prevladovati drugi motivi, ki so sicer vselej prisotni tudi že na začetku preslajanja. Ti motivi so navezanost na družino in domačijo, veselje do dela v naravi, želja po izravnavi psihičnih obremenitev "kabinetne" zaposlitve ali zaposlitve za tekočim trakom ipd. Vendar tudi dohodkovni motiv ni nikoli povsem izključen. Pri analizi vzrokov dvojne zaposlitve ne gre spregledati tudi pomena, ki izhaja iz zanesljivosti in stalnosti dohodka iz redne zaposlitve ter iz pravice do pokojninskega in invalidskega zavarovanja. Redna za-

poslitev potegne za sabo tudi višji družbeni status v podeželski sredini, kar je pomembno zlasti za mlade ljudi. Opozorili bi še na motiv, ki je zlasti prisoten v sredinah, podvrženih kriznim situacijam. Lastniki mešanih kmetij večinoma ne verjamejo v stalnost gospodarske konjunktore in želijo obdržati aktivno kmetijo tudi zato, da se zavarujejo za primer krize in brezposelnosti. Občasni pojavi gospodarskih recesij in kriz, kakršni smo priča v zadnjem obdobju, takšno hipotezo nedvomno potrjujejo.

Širjenje kmetovanja ob službi je v prvi vrsti odvisno od regionalnih socialnih in ekonomskih značilnosti agrarne strukture. Predpogoj je, da so dane zaposlitvene možnosti izven kmetijstva. Najprej se vključijo v ta proces najmanjše kmetije in kmetije v bližini industrijskih središč. Postopoma pa se za dvojno aktivnost odločajo vse večje in vse bolj oddaljene kmetije. Kontinuiteto tega procesa vzdržuje dejstvo, da po eni strani tehnološki in ekonomski razvoj gospodarstva kot celote in posebej kmetijstva, po drugi strani pa potreba po večanju dohodka, stalno pomikajo mejno velikost kmetij navzgor. In ker so možnosti za večanje obsega proizvodnje na kmetijah omejene (razdrobljena posestna struktura, pomanjkanje zemlje), je vse več kmetij prisiljenih v dvojno zaposlitev oziroma so take kmetije vse večje.

Dodaten dejavnik v tej smeri je velikost gospodinjstva. Najprej število nepreskrbljenih članov (otroci, ostareli), saj potreba po dohodku narašča z večjim številom takih članov. Kasneje, ko otroci odrastejo, pa nastopi kot problem še večje število delovnih moči, ki na manjši kmetiji ne morejo najti dovolj zaposlitve oziroma se njihovo delo ne more ustrezno ovrednotiti. S tega vidika pomeni dvojna zaposlitev v družini ustrezno rešitev.

4.1. Zaposlovanje

Analiza obdobjij zaposlovanja kaže, da se je večina anketirancev zaposlila v sedemdesetih letih (30,5 % vseh, ki so ali so bili stalno zaposleni) (tabela št. 22). Ker je obdobje osemdesetih let raztegnjeno na vsega pet let in je ugotovljen delež 25,6 %, lahko rečemo, da se intenzivnost zaposlovanja stopnjuje. To potrjuje tudi pregled v polpreteklosti, saj je očitno, da se je v vsakem desetletju zaposlilo več novih delavcev.

Obdobje zaposlovanja je predvsem funkcija starosti posameznikov, čeprav podrobna razčlemba pokaže odvisnost od položaja v družini. Kar 36,5 % zaposlenih gospodarjev in 27,1 % gospodaric se je zaposlilo že pred letom 1945, kar v prvi vrsti kaže na negativne značilnosti njihove starostne strukture. Pač pa je opazno, da so se v šestdesetih letih nadpovprečno intenzivno zaposlovali gospodarji, v sedemdesetih letih pa gospodarice, kar potrjuje tezo, da se v prvi fazi praviloma zaposlujejo gospodarji. Podoben zamik, le da je prestavljen v najnovejši čas je opaziti tudi pri zaposlovanju do 40 let starih moških in žensk, medtem ko je položaj pri starejših moških in ženskah inverzen, kar kaže, da so se med člani izven ožjega proizvodnega jedra na kmetiji najprej zaposlovale ženske.

Motive za redno zaposlitev, ki smo jih ugotavljali z anketiranjem (tabela št. 23), bi lahko razdelili v tri poglavitne skupine:

- motivi ekonomske in socialne varnosti, kamor sodijo zanesljiv in reden osebni dohodek, zdravstveno in pokojninsko varstvo ter dejstvo, da zaposlitev viša življenjski nivo;
- motivi, ki temeljijo na objektivno slabih možnostih za pridobivanje potrebnega dohodka iz kmetijstva. Sem sodi dejstvo, da od dohodka na kmetiji ni možno živeti;

- motivi, ki zadevajo vrednote v ožjem pomenu besede, vezane na nekmetijski in kmetijski poklic. V to skupino lahko štejemo preostale razloge: opredeljen delovni čas, dejstva, da kmet nima dopusta in počitnic, da je delo v nekmetijstvu bolj zanimivo, da se je nekdo izšolal za nekmetijski poklic in fizično težje delo na kmetiji.

Kratek pogled v tabelo pokaže, da med razlogi za zaposlovanje močno prevladujeta dva razloga, ki ju lahko uvrstimo v prvo in drugo skupino motivov. Iz skupine motivov ekonomske in socialne varnosti prevladuje zanesljiv in reden osebni dohodek, ki skupaj predstavlja več kot polovico vseh navedb (53,4 %), iz skupine objektivnih možnosti pa dejstvo, da samo od dohodka na kmetiji ni mogoče živeti (31,0 %).

Med posameznimi družinskimi člani so sicer opazne rahle, a v bistvu nepomembne razlike v stopnji opredeljevanja za enega izmed obeh motivov. Morda bi lahko potegnili naslednji zakonitosti:

- moški populaciji je motiv rednega in zanesljivega osebnega dohodka nekoliko pomembnejši, medtem ko je pri ženskah pomembnejše dejstvo, da se samo od kmetovanja ne da živeti;
- motiv rednega in zanesljivega osebnega dohodka je pomembnejši pri mlajših ljudeh, pa tudi pri gospodarjih v primerjavi z gospodaricami oziroma ženami.

Dokaj visok delež med motivi zavzema tudi dejstvo, da zaposlitev viša življenjski standard družine (7,3 %). Še posebno močno je izražen ta motiv pri moških z več kot 40 leti, medtem ko je pri ustrezno starih ženskah izrazito podpovprečen.

Zdravstveno in pokojninsko varstvo je šibak motiv (2,1 %), a je pri starejši populaciji nekoliko močnejše zastopan (pri obeh spolih nad 40 let okrog 5 %).

Med motivi tretje kategorije, ki so vsi po vrsti šibko zastopani, je najpomembnejše dejstvo, da se je posameznik izšolal za nekmetijski poklic (3,6 %), ki je nadpovprečno zastopan pri gospodarjih ter pri mlajših osebah tako moškega kot ženskega spola. Ostali motivi so samo simbolično prisotni in to predvsem pri mlajši populaciji. Iz tega lahko sklepamo, da psihosocialni motivi šele pridobivajo na pomenu in da je preslajanje zgolj izključno posledica ekonomske nuje.

Med zaposlenimi prevladujejo delavci v sekundarnem sektorju (industrija) (tabela št. 24). Desetina je delavcev v primarnem sektorju (kmetijstvo), nekaj manj pa je zaposlenih tudi v terciarnem sektorju in uslužbencev. Med zaposlenimi v primarnem sektorju je nadpovprečno zastopana moška populacija, v terciarnem in kvartarnem sektorju pa ženske. Ta dvojnost se pogloblja z zaposlovanjem mlajših delovnih kontingentov. V anketirani populaciji smo registrirali tudi 2,8 % zaposlenih, ki opravljajo samostojno obrt.

Razumljivo je, da zaposleni družinski člani ~~pomagajo~~ v matičnih gospodinjstvih na različne načine (tabela št. 25). Prevladujoča oblika pomoči je delo na kmetiji (47,7 %), nekaj višji pa je pomen pomoči v denarju (za investicije, za gospodinjstvo) (39,9 %). Pomoč pri delu v gospodinjstvu je mnogo redkeje zastopana (12,1 %) in v veliki meri omejena na žensko populacijo. Pač pa je pomoč pri delu na kmetiji v večjem obsegu vezana na moške, zlasti mlajše, medtem ko z naraščanjem starosti delež vključenih v kmetijska opravila upada. Z ozirom na spolno strukturo pri pomoči v denarju ni bistvenih razlik, pač pa je opazno, da mlajši redkeje prispevajo kot starejši, kar kaže na to, da svoje prihodnosti ne vidijo v tolikšni meri v okviru matičnih gospodinjstev.

TABELA št.: 22 OBDOBJE ZAPOSLOTITVE Z OZIROM NA POLOŽAJ V DRUŽINI, STAROST IN SPOL

	Gospodar, mož	Gospodari- ca, žena	Moški do 40 let	Moški nad 40 let	Ženske do 40 let	Ženske nad 40 let	SKUPAJ
do 1945	36,5	27,1	-	23,1	-	27,3	15,0
1946-1960	16,2	16,7	-	11,5	-	31,8	8,0
1961-1970	35,1	29,2	8,3	46,2	12,5	22,7	21,0
1971-1980	9,5	20,8	49,4	11,5	39,4	18,2	30,5
po 1980	2,7	6,3	42,2	7,7	48,1	-	25,6
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

1
68
1

Vir: Anketiranje gospodinjev, julij 1986

TABELA št.: 23 RAZLOGI ZA REDNO ZAPOSILITEV Z OZIROM NA POLOŽAJ V DRUŽINI, STAROST IN SPOL

	Gospodar, mož	Gospodari- ca, žena	Moški do 40 let	Moški nad 40 let	Ženske do 40 let	Ženske nad 40 let	SKUPAJ
Zanesljiv in reden oseb- ni dohodek	49,8	45,9	55,9	49,2	59,8	47,8	53,4
Zdravstveno in pokojnin- sko varstvo	1,9	2,7	1,5	5,0	2,2	5,2	2,1
Zaposlitev viša standard	7,7	9,3	6,9	11,7	6,3	2,6	7,3
Od dohodka na kmetiji ni možno živeti	35,0	40,9	27,2	31,7	24,2	43,5	31,0
Opremljen delovni čas	0,1	-	0,4	0,8	0,6	-	0,3
Kmet nima dopusta, počitnic	-	-	1,3	-	2,4	0,9	0,9
Delo v kmetijstvu je bolj zanimivo	1,0	-	0,7	1,7	0,4	-	0,7
Izšolal se je za nekme- tijski poklic	4,4	0,8	4,8	-	3,1	-	3,6
Fizično težje delo na kmetiji	0,1	0,4	1,3	-	1,1	-	0,7
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjev, julij 1986

TABELA št.: 24 POKLIC ZAPOSLENIH Z OZIROM NA STAROSTNO IN SPOLNO STRUKTURO

		Delavec (primarni sek.)	Delavec (sekund.sek.)	Delavec (terc.sek.)	Uslužbenec	Obrtnik	SKUPAJ
do 19	moški	10,0	90,0	-	-	-	100,0
	ženske	-	72,7	18,2	9,1	-	100,0
	SKUPAJ	4,8	81,0	9,5	4,8	-	100,0
29-30	moški	7,3	74,6	8,8	5,7	3,6	100,0
	ženske	4,7	69,8	10,4	14,2	0,9	100,0
	SKUPAJ	6,4	72,9	9,4	8,7	2,7	100,0
40-59	moški	19,4	68,9	6,8	2,9	1,9	100,0
	ženske	13,9	69,4	8,3	2,8	5,6	100,0
	SKUPAJ	18,0	69,1	7,2	2,9	2,9	100,0
60 in več	moški	33,3	66,7	-	-	-	100,0
	ženske	-	33,3	33,3	-	33,3	100,0
	SKUPAJ	22,2	55,6	11,1	-	11,1	100,0
SKUPAJ	moški	11,9	73,1	7,7	4,5	2,9	100,0
	ženske	6,4	69,2	10,9	10,9	2,6	100,0
	S K U P A J	10,0	71,8	8,8	6,6	2,8	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

Tabela št.: 25 VRSTE POMOČI ZAPOSLENIH Z OZIROM NA STAROSTNO IN SPOLNO STRUKTURO

		Pomagajo z denarjem	Pomoč pri delu na kmetiji	Pomoč pri delu v gospodinjstvu	Drugače	S K U P A J
do 19	moški	25,0	75,0	-	-	100,0
	ženske	23,8	28,6	47,6	-	100,0
	SKUPAJ	24,2	45,5	30,3	-	100,0
20-39	moški	38,3	54,9	6,5	0,3	100,0
	ženske	33,9	42,6	23,0	0,5	100,0
	SKUPAJ	36,7	50,3	12,6	0,4	100,0
40-59	moški	48,1	47,0	5,0	-	100,0
	ženske	45,5	33,3	21,2	-	100,0
	SKUPAJ	47,4	43,3	9,3	-	100,0
nad 60	moški	60,0	40,0	-	-	100,0
	ženske	60,0	40,0	-	-	100,0
	SKUPAJ	60,0	40,0	-	-	100,0
SKUPAJ	moški	41,9	52,3	5,7	0,2	100,0
	ženske	36,4	39,3	24,0	0,4	100,0
	S K U P A J	39,9	47,7	12,1	0,3	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

4.2. Zdomstvo in povratništvo

Agrarna prenaseljenost ne povzroča le emigracij v druga območje republike, pač pa tudi v ekonomsko visoko razvite države zahodne Evrope. Prav za Pomurje je zdomstvo izredno značilen pojav. Podatke smo obdelali na osnovi analize popisa iz leta 1981 (tabela št. 26).

V občini Lendava je bilo leta 1981 1679 zdomcev ali 6,3 % celotne populacije. Nadpovprečno visoka deleža smo registrirali pri mešanih pretežno nekmečkih in čistih nekmečkih gospodinjstvih. Pri mešanih enakovrednih ter mešanih pretežno kmečkih gospodinjstvih je delež podpovprečen, spričo opredelitvenih kriterijev pa zdomcev pri čistih kmečkih gospodinjstvih ni.

Kriza v drugi polovici sedemdesetih let ni prizanesla niti razvitim državam in mnogi zdomci so se morali vrniti domov. Nekateri povratniki so to tudi že prvotno načrtovali, potem ko so si popravili materialno osnovo z delom na tujem. Svoje prihranke so vložili v gradnjo stanovanjskih hiš, pa tudi v posodabljanje kmetij. Leta 1981 je bilo 1604 povratnikov ali 6,0 % celotne populacije. Največ v skupinah mešanih pretežno kmečkih ter čistih kmečkih gospodinjstev, najmanj pa v skupini čistih nekmečkih gospodinjstev.

4.3. Dnevne migracije zaposlenih

Značilnost mešanih delavsko-kmečkih gospodinjstev je prebivanje na kmečkih gospodarstvih in zaposlovanje v zaposlitvenih centrih, kar povzroča dnevno pretakanje delovne sile. Zaposlitvene možnosti v občini so predvsem v občinskem središču, razvil se je tudi sekundarni zaposlitveni center Turnišče, nekaj je manjših dislociranih obratov, nekateri pa so si poiskali delo v največjem industrijskem središču Pomurja - Murski Soboti.

Tabela št.: 26 ŠTEVILO IN DELEŽ ZDOMCEV TER POVRATNIKOV PO SOCIOEKONOMSKIH TIPIH

	Zdomci		Povratniki		Celotno prebivalstvo	
Čisto kmečko	-		153	7,9	1933	7,2
Mešano pretežno kmečko	69	2,9	195	8,2	2372	8,8
Mešano enakovredno	419	6,1	422	6,2	6818	25,4
Mešano pretežno nekmečko	486	8,2	353	5,9	5940	22,1
Čisto nekmečko	705	7,2	481	4,9	9791	36,5
S K U P A J	1679	6,3	1604	6,0	26854	100,0

Vir: Popis prebivalstva in gospodinjstev leta 1981, Zavod SR Slovenije za statistiko

Razdalje med Lendavo in posameznimi kraji v občini niso večje od 20 km, zato ne preseneča, da se pojavlja zelo pravilna gradacija zaposlenih z ozirom na oddaljenost od delovnega mesta (tabela št. 27). V domačem kraju je zaposlenih 13,5 % delavcev, v oddaljenosti 2 - 3 km 22,0 %, 4 - 5 km 15,2 %, 6 - 10 km 19,2 %, 11 - 20 km 24,9 % in nad 20 km 5,1 %. V primerjavi z večjimi zaposlitvenimi središči v republiki lahko rečemo, da so razdalje, ki jih morajo dnevno premagovati zaposleni v lendavski občini, razmeroma majhne, kar je za dvojno zaposlitev ugodno. Opaziti je zvezo med stopnjo agrarnosti tipov gospodinjstev in oddaljenostjo od kraja zaposlitve. Bolj ko je gospodinjstvo agrarno, večje razdalje morajo premagovati zaposleni. To je tudi posledica zmanjševanja agrarnosti s približevanjem urbanemu občinskemu središču.

Omejene zakonitosti so lepo vidne iz pregleda razdalj dnevnih migracij po krajevnih skupnostih (tabela št. 28). Izstopajo visoki deleži migrantov v oddaljenosti do 1 km v KS Lendava, Polana in Turnišče, v KS Čentiba, Dolga vas, Gorice pri Lendavi, Lakoš in Petišovci je najmočnejše zastopana razdalja 2 - 5 km, v KS Gaberje, Genterovci, Hotiza, Mostje-Banuta ter Orešje-Dolina 6 - 10 km, v KS Bistrica, Črenšovci, Dobrovnik, Odranci in Polana 11 - 20 km ter v KS Kobilje nad 20 km. Razmeroma visoki deleži dnevnih migrantov na večje razdalje so tudi v krajevnih skupnostih Bistrica, Dolga vas in Gorice pri Lendavi.

V tesni zvezi z razdaljo, ki jo je potrebno premagovati, je tudi način prihajanja na delo oziroma odhajanja domov (tabela št. 29 in št. 30). 5,9 % zaposlenih dela na domu (največ v čistih nekmečkih gospodinjstvih). 31,6 % premaguje razdalje peš ali s kolesom (predvsem tisti v razdaljah do 5 km). Najbolj številno skupino tvorijo tisti, ki potujejo na delo z avtobusi (45,4 %), precejšen delež pa uporablja osebne avtomobile (13,8 %). Gre predvsem za tiste, ki nimajo ugodnih zvez z javnimi prometnimi sredstvi. Mnogo manj je zaposlenih, ki uporabljajo motorna kolesa. Zvezo med oddaljenostjo in načinom premagovanja razdalj potrjuje

Tabela št.: 27 ODDALJENOST DELOVNEGA MESTA ZAPOSLENIH PO SOCIOEKONOMSKIH TIPIH

km	Čisto kmečko	Mešano pretežno kmečko		Mešano enakovredno		Mešano pretežno nekmečko		Čisto nekmečko		S K U P A J	
1	-	23	8,0	122	8,9	166	10,4	553	17,7	864	13,5
2 - 3	-	24	8,3	154	11,2	255	16,0	975	31,1	1408	22,0
4 - 5	-	30	10,4	165	12,0	229	14,4	544	17,4	968	15,2
6 - 10	-	70	24,3	344	25,0	350	22,0	465	14,8	1229	19,2
11 - 20	-	126	43,8	503	36,6	491	30,8	470	15,0	1590	24,9
nad 20	-	15	5,2	87	6,3	101	6,3	125	4,0	328	5,1
S K U P A J	-	288	100,0	1375	100,0	1592	100,0	3132	49,0	6387	100,0

Vir: Popis prebivalstva in gospodinjstev, Zavod SR Slovenije za statistiko

Tabela št.: 28 ODDALJENOST DELOVNEGA MESTA ZAPOSLENIH PO KRAJEVNIH SKUPNOSTIH

	1		2-3		4-5		6-10		11-20		nad 20		SKUPAJ	
Bistrica	29	7,6	18	4,7	15	3,9	29	7,6	251	65,5	41	10,7	383	100,0
Čentiba	1	0,4	79	33,6	105	44,7	46	19,6	1	0,4	3	1,3	235	100,0
Črenšovci	71	13,0	43	7,9	24	4,4	83	15,2	318	58,3	6	1,1	545	100,0
Dolga vas	12	5,0	179	74,6	19	7,9	23	9,6	3	1,3	4	1,7	240	100,0
Dobrovnik	8	2,3	11	3,1	2	0,6	43	12,2	244	69,1	45	12,7	353	100,0
Gaberje	9	1,7	2	1,1	55	31,6	106	60,9	5	2,9	3	1,7	174	100,0
Genterovci	-		5	3,6	2	1,4	120	87,0	5	3,6	6	4,3	138	100,0
Gorice pri Lendavi	17	6,7	108	42,5	88	34,6	25	9,8	4	1,6	12	4,7	254	100,0
Hotiza	6	1,6	17	4,6	1	0,3	289	77,7	17	4,6	42	11,3	372	100,0
Kobilje	4	3,4	-		3	2,5	3	2,5	34	28,8	74	62,7	118	100,0
Lakoš	14	5,7	142	57,7	68	27,6	12	4,9	2	0,8	8	3,3	246	100,0
Lendava	395	31,2	590	46,6	199	15,7	23	1,8	24	1,9	35	2,8	1266	100,0
Mostje-Banuta	1	0,7	1	0,7	22	14,6	116	76,8	5	3,3	6	4,0	151	100,0
Odranci	14	4,9	8	2,8	40	14,0	13	4,6	204	71,6	6	2,1	285	100,0
Orešje-Dólina	7	2,8	9	3,6	51	20,6	148	59,9	28	11,3	4	1,6	247	100,0
Petišovci	25	8,7	59	20,6	133	46,3	68	23,7	1	0,3	1	0,3	287	100,0
Polana	74	23,9	21	6,8	14	4,5	24	7,8	167	54,0	9	2,9	309	100,0
Turnišče	183	23,3	116	14,8	127	16,2	58	7,4	277	35,3	23	2,9	784	100,0
SKUPAJ	864	13,5	1408	22,0	968	15,2	1229	19,2	1590	24,9	328	5,1	6387	100,0

Vir: Popis prebivalstva in gospodinjstev leta 1981, Zavod SR Slovenije za statistiko

Tabela št.: 29 NAČIN PRIHAJANJA ZAPOSLENIH NA DELO PO SOCIOEKONOMSKIH TIPIH

	Čisto kmečko	Mešano pretežno kmečko	Mešano enakovredno	Mešano pretežno nekmečko	Čisto nekmečko	SKUPAJ
Doma	-	12 3,8	90 5,8	76 4,4	265 6,8	443 5,9
Peš, kolo	-	76 24,4	395 25,6	496 28,5	1395 35,9	2362 31,6
Motorno kolo	-	5 1,6	45 2,9	57 3,3	134 3,4	241 3,2
Avto	-	28 9,0	159 10,3	204 11,7	639 16,4	1030 13,8
Avtobus	-	190 60,9	852 55,3	909 52,2	1450 37,3	3401 45,4
Vlak	-	1 0,3	1 0,1	1 0,1	3 0,1	6 0,1
S K U P A J	-	312 100,0	1542 100,0	1743 100,0	3886 100,0	7483 100,0

Vir: Popis prebivalstva in gospodinjstev leta 1981, Zavod SR Slovenije za statistiko

Tabela št.: 30 NAČIN PRIHAJANJA ZAPOSLENIH NA DELO PO SOCIOEKONOMSKIH TIPIH

	Doma		Peš,kolo		Motorno kolo		Avto		Avtobus		Vlak		SKUPAJ	
Bistrica	21	5,1	64	15,6	5	1,2	54	13,2	265	64,8	-		409	100,0
Čentiba	3	1,3	52	21,8	34	14,3	49	20,6	100	42,0	-		238	100,0
Črenšovci	43	7,2	148	24,8	7	1,2	37	6,2	361	60,5	1	0,2	597	100,0
Dolga vas	8	3,0	79	29,4	14	5,2	56	20,8	112	41,6	-		269	100,0
Dobrovnik	26	6,3	55	13,3	12	2,9	38	9,2	284	68,4	-		415	100,0
Gaberje	3	1,6	41	22,0	10	5,4	28	15,1	104	55,9	-		186	100,0
Genterovci	10	6,7	5	3,4	7	4,7	28	18,8	99	66,4	-		149	100,0
Gorice pri Len.	5	1,9	136	51,1	15	5,6	44	16,5	66	24,8	-		266	100,0
Hotiza	12	3,0	42	10,6	4	1,0	49	12,4	288	72,7	1	0,3	396	100,0
Kobilje	27	18,6	7	4,8	1	0,7	16	11,0	94	64,8	-		145	100,0
Lakoš	3	1,2	120	47,8	31	12,4	54	21,5	43	17,1	-		251	100,0
Lendava	185	10,3	773	43,1	46	2,6	351	19,6	437	24,4	2	0,1	1794	100,0
Mostje-Banuta	3	1,9	19	12,3	7	4,5	28	18,1	98	63,2	-		155	100,0
Odranci	27	8,0	66	19,6	2	0,6	30	8,9	212	62,9	-		337	100,0
Orešje-Dolina	4	1,6	41	16,1	12	4,7	45	17,6	153	60,0	-		255	100,0
Petišovci	6	1,9	106	33,8	16	5,1	33	10,5	152	48,4	1	0,3	314	100,0
Polana	12	3,7	110	34,1	4	1,2	29	9,0	168	52,0	-		323	100,0
Turnišče	45	4,6	498	50,6	14	1,4	61	6,2	365	37,1	1	0,1	984	100,0
SKUPAJ	443	5,9	2362	31,6	241	3,2	1030	13,8	3401	45,4	6	0,1	7483	100,0

Vir: Popis prebivalstva in gospodinjstev leta 1981, Zavod SR Slovenije za statistiko

primerjava podatkov po socioekonomskih tipih in po krajevnih skupnostih (primerjaj tabeli št. 27 in 29 ter tabeli št. 28 in 30).

4.4. Razlogi za delo na kmetiji

Čeprav dohodki iz redne zaposlitve načeloma vsakomur zagotavljajo vsaj minimalna sredstva za življenje - torej dopuščajo možnost, da se zaposleni član družine povsem odtegne kmetovanju in to omogoči tudi članom najožje družine - se velika večina kmetov in kmetic, ki so se redno zaposlili, ni pripravljena odreči kmetovanju in svojemu domu na deželi.

Kaj spodbuja zaposlene k dodatnemu obremenjevanju, napornejšemu življenju in prostovoljnemu odrekanju ugodnostim, ki jim jih pri naša dopust? Ker večina zaposlenih opravlja manj zahtevna dela, ki so praviloma tudi nižje nagrajevana, je del razlogov, zaradi katerih ne zapustijo kmetije, in ne opustijo kmetovanja ekonomske narave. Mednje sodi dejstvo, da že imajo stanovanje oziroma hišo in se jim ni potrebno šele boriti za pridobitev tega, izredno pomembnega eksistenčnega pogoja. Zaradi dela dohodka, ki ga pridobivajo s kmetovanjem - tudi v primeru, da pridelujejo hrano le za lastne potrebe - lažje vzdržujejo primerni, nedvomno pa minimalni življenjski standard, kot bi ga v primeru, da bi bili eksistenčno vezani samo na dohodek iz redne zaposlitve.

Drugo vrsto motivov bi lahko opredelili kot motive objektivne narave. Sem sodi predvsem dejstvo, da je zaradi ostarelosti oziroma relativno velike, a prostorsko zelo razdrobljene kmetije, pogosto prisotno tudi pomanjkanje delovne sile na kmetiji, ki posameznike sili, da ohranjajo dvojno aktivnost.

V tretjo vrsto sodijo motivi, ki zagotavljajo socialno varnost. Sem sodi med proučenimi razlogi le dejstvo, da ohranjajo aktivnost na kmetiji za primer brezposelnosti, ki pridobiva na pomenu v času ekonomske krize.

Vrsta razlogov za to, da kmetje - delavci še vedno delajo na kmetiji, pa je vrednota emocionalne narave. Kmetom ni lahko zapustiti kmetije in oditi s trebuhom za kruhom. Držijo se je, dokler je to možno, vanjo vlagajo in zanjo skrbijo, dokler je to v njihovih močeh. Seveda pa sodobni način življenja z vrednotami industrijske in deloma tudi postindustrijske družbe pri mnogih trga popkovino, s katero so bili vezani na zemljo in na podeželje. Migracijski tokovi, ki vodijo iz vasi v mesta, iz kmetijstva v industrijo in druge panoge zaposlitve, so znak napredka, nujnosti, da se tudi kmetijstvo spremeni v gospodarsko panogo, enakovredno industriji. Seveda pa so poti po katerih naj bi to dosegli povsem drugačne od tistih, po katerih smo predvojno agrarno zaostalo Jugoslavijo v samoupravni socialistični družbi preoblikovali v industrijsko državo. V oblikovanju teh poti je nujno upoštevati kmete, njihove vrednote in njihovo pripravljenost pridelati več hrane za naše skupne potrebe, hkrati pa upoštevati obdelovalno zemljo kot najvišjo družbeno vrednoto in poskrbeti, da se vsaj najboljša zemlja ne bo uporabljala v druge namene v imenu nekakšnih višjih, splošnih družbenih ciljev. V zvezi s tem so pomembni čustveni momenti kmetov - delavcev, med katerimi smo v analizi izdvojili željo po lastnih pridelkih, ker namerava v prihodnosti postati čisti kmet, ker ga delo na zemlji veseli, ker živi rad na vasi in ker ima rad živali.

Rezultati obdelave so prikazani v tabeli št. 31. Opazne so naslednje značilnosti:

- med motivi sta najpogosteje zastopana nižji življenjski stroški (30,8 %) ter pomanjkanje delovne sile na kmetiji (28,3 %);
- delo na kmetiji zaradi nižjih stroškov je sicer ekonomski motiv, vendar ne motiv eksistenčne narave, temveč motiv za izboljšanje življenjskega standarda;
- motiv nižjih življenjskih stroškov je pri gospodarjih in gospodaricah, pa tudi pri mlajših osebah v prevladi nad pomanjka-

njem delovne sile na kmetiji, pri starejših, tako ženskah kot moških pa je obratno;

- po pomenu najdemo na naslednjem mestu ekonomski motiv, da kmetija zagotavlja pomemben delež dohodka (11,1 %), kar pa je na nek način v tesni zvezi z nižjimi življenjskimi stroški, o čemer priča značilna stratifikacija po posameznih družinskih članih;
- med emocionalnimi motivi izstopata želja po lastnih pridelkih (8,9 %) in veselje pri delu na zemlji (10,9 %). Slednji razlog je nadpovprečno zastopan pri gospodarjih in gospodaricah, prvi pa pri gospodaricah in pri nad 40 let stari moški in ženski populaciji;
- preostala emocionalna razloga sta šibkeje prisotna, a je zanimiva razporeditev z ozirom na položaj v družini. Medtem ko pri mlajši generaciji beležimo kot pomemben motiv dejstvo, da rada živi na vasi, pa je pri starejši generaciji pomembnejša navezanost na živali;
- motiv socialne varnosti v primeru brezposelnosti je skoraj nepomemben (3,7 %) bodisi zato, ker kmetje - delavci ne računajo z možnostjo, da bi izgubili zaposlitev, bodisi zato, ker tudi v primeru brezposelnosti ne vidijo rešitve v kmetovanju;
- emocionalni motiv tradicije, da nekdo namerava v prihodnosti postati čisti kmet, je praktično zanemarljiv (0,6 %) in se le sporadično pojavlja pri mlajši generaciji.

Slednja ugotovitev v bistvu ni skladna z rezultati poizvedovanja o pripravljenosti opustiti redno zaposlitev in samo kmetovati v primeru zagotovljenih objektivnih pogojev (tabela št. 32), kar priča, da ljudje ne vidijo realnih perspektiv v čistem kmetovanju. Pa vendar je zanimivo, da je v primeru možnosti pripravljeno samo kmetovati 46,9 % zaposlenih, skoraj enak delež (46,5 %) pa je takšnih, ki za to ne kažejo zanimanja. Preostanek 6,6 % je neopredeljen. Opazno je, da je delež neopredeljenih pri ženskah nadpovprečno visok, zelo nizek pa je pri družinskem jedru - pri gospodarjih in gospodaricah. Razlike med posameznimi družinskimi

TABELA št.: 31 RAZLOGI, ZARADI KATERIH ŠE VEDNO DELAJO NA KMETIJI Z OZIROM NA POLOŽAJ V DRUŽINI, STAROST IN SPOL

	Gospodar, mož	Gospodari- ca, žena	Moški do 40 let	Moški nad 40 let	Ženske do 40 let	Ženske nad 40 let	SKUPAJ
Višji življenjski stroški	28,4	32,3	34,3	12,4	35,0	7,2	30,8
Pomemben delež dohodka s kmetije	13,9	8,0	11,2	16,5	6,3	18,1	11,1
Primanjkljaj delovne sile	26,7	30,7	27,9	36,1	25,4	45,8	28,3
Za primer brezposelnosti	2,7	1,2	3,7	1,0	7,1	2,4	3,7
Želi imeti lastne pridelke	9,3	14,7	6,2	18,6	7,5	13,3	8,9
Ker namerava postati čisti kmet	0,7	-	0,9	-	0,6	-	0,6
Delo na zemlji ga veseli	16,2	11,6	8,6	7,2	8,2	8,4	10,9
Rad živi na vasi	1,0	1,6	6,8	2,1	8,6	1,2	4,6
Rad ima živali	1,1	-	0,4	6,2	1,3	3,6	1,1
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 32 PRIPRAVLJENOST SAMO KMETOVATI Z OZIROM NA POLOŽAJ V DRUŽINI, STAROST IN SPOL

	Gospodar, mož	Gospodari- ca, žena	Moški do 40 let	Moški nad 40 let	Ženske do 40 let	Ženske nad 40 let	SKUPAJ
DA	53,1	46,9	47,4	42,9	43,0	26,7	46,9
NE VE, NI RAZMIŠ- LJAL O TEM	2,7	-	6,9	4,8	11,0	20,0	6,6
NE	44,2	53,1	45,7	52,4	46,0	53,3	46,5
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjev, julij 1986

TABELA št.: 33 V KAKŠNEM PRIMERU BI BILI PRIPRAVLJENI SAMO KMETOVATI, Z OZIROM NA POLOŽAJ V DRUŽINI, STAROST IN SPOL

	Gospodar, mož	Gospodari- ca, žena	Moški do 40 let	Moški nad 40 let	Ženske do 40 let	Ženske nad 40 let	SKUPAJ
Če bi imeli dovolj zemlje	60,7	55,6	49,9	37,5	50,9	-	52,4
Če bi lahko zemljo dokupili	-	-	0,2	-	-	-	0,1
Če bi lahko vzeli zemljo v dolgoročen zakup	1,5	-	0,2	-	-	-	0,5
Če bi bila zemlja komasirana	1,8	3,3	8,4	12,5	2,9	-	5,1
Če bi bile kmetijske cene stabilne	15,0	17,8	23,9	42,5	20,2	88,2	21,8
Če bi bil zagotovljen odkup pridelkov	2,5	2,2	0,7	-	4,2	-	2,0
Ustreznejša davčna pol.	4,0	5,6	0,7	-	4,6	-	2,8
Če bi bilo več strokov- ne pomoči na kmetijah	0,9	-	0,2	-	-	5,9	0,4
Izenačen položaj kmetov in delavcev	13,5	15,6	15,7	7,5	17,2	5,9	15,0
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjev, julij 1986

člani za in proti niti niso velike, vsseno pa velja izdvojiti nadpovprečno visok delež gospodarjev ter nadpovprečno nizek delež nad 40 let starih žensk, ki so pripravljene samo kmetovati. Nasploh je pri mlajših opazna večja zainteresiranost. Ugotovitev, da zaposlenim družinskim članom razmišljanja o možnosti, da bi opustili zaposlitev, niso tuja, je vzpodbudna.

Zgolj izjave o tem, da bi pod ugodnimi pogoji za kmetovanje opustili redno zaposlitev, še ne pomenijo, da bi zaposleni kmetje to tudi storili, zlasti ne zato, ker ima opredelitev "ustreznih pogojev" precej subjektivno ozadje. Motivi so praviloma vezani na ustrezno zasnovano ekonomsko podlago (stabilne cene, ustrezna davčna politika), ki pa ima svoje vzvode tudi v objektivnih omejitvah (dovolj zemlje, če bi lahko zemljo dokupili, če bi lahko zemljo vzeli v dolgoročen zakup) ter organizacijskih problemih (če bi bila zemlja komasirana, zagotovljen odkup pridelkov, ustrezno organizirana strokovna pomoč). Kot emocionalni motiv bi lahko opredelili težnjo po izenačevanju položaja kmetov in delavcev.

Pogled v tabelo št. 33 pove, da so močno prevladujoči naslednji motivi: če bi imeli dovolj zemlje (52,4 %), stabilnost cen kmetijskih pridelkov (21,8 %) ter izenačen položaj kmetov in delavcev (15,0 %). Ne gre prezreti, da so posamezni razlogi medsebojno v tesni vzročno-posledični povezavi in da bi lahko prišlo do zagotovitve zadnjih dveh pogojev le ob reševanju prvega, za katerega pa za celotno populacijo ni objektivnih pogojev.

Ustrezno velika kmetija je nadpovprečno pomemben vzvod pri gospodarjih in gospodaricah, stabilne cene pa pri mlajših moških. Nasploh je pri moški populaciji značilno, da navaja kot pomemben razlog tudi komasiranost obdelovalnih zemljišč, kar kaže na njeno strokovno osveščenost. Ustreznejša davčna politika in zagotovljen odkup pridelkov sta pomembna motiva pri gospodarjih, gospodaricah in mlajših ženskah, medtem ko so ostali motivi pri vseh skupinah populacije praktično zanemarljivi.

4.5. Razlogi za nezaposlitev izven kmetije

Za obstanek mešanih delavsko-kmečkih gospodinjstev je potrebno, da nekdo od družinskih članov še vedno stalno dela na kmetiji. Podoba o motivih, zaradi katerih so se člani kmečke družine zaposlili izven kmetijstva, kot tudi o motivih, zaradi katerih še vedno delajo na kmetiji, dopolnjujejo razlogi, zaradi katerih se nekateri družinski člani niso zaposlili (tabela št. 34).

Razloge, ki smo jih ugotovili, bi lahko grupirali v naslednje skupine:

- objektivni razlogi izven kmetije, ki niso zaradi pomanjkanja delovnih mest omogočili zaposlovanja;
- objektivni razlogi na kmetiji, ki so posameznikom preprečili redno zaposlitev. Sem sodi pomanjkanje delovne sile na kmetiji, pa tudi dejstvo, da je nekdo moral prevzeti kmetijo;
- ekonomski razlog je ta, da so nekateri spoznali, da se tudi od kmetovanja da dobro živeti;
- subjektivni oziroma emocionalni razlogi, ki so sicer najbolj številni, a ne tudi najpomembnejši. Mednje sodijo dejstva, da posameznik ni želel zapustiti družine, da so že od nekdaj v družini kmetje (tradicija), da nekdo ljubi življenje v naravi, da ga kmetovanje veseli in pa mnenje, da tudi v drugih poklicih ne bi bilo bolje.

Med vsemi navedenimi razlogi sta daleč prevladujoča dva in sicer pomanjkanje delovnih mest v bližini (33,9 %) ter pomanjkanje delovne sile na kmetiji (29,6 %). Prvi razlog je nadpovprečno prisoten pri gospodarjih, kar je pravzaprav presenetljivo ter pri ženskah mlajših od 40 let. Drugi razlog je močnejše zastopan pri starejših moških, a tudi pri starejših ženskah. Vseeno ga je potrebno pri starejših jemati nekoliko z zadržkom, ker je gotovo tudi posledica nostalgичnega spominjanja na neiz-

polnjene zaposlitvene želje, za katere pa pravzaprav ni bilo objektivnih možnosti.

Omembe vredna sta še naslednja dva razloga: obveznost prevzeti kmetijo (13,9 %), ki je nadpovprečno zastopana pri gospodarjih ter želja ostati v družinskem krogu, značilna za gospodarice in druge ženske, a tudi za moške starejše od 40 let.

Opazno je tudi, da zlasti pri mlajših pridobivata na pomenu novi vrednoti veselje do kmetovanja in veselje do življenja v naravi, ki se pojavljata nadpovprečno tako pri moških kot pri ženskah. Za moške pa velja omeniti, da so nekateri mnenja, da se da tudi od kmetovanja dobro živeti.

Iz prikazane zastopanosti posameznih razlogov sicer sledi, da so mnogi ostali na kmetiji preprosto zato, ker bi sicer gospodarstvo propadlo, česar pa niso hoteli dopustiti. Hkrati pa ugotavljamo, da ne gre zanemariti razlogov, ki odražajo vrednotno naravnost kmetov. Navezanost na zemljo, veselje do kmečkega poklica in do življenja v naravi so vrednote, zaradi katerih prednosti redne zaposlitve in privlačnosti življenja v mestu, niso prevladale, vsaj ne pri nekaterih družinskih članih. Koliko časa pa bodo zlasti mlajši vztrajali pri svojih stališčih in doklejši bodo njihove vrednote neranljive, pa je seveda drugo vprašanje. Gre namreč za zakonitost, po kateri imajo vrednote svojo materialno osnovo v objektivni stvarnosti. Ko se ta spremeni, se slej ko prej spremenijo tudi vrednote. Zamenjajo jih nove, ki ustrezajo spremenjenim odnosom v materialni bazi družbe in zakonitostim njene delovanja.

TABELA št.: 34 RAZLOGI ZA NEZAPOSILITEV Z OZIROM NA POLOŽAJ V DRUŽINI, STAROST IN SPOL

	Gospodar, mož	Gospodari- ca, žena	Moški do 40 let	Moški nad 40 let	Ženske do 40 let	Ženske nad 40 let	SKUPAJ
V bližini ni (ni bilo) delovnih mest	39,0	33,6	28,0	17,6	36,9	32,6	33,9
Ni želel zapustiti družine	4,9	17,2	9,3	18,5	11,9	10,6	11,7
Pomanjkanje delovne sile na kmetiji	22,6	29,0	31,8	42,0	27,4	35,2	29,6
Nekdo je moral prevzeti kmetijo	22,1	11,6	7,9	16,0	10,7	10,8	13,9
Tudi od kmetovanja se da dobro živeti	3,6	2,8	4,2	5,0	1,2	1,5	2,7
Kmetovanje ga veseli	4,6	2,7	8,4	-	4,2	2,5	3,5
Od nekdanj so bili v dru- žini kmetje	1,4	2,8	-	-	1,2	4,8	2,6
Tudi v drugih poklicih ne bi bilo boljše	1,2	0,4	2,3	0,8	0,6	0,6	0,8
Ljubi življenje v naravi	0,8	-	7,9	-	6,0	1,5	1,4
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjev, julij 1986

5. POTENCIALI ZA KMETIJSKO PRIDELAVO

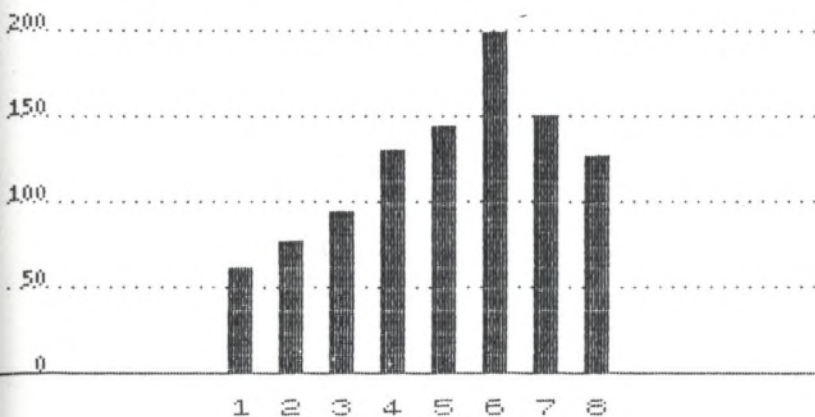
Kmetijska pridelava je funkcija naravnih pogojev, človeških potencialov, družbenoekonomskih odnosov, političnih odločitev, pa tudi infrastrukturne opremljenosti. Na tem mestu nas zanimajo predvsem dejavnosti, ki lahko neposredno vplivajo na višino kmetijske proizvodnje. Brez njih kmetovanja ne v takšni, ne v drugačni obliki sploh ne bi bilo.

5.1. Demografski potenciali

Človek še vedno ostaja ključen dejavnik v kmetovanju. Brez njegove vloge ne bi bilo možno izvajati nobenih operacij, pa tudi potreb po agrarni produkciji ne bi bilo. Pomembna elementa sta tako številčnost kot kvaliteta delovnih potencialov. Kvaliteta pa se odraža z ozirom na usposobljenost, pa tudi sposobnost opravljati kmetijska opravila, kajti omejitve predstavlja dvojna zaposlitev, a tudi pri čistih kmetih z naraščajočo starostjo delovna sposobnost upada. Te odnose kažejo tudi upoštevani faktorji za določanje delovnih moči v družini.

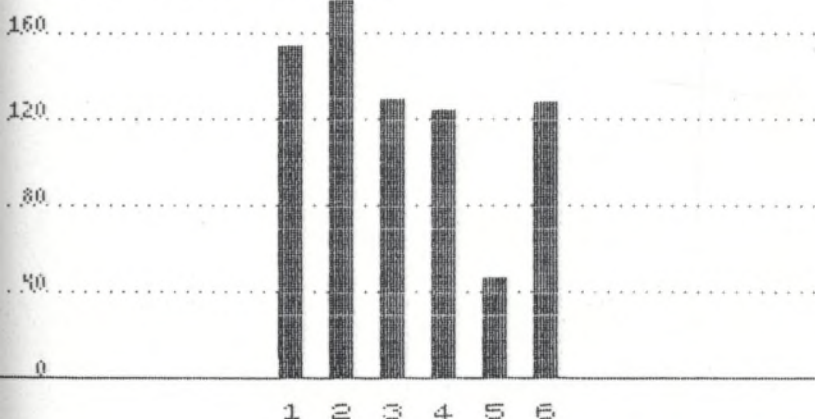
Povprečna anketirana kmetija (glej grafikon) ima 1,28 delovnih moči, kar pomeni, da je ena in četrt polnovredno zaposlena oseba. Število z ozirom na socioekonomsko, starostno in posestno strukturo varira. Močno nadpovprečno število delovnih moči je v kategoriji mešanih pretežno kmečkih gospodinjstev (1,91), pa tudi pri obeh preostalih mešanih skupinah je vrednost nadpovprečna (1,31 v ME in 1,34 v MPN). Pri obeh čistih skupinah je vrednost podpovprečna, kar kaže predvsem na šibkost čistih kmečkih gospodinjstev oziroma njihovo ostarelost. Ustrezni vrednosti sta 1,10 pri čistih kmečkih gospodinjstvih ter 0,72 pri čistih nekmečkih gospodinjstvih. V tabeli št. 37 smo prikazali podrobnejše grupiranje gospodinjstev z ozirom na število delovnih moči. Opazno je, da

ŠTEVILO DELOVNIH MOČI Z OZIROM
NA VELIKOST POSESTI (: 100)

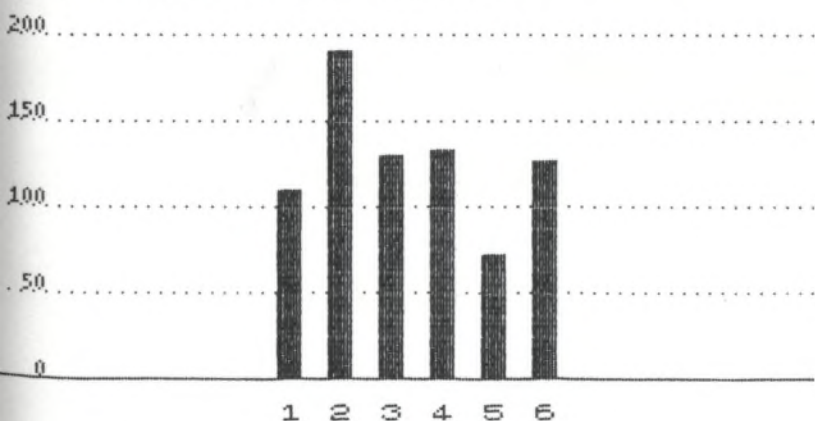
1. do 0,5
2. 0,51-1
3. 1,01-2
4. 2,01-3
5. 3,01-5
6. 5,01-10
7. nad 10
8. skupaj

ŠTEVILO DELOVNIH MOČI Z OZIROM
NA STAROSTNO STRUKTURO GOSPO-
DINJSTEV (: 100)

1. mlado
2. generacijsko
3. zrelo
4. starajoče
5. ostarelo
6. skupaj

ŠTEVILO DELOVNIH MOČI Z OZIROM
NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO
GOSPODINJSTEV (: 100)

1. čisto kmečko
2. mešano pret.km.
3. mešano enak.
4. mešano pret.nekm.
5. čisto nekmečko
6. skupaj

prevladujejo gospodinjstva z do dvema polnovrednima delovnima močema.

Le 14,6 % je takšnih družin z več kot dvema delovnima močema, od tega 1,9 % z nad tremi delovnimi močmi. Manj kot polovico delovne moči je skoraj v polovici čistih kmečkih ter čistih nekmečkih gospodinjstev. Pri vseh treh mešanih tipih gospodinjstev številčno prevladujejo takšna z 1,1 - 1,5 delovnih moči, še najbolj izrazito pri mešanih pretežno nekmečkih gospodinjstvih. Z ozirom na starostno strukturo je opaziti večje delovne potencialne v skupini perspektivnih generacijskih ter mladih gospodinjstev, z ostarevanjem pa vrednosti upadajo, tako, da je v skupini ostarelih gospodinjstev povprečno le 0,47 delovne moči. Povsem razumljivo je tudi, da z naraščanjem velikosti posesti narašča število delovnih moči, kajti le tako je mogoče zadovoljivo obdelovati zemljo (glej tudi tabeli št. 98 in št. 99). Vendar pa stopnja naraščanja ni povsem skladna z rastjo površin zemljišč, kar kaže tudi na negativne vplive zemljiške razdrobljenosti (velikostne in prostorske) in nakazuje, da je za večjo površino potrebno relativno manj delovne sile. Podrobnejši razrez števila delovnih moči po velikostnih skupinah posestev zgornjo ugotovitev izredno plastično ponazarja (tabela št. 38), čeprav zbode v oči dejstvo, to je tudi na nekaterih nad 3 ha velikih kmetijah manj kot pol polnovredne delovne moči.

Delovne potencialne smo proučili tudi v celotni populaciji gospodinjstev v občini (tabela št. 35 in št. 36). Opazno je, da so ugotovljene vrednosti še bistveno nižje kot na anketiranih sondnih kmetijah, kar je posledica dejstva, da smo pri vzorčenju upoštevali samo gospodinjstva z več kot 0,5 ha obdelovalnih zemljišč, gospodinjstev z manj zemlje pa je še veliko, tudi v socio-ekonomskih skupinah, ki jim kmetovanje pomeni vir preživetja. Drugačna so tudi razmerja znotraj mešanih delavsko-kmečkih gospodinjstev, saj je največ kmečke delovne sile povprečno v mešanih pretežno nekmečkih gospodinjstvih (1,21), mešana pretežno kmečka

Tabela št.: 35 ŠTEVILO DELOVNIH MOČI V GOSPODINJSTVU Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO

Število delov- nih moči	Čisto kmečko		Mešano pre- težno kmečko		Mešano enako- vredno		Mešano pretežno nekmečko		Čisto nekmečko		S K U P A J	
do 1	745	93,1	342	67,3	1012	68,1	494	50,5	3652	93,0	6245	81,1
1,1 - 1,5	46	5,8	131	25,8	297	20,0	282	28,8	214	5,5	970	12,6
1,6 - 2,0	9	1,1	33	6,5	149	10,0	167	17,1	49	1,2	407	5,3
2,1 - 2,5	-		2	0,4	22	1,5	26	2,7	4	0,1	54	0,7
2,6 - 3,0	-		-		3	0,2	9	0,9	6	0,2	18	0,2
nad 3	-		-		2	0,1	1	0,1	-		3	0,0
S K U P A J	800	100,0	508	100,0	1485	100,0	979	100,0	3925	100,0	7697	100,0

Vir: Popis prebivalstva in gospodinjstev leta 1981, Zavod SR Slovenije za statistiko

Tabela št.: 36 POVPREČNO ŠTEVILO DELOVNIH MOČI NA GOSPODINJSTVO Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO IN STAROSTNO STRUKTURO

SOCIOEKONOMSKA STRUKTURA		STAROSTNA STRUKTURA	
ČISTO KMEČKO	0,48	MLADO	0,85
MEŠANO PRETEŽNO KMEČKO	0,93	GENERACIJSKO	0,83
MEŠANO ENAKOVREDNO	0,92	ZRELO	0,44
MEŠANO PRETEŽNO NEKMEČKO	1,21	STARAJOČE	0,66
ČISTO NEKMEČKO	0,50	OSTARELO	0,30
		KOMBINIRANO	0,54
S K U P A J	0,70		
		S K U P A J	0,70

Vir: Popis prebivalstva in gospodinjstev leta 1981, Zavod SR Slovenije za statistiko

TABELA št.: 37 STRUKTURA GOSPODINJSTEV PO DELOVNIH MOČEH Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO

Število delovnih moči	Čisto kmečko	Mešano pretežno kmečko	Mešano enakovredno	Mešano pretežno nekmečko	Čisto nekmečko	SKUPAJ
do 0,5	45,4	-	14,5	2,7	44,6	22,1
0,6 - 1,0	13,0	8,8	22,7	21,3	39,3	19,9
1,1 - 1,5	14,8	29,4	30,9	50,7	14,3	27,8
1,6 - 2,0	11,1	23,5	19,1	20,0	1,8	15,6
2,1 - 2,5	8,3	20,6	7,3	2,7	-	7,9
2,6 - 3,0	3,7	14,7	3,6	2,7	-	4,8
nad 3	3,7	2,9	1,8	-	-	1,9
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 38 STRUKTURA GOSPODINJSTEV PO DELOVNIH MOČEH Z OZIROM NA VELIKOST POSESTI

Število delovnih moči	Do 0,5	0,51-1	1,01-2	2,01-3	3,01-5	5,01-10	nad 10	SKUPAJ
do 0,5	51,4	37,3	32,5	14,6	11,3	2,7	33,3	22,1
0,6 - 1,0	40,0	37,3	22,5	22,9	7,8	2,7	-	19,9
1,1 - 1,5	5,7	21,6	25,0	32,3	34,8	29,7	33,3	27,8
1,6 - 2,0	2,9	2,0	13,8	18,8	24,3	13,5	33,3	15,6
2,1 - 2,5	-	-	3,8	9,4	12,2	18,9	-	7,9
2,6 - 3,0	-	2,0	-	1,0	7,8	24,3	-	4,8
nad 3	-	-	2,5	1,0	1,7	8,1	-	1,9
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

gospodinjstva pa so šele na drugem mestu (0,93). Obe čisti skupini sta tudi to pot v ozadju, zaskrbljujoče pa je, da so to pot povsem na dnu čista kmečka gospodinjstva s povprečno manj kot pol polnovredne delovne moči (0,48). Izgleda tudi, da so se v času od popisa do anketiranja v letu 1986 razmere nekoliko spremenile, saj se je povečalo število kmetij z večjim delovnim potencialom. Deloma pa je neujemanje tudi posledica različne metodologije opredeljevanja gospodinjstev, saj so v popisu pogosto razdruževali gospodinjstva z ozirom na ločeno družinsko blagajno, pri anketiranju pa smo upoštevali vse družinske članke v določenem bivališču.

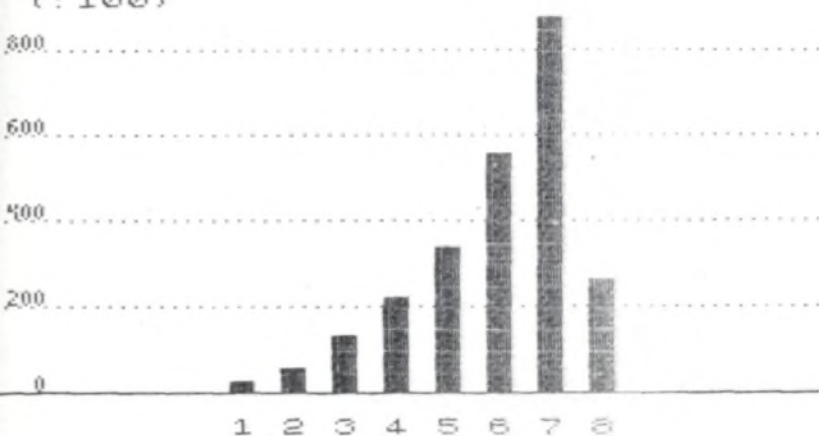
5.2. Zemljiški potenciali

Zemlja dobiva tudi v naši družbi vse večjo strateško vlogo. Predstavlja vir za pridelavo hrane, zato jo moramo kar v največji meri obvarovati pred uničujočim vplivom urbanizacije, ki je najbolj prodorna praviloma na najbolj kvalitetnih zemljiščih. Zato nam ne sme in ne more biti vseeno, kaj se z zemljo dogaja, kakšna je zemljiška politika in kako se ji posamezni socioekonomski tipi gospodinjstev prilagajajo.

Predstave o funkciji kmetijskih zemljišč so se v zadnjem času pomembno spremenile in lahko zaključimo, da so se tudi zaostrole. Vse več pozornosti se namenja iskanjem optimalne regionalizacije različnih načinov izkoriščanja v prostoru kmetijske pridelave, sistemu poselitve ter infrastrukturnega omrežja, zaposlitvenim centrom ter izkoriščanju prostega časa. Vendar je razkorak med resničnimi uspehi in željami na eni ter zahtevani posameznih sredin na drugi strani, še vedno precej velik. Še vedno se pojavljajo prepletanja diometralno nasprotnih interesov.

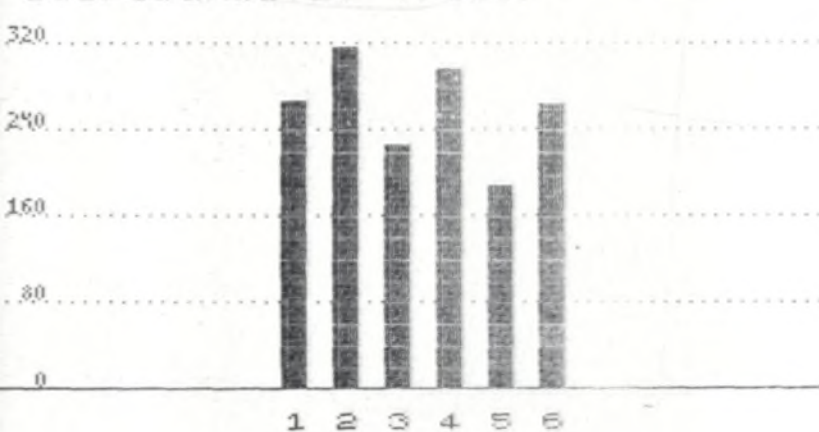
5.2.1. Velikost posesti: Različne analize v prvi vrsti kažejo, da je posestna struktura prekomerno razdrobljena. Brez dvoma vpliva na takšno stanje tudi omejitev zemljiškega maksimuma. Sproščanje bi povzročilo koncentracijo zemljišč v lasti perspek-

POVRŠINA OBDELOVALNIH ZEMLJIŠČ
Z OZIROM NA VELIKOST POSESTI
(: 100)

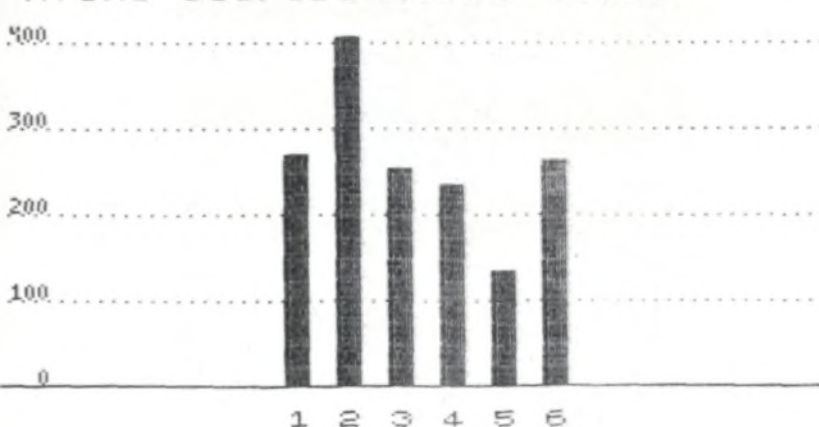
1. do 0,5
2. 0,51-1
3. 1,01-2
4. 2,01-3
5. 3,01-5
6. 5,01-10
7. nad 10
8. skupaj

POVRŠINA OBDELOVALNIH ZEMLJIŠČ
Z OZIROM NA STAROSTNO STRUKTURO
GOSPODINJSTEV (: 100)

1. mlado
2. generacijsko
3. zrelo
4. starajoče
5. ostarelo
6. skupaj

POVRŠINA OBDELOVALNIH ZEMLJIŠČ
Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRU
KTURO GOSPODINJSTEV (: 100)

1. čisto kmečko
2. mešano pret.km.
3. mešano enal.
4. mešano pret.nekm.
5. čisto nekmečko
6. skupaj

tivnih, tržno usmerjenih, specializiranih kmetij, majhni obrati pa bi propadli in gospodinjstva bi se preslojila v čista nekmečka. Zavel bi nov veter deagrarizacije, ki pa bi zahteval nova delovna mesta, za kar pa vsaj srednjeročno gledano, v večjem obsegu ni realnih možnosti. To pa hkrati pomeni, da bo posestna razdrobljenost še vedno prisotna. Upati je, da se v prihodnosti ne bo bistveno povečala.

Povprečna kmetija v celotni občinski populaciji meri 1,59 ha skupnih zemljišč, od česar je 1,36 ha obdelovalne zemlje. V anketirani populaciji gospodinjstev pa povprečna kmetija obsega 2,64 ha obdelovalne zemlje, preračunavanje v orni ekvivalent pa pokaže še manjšo površino (2,34 ha).

Množico analiz smo prikazali v tabelah št. 39 - št. 49, velikost obdelovalnih zemljišč po primerjalnih parametrih pa smo tudi grafično prikazali. Poglejmo si pogloblitve značilnosti:

- Povprečno so največje kmetije mešanih pretežno kmečkih gospodinjstev (3,31 ha skupnih in 2,89 ha obdelovalnih zemljišč), sledijo čista kmečka gospodinjstva (2,73 ha oziroma 2,43 ha), mešana enakovredna gospodinjstva (2,64 ha in 2,29 ha), mešana pretežno nekmečka gospodinjstva (2,12 ha in 1,81 ha), na koncu pa so razumljivo čista nekmečka gospodinjstva (0,60 ha in 0,48 ha).
- V anketirani populaciji je razmerje isto, a so vrednosti višje (med 4,08 ha obdelovalne zemlje pri mešanih pretežno kmečkih gospodinjstvih ter 1,36 ha pri čistih nekmečkih gospodinjstvih).
- Z ozirom na starostno strukturo je gradacija med posameznimi tipi gospodinjstev mnogo manjša. Povprečno imajo največ zemlje starajoča gospodinjstva (2,13 ha vseh oziroma 1,83 ha obdelovalnih zemljišč), najmanj pa mlada gospodinjstva (1,18 ha oziroma 0,99 ha).

- Analiza razmerij glede na starostno strukturo v anketirani populaciji kaže nekoliko drugačno podobo. V ospredju so to pot generacijska gospodinjstva pred starajočimi, mlada gospodinjstva so na tretjem mestu in ostarela na zadnjem, a še vedno s povprečno 1,89 ha obdelovalnih zemljišč.
- Povprečne površine zemljišč v lasti po krajevnih skupnostih močno varirajo, po posameznih krajevnih skupnostih pa se spreminjajo tudi medsebojni odnosi znotraj posameznih socioekonomskih oziroma starostnih skupin. Največje povprečne kmetije so v KS Polana (3,16 ha vseh zemljišč), če pa upoštevamo samo obdelovalno zemljišče, si prvo mesto delita KS Polana in KS Genterovci s po 2,61 ha. Nad 2 ha obdelovalnih zemljišč je v povprečju tudi v krajevnih skupnostih Kobilje, Mostje-Banuta, Odanci in Turnišče, torej v kmetijsko najbolj razvitih predelih. S približevanjem občinskemu središču se povprečna velikost kmetije zmanjšuje in to ne le na račun večjega deleža čistih nekmečkih gospodinjstev, saj imajo tudi gospodinjstva z bolj agrarnim značajem manj zemlje. Pod 1 ha obdelovalnih zemljišč je v povprečju v krajevnih skupnostih Čentiba, Dolga vas, Gorice pri Lendavi, Lakoš in Petišovci, KS Lendava pa je z vrednostjo 0,17 ha povsem na dnu.
- Analize popisa kažejo, da je največ zemlje v lasti mešanih enakovrednih gospodinjstev (32,1 %), sledijo čista nekmečka gospodinjstva (19,3 %), čista kmečka gospodinjstva (17,8 %), mešana pretežno nekmečka gospodinjstva (17,0 %) in mešana pretežno kmečka gospodinjstva (13,8 %). Če mešane tipe združimo, pridemo do zaključka, da je prevladujoč delež zemljišč v lasti mešanih delavsko-kmečkih gospodinjstev (62,9 % vseh oziroma 63,4 % obdelovalnih površin).
- Ugotovljena splošna zakonitost pa ne velja za posamezne krajevne skupnosti. Tako je v krajevnih skupnostih Čentiba, Dolga vas, Gorice pri Lendavi, Lakoš, Petišovci in Lendava prevladujoč lastniški delež čistih nekmečkih gospodinjstev (ponekod celo z več kot 50 % vseh zemljišč), v KS Genterovci pa je

prevladujoča kategorija čistih kmečkih gospodinjstev (37,7 %). V vseh drugih krajevnih skupnostih je prevladujoč delež mešanih enakovrednih gospodinjstev.

- Analize kumulativnih serij kažejo, da je poleg najmanjših kategorij brez zemlje oziroma z manj kot 0,5 ha najbolj razširjena skupina z 2 - 5 ha zemljišč (27,8 % vse populacije gospodinjstev), nad 5 ha zemlje ima le 4,3 % gospodinjstev, 13 je celo takšnih z več kot 10 ha skupnih zemljišč, a le 3 z več kot 10 ha obdelovalnih zemljišč.
- Večina čistih kmetij in vseh treh mešanih tipov gospodinjstev se uvršča v velikostni razred 2 - 5 ha, na skupno povprečje pa s svojimi značilnostmi odločilno vplivajo čista nekmečka gospodinjstva. Vendar tudi med gospodinjstvi, ki naj bi bila eksistenčno v večji ali manjši meri odvisna od kmetovanja najdemo takšna z manj kot 1 ha skupnih zemljišč. Tovrstnih enot je med čistimi kmečkimi gospodinjstvi 21,8 %, med mešanimi pretežno kmečkimi 11,0 %, mešanimi enakovrednimi 23,7 % in med mešanimi pretežno nekmečkimi gospodinjstvi 33,2 %.
- V anketirani populaciji je stanje zaradi omejitvenih kriterijev pri vzorčenju boljše, a vseeno prevladujejo kmetije z 2-5 ha (50,6 %). Od tega je skoraj polovica v velikostnem razredu 2 - 3 ha (23,0 %). Pod 1 ha zemlje poseduje 20,6 % anketiranih gospodinjstev, od tega 8,4 % manj kot 0,5 ha. Poleg čistih nekmečkih gospodinjstev so v tej skupini izredno številno zastopana tudi čista kmečka gospodinjstva. Največ kmetij z več kot 5 ha je v skupini mešanih pretežno kmečkih in čistih kmečkih gospodinjstev (25,0 % oziroma 13,9 %).
- Z ozirom na zemljiško strukturo je prevladujoč delež njivskih površin (63,0 %), nakar sledijo travniki (23,7 %). Delež vseh ostalih zemljiških kategorij je nizek (gozd 6,1 %, vinogradi 3,4 %, sadovnjaki 2,8 % in pašniki le 0,3 %). Opazno je, da se z nižanjem stopnje agrarnosti povečuje delež njiv in zmanjšuje delež travnikov, kar kaže na višjo stopnjo usmerjenosti

produkcije v živinorejo na osnovi travništva pri bolj agrarnih skupinah. Z zmanjševanjem stopnje agrarnosti se povečuje tudi delež vinogradov a zmanjšuje delež gozdov (slednje je v nasprotju z zakonitostmi, ki veljajo za SR Slovenijo).

5.2.2. Promet s kmetijskimi zemljišči. Za vzpostavitev razmer koncentracije v kmetijstvu je neobhoden promet z zemljišči. Zemlja naj prehaja v roke tistega, ki jo bo skrbno in intenzivno obdeloval, obenem pa naj bi se vključeval v s kmetijsko politiko sprejet^e pridelovalne načrte.

Analize kažejo, da je obseg prometa z zemljišči relativno skromen (tabele št. 50, št. 51 in št. 52). Podatke smo obdelali z ozirom na socioekonomsko, starostno in posestno strukturo. Med oblikami prometa s povprečno nad 10 ari na gospodinjstvo v zadnjih desetih letih prevladujejo najemanje zemlje, dajanje zemlje v najem in darovanje. Nekoliko manj so prisotne oblike, kot so nakup in prodaja zemlje, najmanj pa je takšnih zemljišč, ki so jih dobili v dar in prisilno odvzetih zemljišč. Presenetljiv je predvsem odnos med darovanimi zemljišči in zemljišči, dobljenimi v dar, ki odraža nerazumljivo neskladje. Preostala neujevanja je možno pojasniti z značilnostmi vzorčne populacije, ki koncentrira zemljo na račun manjših obratov, ki v raziskavo niso bili vključeni.

Zanimivi so odnosi po primerjalnih skupinah. Najem zemlje teče v smeri koncentriranja pri mešanih pretežno kmečkih, mešanih enakovrednih in mešano pretežno nekmečkih gospodinjstev na račun čistih kmečkih in čistih nekmečkih gospodinjstev. Vendar je najemanje tudi pri čistih kmetijah nadpovprečno prisotno, medtem ko je pri čistih nekmečkih gospodinjstvih izrazita prevlada dajanja v najem. Podobne so tudi relacije pri nakupih in prodajah zemljišč le da so manj intenzivne. Darovanje pa naj pri vseh skupinah prevladovalo nad v dar pridobljenimi zemljišči. Z odvzemom zemlje

so bila v povprečju daleč najbolj prizadeta čista kmečka gospodinjstva.

Z ozirom na starostno strukturo so značilnosti še mnogo bolj izrazito diferencirane in v skladu s pozitivnimi načeli koncentracije. Zemljo najemajo nadpovprečno perspektivna mlada in generacijska gospodinjstva na račun ostarelih. A tudi starajoča gospodinjstva so pri tem procesu aktivna. Mlade in generacijske družine so tudi pri nakupih zemljišč najbolj agilne, ponovno predvsem na račun ostarelih. Darovanje naj bi bilo pretežno domena ostarelih in zrelih gospodinjstev, medtem ko naj bi odvzemi prizadeli zlasti ostarela, a tudi perspektivna generacijska gospodinjstva.

Izgleda, da ni osnovno gibalno koncentracije ne socioekonomska, ne starostna struktura, pač pa velikost posesti (tabela št. 52). Praviloma manjše kmetije z do 3 ha dajejo zemljo v najem, večje pa zemljo najemajo. Tako ima povprečna kmetija s 5 - 10 ha zemlje v najemu 59,7 arov zemljišč, nad 10 ha velika kmetija pa kar 75 arov. Podobna relacija je tudi pri prodaji in nakupu, le da se pozitivna bilanca pojavi že pri kmetijah v velikosti 2 - 3 ha. Darovanje zemlje naj bi bilo vzrok, da smo v izbrani populaciji gospodinjstev naleteli tudi na takšne z manj kot 0,5 ha, čeprav je bila ta vrednost omejitveni dejavnik. Vendar naj bi omenjena gospodinjstva v zadnjem desetletju v povprečju dedovala kar 65,8 arov zemljišč. Z odvzemom zemlje naj bi bila daleč najbolj prizadeta gospodinjstva z 0,5 - 1 ha zemlje (v povprečju 15,8 arov).

Eno izmed načel družbenih prizadevanj po koncentraciji zemljišč naj bi bila možnost dolgoletnega zakupa zemljišč, na katerih bi se izplačale tudi investicije v izboljšavo njihove kvalitete (tabele št. 53, št. 54, št. 55). Vendar ugotovljeni rezultati kažejo, da ljudje takšnim akcijam ne zaupajo, saj se je kar 83,7 %

anketirancev izjasnilo, da niso pripravljene vzeti zemlje v zakup pod nobenimi pogoji. Le 3,4 % gospodinjstev navaja, da pravzaprav zemlje na trgu sploh ni na razpolago, medtem ko naj bi 2,4 % gospodinjstev imelo že dovolj zemlje v zakupu. Le dobra desetina pa je pripravljena na takšno obliko koncentracije. Pri tem prednjačijo mešana delavsko-kmečka gospodinjstva, še posebno mešana pretežno kmečka (19,1 % pozitivnih odgovorov). Z ozirom na starostno strukturo je opaziti nadpovprečno pozitiven odnos pri obeh perspektivnih skupinah (mlada gospodinjstva 23,8 % in generacijska 17,3 %). Z naraščanjem velikosti se stopnjuje tudi delež kmetij, ki so pripravljene na dolgoleten zakup zemljišč, a hkrati te kmetije tudi v večji meri opozarjajo, da primernih zemljišč pravzaprav ni na razpolago.

5.2.3. Zaščitenost kmetij: Po zakonu je kmetija tista kmetijska in gozdnogospodarska enota, ki zagotavlja lastniku s kmetijsko in drugo z njo povezano dejavnostjo primerno preživljanje. Poleg tega splošnega merila za določanje zaščitene kmetije pa zakon navaja še posebna merila:

- ekonomskega značaja (ogroženost smotrnega izkoriščanja kmetijskih in gozdnih zemljišč, ki bi nastala zaradi drobitve kmetije ter možnosti proizvodnega sodelovanja z organizacijami združenega dela),
- prostorskega značaja (zaradi varstva kulturne pokrajine in s tem v zvezi potreb po urejenem prostoru posebej na območjih, ki so trajno namenjena za kmetijsko proizvodnjo) ter
- splošno družbenega značaja (če je podan družbeni interes za ohranitev določenih kmetij zaradi potreb splošnega ljudskega odpora, zaradi zgodovinskih, kulturnih razlogov in podobno.

V prihodnje bo potrebno izpopolniti sistem dedovanja kmetijskih posestev, tako da bo omejeval drobitev posestev ter okrepil ekonomsko moč in socialno varnost posameznikov, ki bodo nadaljevali s kmetovanjem.

Pojavljajo se tudi predlogi, da bi načelo nedeljivosti zaščitenih kmetij moralo biti upoštevano tudi v prometu med živimi, predlogi pa ne upoštevajo, da naša agrarna in socialna politika ni nikdar imela za cilj ohranjanje obstoječih vaških struktur. Potrebno je namreč upoštevati dinamiko razvoja ter tudi hotenja in osebne kvalitete lastnika zemlje. Pri tem pa prav gotovo ni pomembno ali ima kmetijsko zemljišče prav določen kmet. Opažamo tudi, da prihaja tudi do drobitve zemljišč na zaščitenih kmetijah, kar ni v skladu s kriteriji sprejete usmeritve. Odprava vzrokov drobljenja kmetijskih površin in njihovo prehajanje v roke nekmetov presega okvir določil o zaščitenih kmetijah in je potrebno rešitve iskati predvsem v opredelitvi namembnosti zemljišč za potrebe kmetijstva ter opredelitvi kmetijskih zemljišč, ki so trajno namenjena za kmetijsko pridelavo. Pripomoglo bi tudi upoštevanje določil, ki urejajo dolžnost obdelovanja kmetijskih zemljišč.

Z občinskim odlokom iz leta 1984 je bilo na območju občine Lendava opredeljenih 628 zaščitenih kmetij. Pa vendar v zvezi s tem določilom ne teče vse tako gladko, kot bi pričakovali. Z ozirom na posledice, ki jih takšen ukrep predvideva, bi pričakovali, da so z razvrstitvijo seznanjena vsa prizadeta gospodinjstva. Da temu ni tako, potrjujejo podrobne analize razkoraka med dejanskim stanjem in izjavami anketiranih (tabela št. 56).

V anketirani populaciji naj bi bilo po izjavah anketirancev 58 zaščitenih kmetij ali 13,9 % vseh anektiranih. Resnično je zaščitenih 46 ali 69,7 %, 22,7 % je takšnih, ki izjavljajo, da niso zaščiteni, v resnici pa so, medtem ko ostali o tem ničesar ne vedo. Nasprotno je tudi 12 (20,7 %) takšnih kmetij, ki niso zaščiteni, a izjavljajo, da so. Resnično zaščitenih je 66 kmetij v anketirani populaciji ali 15,8 %.

Z ozirom na socioekonomsko strukturo je najvišji delež zaščitenih kmetij v skupini mešanih pretežno kmečkih (33,8 %) in najnižji v skupini čistih nekmečkih gospodinjstev (3,6 %), z ozi-

rom na starostno strukturo pa je najvišji delež pri starajočih (21,2 %) in generacijskih (21,2 %) gospodinjestev. Zaščitene pa so tudi nekatere ostarele kmetije (5,1 %). Ker je osnovni opredeljitveni kriterij za zaščito velikost posesti, je razumljivo, da se delež znižuje z naraščanjem velikosti posesti. Pa vendar bo-
de v oči, da ni zaščitena skoraj polovica nad 5 ha velikih kmetij, medtem ko so zaščitene tudi posamezne kmetije, manjše od 2 ha.

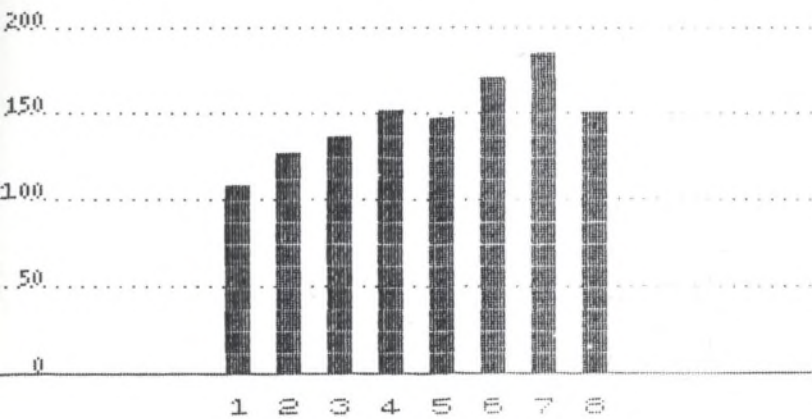
5.2.4. Zemljiška razdrobljenost: Pojem zemljiška razdrobljenost je navidezno razmeroma natančno opredeljen, vendar že bežno spremljanje problematike v strokovnih in poljudnih člankih izpričuje, da si posamezniki razdrobljenost različno tolmačijo.

Kmetijska zemlja je po vsem svetu razdrobljena. Že fizična dejstva pogojujejo osnovno delitev na posamezne zemljiške kategorije, vendar tovrstne členitve še ne moremo označevati za razdrobljenost v ožjem smislu. Le-ta opredeljuje delitev kmetijske zemlje med različne lastnike oziroma delitev posameznih posesti na več različnih, prostorsko ločenih kosov. Razdrobljenost postaja pereč problem v primeru, ko onemogoča optimalno izkoriščanje proizvodnih potencialov.

Ločimo pojma velikostna in prostorska razdrobljenost. Velikostna razdrobljenost nam daje predstavo o velikosti posameznih kosov in stanju velikosti posestva. Prostorska razdrobljenost pa nam daje informacijo o razporeditvi kosov posesti v prostoru, kar lahko igra važno vlogo pri izrabljanju kmetijske mehanizacije ter organizaciji potrebnih kmetijskih opravil.

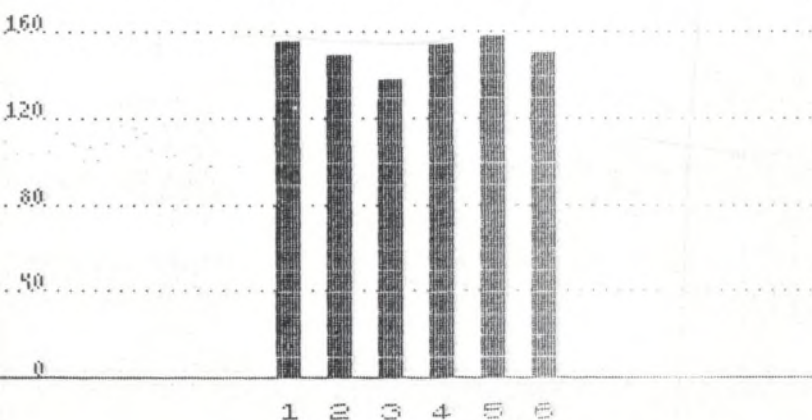
Ugotavljanje razdrobljenosti s pomočjo ankete je razmeroma kočljivo opravilo, zato moramo dobljene rezultate jemati z rezervo. Kljub temu smo prepričani, da so ugotovljena razmerja ustrezen pokazatelj (glej tabele št. 97, št. 98 in št. 99, pa tudi grafikon). Povprečno naj bi se posestvo anketiranih gospodinjestev de-

ŠTEVILO PARCEL NA ZEMLJIŠKI KOS
Z OZIROM NA VELIKOST POSESTI
(: 100)

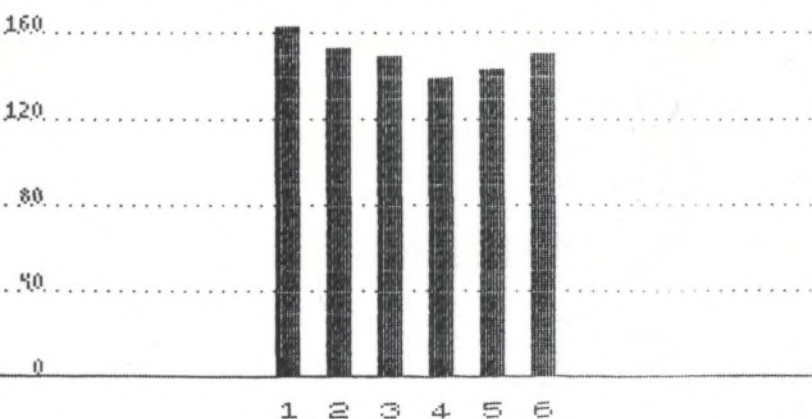
1. do 0,5
2. 0,51-1
3. 1,01-2
4. 2,01-3
5. 3,01-5
6. 5,01-10
7. nad 10
8. skupaj

ŠTEVILO PARCEL NA ZEMLJIŠKI KOS
Z OZIROM NA STAROSTNO STRUKTURO
GOSPODINJSTEV (: 100)

1. mlado
2. generacijsko
3. zrelo
4. starajoče
5. ostarelo
6. skupaj

ŠTEVILO PARCEL NA ZEMLJIŠKI KOS
Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRU
KTURO GOSPODINJSTEV (: 100)

1. čisto kmečko
2. mešano pret.km.
3. mešano enak.
4. mešano pret.nekm.
5. čisto nekmečko
6. skupaj

Tabela št.: 39 POVRŠINA VSEH ZEMLJIŠČ (V HA) Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO

	Čisto kmečko		Mešano pretežno kmečko		Mešano enakovredno		Mešano pretežno nekmečko		Čisto nekmečko		S K U P A J	
Brez zemlje (ni podatka)	40	5,0	13	2,6	45	3,0	42	4,3	1411	35,9	1551	20,2
do 0,5	50	6,3	21	4,1	165	11,1	157	16,0	1434	36,5	1827	23,7
0,51 - 1,0	84	10,5	22	4,3	143	9,6	126	12,9	398	10,1	773	10,0
1,01 - 2,0	149	18,6	82	16,2	280	18,9	198	20,2	352	9,0	1061	13,8
2,01 - 5,0	392	49,0	306	60,2	733	49,4	411	42,0	297	7,6	2139	27,8
5,01 - 10,0	85	10,6	62	12,2	112	7,6	44	4,5	30	0,8	333	4,3
10,1 - 20,0	-	-	2	0,4	5	0,3	1	0,1	1	0,0	9	0,1
nad 20	-	-	-	-	2	0,1	-	-	2	0,1	4	0,1
S K U P A J	800	100,0	508	100,0	1485	100,0	979	100,0	3925	100,0	7697	100,0

Vir: Popis prebivalstva in gospodinjstev leta 1981, Zavod SR Slovenije za statistiko

Tabela št.: 40 POVRŠINA OBDELOVALNIH ZEMLJIŠČ (V HA) Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO

	Čisto kmečko		Mešano pretežno kmečko		Mešano enakovredno		Mešano pretežno nekmečko		Čisto nekmečko		S K U P A J	
Brez zemlje (ni podatka)	210	26,3	160	31,5	371	25,0	194	19,8	1700	43,3	2635	34,2
do 0,2	26	3,2	13	2,6	77	5,2	83	8,5	888	22,6	1087	14,1
0,21 - 0,5	33	4,1	9	1,8	123	8,3	101	10,3	496	12,6	762	9,9
0,51 - 1,0	96	12,0	30	5,9	161	10,8	144	14,7	369	9,4	800	10,4
1,01 - 2,0	179	22,4	109	21,4	342	23,0	222	22,7	301	7,7	1153	15,0
2,01 - 5,0	184	23,0	132	26,0	324	21,8	207	21,1	146	3,7	993	12,9
5,01 - 10,0	72	9,0	55	10,8	84	5,7	28	2,9	25	0,7	264	3,4
nad 10	-		-		3	0,2	-		-		3	0,1
S K U P A J	800	100,0	508	100,0	1485	100,0	979	100,0	3925	100,0	7697	100,0

Vir: Popis prebivalstva in gospodinjstev leta 1981, Zavod SR Slovenije za statistiko

Tabela št.: 41 POVPREČNA POVRŠINA SKUPNE POSESTI (V HA) Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO PO KRAJEVNIH SKUPNOSTIH

	Čisto kmečko	Mešano pre- težno kmečko	Mešano ena- kovredno	Mešano pretežno nekmečko	Čisto ne- kmečko	S K U P A J
Bistrica	2,48	2,61	2,46	2,18	1,31	2,09
Čentiba	1,61	4,60	1,83	1,62	0,42	0,86
Črenšovci	2,34	2,59	2,65	2,09	0,83	1,87
Dolga vas	0,83	3,61	2,02	1,49	0,76	1,04
Dobrovnik	2,63	3,01	2,52	2,01	0,79	1,83
Gaberje	2,97	3,06	2,22	1,96	0,78	1,73
Genterovci	3,42	4,26	2,76	2,08	1,42	2,74
Gorice pri Lendavi	1,01	0,64	1,02	0,52	0,23	0,40
Hotiza	2,42	3,27	2,47	1,97	0,76	1,77
Kobilje	3,03	3,77	3,31	2,79	1,23	2,47
Lakoš	1,88	2,48	1,75	1,57	0,57	0,99
Lendava	0,66	0,10	1,51	1,09	0,18	0,26
Mostje-Banuta	3,28	4,11	3,97	2,23	1,47	2,61
Odranci	2,82	3,16	2,88	2,61	1,26	2,47
Orešje-Dolina	2,50	2,81	1,88	1,63	0,58	1,28
Petišovci	1,79	1,30	1,09	1,11	0,50	0,81
Polana	3,48	4,25	3,72	3,13	1,40	3,16
Turnišče	3,03	3,90	3,75	2,90	1,03	2,54
S K U P A J	2,73	3,31	2,64	2,12	0,60	1,59

Vir: Popis prebivalstva in gospodinjstev leta 1981, Zavod SR Slovenije za statistiko

Tabela št.: 42 POVPREČNA POVRŠINA SKUPNE POSESTI (V HA) Z OZIROM NA STAROSTNO STRUKTURU GOSPODINJSTEV PO KRAJEVNIH SKUPNOSTIH

	Mlado	Generacij- sko	Zrelo	Starajo- če	Ostarelo	Kombini- rano	S K U P A J
Bistrica	1,96	2,35	1,84	2,30	1,57	1,55	2,09
Čentiba	0,83	0,88	1,04	0,73	0,61	1,59	0,86
Črenšovci	1,53	2,21	1,67	2,30	1,42	2,26	1,87
Dolga vas	0,62	1,61	0,77	1,63	1,04	1,06	1,04
Dobrovnik	1,35	2,11	1,60	2,38	1,61	1,97	1,83
Gaberje	1,45	1,69	2,11	1,96	1,73	2,00	1,73
Genterovci	2,66	2,93	2,23	3,15	2,37	2,23	2,74
Gorice pri Lendavi	0,45	0,20	0,57	0,88	0,54	0,32	0,40
Hotiza	1,40	2,04	1,65	2,06	1,85	1,83	1,77
Kobilje	1,76	2,83	2,75	3,19	2,19	1,29	2,47
Lakoš	0,53	1,32	0,90	1,34	1,04	1,64	0,99
Lendava	0,19	0,34	0,20	0,75	0,16	0,13	0,26
Mostje-Banuta	1,87	2,53	2,36	3,25	5,86	1,59	2,61
Odranci	1,92	3,12	2,13	2,75	1,10	0,84	2,47
Orešje-Dolina	1,04	1,12	1,43	1,88	1,24	1,22	1,28
Petišovci	0,47	0,88	0,65	1,53	1,05	1,04	0,81
Polana	2,86	3,46	2,85	3,44	2,45	4,08	3,16
Turnišče	1,88	3,22	1,97	3,02	2,07	4,32	2,54
S K U P A J	1,18	2,01	1,25	2,13	1,42	2,00	1,59

Vir: Popis prebivalstva in gospodinjstev leta 1981, Zavod SR Slovenije za statistiko

Tabela št.: 43 POVPREČNA POVRŠINA OBDELOVALNIH ZEMLJIŠČ (V HA) Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO PO KRAJEVNIH SKUPNOSTIH

	Čisto kmečko	Mešano pretežno kmečko	Mešano enakovredno	Mešano pretežno nekmečko	Čisto nekmečko	SKUPAJ
Bistrica	1,95	1,98	1,93	1,66	0,77	1,55
Čentiba	1,53	4,47	1,75	1,49	0,36	0,78
Črenšovci	2,00	2,21	2,19	1,76	0,66	1,55
Dolga vas	0,83	3,47	1,95	1,26	0,67	0,94
Dobrovnik	2,43	2,77	2,32	1,84	0,71	1,68
Gaberje	2,68	2,75	1,94	1,66	0,71	1,53
Genterovci	3,30	4,12	2,64	1,79	1,30	2,61
Gorice pri Lendavi	0,89	0,51	0,94	0,41	0,18	0,34
Hotiza	2,01	2,61	1,87	1,59	0,57	1,39
Kobilje	2,75	3,66	3,05	2,50	0,96	2,21
Lakoš	1,78	2,08	1,56	1,43	0,45	0,85
Lendava	0,61	0,06	1,00	0,90	0,11	0,17
Mostje-Banuta	2,98	3,97	3,70	2,11	1,26	2,39
Odranci	2,61	2,88	2,69	2,31	1,17	2,27
Orešje-Dolina	2,29	2,56	1,70	1,44	0,49	1,14
Petišovci	1,67	1,20	0,98	0,99	0,43	0,72
Polana	2,90	3,59	3,15	2,41	1,11	2,61
Turnišče	2,78	3,34	3,28	2,59	0,90	2,24
S K U P A J	2,43	2,89	2,29	1,81	0,48	1,36

Tabela št.: 44 POVPREČNA POVRŠINA OBDELOVALNIH ZEMLJIŠČ (v ha) Z OZIROM NA STAROSTNO STRUKTURO PO KRAJEVNIH SKUPNOSTIH

	Mlado	Genera- cijsko	Zrelo	Starajoče	Ostarelo	Kombini- rano	S K U P A J
Bistrica	1,27	1,84	1,41	1,75	1,20	1,16	1,55
Čentiba	0,73	0,83	1,00	0,66	0,48	1,44	0,78
Črenšovci	0,27	1,85	1,38	1,89	1,19	1,91	1,55
Dolga vas	0,49	1,49	0,72	1,53	0,99	1,02	0,94
Dobrovnik	1,22	1,95	1,47	2,18	1,48	1,96	1,68
Gaberje	1,25	1,49	1,91	1,71	1,53	2,00	1,53
Genterovci	2,55	2,77	2,18	2,91	2,31	2,16	2,61
Gorice pri Lendavi	0,37	0,17	0,47	0,74	0,49	0,25	0,34
Hotiza	1,09	1,56	1,36	1,64	1,46	1,39	1,39
Kobilje	1,66	2,56	2,10	2,95	1,96	1,26	2,21
Lakoš	0,42	1,14	0,79	1,17	0,92	1,02	0,85
Lendava	0,12	0,28	0,13	0,41	0,13	0,07	0,17
Mostje-Banuta	1,58	2,40	2,07	2,95	5,81	1,59	2,39
Odranci	1,78	2,85	1,91	2,55	1,05	0,73	2,27
Orešje-Dolina	0,89	0,98	1,28	1,74	1,11	0,99	1,14
Petišovci	0,39	0,78	0,58	1,38	0,96	0,91	0,72
Polana	2,36	2,91	2,37	2,86	2,00	2,56	2,61
Turnišče	1,70	2,78	1,81	2,70	1,85	3,66	2,24
S K U P A J	0,99	1,74	1,08	1,83	1,25	1,63	1,36

Vir: Popis prebivalstva in gospodinjstev leta 1981, Zavod SR Slovenije za statistiko

Tabela št.: 45 DELEŽ SKUPNIH ZEMLJIŠČ PO SOCIOEKONOMSKIH SKUPINAH PO KRAJEVNIH SKUPNOSTIH

	Čisto kmečko	Mešano pre- težno kmečko	Mešano ena- kovredno	Mešano pretežno nekmečko	Čisto ne- kmečko	S K U P A J
Bistrica	18,1	11,4	31,8	20,5	18,2	100,0
Čentiba	6,5	10,2	24,4	24,5	34,4	100,0
Črenšovci	14,2	13,9	38,8	17,3	15,8	100,0
Dolga vas	1,5	12,1	18,8	11,1	56,5	100,0
Dobrovnik	22,7	10,3	33,3	17,3	16,4	100,0
Gaberje	21,9	6,6	32,0	21,7	17,8	100,0
Genterovci	37,7	20,9	21,8	5,3	14,3	100,0
Gorice pri Lendavi	11,6	2,1	32,6	12,3	41,4	100,0
Hotiza	17,1	15,4	34,6	15,8	17,1	100,0
Kobilje	20,8	11,1	34,7	15,4	18,0	100,0
Lakoš	9,5	8,3	31,5	13,1	37,6	100,0
Lendava	2,8	0,3	21,8	14,2	60,9	100,0
Mostje-Banuta	17,2	8,2	39,8	11,2	23,6	100,0
Odranci	12,8	21,6	34,7	18,3	12,6	100,0
Orešje-Dolina	15,4	9,0	35,5	17,2	22,9	100,0
Petišovci	15,0	1,7	25,2	22,7	35,4	100,0
Polana	25,1	21,1	29,8	14,3	9,7	100,0
Turnišče	16,4	15,2	32,8	21,3	14,3	100,0
S K U P A J	17,8	13,8	32,1	17,0	19,3	100,0

Vir: Popis prebivalstva leta 1981, Zavod SR Slovenije za statistiko

	Čisto kmečko	Mešano pretežno kmečko	Mešano enakovredno	Mešano pretežno nekmečko	Čisto nekmečko	S K U P A J
Bistrica	19,2	11,7	33,7	21,0	14,5	100,0
Čentiba	6,7	10,9	25,7	24,8	31,9	100,0
Črenšovci	14,6	14,2	38,5	17,6	15,1	100,0
Dolga vas	1,7	12,9	20,1	10,4	54,9	100,0
Dobrovnik	22,9	10,4	33,3	17,3	16,1	100,0
Gaberje	22,4	6,7	31,8	20,8	18,3	100,0
Genterovci	38,2	21,3	21,9	4,8	13,8	100,0
Gorice pri Lendavi	12,1	1,9	35,5	11,4	39,1	100,0
Hotiza	18,2	15,7	33,6	16,2	16,3	100,0
Kobilje	21,1	12,0	35,8	15,4	15,7	100,0
Lakoš	10,4	8,1	32,8	14,0	34,7	100,0
Lendava	3,9	0,2	21,7	17,5	56,7	100,0
Mostje-Banuta	17,1	8,7	40,5	11,6	22,1	100,0
Odranci	12,9	21,4	35,2	17,7	12,8	100,0
Orešje-Dolina	15,9	9,2	36,2	17,0	21,7	100,0
Petišovci	15,8	1,8	25,5	22,7	34,2	100,0
Polana	25,4	21,5	30,5	13,3	9,3	100,0
Turnišče	17,0	14,7	32,5	21,6	14,2	100,0
S K U P A J	18,5	14,0	32,5	16,9	18,1	100,0

TABELA št.: 47 VELIKOST POSESTI Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO GOSPODINJSTEV

	Čisto kmečko		Mešano pretežno kmečko		Mešano enakovredno		Mešano pretežno nekmečko		Čisto nekmečko		SKUPAJ	
do 0,5 ha	12	11,1	-		6	5,5	5	6,7	12	21,4	35	8,4
0,51 - 1 ha	15	13,9	-		11	10,0	8	10,7	17	30,4	51	12,2
1,01 - 2 ha	20	18,5	4	5,9	21	19,1	21	28,0	14	25,0	80	19,2
2,01 - 3 ha	21	19,4	17	25,0	34	30,9	17	22,7	7	12,5	96	23,0
3,01 - 5 ha	25	23,1	30	44,1	33	30,0	21	28,0	6	10,7	115	27,6
5,01 - 10 ha	13	12,0	16	23,5	5	4,5	3	4,0	-		37	8,9
nad 10 ha	2	1,9	1	1,5	-		-		-		3	0,7
S K U P A J	108	100,0	68	100,0	110	100,0	75	100,0	56	100,0	417	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 48 VELIKOST POSESTI Z OZIROM NA STAROSTNO STRUKTURO GOSPODINSJTEV

	Mlado		Generacijsko		Zrelo		Starajoče		Ostarelo		SKUPAJ	
do 0,5 ha	5	6,3	4	4,1	3	4,8	8	8,1	15	19,2	35	8,4
0,51 - 1 ha	12	15,0	6	6,1	11	17,7	8	8,1	14	17,9	51	12,2
1,01 - 2 ha	13	16,3	15	15,3	16	25,8	17	17,2	19	24,4	80	19,2
2,01 - 3 ha	19	23,8	25	25,5	14	22,6	22	22,2	16	20,5	96	23,0
3,01 - 5 ha	23	28,8	36	36,7	15	24,2	29	29,3	12	15,4	115	27,6
5,01 - 10 ha	8	10,0	11	11,2	3	4,8	14	14,1	1	1,3	37	8,9
nad 10 ha	-		1	1,0	-		1	1,0	1	1,3	3	0,7
S K U P A J	80	100,0	98	100,0	62	100,0	99	100,0	78	100,0	417	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 49 POVPREČNA VELIKOST IN STRUKTURA POSAMEZNIH ZEMLJIŠKIH KATEGORIJ (v arih) IN NJIHOVA STRUKTURA Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO GOSPODINJSTEV

	Čisto kmečko		Mešano pretežno kmečko		Mešano enakovredno		Mešano pretežno nekmečko		Čisto nekmečko		SKUPAJ	
Njive	176,51	60,84	279,32	63,39	166,76	59,81	170,34	68,06	99,28	70,18	179,22	62,99
Sadovnjaki	9,00	3,10	10,36	2,35	9,51	3,41	4,94	1,97	4,62	3,26	8,04	2,82
Vinogradi	8,72	3,00	12,39	2,81	11,56	4,14	7,45	2,97	6,75	4,77	9,57	3,36
Travniki	73,48	25,32	106,14	24,09	68,48	24,57	55,58	22,21	23,17	16,38	67,51	23,73
Pašniki	3,14	1,08	-	-	-	-	-	-	-	-	0,81	0,28
Gozd	18,43	6,35	28,36	6,43	19,77	7,09	10,30	4,11	5,78	4,08	17,24	6,06
Neproduktivno zem.	0,82	0,28	4,00	0,90	2,54	0,91	1,62	0,64	1,83	1,30	2,07	0,72
S K U P A J	290,11	100,00	440,89	100,00	277,35	100,00	249,02	100,00	143,21	100,00	284,21	100,00

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 50 POVRŠINA PROMETA Z ZEMLJIŠČI (V ARIH) Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO

	Čisto kmečko	Mešano pretežno kmečko	Mešano enakovredno	Mešano pretežno nekmečko	Čisto nekmečko	SKUPAJ
Najem zemlje	22,87	47,79	10,96	6,33	7,78	18,79
Dajanje v najem	27,82	1,76	5,60	2,40	19,10	11,96
Nakup zemlje	6,84	20,36	10,13	9,38	3,03	9,86
Prodaja zemlje	10,83	5,22	7,42	2,86	7,01	7,07
Dobili zemljo v dar	2,64	3,52	3,09	1,73	1,96	2,65
Darovanje zemlje	18,67	4,85	11,86	8,70	3,71	10,77
Odvzem zemlje	6,51	0,95	0,70	2,85	3,62	3,02

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 51 POVRŠINA PROMETA Z ZEMLJIŠČI (V ARIH) Z OZIROM NA STAROSTNO STRUKTURO

	Mlado	Generacijsko	Zrelo	Starajoče	Ostarelo	SKUPAJ
Najem zemlje	28,22	22,42	9,82	25,38	3,33	18,79
Dajanje v najem	1,12	3,75	8,12	8,16	41,29	11,96
Nakup zemlje	18,10	14,01	5,22	7,94	2,32	9,86
Prodaja zemlje	2,53	4,55	4,38	7,15	16,93	7,07
Dobili zemljo v dar	2,75	5,52	0,80	1,96	1,28	2,65
Darovanje zemlje	5,87	8,60	11,01	1,64	29,92	10,77
Odvzem zemlje	0,56	3,77	0,72	1,06	8,94	3,02

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 52 POVRŠINA PROMETA Z ZEMLJIŠČI (V ARIH) Z OZIROM NA VELIKOST POSESTI

	do 0,5	0,51-1	1,01-2	2,01-3	3,01-5	5,01-10	nad 10	SKUPAJ
Najem zemlje	2,81	4,13	5,89	7,65	23,35	59,70	75,00	18,79
Dajanje v najem	3,95	15,19	19,65	16,27	6,44	9,80	-	11,96
Nakup zemlje	-	1,63	3,45	8,02	14,89	21,27	-	9,86
Prodaja zemlje	5,86	8,08	6,82	5,03	8,76	6,56	-	7,07
Dobili zemljo v dar	-	0,65	1,64	3,44	2,96	5,09	-	2,65
Darovanje zemlje	65,81	5,86	10,30	11,04	7,81	0,35	-	10,77
Odvzem zemlje	1,68	15,76	0,52	2,79	0,64	2,66	-	3,02

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 53 PRIPRAVLJENOST VZETI ZEMLJO V ZAKUP Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO GOSPODINJSTEV

	Čisto kmečko	Mešano pretežno kmečko	Mešano enakovredno	Mešano pretežno nekmečko	Čisto nekmečko	SKUPAJ
Ne, sploh ne	89,8	69,1	87,3	78,7	89,3	83,7
Ne, dovolj je že imajo v zakupu	0,9	5,9	3,6	1,3	-	2,4
Da, samo od privatnika	-	1,5	-	2,7	-	0,7
Da, vseeno od koga	6,5	19,1	7,3	10,7	8,9	9,8
Zemlje ni na razpolago	2,8	4,4	1,8	6,7	1,8	3,4
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 54 PRIPRAVLJENOST VZETI ZEMLJO V ZAKUP Z OZIROM NA STAROSTNO STRUKTURO GOSPODINJSTEV

	Mlado	Generacijsko	Zrelo	Starajoče	Ostarelo	SKUPAJ
Ne, sploh ne	68,8	69,4	90,3	92,9	100,0	83,7
Ne, dovolj je že imajo v zakupu	3,8	3,1	3,2	2,0	-	2,4
Da, samo od privatnika	1,3	1,0	-	1,0	-	0,7
Da, vseeno od koga	23,8	17,3	3,2	3,0	-	9,8
Zemlje ni na razpolago	2,5	9,2	3,2	1,0	-	3,4
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjev, julij 1986

TABELA št.: 55   PRIPRAVLJENOST VZETI ZEMLJO V ZAKUP Z OZIROM NA VELIKOST POSESTI

	Do 0,5	0,51-1	1,01-2	2,01-3	3,01-5	5,01-10	nad 10	SKUPAJ
Ne, sploh ne	100,0	96,1	95,0	81,3	75,7	56,8	100,0	83,7
Ne, dovolj je že imajo v zakupu	-	-	-	3,1	4,3	5,4	-	2,4
Da, samo od privatnika	-	-	1,3	-	0,9	2,7	-	0,7
Da, vseeno od koga	-	3,9	3,8	11,5	13,9	24,3	-	9,8
Zemlje ni na razpolago	-	-	-	4,2	5,2	10,8	-	3,4
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 56 STOPNJA UJEMANJA MED IZJAVAMI ANKETIRANIH O ZAŠČITENOSTI KMETIJ TER NJIHOVO DEJANSKO ZAŠČITENOSTJO .

Izjava	Dejansko stanje		DA		NE		SKUPAJ	
DA	46	69,7	12	3,4	58	13,9		
		79,3		20,7		100,0		
NE	15	22,7	322	91,7	337	80,8		
		4,5		95,5		100,0		
NE VE	5	7,6	17	4,9	22	5,3		
		22,7		77,3		100,0		
S K U P A J	66	100,0	351	100,0	417	100,0		
		15,8		84,2		100,0		

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

Odlok o spremembi in dopolnitvi odloka o določitvi kmetij za katere velja posebna ureditev dedovanja po Zakonu o dedovanju kmetijskih zemljišč in zasebnih kmetijskih gospodinjstev - kmetij, 10.7.1984, Sob Lendava

TABELA št.: 57 ZAŠČITENOST KMETIJ Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO

	Čisto kmečko		Mešano pretežno kmečko		Mešano enakovredno		Mešano pretežno nekmečko		Čisto nekmečko		SKUPAJ	
DA	16	14,8	23	33,8	13	11,8	7	9,3	2	3,6	61	14,6
NE	85	78,7	42	61,8	94	85,5	65	86,7	47	83,9	333	79,8
NE VE	7	6,5	3	4,4	3	2,7	3	4,0	7	12,5	23	5,5
S K U P A J	108	100,0	68	100,0	110	100,0	75	100,0	56	100,0	417	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 58 ZAŠČITENOST KMETIJ Z OZIROM NA STAROSTNO STRUKTURO

	Mlado		Generacijsko		Zrelo		Starajoče		Ostarelo		SKUPAJ	
DA	11	13,8	19	19,4	6	9,7	21	21,2	4	5,1	61	14,6
NE	67	83,8	77	78,6	49	79,0	73	73,7	67	85,9	333	79,8
NE VE	2	2,5	2	2,0	7	11,3	5	5,1	7	9,0	23	5,5
S K U P A J	80	100,0	98	100,0	62	100,0	99	100,0	78	18,7	417	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 59 ZAŠČITENOST KMETIJ Z OZIROM NA VELIKOST POSESTI

	do 0,5	0,51-1	1,01-2	2,01-3	3,01-5	5,01-10	nad 10	SKUPAJ
DA	1 2,9	5 6,3	5 6,3	8 8,3	22 19,1	21 56,8	2 66,7	61 14,6
NE	29 82,9	43 84,3	73 91,3	85 88,5	87 75,7	15 40,5	1 33,3	333 79,8
NE VE	5 14,3	6 11,8	2 2,5	3 3,1	6 5,2	1 2,7	-	23 5,5
S K U P A J	35 100,0	51 100,0	80 100,0	96 100,0	115 100,0	37 100,0	3 100,0	417 100,0

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

lilo na 8,8 parcel oziroma 5,8 zemljiških kosov, kar pomeni, da naj bi prišlo na zemljiški kos 1,51 parcele.

Z ozirom na socioekonomsko strukturo med posameznimi skupinami za posamezne parametre ni bistvenih razlik. Pravzaprav izstopajo samo mešana pretežno kmečka gospodinjstva z največ parcelami in zemljiškimi kosi ter čista nekmečka gospodinjstva z najmanjšimi vrednostmi. Največ parcel na zemljiški kos je pri čistih kmečkih gospodinjstvih. Z ozirom na starostno strukturo so razlike po skupinah še manjše. Pač pa se razdrobljenost povečuje z naraščanjem velikosti posesti. Vsi trije indikatorji zgornjo trditev podkrepljujejo. Tako se kmetija v velikosti 5 - 10 ha povprečno deli na 15,3 parcele oziroma 8,9 zemljiških kosov. Torej je posamezni zemljiški kos krepko manjši od hektarja, kar je za sodobno kmetovanje velik problem, še posebno če vemo, da so posamezni sicer dolgi zemljiški kosi izredno ozki, tako, da že otežujejo uporabo kmetijskih strojev. Prepričani smo, da so nujno potrebne komasacije, saj je razdrobljenost najbolj plodnih površin praviloma nadpovprečna.

5.3. Kmetijska mehanizacija

Mehaniziranost kmetijske proizvodnje predstavlja pomemben korak pri prizadevanjih po pridelavi čim večjih količin hrane, ker je omogočeno intenzivnejše izkoriščanje obdelovalnih površin ob hkratnem razbremenjevanju delovne sile pri najtežavnejših opravilih. Vendar se v našem kmetijstvu na področju mehaniziranosti pojavljajo svojstveni paradoksi. Kljub visoki nabavni ceni želi imeti vsakdo čimbolj kompletno strojno verigo, ne oziraje se v zadostni meri na majhnost posesti. Tako je del površin z mehanizacijo preobremenjen, del pa je skoraj brez mehaniziranosti. Stroji so pretežno slabo izkoriščeni. Res je, da prihaja do neformalnih oblik pomoči z mehanizacijo na vasi, a so le-te slabo organizirane oziroma stihijske. Strojne skupnosti v obstoječi obliki niso optimalna rešitev, čeprav pomenijo določen korak k ra-

cionalnejšemu izkoriščanju kmetijske mehanizacije. Naslednja težava je v tem, da so stroji mnogovrstni, zato se v primerih okvar pojavljajo mnoge težave.

Svojevrsten problem predstavlja nabava mehanizacije. Nabavna cena je vkalkulirana v ceno pridelkov, zato je tudi zaradi neracionalne mehaniziranosti hrana pri nas tako draga. Za nakup strojev je potreben kapital, le tega pa čiste kmetije pogosto ne premorejo. Zato ne preseneča, da so mešane kmetije pogosto v veliki prednosti, kar se mehaniziranosti tiče. Ko so posamezniki redno zaposlijo, omogoča stalen in zanesljiv dohodek posodobitev kmetovanja, kar je spričo zmanjševanja delovne sile nujno potrebno, če se hoče obvladovati zemljišče. Samo posamezne čiste kmetije v mehaniziranosti presegajo mešane obrate. Zaradi načrtnega usmerjanja ob ustrezni strokovni pomoči, je mehanizacija v posameznih primerih bolj smotrno izkoriščena.

Z anketiranjem smo izoblikovali oceno, kolikšen del obdelovalnih zemljišč je mogoče obvladovati s traktorji, kolikšen z motornimi kosilnicami in kolikšen samo ročno (tabela št. 60). Po pričakovanju je na pretežnem delu površin mogoča uporaba traktorjev s priključki (93,2 %), pa vendar so tudi zemljišča, na katerih je mogoča samo uporaba motornih kosilnic (2,7 %) ali pa celo samo ročna obdelava (4,1 %), pri čemer pa gre pretežno za vinograde.

Analiza popisnega gradiva nam je omogočila samo primerjave opremljenosti s traktorji in s kombajni (tabela št. 61, št. 62. in št. 63). V celotni občinski populaciji pride 30,8 traktorjev na sto gospodinjstev. Najvišji deleži gospodinjstev s traktorji so v kategoriji mešanih pretežno kmečkih gospodinjstev (71,7 %), sledita jim obe mešani grupi (ME 54,1 % in MPK 50,6 %). Šele nato pridejo čista kmečka gospodinjstva (43,8 %), na koncu pa so po pričakovanju čista nekmečka (9,2 %).

Pregled po krajevnih skupnostih pokaže precejšnje razlike. Tako je naprimer v skupini mešanih pretežno kmečkih gospodinjstev v krajevnih skupnostih Čentiba, Kobilje, Mostje-Banuta in Polana celo več traktorjev kot gospodinjstev, v KS Orešje-Dolina pa je najvišja obremenitev pri mešanih pretežno nekmečkih gospodinjstvih, medtem ko so mešana pretežno kmečka gospodinjstva šele na predzadnjem mestu. Tudi v KS Lendava je podobna situacija, le da so deleži precej nižji. Največ traktorjev je v KS Polana (73,0 %), več kot 40 % gospodinjstev s traktorji pa je tudi v krajevnih skupnostih Dobrovnik, Genterovci, Kobilje, Odranci in Turnišče. V nasprotni smeri izstopajo krajevne skupnosti Gorice pri Lendavi, Petišovci in Lendava z manj kot 15 %.

Povprečna moč traktorja je 28,3 KW, najvišja pri čistih kmečkih (30,6 KW) ter mešanih pretežno kmečkih gospodinjstev (30,4 KW), najnižja pa pri čistih nekmečkih gospodinjstvih (24,4 KW). Največja obremenitev na gospodinjstvo je pri mešanih pretežno kmečkih gospodinjstvih (21,7 KW), najnižja pa ponovno pri čistih nekmečkih gospodinjstvih (2,2 KW). Povprečno pride na gospodinjstvo 8,7 KW moči traktorjev.

V občini je bilo leta 1981 tudi 95 kombajnov v zasebni lasti. Relativno največ jih je bilo pri mešanih pretežno kmečkih gospodinjstvih (3,9 %), sledijo čista kmečka gospodinjstva (2,8 %), nekaj kombajnov pa je celo pri čistih nekmečkih gospodinjstvih (0,2 %).

Podrobnejši vpogled v problematiko nam je omogočilo anketiranje. Analize so razkrile naslednje značilnosti (tabela št. 64, št. 65 in št. 66):

- najbolj razširjen kmetijski stroj je traktor (69,1 %);
- med priključki so najbolj pogosto zastopani obračalnik (38,6 %), sledijo sejalniki (27,3 %), precej manj pa je sodov za gnojevko (13,4 %), trosilnikov mineralnih gnojil (5,5 %), nakladalnih prikolic (5,3 %), trosilnikov hlevskega gnoja (1,4 %) ter nakladalnih vil (1,0 %);

- posamezne stroje izven strojne verige smo registrirali na približno petini kmetij (motorna kosilnica 22,5 %, motokultivator 14,4 % in motorna žaga 27,3 %);
- precejšen delež kmetij je s silosi (18,0 %), kar kaže na usmeritev v živinorejo;
- molzni stroj se šele začenja množičneje uvajati (2,4 %);
- pri vseh kmetijskih strojih je najboljša opremljenost mešanih pretežno kmečkih gospodinjestev, sledijo mešana enakovredna, mešana pretežno nekmečka in šele nato čista kmečka gospodinjstva. Na koncu so čista nekmečka gospodinjstva, pri katerih je pomembna vloga motokultivatorjev;
- z ozirom na starostno strukturo je opazna nadpovprečna opremljenost mladih in generacijskih gospodinjestev, ostarela gospodinjstva pa so podpovprečno opremljena;
- z naraščanjem velikosti posesti se izboljšuje opremljenost. Kot mejno vrednost za višjo stopnjo opremljenosti bi lahko vzeli 3 ha ali celo 2 ha veliko posest. Kmetije z nad 5 ha zemlje imajo pogosto več kot 1 traktor. Na majhnih obratih prevzemajo vlogo traktorjev motokultivatorji.

Proučili smo tudi obdobje nabavljanja mehanizacije (tabela št. 67). Opazno je, da so se najprej pričele širiti motorne kosilnice (v drugi polovici šestdesetih in v prvi polovici sedemdesetih let). Traktorji so prodirali s približno petletno zakasnitvijo. Pravo eksplozijo mehaniziranosti je opaziti v drugi polovici sedemdesetih let, kljub ekonomski krizi pa je pri pretežni večini strojev značilno, da so jih kmetije nabavljale šele v osemdesetih letih. Tako se je v tem času nabavila več kot polovica vseh nekladalnih prikolic, nakladalnih vil, sodov za gnojevko, motokultivatorjev in molzних strojev.

Skupinska uporaba strojev med obrati je predvsem za naše majhne kmetije najboljša pot za znižanje stroškov z mehanizacijo. Cilji in naloge tega sodelovanja so predvsem (Cizej, 1987):

- večja izkoriščenost strojev in zato možna hitrejša zamenjava strojev s sodobnimi in boljšimi;
- odpravljanje delovnih konic in težkega fizičnega dela;
- mehanizacijo lahko uporabljajo tudi kmetije, ki same za to niso kadrovske sposobne (ostarele, žene na mešanih kmetijah);
- občutno znižanje stroškov pri samem investiranju.

Pri uveljavljanju skupinske uporabe strojev ima pomembno vlogo pospeševalna služba. Pri tem pa mora upoštevati poseben pojav, ki stalno prihaja do izraza: ne uravnavajo oziroma ne vodijo samo ekonomski momenti obnašanja ali odločanja kmetov pri sprejemanju novih postopkov ali inovacij. Prav pri sodelovanju v mehanizaciji je zato potrebno upoštevati ta človeški in idejnopolitični faktor. Poglavitni argument kmetov proti tovrstnemu sodelovanju (kar velja predvsem za strojne skupnosti) je v začetku predvsem mnenje, da je s takšnim sodelovanjem konec osebne svobode odločanja in da je to korak v smeri kolektivizacije. Omenjajo se predvsem naslednje oblike skupinske uporabe strojev: sosedska pomoč s stroji (le-ta je neformalno precej razširjena), strojni krožek in strojne skupnosti.

Strojne skupnosti so najpopolnejša oblika, ki se pri nas pravzaprav v pravem bistvu sploh ne pojavlja. Pod pojmom strojna skupnost razumemo takozvane strojne krožke. V anketirani populaciji je le 6,9 % gospodinjstev vključenih v strojne skupnosti, nadpovprečno mešana pretežno kmečka in čista kmečka gospodinjstva, z ozirom na starostno strukturo generacijska gospodinjstva in z ozirom na posestno strukturo vse skupine nad 3 ha velikih kmetij (tabele št. 69, št. 70 in št. 71).

Med drugimi oblikami sodelovanja na vasi velja omeniti mlekarske skupnosti, v katere je vključeno 10,9 % gospodinjstev. Razmerja so podobna kot pri strojnih skupnostih. Izjeme so le pri ostarelih gospodinjstvih, ki se v mlekarske skupnosti kar pogosto vklju-

TABELA št.: 60   MOŽNOSTI OBDELAVE OBDELOVALNIH POVRŠIN Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO

	Čisto kmečko	Mešano pretežno kmečko	Mešano enakovredno	Mešano pretežno nekmečko	Čisto nekmečko	SKUPAJ
S traktorjem	94,20	94,10	92,07	91,23	94,79	93,19
Z motorno kosilnico	2,37	2,42	2,66	4,02	0,98	2,67
Ročno	3,43	3,48	5,27	4,75	4,23	4,14
S K U P A J	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Vir : Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

Tabela št.: 61 ŠTEVILO TRAKTORJEV NA 100 GOSPODINJSTEV Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO PO KRAJEVNIH SKUPNOSTIH

	Čisto kmečko	Mešano pretežno kmečko	Mešano enakovredno	Mešano pretežno nekmečko	Čisto nekmečko	S K U P A J
Bistrica	28,8	52,1	43,0	43,7	10,5	32,4
Čentiba	55,6	120,0	63,3	94,1	16,9	35,6
Črenšovci	32,4	63,3	50,0	38,7	9,4	33,1
Dolga vas	20,0	66,7	20,0	35,0	15,0	18,9
Dobrovnik	30,8	71,0	63,3	57,7	23,0	42,4
Gaberje	41,7	57,1	42,6	30,6	6,8	26,6
Genterovci	47,3	84,9	41,5	52,9	36,8	48,6
Gorice pri Lendavi	5,6	-	18,0	8,1	4,2	6,4
Hotiza	42,6	63,9	43,0	54,1	12,8	34,2
Kobilje	75,0	100,0	90,2	62,5	10,6	55,7
Lakoš	6,7	50,0	33,3	40,0	9,6	17,6
Lendava	13,3	-	21,6	26,1	2,1	3,8
Mostje-Banuta	57,1	125,0	47,5	25,0	10,9	34,6
Odranci	52,3	65,2	53,5	51,5	11,3	44,5
Orešje-Dolina	63,0	28,6	57,8	76,1	4,7	32,8
Petišovci	10,5	33,3	28,9	19,6	5,6	12,9
Polana	72,9	104,8	91,2	81,0	23,9	73,0
Turnišče	44,4	78,6	75,7	63,5	14,9	47,8
S K U P A J	43,8	71,7	54,1	50,6	9,2	30,8

Vir: Popis prebivalstva in gospodinjstev leta 1981, Zavod SR Slovenije za statistiko

Tabela št.: 62 MOČ TRAKTORJEV Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO GOSPODINJSTEV

	Število kW/gospodinjstvo	Povprečna moč traktorja
Čisto kmečko	13,4	30,6
Mešano pretežno kmečko	21,7	30,4
Mešano enakovredno	15,1	27,9
Mešano pretežno nekmečko	14,4	28,5
Čisto nekmečko	2,2	24,4
S K U P A J	8,7	28,3

Vir: Popis prebivalstva in gospodinjstev leta 1981, Zavod SR Slovenije za statistiko

Tabela št.: 63 ŠTEVILO KOMBajNOV NA 100 GOSPODINJSTEV Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO

	Število kombajnov	Št. kombajnov/100 gospodinjstev
Čisto kmečko	22	2,8
Mešano pretežno kmečko	20	3,9
Mešano enakovredno	29	2,0
Mešano pretežno nekmečko	15	1,5
Čisto nekmečko	9	0,2
S K U P A J	95	1,2

Vir: Popis prebivalstva in gospodinjstev leta 1981, Zavod SR Slovenije za statistiko

TABELA št. : 64 OPREMLJENOST S KMETIJSKO MEHANIZACIJO Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STURKTURO GOSPODINJSTEV (v %)

	Čisto kmečko	Mešano pre- težno kmečko	Mešano ena- kovredno	Mešano pre- težno nekmečko	Čisto ne- kmečko	SKUPAJ
Motorna kosilnica	20,4	42,6	22,7	21,3	3,6	22,5
Traktor	55,6	117,6	71,8	76,0	21,4	69,1
Obračalnik	32,4	72,1	35,5	38,7	16,1	38,6
Nakladalna prikolica	4,6	14,7	4,5	1,3	1,8	5,3
Nakladalne vile	1,9	2,9	0	0	0	1,0
Trosilnik hlevskega gnoja	1,9	4,4	0,9	0	0	1,4
Trosilnik mineralnih gnojil	6,5	13,2	2,7	5,3	0	5,5
Sod za gnojevko	11,1	32,4	9,1	12,0	5,4	13,4
Sejalnik	25,0	50,0	25,5	24,0	12,5	27,3
Motokultivator	8,3	14,7	15,5	16,0	21,4	14,4
Silos	16,7	39,7	17,3	13,3	1,8	18,0
Molzni stroj	2,8	5,9	1,8	1,3	0	2,4
Motorna žaga	25,9	41,2	27,3	24,0	17,9	27,3

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 65 OPREMLJENOST S KMETIJSKO MEHANIZACIJO Z OZIROM NA STAROSTNO STRUKTURO GOSPODINJSTEV (v %)

	Mlado	Genera- cijsko	Zrelo	Starajoče	Ostarelo	SKUPAJ
Motorna kosilnica	25,0	32,6	14,5	23,2	12,8	22,5
Traktor	81,3	93,9	61,3	69,7	30,8	69,1
Obračalnik	41,2	51,0	38,7	44,4	12,8	38,6
Nakladalna prikolica	11,3	5,1	3,2	5,1	1,3	5,3
Nakladalne vile	2,5	0	1,6	1,0	0	1,0
Trosilnik hlevskega gnoja	2,5	0	0	4,0	0	1,4
Trosilnik mineralnih gnojil	10,0	7,1	1,6	5,1	2,6	5,5
Sod za gnojevko	15,0	20,4	9,7	17,2	1,3	13,4
Sejalnik	31,2	37,8	16,1	34,3	10,2	27,3
Motokultivator	16,3	12,2	16,1	22,2	3,8	14,4
Silos	22,5	26,5	11,3	22,2	2,6	18,0
Molzni stroj	7,5	0	1,6	2,0	1,3	2,4
Motorna žaga	33,7	35,7	17,7	32,3	11,5	27,3

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 66 OPREMLJENOST S KMETIJSKO MEHANIZACIJO Z OZIROM NA VELIKOST POSESTI

	Do 0,5	0,51-1	1,01-2	2,01-3	3,01-5	5,01-10	Nad 10	SKUPAJ
Motorna kosilnica	0	2,0	6,3	15,6	40,9	62,2	100,0	22,5
Traktor	5,7	21,6	43,7	67,7	99,1	148,6	200,0	69,1
Obračalnik	0	5,9	8,8	29,2	74,8	91,9	100,0	38,6
Nakladalna prikolica	0	0	1,2	1,0	8,7	21,6	66,7	5,3
Nakladalne vile	0	0	0	0	1,7	5,4	0	1,0
Trosilnik hlevskega gnoja	0	0	0	3,1	0	8,1	0	1,4
Trosilnik mineralnih gnojil	0	0	0	2,1	8,7	24,3	66,7	5,5
Sod za gnojevko	0	0	0	4,2	23,5	62,2	66,7	13,4
Sesalnik	0	2,0	2,5	17,7	54,8	75,7	100,0	27,3
Motokultivator	8,6	19,6	16,3	6,3	13,0	35,1	0	14,4
Silos	0	0	0	8,3	33,0	70,3	100,0	18,0
Molzni stroj	0	0	0	0	4,3	8,1	66,7	2,4
Motorna žaga	5,7	5,9	20,0	23,9	40,0	56,8	100,0	27,3

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 67 OBDOBJE NABAVLJANJA KMETIJSKE MEHANIZACIJE

	Pred 1960	1961-65	1966-70	1971-75	1976-80	Po 1980	SKUPAJ
Motorna kosilnica	0	2,1	29,8	27,7	24,4	16,0	100,0
Traktor	0,7	1,4	8,3	21,9	34,0	33,7	100,0
Obračalnik	0,6	0	5,0	16,1	42,8	35,4	100,0
Nakladalna prikolica	0	0	4,5	18,2	22,7	54,5	100,0
Nakladalne vile	0	0	0	0	25,0	75,0	100,0
Trosilnik hlevskega gnoja	0	0	0	0	50,0	50,0	100,0
Trosilnik mineralnih gnojil	0	0	4,3	8,7	39,1	47,8	100,0
Sod za gnojevko	0	0	3,6	17,9	25,0	53,6	100,0
Sejalnik	3,5	0	2,6	14,9	31,6	47,4	100,0
Motokultivator	0	0	5,0	5,0	33,3	56,7	100,0
Silos	1,3	2,7	6,7	14,7	40,0	34,7	100,0
Molzni stroj	0	0	0	10,0	30,0	60,0	100,0
Motorna žaga	1,7	0	6,1	16,7	31,6	43,8	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 68 VKLJUČENOST V KMEČKE SKUPNOSTI Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURCO GOSPODINJSTEV (v %)

	Čisto kmečko	Mešano pretežno kmečko	Mešano enakovredno	Mešano pretežno nekmečko	Čisto nekmečko	SKUPAJ
V nobeno skupnost	80,9	72,1	78,6	86,7	94,6	81,7
Strojna skupnost	8,2	11,8	6,3	5,3	1,8	6,9
Mlekarska skupnost	10,9	14,7	14,3	8,0	3,6	10,9
Pašna skupnost	-	-	-	-	-	-
Skupen hlev	-	-	-	-	-	-
Vinogradniška skupnost	-	1,5	0,9	-	-	0,5

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 69 VKLJUČENOST V KMEČKE SKUPNOSTI Z OZIROM NA STAROSTNO STRUKTURO GOSPODINJSTEV (v %)

	Mlado	Generacijsko	Zrelo	Starajoče	Ostarelo.	SKUPAJ
V nobeno skupnost	80,0	75,0	85,5	82,2	88,5	81,7
Strojna skupnost	6,3	12,0	4,8	6,9	2,6	6,9
Mlekarska skupnost	13,8	13,0	9,7	8,9	9,0	10,9
Pašna skupnost	-	-	-	-	-	-
Skupen hlev	-	-	-	-	-	-
Vinogradniška skupnost	-	-	-	2,0	-	0,5

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 70 VKLJUČENOST V KMEČKE SKUPNOSTI Z OZIROM NA VELIKOST POSESTI (v %)

	do 0,5	0,51-1	1,01-2	2,01-3	3,01-5	5,01-10	nad 10	SKUPAJ
V nobeno skupnost	100,0	100,0	95,9	80,2	71,5	69,8	50,0	81,7
Strojna skupnost	-	-	-	3,5	10,9	18,9	25,0	6,9
Mlekarska skupnost	-	-	4,1	15,1	17,5	9,4	25,0	10,9
Pašna skupnost	-	-	-	-	-	-	-	-
Skupen hlev	-	-	-	-	-	-	-	-
Vinogradniška skupnost	-	-	-	1,2	-	1,9	-	0,5

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 71 INTERES ZA VKLJUČEVANJE V KMEČKE SKUPNOSTI Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO GOSPODINJSTEV

	Čisto kmečko	Mešano pretežno kmečko	Mešano enakovredno	Mešano pretežno nekmečko	Čisto nekmečko	SKUPAJ
V nobeno skupnost	88,0	80,9	80,9	85,3	94,6	85,4
Strojna skupnost	12,0	19,1	19,1	14,7	5,4	14,6
Mlekarska skupnost	-	-	-	-	-	-
Pašna skupnost	-	-	-	-	-	-
Skupen hlev	-	-	-	-	-	-
Vinogradniška skupnost	-	-	-	-	-	-

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 72 INTERES ZA VKLJUČEVANJE V KMEČKE SKUPNOSTI Z OZIROM NA STAROSTNO STRUKTURO GOSPODINJSTEV

	Mlado	Generacijsko	Zrelo	Starajoče	Ostarelo	SKUPAJ
V nobeno skupnost	83,8	79,6	85,5	86,9	92,3	85,4
Strojna skupnost	16,2	20,4	14,5	13,1	7,7	14,6
Mlekarska skupnost	-	-	-	-	-	-
Pašna skupnost	-	-	-	-	-	-
Skupen hlev	-	-	-	-	-	-
Vinogradniška skupnost	-	-	-	-	-	-

Vir: Anketiranje gospodinjev, julij 1986

TABELA št.: 73 INTERES ZA VKLJUČEVANJE V KMEČKE SKUPNOSTI Z OZIROM NA VELIKOST POSESTI

	do 0,5	0,51-1	1,01-2	2,01-3	3,01-5	5,01-10	nad 10	SKUPAJ
V nobeno skupnost	100,0	100,0	100,0	83,7	74,8	78,4	50,0	85,4
Strojna skupnost	-	-	-	16,3	25,2	21,6	50,0	14,6
Mlekarska skupnost	-	-	-	-	-	-	-	-
Pašna skupnost	-	-	-	-	-	-	-	-
Skupen hlev	-	-	-	-	-	-	-	-
Vinogradniška skupnost	-	-	-	-	-	-	-	-

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

čujejo, pa tudi kmetije s 5 - 10 ha so manj pogosto vključene kot manjši obrati z 2-3 ha oziroma 3 - 5 ha. Nekaj kmetij je vključenih tudi v vinogradniške skupnosti na področju Lendavskih goric.

Zaključimo lahko, da prevladujejo gospodinjstva, ki niso vključena v nobeno skupnost (81,7 %). Interes za vključevanje v kmečke skupnosti je zelo majhen. Obstoja samo zanimanje za strojne skupnosti (pri 14,6 % gospodinjstev), nadpovprečno pri mešanih tipih gospodinjstev, perspektivnih starostnih skupinah in na posestvih z več kot 2 ha (tabele št. 71, št. 72 in št. 73).

5.4. Gospodarska poslopja

Poglejmo si na kratko še stanje gospodarskih poslopij, pri čemer smo se omejili na analizo hlevov za živino (tabeli št. 74 in št. 75). 14,4 % gospodinjstev je brez hleva, največ z ozirom na socio-ekonomsko strukturo je čistih nekmečkih gospodinjstev (42,9 %) in z ozirom na starostno strukturo mladih gospodinjstev (25,0 %). Pri 5,8 % gospodinjstvih je hlev predelan v druge namene. Pri tem ponovno prednjači čisti nekmečki tip, a pri starostni strukturi so tokrat v ospredju ostarele družine. Najbolj pogosta je skupina s starimi hlevi, ki pa še služijo svojemu namenu (34,1 %). V 7,0 % primerov je hlev star in dotrajan, tako, da ga ni mogoče več uporabljati. Pri 22,1 % gospodinjstvih so hleve v zadnjih desetih letih obnovili in posodobili. Pri tem prednjačijo mešani tipi gospodinjstev, katerih podjetnost je še bolj izrazita pri zastopanosti novih hlevov z navezo, ki se pojavljajo pri 15,6 % anketiranih kmetij. Le v posameznih primerih se pojavljajo tudi najsodobnejši hlevi z boksi (1,2 %). Iz povedanega sledi, da je infrastrukturalna osnova za razvoj živinoreje pomemben omejitveni dejavnik.

TABELA št.: 74 STANJE HLEVA Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO GOSPODINJSTEV

	Čisto kmečko	Mešano pretežno kmečko	Mešano enakovredno	Mešano pretežno nekmečko	Čisto nekmečko	SKUPAJ
Hleva ni	11,1	-	9,1	18,7	42,9	14,4
Hlev je star in dotrajan	20,4	-	3,6	-	5,4	7,0
Hlev je star, a še uporaben	38,9	32,4	37,3	32,0	23,2	34,1
Hlev je obnovljen v zadnjih desetih letih	14,8	32,4	27,3	22,7	12,5	22,1
Hlev je nov z navezo	10,2	33,8	14,5	20,0	-	15,6
Hlev je nov brez naveze - boksi	0,9	1,5	1,8	1,3	-	1,2
Hlev je predelan v druge namene	3,7	-	6,4	5,3	16,1	5,8
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 75 STANJE HLEVA Z OZIROM NA STAROSTNO STRUKTURO GOSPODINJSTEV

	Mlado	Generacijsko	Zrelo	Starajoče	Ostarelo	SKUPAJ
Hleva ni	25,0	7,1	19,4	11,1	12,8	14,4
Hlev je star in dotrajan	1,3	-	3,2	6,1	25,6	7,0
Hlev je star, a še uporaben	28,8	33,7	32,3	38,4	35,9	34,1
Hlev je obnovljen v zadnjih desetih letih	18,8	28,6	27,4	23,2	11,5	22,1
Hlev je nov z navezo	20,0	26,5	9,7	15,2	2,6	15,6
Hlev je nov brez naveze - boksi	3,8	1,0	-	1,0	-	1,2
Hlev je predelan v druge namene	2,5	3,1	8,1	5,1	11,5	5,8
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjestev, julij 1986

6. ORGANIZACIJA KMEČKEGA DELA S POSEBNIM OZIROM NA VLOGI KMEČKE ŽENSKÉ

Kljub vse večjemu obsegu uporabe kmetijske mehanizacije, pa še vedno ostaja osnovno vodilo kmetovanja človek. Z dvojnimi zaposlovanjem se vloga posameznih družinskih članov spreminja in posebno vlogo prevzemajo kmečke ženske, ki postajajo čedalje bolj obremenjene. Delovne obremenitve so za posameznike vse večje, časa za počitnice takorekoč ni. Na vasi prihaja do pomoči pri kmetijskih opravilih, predvsem v konicah. O vsem tem in še čem govorimo v pričujočem poglavju.

6.1. Urne obremenitve s kmetijskimi opravili

Delo na kmetiji ni ustrezno vrednoteno s finančnimi rezultati. Pravzaprav je v ceno vkalkulirano le direktno opravljeno delo, medtem ko so posredne aktivnosti izključene. Podrobno anketiranje nam je omogočilo globlje prodreti v zakonitosti delovnih obremenitev (tabele št. 76, št. 77, št. 78 in št. 79):

- povprečna letna dnevna obremenitev z delom na kmetiji je 5,12 ur;
- najbolj obremenjen družinski član je gospodarica oziroma gospodarjeva žena s 7,29 urami, sledi gospodar s 6,5 urami;
- moški in ženske mlajše in srednje generacije so bolj obremenjeni od starejših oseb. Njihov dnevni prispevek je 3,5 - 4,2 ure, medtem ko je prispevek starejših le 2,2 ure;
- pri kmetijskih opravilih sodelujejo tudi otroci v starosti 10 - 14 let s povprečno 1 uro dnevno;
- kmečka ženska je poleg kmetijskih opravil obremenjena tudi z gospodinjstvom in vzgojo otrok;

- kmečka ženska je še posebno obremenjena v primeru, da se moški redno zaposli;
- v primerih, da nekdo dela stalno samo na kmetiji, je povprečno njegov dnevni prispevek tekom celega leta 8,37 ur;
- v primeru redne zaposlitve se delo na kmetiji skrči na 2,92 ur, če pa se kdo upokoji, se njegova obremenitev ponovno poveča na 4,55 ure dnevno;
- vzdrževane odrasle osebe so praviloma omejeno delovno sposobne, zato je njihov prispevek simboličen (1,08 ure dnevno);
- povprečno so dnevno najbolj obremenjeni predstavniki čistih kmečkih (6,57 ur) in mešanih pretežno kmečkih gospodinjestev (6,44 ur), najmanj pa čistih nekmečkih družin (2,66 uri);
- v vseh treh mešanih tipih, pa tudi pri čistih nekmečkih gospodinjestvih je v povprečju najbolj obremenjena oseba kmečka ženska. V mešanih pretežno kmečkih gospodinjestvih znaša prispevek že 9,41 ure dnevno;
- otroci so najbolj obremenjeni v čistih kmečkih gospodinjestvih (1,58 ure);
- v času takozvanih pridelovalnih konic se obremenitve še občutno povečajo, še posebno pri nekaterih posameznikih, ki za delo na kmetiji porabijo tudi do 18 ur dnevno, oziroma celo več;
- povprečna obremenitev v času konic je 8,58 ure dnevno;
- ponovno sta najbolj prizadeta gospodar (10,44 ur) in njegova žena oziroma gospodarica (10,42 ure);
- mlajša in srednja generacija ne glede na spol se vključi v kmečka dela bistveno bolj intenzivno kot starejša generacija;
- tudi prispevek otrok je v času konic pomembnejši (2,57 ure v povprečju);
- razlike med zaposlenimi in nezaposlenimi družinskimi člani ter osebami z lastnimi dohodki se močno zabrišejo, pa čeprav je še vedno nadpovprečna obremenitev tistih, ki delajo samo na kmetiji;

TABELA št.: 76 POVPREČNO DNEVNO ŠTEVILO UR ZA DELO NA KMETIJI Z OZIROM NA POLOŽAJ V DRUŽINI, STAROSTNO STRUKTURO IN ZAPOSLENOST

	Dela samo na kmetiji	Redno za- poslen	Vzdrževan, brezposeln	Oseba z last- nimi dohodki	SKUPAJ
Gospodar, mož	9,05	3,35	1,75	6,10	6,51
Gospodarica, žena	8,50	2,85	0,26	6,20	7,29
Moški 15 - 60 let	8,88	2,79	1,77	2,40	3,57
Ženske 15 - 60 let	8,63	2,73	2,19	2,60	4,17
Moški nad 60 let	2,60	-	1,11	3,33	2,15
Ženske nad 60 let	4,06	-	0,43	1,00	2,23
Otroci 10 - 14 let	6,00	-	0,75	1,80	1,02
S K U P A J	8,37	2,92	1,08	4,55	5,12

Vir: Anketiranje gospodinjev, julij 1986

TABELA št.: 77 POVPREČNO DNEVNO ŠTEVILO UR ZA DELO NA KMETIJI Z OZIROM NA POLOŽAJ V DRUŽINI, STAROSTNO IN SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO

	Čisto kmečko	Mešano pre- težno kmečko	Mešano enako- vredno	Mešano pre- težno nekmečko	Čisto ne- kmečko	SKUPAJ
Gospodar, mož	8,07	8,85	6,67	4,20	3,28	6,51
Gospodarica, žena	6,95	9,41	8,61	6,56	3,71	7,29
Moški 15 - 60 let	6,37	5,06	3,10	2,47	2,38	3,57
Ženske 15 - 60 let	8,38	5,42	3,74	2,91	2,08	4,17
Moški nad 60 let	1,00	2,80	-	3,12	-	2,15
Ženske nad 60 let	2,73	3,33	1,66	1,58	0,16	2,23
Otroci 10 - 14 let	1,58	1,00	1,29	0,64	0,47	1,02
S K U P A J	6,57	6,44	5,40	3,77	2,66	5,12

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 78 POVPREČNO ŠTEVILO UR OB KONICAH ZA DELO NA KMETIJI Z OZIROM NA POLOŽAJ V DRUŽINI, STAROSTNO STRUKTURO IN ZAPOSLENOST

	Dela samo na kmetiji	Redno za- poslen	Vzdrževan, brezposeln	Oseba z last- nimi dohodki	SKUPAJ
Gospodar, mož	12,38	8,75	2,50	8,69	10,44
Gospodarica, žena	11,54	7,71	0,26	8,93	10,42
Moški 15 - 60 let	11,95	8,05	4,45	5,20	8,09
Ženske 15 - 60 let	11,76	7,04	6,46	4,80	8,12
Moški nad 60 let	3,20	-	1,33	4,83	2,85
Ženske nad 60 let	5,78	-	0,52	1,80	3,23
Otroci 10 - 14 let	7,33	-	2,22	4,20	2,57
S K U P A J	11,40	7,96	2,79	6,88	8,58

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 79 POVPREČNO ŠTEVILO UR OB KONICAH ZA DELO NA KMETIJI Z OZIROM NA POLOŽAJ V DRUŽINI, STAROSTNO IN SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO

	Čisto kmečko	Mešano pretežno kmečko	Mešano enakovredno	Mešano pretežno nekmečko	Čisto nekmečko	SKUPAJ
Gospodar, mož	11,23	12,40	10,69	9,01	7,59	10,44
Gospodarica, žena	9,64	12,96	11,85	9,79	6,76	10,42
Moški 15 - 60 let	9,40	9,40	7,75	7,59	6,64	8,09
Ženske 15 - 60 let	12,05	10,35	7,01	6,95	5,82	8,12
Moški nad 60 let	1,25	3,00	-	4,62	-	2,85
Ženske nad 60 let	4,60	4,33	2,50	2,29	0,16	3,23
Otroci 10 - 14 let	2,88	2,52	3,33	1,57	2,15	2,57
S K U P A J	9,32	9,94	8,99	7,65	6,05	8,58

Vir: Anketiranje gospodinjev, julij 1986

- razlike med obremenitvami posameznih socioekonomskih skupin so manjše, čeprav so obremenitve v enakem zaporedju;
- pri čistih kmečkih in mešanih pretežno kmečkih gospodinjstvih se poveča prispevek žensk izven ožjega jedra družine, pri preostalih tipih pa je prispevek moških izven družinskega jedra nekoliko večji;
- kmečka ženska v mešanih pretežno kmečkih gospodinjstvih dela dnevno na kmetiji v času konic v povprečju 12,96 ur.

6.2. Zastopanost pri opravljanju značilnih kmečkih opravil

Tradicionalna delitev kmečkih opravil po spolu in starosti danes vse bolj izgublja na pomenu. Vseeno pa ostaja značilnost kmetovanja in prepričani smo, da bo še precej časa tako (tabela št. 80). Kmečka opravila lahko delimo z ozirom na pogostnost izvajanj ter prevladujoče izvajalce. Ob tem se zdi potrebno v prvi vrsti opozoriti na naslednje značilnosti:

- najbolj zastopana kmečka opravila so spravila pridelkov, okopavanje, delo na travniku in gnojenje, ki jih opravlja več kot 50 % vseh anketiranih prebivalcev v starosti nad 10 let;
- veliko večino preostalih kmečkih opravil opravlja 30 - 50 % populacije;
- pod 30 % zastopanost je pri molži, siliranju krme, oranju, torej pri opravilih, ki so bolj specializirana;
- delo v sadovnjaku in paša za območje lendavske občine nista značilni opravili in se le redko pojavljata (14,9 % oziroma 3,4 %);
- značilna ženska kmečka opravila so molža, čiščenje svinjaka, krmljenje prašičev, skrb za perutnino in v nekoliko manjši meri pletev;

TABELA št.: 80 UDELEŽBA PRI KMETIJSKIH OPRAVILIH Z OZIROM NA POLOŽAJ V DRUŽINI, STAROSTNO IN SPOLNO STRUKTURO

	Gospodar, mož	Gospodarica, žena	Moški 15- 60 let	Ženske 15-60 l.	Moški nad 60 l.	Ženske nad 60 l.	Otroci 10-14 l.	SKUPAJ
Čiščenje hleva	55,5	36,2	34,3	17,6	20,0	9,9	6,1	34,0
Molža	14,3	58,1	9,4	26,4	-	12,7	2,0	26,1
Krmljenje goveje živine	59,5	39,5	34,6	18,7	15,0	8,5	5,1	35,9
Siliranje krme	34,9	24,8	33,6	31,9	10,0	9,9	9,1	27,8
Čiščenje svinjaka	29,3	70,5	19,9	35,2	15,0	21,1	1,0	37,1
Krmljenje prašičev	18,1	77,5	7,0	32,4	10,0	26,8	1,0	33,6
Pripravljanje hrane za praš.	50,5	77,5	35,3	48,9	25,0	21,2	6,1	49,6
Paša živine	6,2	1,8	1,7	1,6	-	7,0	6,1	3,4
Skrb za perutnino	17,4	84,0	8,4	28,6	10,0	46,5	4,0	36,3
Setev	71,0	23,5	50,7	13,2	15,0	1,4	5,1	36,4
Gnojenje	76,3	51,9	67,1	42,3	35,0	12,7	12,1	54,4
Oranje	58,3	10,1	52,1	7,7	20,0	1,4	4,0	29,1
Okopavanje	74,1	74,7	66,1	74,2	40,0	28,2	21,2	65,9
Pletev	40,5	62,8	30,1	55,5	10,0	18,3	7,1	42,6
Škropljenje poljščin	62,6	11,4	51,4	9,3	20,0	1,4	3,0	30,5
Spravila pridelkov	88,8	81,1	84,3	81,3	40,0	31,0	32,3	76,9
Delo v sadovnjaku	34,6	9,6	12,6	8,8	15,0	1,4	-	14,9
Delo v vinogradu	44,9	42,1	42,7	41,8	15,0	7,0	16,2	38,7
Delo na travniku	73,5	67,7	69,6	72,0	30,0	29,6	29,3	64,7

Vir: Anketiranje gospodinjev, julij 1986

TABELA št.: 81 POČITNIKOVANJE Z OZIROM NA POLOŽAJ V DRUŽINI, ZAPOSLENOST, STAROST IN SPOL

	Dela samo na kmetiji	Redno za- poslen	Vzdrževan, brezposeln	Oseba z lastnimi doh.	SKUPAJ
Gospodar, mož	1,9	18,4	-	6,5	8,4
Gospodarica, žena	3,1	20,4	-	13,5	5,9
Moški 15 - 60 let	14,0	27,3	20,0	10,0	23,8
Ženske 15 - 60 let	8,5	29,8	38,5	40,0	25,8
Moški nad 60 let	-	-	-	-	-
Ženske nad 60 let	-	-	-	6,7	1,4
Otroci 10 - 14 let	33,3	-	29,1	-	34,3
S K U P A J	4,0	24,9	21,2	15,7	14,6

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 82 POČITNIKOVANJE Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO, POLOŽAJ V DRUŽINI, STAROST IN SPOL

	Čisto kmečko	Mešano pretežno kmečko	Mešano enakovredno	Mešano pretežno nekmečko	Čisto nekmečko	SKUPAJ
Gospodar, mož	2,9	1,6	6,7	15,5	21,4	8,4
Gospodarica, žena	2,1	3,1	2,9	10,8	15,4	5,9
Moški 15 - 60 let	11,1	18,0	24,7	32,9	19,4	23,8
Ženske 15 - 60 let	11,1	21,4	25,9	33,3	30,4	25,8
Moški nad 60 let	-	-	-	-	-	-
Ženske nad 60 let	-	-	8,3	-	-	1,4
Otroci 10 - 14 let	52,9	16,0	25,0	42,9	47,4	34,3
S K U P A J	7,4	9,5	13,9	21,8	22,4	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

- značilna moška kmečka opravila so čiščenje hleva, krmljenje goveje živine, setev, oranje, škropljenje poljščin in v manjši meri gnojenje;
- siliranje krme, okopavanje, spravila pridelkov, delo v vinogradu in na travniku so praviloma domena vse družine;
- paša (v kolikor se pojavlja) je vezana pretežno na gospodarje, starejše ženske in otroke.

6.3. Počitnice

Velika obremenjenost zaradi dvojne zaposlitve, ki zahteva delo na kmetiji v času po redni službi in v večini primerov se za ta namen porabi tudi letni dopust, onemogoča kvalitetno izrabo prostega časa. Razlogi pa so tudi ekonomske narave. Prav tako usmerjenost v živinorejo onemogoča daljšo odsotnost z doma.

Posledica vsega navedenega je, da velika večina ljudi ne odhaja na počitnice (tabeli št. 81 in št. 82). Le 14,6 % proučevane populacije počitnikuje. Vendar pa podrobnejša analiza pokaže, da tradicionalizmi počasi odmirajo, saj vse več mladih aktivno izrablja počitniški čas za počitek oziroma rekreacijo. Tako počitnikuje približno tretjina otrok in skoraj četrtnina moških in žensk mlajše in srednje generacije. Starejša generacija je pri vsem tem povsem pasivna, ožjemu jedru družine pa delovna bremena počitnice onemogočajo. Pa vendar je opaziti pri redno zaposlenih družinskih članih bistveno povečan delež tistih, ki počitnikujejo. Z naraščanjem neagrarnega značaja gospodinjestev se delež na počitnice odhajajočih povečuje. Predvsem čista kmečka in mešana pretežno kmečka gospodinjestva so delovno tako obremenjena, da zlasti ožjemu družinskemu jedru počitnikovanje preprečujejo.

6.4. Pomoč pri kmetijskih opravilih

Procesi deagrarnizacije in urbanizacije so globoko spremenili nekdanjo vaško tradicionalno skupnost. Iz relativno homogene in tesno povezane skupnosti se je vas spremenila v nov socialni prostor, kjer se vse bolj kažejo znaki rahljanja komunikativnih in integrativnih vezi, zapiranja v okvire znotraj družine, vse manjšega sodelovanja in medsebojne pomoči. Prav ohranjanje in razvijanje pristnega medsebojnega sodelovanja med člani vaške skupnosti je ena od pomembnih kvalitativnih in prednosti življenja na vasi v nasprotju z vse večjo odtujenostjo in dehumanizacijo mestnega življenja. Tako si člani posameznih gospodinjstev, v katerih sami ne zmorejo pravočasno opraviti posameznih kmetijskih opravil, običajno med seboj pomagajo.

Medsebojna pomoč pretežno delovnega značaja med posamezniki, gospodinjstvi, pa tudi skupinami gospodinjstev predstavlja vračanja istega ali podobnega dela, kasnejše vračanje (napri- mer pri gradnji), vračanje izposojene živine, orodja in strojev, menjave dela, s katerimi vaščani odslužijo takoj ali kasneje različne usluge, tako, da pomagajo pri različnih delih ter dru- ge oblike pomoči v dobro skupnosti.

Med dejavniki, ki vplivajo na stopnjo medsebojnega sodelovanja bi navedli lego kmetije (ravninska lega z večjo gostoto v več- jih naseljih deluje pospeševalno), velikost kmetije, število delovnih moči, opremljenost z mehanizacijo, socioekonomsko in starostno strukturo, proizvodno usmerjenost in podobno.

V anketirani populaciji je izjavilo, da potrebujejo pomoč pri kmetijskih opravilih, 71,2 % gospodinjstev (tabele št. 83, št. 84 in št. 85). Potrebe se povečujejo skladno z navedenimi de- javniki, od katerih smo tri podrobno proučili: z naraščanjem agrarnosti značaja gospodinjstva, s poslabševanjem starostne strukture (a ne prav izrazito) in še zlasti z večanjem velikosti

TABELA št.: 83 POTREBE PO POMOČI PRI KMETOVANJU Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO GOSPODINJSTEV

	Čisto kmečko	Mešano pretežno kmečko	Mešano enakovredno	Mešano pretežno nekmečko	Čisto nekmečko	SKUPAJ
DA	75,0	85,3	75,5	57,3	57,1	71,2
NE	25,0	14,7	24,5	42,7	42,9	28,8
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 84 POTREBE PO POMOČI PRI KMETOVANJU Z OZIROM NA STAROSTNO STRUKTURO GOSPODINJSTEV

	Mlado	Generacijsko	Zrelo	Starajoče	Ostarelo	SKUPAJ
DA	65,0	63,3	81,6	74,7	75,6	71,2
NE	35,0	36,7	19,4	25,3	24,4	28,8
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 85   POTREBE PO POMOČI PRI KMETOVANJU Z OZIROM NA VELIKOST POSESTI

	do 0,5	0,51-1	1,01-2	2,01-3	3,01-5	5,01-10	nad 10	SKUPAJ
DA	48,6	49,0	66,3	72,9	83,5	89,2	100,0	71,2
NE	51,4	51,0	33,7	27,1	16,5	10,8	-	28,8
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjev, julij 1986

TABELA št.: 86 IZVOR POMOČI PRI KMETOVANJU Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO GOSPODINJSTEV

	Čisto kmečko	Mešano pretežno kmečko	Mešano enakovredno	Mešano pretežno nekmečko	Čisto nekmečko	SKUPAJ
Ni pomoči	1,0	-	1,7	1,8	4,3	1,4
Zaposleni družinski člani, ki vzamejo dopust	-	28,1	19,5	17,5	10,6	15,1
Sovaščani - kmetje	38,5	19,1	27,1	36,8	17,0	28,5
Sovaščani - zaposleni	1,0	-	0,8	3,5	2,1	1,2
Odseljeni družinski člani	30,8	6,7	13,6	8,8	10,6	15,4
Sorodniki	25,0	41,6	31,4	22,8	38,6	31,6
Vikendaši	-	-	-	-	-	-
Prijatelji in znanci	3,8	4,5	5,9	8,8	17,0	6,7
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

- 165 -

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 87 IZVOR POMOČI PRI KMETOVANJU Z OZIROM NA VELIKOST POSESTI

	do 0,5	0,51-1	1,01-2	2,01-3	3,01-5	5,01-10	nad 10	SKUPAJ
Ni pomoči	-	3,0	4,3	1,0	0,8	-	-	1,4
Zaposleni družinski člani, ki vzamejo dopust	11,1	6,1	10,1	19,8	15,8	20,8	20,0	15,1
Sovaščani - kmetje	25,9	24,2	27,5	30,2	27,1	32,1	40,0	28,5
Sovaščani - zaposleni	3,7	-	1,4	1,0	0,8	1,9	-	1,2
Odseljeni družinski člani	25,9	30,3	18,8	14,6	10,5	7,5	40,0	15,4
Sorodniki	25,9	24,2	24,6	30,2	39,1	34,0	-	31,6
Vikendaši	-	-	-	-	-	-	-	-
Prijatelji, znanci	7,4	12,1	13,0	3,1	6,0	3,8	-	6,7
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

posesti. Kljub temu so visoke potrebe tudi pri čistih nekmečkih gospodinjstvih, mladih in generacijskih družinah in tudi na manjših obratih.

Le malo je družin, ki potrebne pomoči ne dobijo (v 1,4 % primerih), kar kaže na dobro medsebojno sodelovanje. Najbolj pogosti sta naslednji dve obliki pomoči (tabela št. 86 in tabela št. 87): pomoč sovaščanov, čistih kmetov (28,5 %) ter pomoč sorodnikov (31,6 %). Manjši je prispevek zaposlenih družinskih članov, ki v času konic vzamejo dopust ter odseljenih družinskih članov, medtem ko v posameznih primerih priskočijo na pomoč prijatelji in znanci. Zaposleni sovaščani pomagajo samo izjemoma, a saj imajo tudi doma dovolj za postoriti. Podrobnejši pregled po primerjalnih skupinah pokaže, da je udeležba prijateljev večja z zmanjševanjem agrarnosti tipa gospodinjstva oziroma na manjših kmetijah, medtem ko je vaška pomoč bolj prisotna na večjih kmetijah.

6.5. Sodelovanje z zadrugami

Zasebni kmetje se povezujejo v zadružne organizacije (kmetijske zadruge in temeljne zadružne organizacije) in (ali) v temeljne organizacije kooperantov. To povezovanje temelji na svobodni odločitvi kmeta o tem, ali želi sodelovati v takšni organizaciji ali ne. Preden se za takšno sodelovanje odloči, pretehta njegove dobre in slabe strani. Katere bodo prevladovale, je seveda v največji meri odvisno od konkretne zadružne organizacije ali TOK, to je, od njene sposobnosti kmetu pomagati in mu omogočiti, da v njenem okviru tudi uveljavlja svoje interese.

Ves čas, kar obstojajo kmetijske zadruge oziroma zadružne organizacije, obstajajo o njih različna mnenja in predstave. Njihova različnost pogosto temelji na objektivnih in subjektivnih vzrokih. Med objektivnimi vzroki vsekakor zaslužijo največ pozornosti družbene razmere (predvsem razvitost družbenoekonom-

skih odnosov), ki ne vplivajo samo na razvoj združnih organizacij, temveč tudi na njihove cilje in naloge, iz česar izhajajo specifične oblike in značaj zadrug. Med subjektivnimi vzroki bi poudarili različno pojmovanje pomena klasičnih ciljev in nalog združništva bodisi zaradi različnih ideoloških izhodišč pri opredeljevanju ciljev združevanja bodisi zaradi nesposobnosti, da bi se poistovetili s temi cilji. Naloge zadrug naj bi bile predvsem načrtno-proizvodne naloge, razvojno-strokovno pospeševalno delo in prenos znanja, trgovska dejavnost, denarno poslovanje ter družbeno-organizacijsko delo in naloge.

Pogoste so ocene, da so naše zadruge odtujene svojim članom, kar pomeni, da so interesi delavcev drugačni ali celo nasprotni interesom njihovih članov. Do takšnih zapletov prihaja v primerih, ko imata vodstvo združne organizacije in delovni kolektiv cilj ustvarjati dohodek za delovno organizacijo, člane in kooperante pa obravnavajo le kot naključne stranke. Obstoja mnenje, da je takšna praksa pri nas dokaj pogosta ali celo prevladujoča. Zaželeno pa bi bilo nasprotno, da bi bil dohodek združne organizacije neposredno odvisen od gospodarskih rezultatov vključenih članic-kmetij. V takšnih primerih bi bili kmetje dejansko upravljavci zadrug, delavci pa le izvajalci strokovno pospeševalnih, finančno-poslovnih in drugih nalog.

Podrobnejši vpogled v stopnjo povezovanja z zadrugami nam je omogočila analiza popisa prebivalstva iz leta 1981 (tabela št. 88 in tabela št. 89). V občini Lendava je torej sodelovalo z zadrugo 28,9 % gospodinjstev. Ta delež je v krajevnih skupnostih Kobilje, Polana in Turnišče celo višji kot 50 %, v krajevnih skupnostih Čentiba, Gorice pri Lendavi in Lendava pa je pod 10 %.

Mešana delavsko-kmečka gospodinjstva so nadpovprečno vključena v sodelovanje, vsi trije tipi v večji meri kot čista kmečka gospodinjstva. Pri mešanih pretežno kmečkih gospodinjstvih sodeluje z zadrugami 54,1 % enot, pri čistih kmečkih pa le 43,6 %.

Tabela št.: 88 DELEŽ GOSPODINJSTEV, KI SO DELUJEJO Z ZADRUGO Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO PO KRAJEVNIH SKUPNOSTIH

	Čisto kmečko	Mešano pre- težno kmečko	Mešano ena- kovredno	Mešano pre- težno nekmečko	Čisto ne- kmečko	SKUPAJ
Bistrica	59,5	70,8	63,1	56,3	18,7	49,8
Čentiba	0,0	0,0	10,0	8,8	3,4	4,8
Črenšovci	44,6	58,3	64,8	48,4	15,0	41,8
Dolga vas	20,0	55,6	28,0	50,0	11,7	18,0
Dobrovnik	44,2	71,0	45,4	39,0	16,0	35,3
Gaberje	29,2	42,9	38,3	44,4	4,2	25,3
Genterovci	18,9	33,3	30,2	29,4	12,9	22,6
Gorice pri Lendavi	0,0	0,0	12,0	8,3	4,7	6,2
Hotiza	35,8	30,6	36,4	45,9	13,6	28,4
Kobilje	65,0	82,4	67,8	53,1	21,4	51,4
Lakoš	14,3	30,0	27,8	20,0	4,3	11,3
Lendava	13,3	0,0	29,4	26,1	2,9	4,8
Mostje-Banuta	52,4	50,0	57,5	45,0	19,0	38,8
Odranci	27,3	33,3	28,4	35,3	8,2	25,3
Orešje-Dolina	51,9	50,0	43,4	37,0	11,0	28,6
Petišovci	27,8	0,0	21,2	15,2	3,3	10,3
Polana	53,3	63,5	52,9	60,3	23,7	50,1
Turnišče	62,4	76,2	76,6	73,6	28,3	57,0
S K U P A J	43,6	54,1	47,9	45,1	9,8	28,9

Vir: Popis prebivalstva in gospodinjstev, Zavod SR Slovenije za statistiko

Tabela št.: 89 DELEŽ GOSPODINJSTEV, KI SO DELUJEJO Z ZADRUGO Z OZIROM NA STAROSTNO STRUKTURO PO KRAJEVNIH SKUPNOSTIH

	Mlado	Genera- cijsko	Zrelo	Starajoče	Ostarelo	Kombini- rano	SKUPAJ
Bistrica	41,9	58,5	46,0	55,1	37,7	50,0	49,8
Čentiba	9,7	1,8	2,6	4,2	0,0	14,3	4,8
Črenšovci	34,2	51,1	38,6	52,7	20,0	50,0	41,8
Dolga vas	16,0	34,0	16,7	17,6	3,2	0,0	18,0
Dobrovnik	22,0	48,2	34,3	46,1	19,6	28,6	35,3
Gaberje	21,8	26,4	37,5	20,8	19,0	0,0	25,3
Ganterovci	26,7	25,9	20,8	21,4	15,0	0,0	22,6
Gorice pri Lendavi	5,3	5,7	6,8	8,1	6,1	0,0	6,2
Hotiza	23,4	31,2	29,1	34,0	25,5	50,0	28,4
Kobilje	42,3	53,2	53,8	65,6	50,0	33,3	51,4
Lakoš	3,6	19,0	7,7	19,0	13,6	0,0	11,3
Lendava	3,1	10,2	4,3	9,3	1,9	0,0	4,8
Mostje-Banuta	28,8	42,1	45,5	48,0	36,4	50,0	38,8
Odranci	21,3	34,0	19,1	19,0	0,0	20,0	25,3
Orešje-Dolina	21,0	45,8	23,1	36,0	16,1	25,0	28,6
Petišovci	7,4	10,7	12,2	20,0	6,5	0,0	10,3
Polana	44,1	57,6	45,8	45,3	47,1	60,0	50,1
Turnišče	47,5	67,4	49,0	63,9	48,3	80,0	57,0
S K U P A J	21,8	40,7	23,0	35,1	20,6	33,6	28,9

Tudi med čistimi nekmečkimi gospodinjstvi je skoraj desetina takšnih s pozitivnimi odgovori.

Z ozirom na starostno strukturo je opazna nadpovprečna vključenost generacijskih, starajočih in kombiniranih gospodinjstev.

6.6. Ocena pospeševalne službe

Zelo pomembna dejavnost, kateri se žal posveča premalo pozornosti, je strokovno-pospeševalna služba združenih organizacij. Med naloge te službe sodijo strokovno svetovanje za tekočo proizvodnjo, strokovno in organizacijsko delo v zvezi s strokovnim izobraževanjem kmetov ter uvajanjem inovacij v proizvodnjo na kmetijah in izdelovanje preusmeritvenih in investicijskih programov za kmetije ter nudenje strokovne pomoči pri izvajanju le-teh.

Zaradi slabe in neustrezne kadrovske zasedbe ter preširokega delokroga kmetijskih pospeševalcev, ki so tudi organizatorji kooperacije in obenem vodijo odkup, so pospeševalci preobremenjeni s strokovno manj zahtevnim delom in administriranjem, kar jim onemogoča izvrševanje njihove osnovne naloge.

Znanje je najpomembnejši proizvodni dejavnik, ki ga lahko sami ustvarjamo, torej ni naravni vir. Učenje in raziskovanje je torej najproduktivnejše delo. Po kmetijskih zavodih in inštitucijah je dovolj aplikativnega znanja, bolj šepa njegova distribucija. Za učenje morajo biti dane realne možnosti in obstajati mora dovolj močna motivacija. V procesu drobljenja kmečkih gospodarstev in deprofesionalizacije kmetijskega poklica pa se leta žal vse bolj izgublja.

Posledica takšnega stanja so do neke mere tudi odgovori anketiranih na vprašanje o seznanjenosti z modernimi postopki v kmetovanju. Kar 69,8 % populacije trdi, da je z njimi dovolj seznanje-

no in le 8,6 % gospodinjstev naj bi bilo z njimi slabo seznanjenih (tabela št. 90). In največ slednjih je med čistimi nekmečkimi gospodinjstvi (14,1 %), nato pa sledijo mešana pretežno kmečka gospodinjstva (9,2 %). Najmanj je pomanjkljivo seznanjenih med čistimi kmečkimi gospodinjstvi (5,0 %). V celotni populaciji anketiranih kmetij je tudi 21,6 % takšnih, ki izjavljajo, da so s sodobnimi prijemi samo deloma seznanjeni.

Poizvedovali smo tudi po kakovosti dela pospeševalne službe (tabela št. 91 in št. 92). Ker so anketo izvajali pospeševalci sami, je mogoče predvidevati, da so nekateri anketiranci olepševali dejansko mnenje. Prevladuje ocena, da pospeševalna služba dobro opravlja svoje delo (54,0 %). Sledi skupina, ki se je odločila za srednje dobro oceno (28,8 %), nato pa sledi ocena zelo dobro (12,7 %). Le 4,6 % anketiranih z delovanjem pospeševalcev ni zadovoljno, od tega posamezniki uporabljajo celo oceno zelo slabo.

Opazno je, da se z zmanjševanjem agrarnosti, kritičnost povečuje, obenem pa se zmanjšuje z naraščanjem velikosti posesti. To je tudi razumljivo, saj se pospeševalci bolj intenzivno posvečajo proizvodno perspektivnim kmetom.

Vseeno pa je prisotno mnenje, da naj bo število obiskov pospeševalcev v prihodnje večje (tabeli št. 93 in št. 94). Večina se sicer opredeljuje za dva, tri ali štiri letne obiske (skupaj 71,6 %), pogosta pa so tudi gospodinjstva, ki se zavzemajo za pet ali šest obiskov, pa tudi samo za enega. V nekaterih primerih bi radi celo več kot deset letnih obiskov, predvsem v skupini mešanih pretežno kmečkih gospodinjstev. Z naraščanjem velikosti kmetije se povečujejo tudi potrebe po obiskih in pomoči strokovnjakov.

In kakšen naj bi bil idealen pospeševalec (tabeli št. 95 in št. 95)? Večina (55,4 %) meni, da naj bi bil to strokovnjak, ki po-

TABELA št.: 90 SEZNANJENOST Z MODERNIMI NAČINI KMETOVANJA Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO GOSPODINJSTEV

	Čisto kmečko	Mešano pretežno kmečko	Mešano enakovredno	Mešano pretežno nekmečko	Čisto nekmečko	SKUPAJ
Niso dovolj seznanjeni	5,0	9,2	6,5	8,1	14,1	8,6
Deloma so seznanjeni	22,5	21,4	14,5	23,2	24,4	21,6
Dovolj so seznanjeni	72,5	69,4	79,0	68,7	61,5	69,8
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjev, julij 1986

TABELA št.: 91 OCENA DELOVANJA POSPEŠEVALNE SLUŽBE Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO GOSPODINJSTEV

	Čisto kmečko	Mešano pretežno kmečko	Mešano enakovredno	Mešano pretežno nekmečko	Čisto nekmečko	SKUPAJ
Zelo slabo	-	-	0,9	-	1,8	0,5
Slabo	6,5	2,9	2,7	4,0	3,6	4,1
Srednje	26,9	20,6	21,8	38,7	42,9	28,8
Dobro	49,1	61,8	63,6	48,0	42,9	54,0
Zelo dobro	17,6	14,7	10,9	9,3	8,9	12,7
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 92 OCENA DELOVANJA POSPEŠEVALNE SLUŽBE Z OZIROM NA VELIKOST POSESTI

	do 0,5	0,51-1	1,01-2	2,01-3	3,01-5	5,01-10	nad 10	SKUPAJ
Zelo slabo	-	2,0	1,3	-	-	-	-	0,5
Slabo	2,9	5,9	5,0	7,3	-	5,4	-	4,1
Srednje	48,6	35,3	27,5	21,9	25,2	35,1	-	28,8
Dobro	37,1	47,1	56,3	57,3	60,0	43,2	100,0	54,0
Zelo dobro	11,4	9,8	10,0	13,5	14,8	16,2	-	12,7
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 93 ŽELJENO LETNO ŠTEVILO OBISKOV POSPEŠEVALNE SLUŽBE Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO GOSPODINJSTEV

	Čisto kmečko	Mešano pretežno kmečko	Mešano enakovredno	Mešano pretežno nekmečko	Čisto nekmečko	SKUPAJ
1	10,2	1,5	7,3	8,0	21,4	9,1
2	32,4	10,3	30,0	33,3	33,9	28,5
3	20,4	26,5	21,8	9,3	23,2	20,1
4	22,2	26,5	23,6	26,7	10,7	22,5
5	4,6	10,3	4,5	6,7	3,6	5,8
6	4,6	14,7	8,2	10,7	3,6	8,2
7	-	-	0,9	-	-	0,2
8	0,9	1,5	0,9	4,0	-	1,4
9	-	-	-	-	-	-
10	2,8	1,5	1,8	-	-	1,4
nad 10	1,9	7,4	0,9	1,3	3,6	2,6
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjestev, julij 1986

TABELA št.: 94 ŽELJENO LETNO ŠTEVILO OBISKOV POSPEŠEVALNE SLUŽBE Z OZIROM NA VELIKOST POSESTI

	do 0,5	0,51-1	1,01-2	2,01-3	3,01-5	5,01-10	nad 10	SKUPAJ
1	40,0	23,5	10,0	3,1	0,9	-	-	9,1
2	37,1	45,1	43,8	27,1	13,0	18,9	-	28,5
3	17,1	11,8	15,0	31,3	23,5	8,1	-	20,1
4	5,7	11,8	16,3	25,0	33,9	24,3	33,3	22,5
5	-	2,0	5,0	2,1	9,6	13,5	33,3	5,8
6	-	5,9	7,5	6,3	11,3	16,2	33,3	8,2
7	-	-	-	-	-	2,7	-	0,2
8	-	-	2,5	-	2,6	2,7	-	1,4
9	-	-	-	-	-	-	-	-
10	-	-	-	4,2	0,9	2,7	-	1,4
nad 10	-	-	-	1,0	4,3	10,8	-	2,6
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 95 TIP USPEŠNEGA POSPEŠEVALCA Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO GOSPODINJSTEV

	Čisto kmečko	Mešano pretežno kmečko	Mešano enakovredno	Mešano pretežno nekmečko	Čisto nekmečko	SKUPAJ
Nima mnenja	16,7	1,5	10,0	9,3	19,6	11,5
Strokovnjak, specializiran za posamezna področja	12,0	29,4	16,4	24,0	7,1	17,5
Strokovnjak, ki pokriva vsa področja kmetovanja	50,0	63,2	61,8	48,0	53,6	55,4
Vseeno je	21,3	5,9	11,8	18,7	19,6	15,5
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 96 TIP USPEŠNEGA POSPEŠEVALCA Z OZIROM NA VELIKOST POSESTI

	Do 0,5	0,51-1	1,01-2	2,01-3	3,01-5	5,01-10	nad 10	SKUPAJ
Nima mnenja	28,6	15,7	21,3	9,4	2,6	2,7	-	11,5
Strokovnjak, specializiran za posamezna področja	5,7	11,8	15,0	11,5	26,1	32,4	-	17,5
Strokovnjak, ki pokriva vsa področja kmetovanja	31,4	31,4	45,0	69,8	65,2	62,2	100,0	55,4
Vsseno je	34,3	41,2	18,8	9,4	6,1	2,7	-	15,5
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

kriva vsa področja kmetovanja, pa čeprav malo manj natančno. 17,5 % anketiranih gospodinjstev pa daje prednost strokovnjakom, specializiranim za posamezna področja. Tovrstna opredelitev je nadpovprečno zastopana pri mešanih pretežno kmečkih in mešanih pretežno nekmečkih gospodinjstev. Precejšen delež odgovorov, ki jim je vseeno, kakšen tip bi bil najprimernejši (15,5 %) oziroma do tega sploh nimajo mnenja (11,5 %) kaže na dokajšnjo nezainteresiranost, ki je nadpovprečno prisotna pri obeh čistih skupinah gospodinjstev.

7. OSNOVNE ZNAČILNOSTI KMETIJSKE PRIDELAVE

Potem ko smo podrobno obdelali potencialne za kmetijsko pridelavo in organizacijo kmečkega dela, se ponudimo še pri opredelitvi značilnosti kmetijske pridelave, ki kaže v kolikšni meri so potenciali izkoriščeni. Spekter pokazateljev v tej problematiki je izredno širok, zato smo se v elaboratu omejili predvsem na proučitev intenzivnosti izrabe zemljišč, značilnosti živinoreje in tržnosti kmetovanja, s preračunavanjem pa smo opredelili tudi nekatere pokazatelje intenzivnosti kmetovanja. Menimo, da nam takšen pristop omogoča zadovoljivo definirati zastavljene cilje.

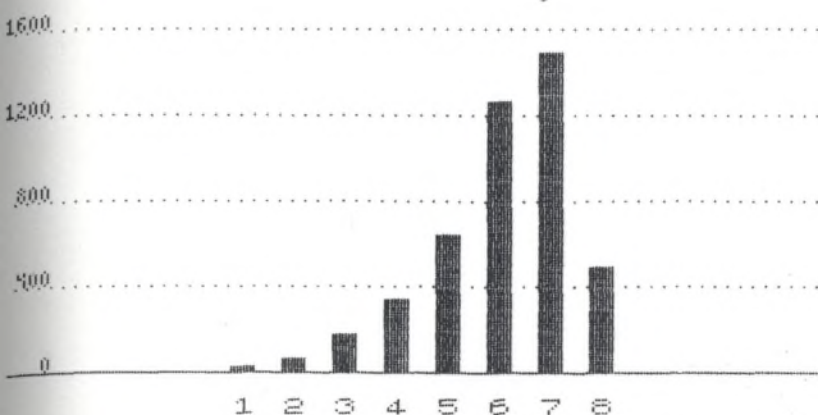
7.1. Intenzivnost izrabe kmetijskih zemljišč

Eden od najpomembnejših elementov kmetijske pridelave je brez dvoma primerno izkoriščanje kmetijskih površin. Izraba tal je rezultanta vzajemnega učinkovanja naravnega potenciala za kmetovanje, socioekonomskega in demografskega razvoja ter strukture površin. Posamezni elementi se medsebojno močno prepletajo in v pogojih s poudarjenimi negativnimi vplivi dobivajo zaskrbljujoč obseg. Samo naravne razmere bi lahko opredelili kot modifikator vseh ostalih procesov.

Razmere v Pomurju in s tem tudi v lendavski občini so do neke mere specifične. Ugodni naravni pogoji omogočajo ob relativno manjših naporih boljše rezultate, zato je intenzivnost izrabe visoka, pojavi ekstenzifikacije pa v primerjavi s stanjem v republiki zanemarljivi.

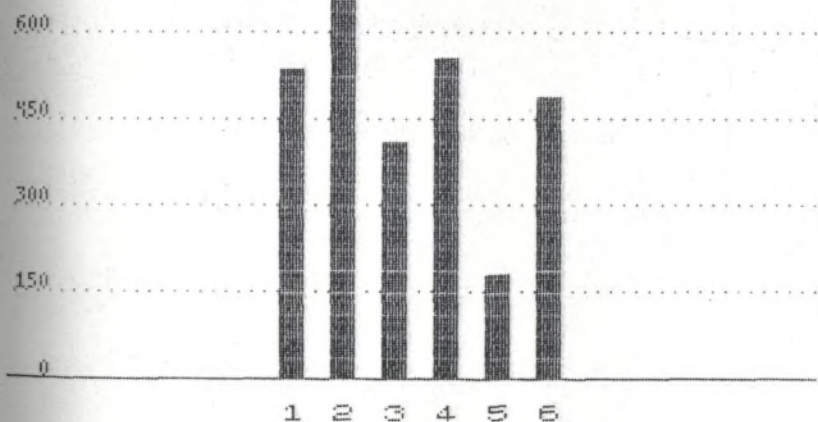
Popis prebivalstva je registriral površine v zadnjih dveh letih pred popisom opuščeni zemljišč. Rezultate obdelave smo prikazali v tabeli št. 100. Iz nje je razvidno, da je bilo v tem času opuščeni v celotni občini 0,36 % zemljišč v celotnem zemljiškem

ŠTEVILO GUŽ 1985 Z OZIROM NA VELIKOST POSESTI (: 100)

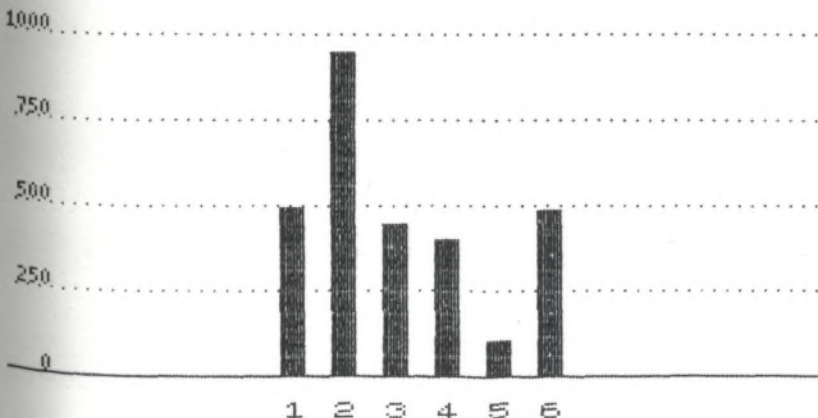
1. do 0,5
2. 0,51-1
3. 1,01-2
4. 2,01-3
5. 3,01-5
6. 5,01-10
7. nad 10
8. skupaj

ŠTEVILO GUŽ 1985 Z OZIROM NA STAROSTNO STRUKTURO GOSPODINJSTEV (: 100)

1. mlado
2. generacijsko
3. zrelo
4. starajoče
5. ostarelo
6. skupaj

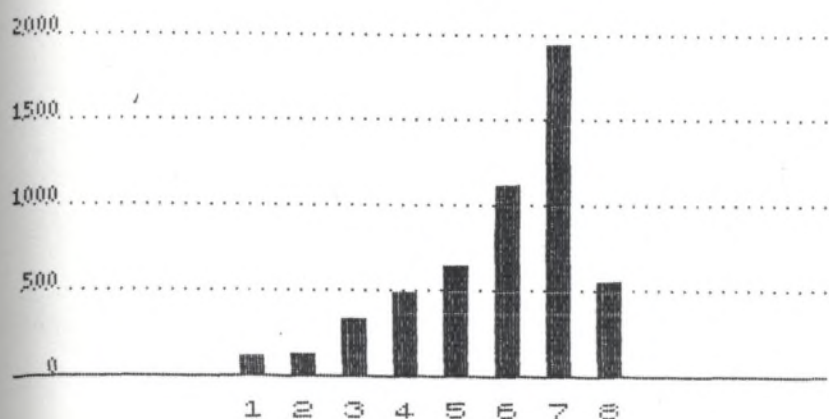
ŠTEVILO GUŽ 1985 Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO GOSPODINJSTEV (: 100)

1. čisto kmečko
2. mešano pret.km.
3. mešano enak.
4. mešano pret.nekm.
5. čisto nekmečko
6. skupaj

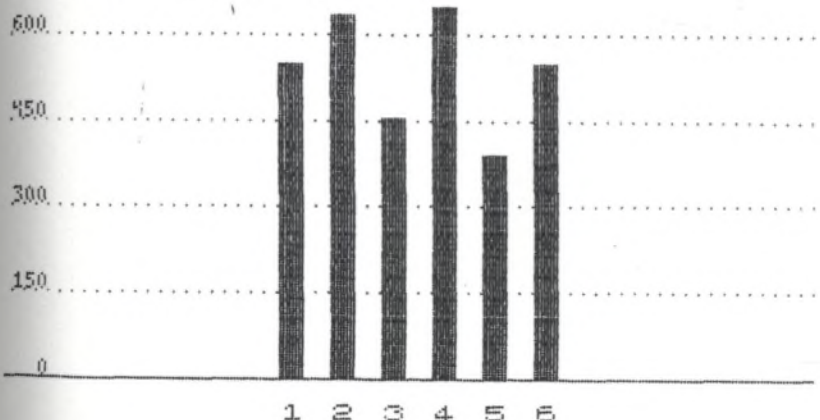

ŠTEVILO GUŽ 1975 Z OZIROM NA VELIKOST POSESTI (: 100)

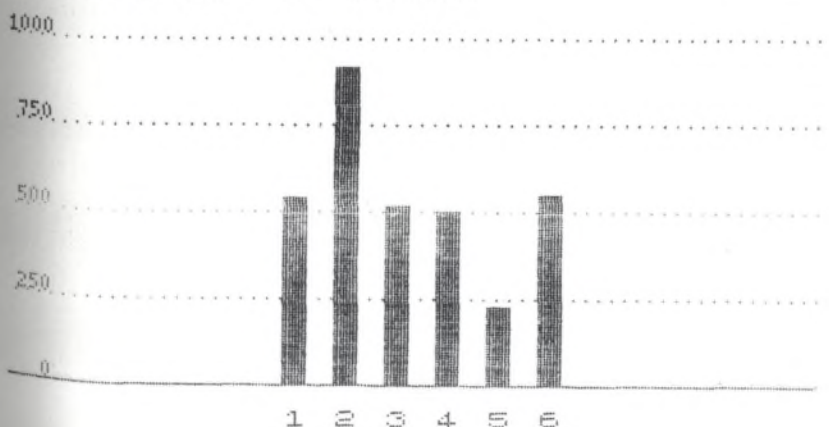
1. do 0,5
2. 0,51-1
3. 1,01-2
4. 2,01-3
5. 3,01-5
6. 5,01-10
7. nad 10
8. skupaj

ŠTEVILO GUŽ 1975 Z OZIROM NA STAROSTNO STRUKTURO GOSPODINJSTEV (: 100)

1. mlado
2. generacijsko
3. zrelo
4. starajoče
5. ostarelo
6. skupaj

ŠTEVILO GUŽ 1975 Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO GOSPODINJSTEV (: 100)

1. čisto kmečko
2. mešano pret.km.
3. mešano enak.
4. mešano pret.nekm.
5. čisto nekmečko
6. skupaj

TABELA št.: 97 NEKATERI POKAZATELJI INTENZIVNOSTI KMETIJSKE PRIDELAVE Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO GOSPODINJSTEV

	Čisto kmečko	Mešano pretežno kmečko	Mešano enakovredno	Mešano pretežno nekmečko	Čisto nekmečko	SKUPAJ
Povprečno število parcel	8,6	12,8	8,8	8,1	4,9	8,8
Povprečno število zemljiških kosov	5,3	8,4	5,9	5,8	3,4	5,8
Število parcel na zemljiški kos	1,63	1,53	1,49	1,39	1,43	1,51
Površina obdelovalnih zemljišč	2,69	4,08	2,56	2,35	1,36	2,64
Površina kmetijskih zemljišč	2,70	4,08	2,56	2,35	1,36	2,64
Površina ornega ekvivalenta	2,34	3,59	2,27	2,12	1,29	2,34
Število delovnih moči	1,10	1,91	1,31	1,34	0,72	1,28
Število GVŽ 1985	4,94	9,52	4,48	4,01	1,06	4,88
Število GVŽ 1975	5,45	9,20	5,17	5,03	2,29	5,49
Km traktorjev/ha obd.zem.	7,82	11,67	9,97	10,53	7,68	9,76
Ha obd.zem./delovno moč	2,45	2,14	1,97	1,76	1,89	2,07
GVŽ 1985/ha obd.zem.	1,84	2,33	1,75	1,70	0,78	1,84
GVŽ 1985/orni ekvivalent	2,11	2,65	1,97	1,89	0,82	2,08
Poraba umetnih gnojil (v kg)	1375	2642	1409	1410	670	1502
Umetna gnojila/ha obd.zem.	510	646	550	598	493	568
Umetna gnojila/ha orn.ekvivalent	587	735	620	665	520	640
Močna krmila/GVŽ 1985	58,5	83,3	55,6	90,7	119,3	72,2
GVŽ 1985/delovno moč	4,54	4,99	3,42	2,99	1,48	3,81
Litrov prodanega mleka/ število krav	1566	1451	1217	1216	1194	1373
POVPREČNA VREDNOST PRODAJE V LETU 1985 (V DIN)	731435	1423309	676091	590000	185714	730935

- 184 -

Vir: Anketiranje gospodinjstev, Julij 1986

TABELA št.: 98 NEKATERI POKAZATELJI INTENZIVNOSTI KMETIJSKE PRIDELAVE Z OZIROM NA STAROSTNO STRUKTURO GOSPODINJSTEV

	Mlado	Generacijsko	Zrelo	Starajoče	Ostarelo	SKUPAJ
Povprečno število parcel	8,5	10,3	8,6	9,5	6,4	8,8
Povprečno število zemljiških kosov	5,4	6,9	6,2	6,1	4,1	5,8
Število parcel na zemljiški kos	1,55	1,49	1,38	1,54	1,58	1,51
Površina obdelovalnih zemljišč	2,65	3,17	2,25	2,95	1,89	2,64
Površina kmetijskih zemljišč	2,65	3,18	2,25	2,95	1,89	2,64
Površina ornega ekvivalenta	2,37	2,77	2,10	2,62	1,63	2,34
Število delovnih moči	1,54	1,75	1,29	1,24	0,47	1,28
Število GVŽ 1985	5,39	6,73	4,08	5,55	1,81	4,88
Število GVŽ 1975	5,50	6,33	4,55	6,47	3,90	5,49
Km traktorjev/ha obd. zemljišč	11,74	10,99	8,93	9,82	5,00	9,76
Na obd. zemljišč /delovno moč	1,53	1,81	1,75	2,38	4,05	2,07
GVŽ 1985/ha obd.zemljišč	2,03	2,12	1,81	1,88	0,96	1,84
GVŽ 1985/orni ekvivalent	2,27	2,43	1,95	2,12	1,11	2,08
Poraba umetnih gnojil (v kg)	1.598	1.970	1.291	1.783	628	1.502
Umetna gnojila/na ha obd.zem.	602	621	573	603	332	568
Umetna gnojila/na orni ekvivalent	673	711	616	680	384	640
Močna krmila/GVŽ 1985	80,7	56,5	124,9	62,8	62,1	72,2
GVŽ 1985/delovno moč	3,50	3,84	3,17	4,48	3,89	3,81
Litrov prodanega mleka/število krav	1581	1303	1223	1415	1239	1373

Vir: Anketiranje gospodinjestev, julij 1986

TABELA št.: 99 NEKATERI POKAZATELJI INTENZIVNOSTI KMETIJSKE PRIDELAVE Z OZIROM NA VELIKOST POSESTI

	do 0,5	0,51-1	1,01-2	2,01-3	3,01-5	5,01-10	nad 10	SKUPAJ
Povprečno število parcel	1,8	3,3	5,5	8,0	11,3	15,3	16,3	8,8
Povprečno število zemljišč. kosov	1,6	2,6	4,0	5,2	7,6	8,9	8,8	5,8
Število parcel na zemljiški kos	1,08	1,27	1,37	1,53	1,48	1,71	1,85	1,51
Površina obdelovalnih zemljišč	0,29	0,61	1,35	2,19	3,42	5,57	8,79	2,64
Površina kmetijskih zemljišč	0,29	0,61	1,35	2,19	3,42	5,60	8,79	2,64
Površina ornega ekvivalenta	0,29	0,64	1,29	1,97	2,96	4,88	7,37	2,34
Število delovnih moči	0,61	0,77	0,95	1,30	1,45	1,99	1,50	1,28
Število GVŽ 1985	0,33	0,69	1,76	3,47	6,38	12,67	14,94	4,88
Število GVŽ 1975	1,18	1,39	3,41	4,87	6,52	11,23	19,41	5,49
Km traktorjev/ha obd. zemljišč	12,22	9,29	7,57	7,95	9,94	11,54	8,88	9,76
Ha obd.zemljišč/delovno moč	0,47	0,80	1,41	1,68	2,36	2,78	3,86	2,07
GVŽ 1985/ha obd.zemljišč	1,17	1,13	1,31	1,59	1,86	2,27	1,70	1,84
GVŽ 1985/orni ekvivalent	1,17	1,09	1,37	1,76	2,15	2,60	2,03	2,08
Poraba umetnih gnojil (v kg)	162	429	705	1092	1951	3382	5425	1502
Umetna gnojila/ha obd.zemljišč	566	698	524	499	569	606	617	568
Umetna gnojila/ha orni ekvivalent	562	671	548	554	658	693	736	640
Močna krmila/GVŽ 1985	106,7	108,3	99,3	67,1	79,7	61,5	23,4	72,2
GVŽ 1985/delovno moč	0,55	0,90	1,84	2,66	4,41	6,36	9,96	3,81
Litrov prodanega mleka/št. krav	850	590	1150	1268	1358	1564	1600	1373
Povprečna vrednost prodaje leta 1985 (v din)	42857	83137	283500	672656	1121043	2092162	2035000	730935

fondu. Pri tem procesu prednjačijo predvsem čista nekmečka gospodinjstva, pri katerih je bilo opuščanih kar 1,06 % površin, sledijo jim čista kmečka gospodinjstva (0,37 %), medtem ko se deleži pri vseh treh mešanih tipih gibljejo med 0,08 % in 0,23 %.

Opuščanje je daleč najbolj alarmantno v KS Gorice pri Lendavi, kjer je prizadetih kar 6,20 % zemljišč. Nad 1 % pa je bilo samo v dveh letih opuščanih površin tudi v krajevnih skupnostih Dolga vas in Lendava. Vsekakor to ni le posledica proizvodne ekstenzifikacije, pač pa predvsem širjenja zazidave na obdelovalna zemljišča. V nekaterih krajevnih skupnostih pa je proces opuščanja oziroma izgube zemljišč skoraj neopazen. Tako je v Črenšovcih, Gaberjah, Kobilju in Odrancih prizadetih pod 0,1 % površin, v KS Lakoš pa tovrstnega pojava sploh niso registrirali.

V anketirani populaciji 92,3 % gospodinjstev izjavlja, da intenzivno obdelujejo vsa zemljišča v lasti (tabela št. 101 in tabela št. 102). 4,8 % je takšnih gospodinjstev, ki intenzivno obdelujejo samo bližnja zemljišča, pri 2,4 % se zemlja obdeluje samo občasno, v 0,5 % primerov (2 kmetiji) pa so zemljišča v celoti opuščena.

Najboljši gospodarji so mešana pretežno kmečka in mešana pretežno nekmečka gospodinjstva, najslabši pa čista kmečka (le 81,5 % družin intenzivno obdeluje vsa zemljišča) in čista nekmečka gospodinjstva. Z ozirom na starostno strukturo so problematična predvsem ostarela gospodinjstva, med katerimi 12,8 % obdeluje samo bližnja zemljišča, 7,7 % obdeluje zemljo le občasno, dve ostareli kmetiji pa sta obdelavo v celoti opustili.

V zadnjem desetletju je prišlo do sprememb v intenzivnosti izrabe pri 33,8 % gospodinjstev (tabela št. 103 in št. 104). Pri tem so nadpovprečno zastopana čista kmečka ter mešana pretežno kmečka

Tabela št.: 100 DELEŽ OPUŠČENIH ZEMLJIŠČ OD VSEH ZEMLJIŠČ Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO PO KRAJEVNIH SKUPNOSTIH

	Čisto kmečko	Mešano pretežno kmečko	Mešano enakovredno	Mešano pretežno nekmečko	Čisto nekmečko	S K U P A J
Bistrica	-	-	-	0,89	0,50	0,27
Čentiba	-	-	0,11	0,68	1,33	0,65
Črenšovci	-	-	-	-	0,07	0,01
Dolga vas	-	-	0,09	0,75	2,84	1,70
Dobrovnik	0,58	0,36	0,43	0,75	0,38	0,50
Gaberje	-	-	0,12	-	-	0,04
Genterovci	0,20	0,03	0,50	-	2,13	0,50
Gorice pri Lendavi	0,77	-	0,67	2,82	13,39	6,20
Hotiza	-	1,14	-	-	0,44	0,25
Kobilje	0,41	0,10	-	-	-	0,10
Lakoš	-	-	-	-	-	-
Lendava	-	58,88	-	0,32	2,20	1,54
Mostje-Banuta	1,71	-	-	-	-	0,29
Odranci	-	-	0,01	-	-	0,00
Orešje-Dolina	-	-	0,01	0,04	0,77	0,19
Petišovci	-	-	0,41	-	0,49	0,28
Polana	-	-	0,03	0,04	0,81	0,64
Turnišče	1,28	-	-	0,05	-	0,22
S K U P A J	0,37	0,14	0,08	0,23	1,06	0,36

Vir: Popis prebivalstva in gospodinjstev leta 1981, Zavod SR Slovenije za statistiko

TABELA št.: 101 INTENZIVNOST IZRABE ZEMLJIŠČ Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO GOSPODINJSTEV

	Čisto kmečko	Mešano pretežno kmečko	Mešano enakovredno	Mešano pretežno nekmečko	Čisto nekmečko	SKUPAJ
Intenzivno se obdelujejo vsa zemljišča	81,5	98,5	95,5	97,3	92,9	92,3
Intenzivno se obdelujejo samo bližnja zemljišča	11,1	1,5	2,7	2,7	3,6	4,8
Zemlja se obdeluje občasno	6,5	-	1,8	-	1,8	2,4
V deloti opuščena zemljišča	0,9	-	-	-	1,8	0,5
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 102 INTENZIVNOST IZRABE ZEMLJIŠČ Z OZIROM NA STAROSTNO STRUKTURO GOSPODINJSTEV

	Mlado	Generacijsko	Zrelo	Starajoče	Ostarelo	SKUPAJ
Intenzivno se obdeluje vsa zemljišča	96,3	98,0	95,2	93,9	77,0	92,3
Intenzivno se obdeluje samo bližnja zemljišča	1,3	2,0	1,6	6,1	12,8	4,8
Zemlja se obdeluje občasno	2,5	-	3,2	-	7,7	2,4
V celoti opuščena zemljišča	-	-	-	-	2,6	0,5
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 103 SPREMEMBE V INTENZIVNOSTI IZRABE ZEMLJIŠČ V ZADNJEM DESETLETJU Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO GOSPODINJSTEV

	Čisto kmečko	Mešano pretežno kmečko	Mešano enakovredno	Mešano pretežno nekmečko	Čisto nekmečko	SKUPAJ
DA	42,6	50,0	29,1	22,7	21,4	33,8
NE	57,4	50,0	70,9	77,3	78,6	66,2
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjev, julij 1986

TABELA št.: 104 SPREMEMBE V INTENZIVNOSTI IZRABE ZEMLJIŠČ V ZADNJEM DESETLETJU Z OZIROM NA STAROSTNO STRUKTURO GOSPODINJSTEV

	Mlado	Generacijsko	Zrelo	Starajoče	Ostarelo	SKUPAJ
DA	35,0	34,7	29,0	32,3	37,2	33,8
NE	65,0	65,3	71,0	67,7	62,8	66,2
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 105 TIPOLOGIJA SPREMEMB V INTENZIVNOSTI IZRABE Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO GOSPODINJSTEV

	Čisto kmečko	Mešano pretežno kmečko	Mešano enakovredno	Mešano pretežno nekmečko	Čisto nekmečko	SKUPAJ
Zatravljanje	24,4	6,1	12,5	5,9	-	12,9
Ogozdovanje	-	-	-	5,9	-	0,7
Intenzifikacija	64,4	93,9	87,5	82,4	100,0	82,0
Zatravljanje in intenzifikacija	6,7	-	-	5,9	-	2,9
Zatravljanje in ogozdovanje	4,4	-	-	-	-	1,4
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 106 TIPOLOGIJA SPREMEMB V INTENZIVNOSTI IZRABE Z OZIROM NA STAROSTNO STRUKTURO GOSPODINJSTEV

	Mlado	Generacijsko	Zrelo	Starajoče	Ostarelo	SKUPAJ
Zatravljanje	7,4	5,9	16,7	6,5	31,0	12,9
Ogozdovanje	3,7	-	-	-	-	0,7
Intenzifikacija	85,2	94,1	83,3	93,5	51,7	82,0
Zatravljanje in intenzifikacija	3,7	-	-	-	10,3	2,9
Zatravljanje in ogozdovanje	-	-	-	-	6,9	1,4
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 107 VZROKI ZA ZATRAVLJANJE Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO GOSPODINJSTEV

	Čisto kmečko	Mešano pretežno kmečko	Mešano enakovredno	Mešano pretežno nekmečko	Čisto nekmečko	SKUPAJ
Manj primerno zemljišče za njive	27,8	-	40,0	100,0	-	34,5
Pomanjkanje delovne sile	66,7	-	40,0	-	-	48,3
Specializacija v govedorejo	-	66,7	20,0	-	-	6,9
Škoda na njivah zaradi divjadi	5,5	33,3	-	-	-	10,3
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	-	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 108 VZROKI ZA ZATRAVLJANJE Z OZIROM NA STAROSTNO STRUKTURO GOSPODINJSTEV

	Mlado	Generacijsko	Zrelo	Starajoče	Ostarelo	SKUPAJ
Manj primerno zemljišče za njive	40,0	50,0	66,7	33,3	25,0	34,5
Pomanjkanje delovne sile	20,0	-	33,3	33,3	68,8	48,3
Specializacija v govedorejo	40,0	-	-	33,3	6,2	6,9
Škoda na njivah zaradi divjadi	-	50,0	-	-	-	10,3
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 109 DELEŽ PRIZADETIH ZEMLJIŠČ PRI SPREMEMBAH V INTENZIVNOSTI IZRABE Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO GOSPODINJSTEV

	Čisto kmečko	Mešano pretežno kmečko	Mešano enakovredno	Mešano pretežno nekmečko	Čisto nekmečko	SKUPAJ
do 19 %	79,5	67,6	84,4	88,2	83,3	79,3
20 - 39 %	18,2	29,4	15,2	5,9	16,7	18,6
40 - 59 %	2,3	2,9	-	5,9	-	2,1
60 - 79 %	-	-	-	-	-	-
80 % in več	-	-	-	-	-	-
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

- 197 -

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 110 DELEŽ PRIZADETIH ZEMLJIŠČ PRI SPREMEMBAH V INTENZIVNOSTI IZRABE Z OZIROM NA STAROSTNO STRUKTURO GOSPODINJSTEV

	Mlado	Generacijsko	Zrelo	Starajoče	Ostarelo	SKUPAJ
do 19 %	77,8	85,3	83,3	68,8	82,8	79,3
20 - 39 %	18,5	11,8	16,7	31,3	13,8	18,6
40 - 59 %	3,7	2,9	-	-	3,4	2,1
60 - 79 %	-	-	-	-	-	-
80 % in več	-	-	-	-	-	-
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjev, julij 1986

TABELA št.: 111 PRIPRAVLJENOST OBDELOVATI NEOBDELANO ZEMLJO Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO GOSPODINJSTEV

	Čisto kmečko	Mešano pretežno kmečko	Mešano enakovredno	Mešano pretežno nekmečko	Čisto nekmečko	SKUPAJ
DA	29,6	51,5	28,2	29,3	17,9	31,1
NE	58,3	14,7	45,5	49,3	55,4	45,8
NI NEOBDELANE ZEMLJE V BLIŽINI	12,0	33,8	26,4	21,3	26,8	23,0
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjev, julij 1986

TABELA št.: 112   PRIPRAVLJENOST OBDELOVATI NEOBDELANO ZEMLJO Z OZIROM NA STAROSTNO STRUKTURO GOSPODINJSTEV

	Mlado	Generacijsko	Zrelo	Starajoče	Ostarelo	SKUPAJ
DA	36,3	36,7	37,1	33,3	11,5	31,1
NE	36,3	33,7	41,9	44,4	75,6	45,8
NI NEOBDELANE ZEMLJE V BLIŽINI	27,5	29,6	21,0	22,2	12,8	23,0
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 113 PRIPRAVLJENOST OBDELOVATI NEOBDELANO ZEMLJO Z OZIROM NA VELIKOST POSESTI

	do 0,5	0,51-1	1,01-2	2,01-3	3,01-5	5,01-10	nad 10	SKUPAJ
DA	8,6	17,6	25,0	34,4	45,2	35,1	-	31,1
NE	85,7	76,5	62,5	35,4	25,2	18,9	66,7	45,8
NI NEOBDELANE ZEMLJE V BLIŽINI	5,7	5,9	12,5	30,2	29,6	45,9	33,3	23,0
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

gospodinjstva in z ozirom na starostno strukturo ostarele, mlade ter generacijske družine.

Daleč najbolj razširjena oblika spreminjanja intenzivnosti izrabe je intenzifikacija (82,0 %), njej pa sledi zatravljjanje (12,9 %). V posameznih primerih smo zasledili tudi ogozdovanje (na Goričkem) (tabeli št. 105 in št. 106). Zatravljjanje ni nujno proces ekstenzifikacije, saj je lahko tudi posledica usmerjanja v živinorejo na podlagi travinja. Negativni trendi so tudi pri procesih ekstenzifikacije nadpovprečno prisotni pri čistih kmečkih gospodinjstvih, to je pri ostarelih kmetijah.

Podrobnejša analiza vzrokov zatravljjanja (tabeli št. 107 in št. 108) pa vendarle pokaže, da gre v večini primerov za proces ekstenzifikacije, saj je specializacija v govedorejo prisotna le v 6,9 % primerov (predvsem pri mešanih pretežno kmečkih gospodinjstev). Osnovni vzroki za zatravljjanje so pomanjkanje delovne sile (48,3 %), manj primerna zemljišča za njivsko izrabo (marginalna zemljišča) (34,5 %) in pa škoda, ki jo je na njivah povzročala divjad (10,3 %).

V večini primerov je bilo v procese intenzifikacije ter ekstenzifikacije vključenih do 20 % površin (79,3 %), pri 18,6 % je bilo prizadetih 20 - 39 zemljišč v lasti pri 2,1 % gospodinjstvih pa 40 - 59 % (tabeli št. 109 in št. 110). Kot že tolikokrat doslej, tudi pri obsegu prizadetih zemljišč rahlo prednjači skupina mešanih pretežno kmečkih gospodinjstev, z ozirom na starostno strukturo pa mladih in starajočih družin.

In kako je s pripravljenostjo obdelovati neobdelana oziroma slabo obdelana zemljišča (tabele št. 111, št. 112 in št. 113)? Z anketiranjem smo izoblikovali tri skupine: največjo tvorijo gospodinjstva, ki tega niso pripravljena (45,8 %), sledijo takšna, ki so za to zainteresirana (31,1 %), preostanek pa izjavlja, da v bližini ni takšnih površin. Delež gospodinjstev, ki kažejo pozitiven odnos sicer ni pretirano visok, a če ga primerjamo z interesom za dolgoročen zakup zemljišč, brez dvoma ni zanemarljiv. Z ozirom na

socioekonomska strukturo so ponovno najbolj agilna mešana pretežno kmečka gospodinjstva (51,5 %), najmanj pa čista nekmečka (17,9 %), z ozirom na starostno strukturo je opazen zelo podoben interes vseh tipov z izjemo ostarelih gospodinjstev, prav tako pa interes narašča z večanjem posesti. A največje kmetije obenem v večjem obsegu navajajo, da takšnih neskrbno obdelanih zemljišč pravzaprav ni.

7.2. Značilnosti živinoreje

Preračunano v GVŽ je bilo leta 1981 po podatkih popisa na območju občine Lendava 12.923,6 glav velike živine. Daleč največji delež znotraj populacije GVŽ odpade na govedo (83,2 %), po pomenu sledi prašičereja (14,4 %), medtem ko je pomen konjereje (1,6 %), perutninarstva (0,8 %) in ovčereje (0,0 %) praktično zanemarljiv.

Večina gospodinjstev (60,3 %) je brez živine ali z manj kot 1 GVŽ (tabela št. 114), približno 15 % pa je gospodinjstev z 1 - 3 ter 3 - 5 GVŽ. 8,1 % gospodinjstev ima 5 - 10 GVŽ, le odstotek je takšnih z 10 - 20 GVŽ, medtem ko so gospodinjstva z nad 20 GVŽ prej izjema kot pravilo.

Iz povedanega sledi, da je živinoreja razdrobljena med množico kmetij, pač v skladu z njihovimi zemljiškimi potenciali. Še vedno se niha v opredelitvah proizvodne usmeritve za proučevano območje. Relativno so v okviru republike tu resnično najbolj ugodni pogoji za poljedelstvo, a so z ozirom na pogoje, v katerih je organizirano kmetovanje, mnogo boljši pogoji za živinorejo (majhna, razdrobljena posest, številna delovna sila, številne strojne linije za predelavo travinja). A za uveljavljanje živinoreje so potrebne večje investicije.

Pregled po socioekonomskih tipih gospodinjstev kaže, da je najmanj družin brez živine ali z manj kot 1 GVŽ v skupini mešanih pretežno kmečkih gospodinjstev (13,8 %), največ pa pri čistih nekmečkih gospodinjstvih (89,0 %). Podobni odnosi, le da so inverzni, so pri kmetijah z več kot 5 GVŽ. Pri tem bi opozorili na dejstvo, da so čiste kmetije po vrednostih pred obema preostalima mešanima skupinama. Opazno je tudi, da imajo tudi celo tri čista nekmečka gospodinjstva več kot 20 GVŽ.

Podobno kot ostali pojavi, ki smo jih spremljali doslej, varira po krajevnih skupnostih, z ozirom na socioekonomsko ter starostno strukturo tudi povprečno število GVŽ pri gospodinjstvih (tabeli št. 115 in št. 116). Povprečno ima gospodinjstvo 1,68 GVŽ. Z nad 3 GVŽ so vrednosti najvišje v krajevnih skupnostih Genterovci in Polana, v krajevnih skupnostih Čentiba, Dolga vas, Gorice pri Lendavi, Lendava in Petišovci pa ne pride niti ena glava velike živine na gospodinjstvo. Najbolj obremenjena so v povprečju mešana delavsko-kmečka gospodinjstva (4,17 GVŽ), njim pa že sledijo čista kmečka gospodinjstva (3,08 GVŽ). Na dnu so po vrednosti čiste nekmečke družine (0,43 GVŽ). Naj omenimo še, da je v krajevnih skupnostih Čentiba in Mostje-Banuta pri mešanih pretežno kmečkih gospodinjstvih povprečna obremenitev več kot 7 GVŽ. Z ozirom na starostno strukturo so najvišje vrednosti pri generacijskih (2,24 GVŽ) in zrelih gospodinjstvih (2,25 GVŽ), najnižje pa po pričakovanju pri ostarelih (0,99 GVŽ).

Poglejmo še, kaj so pokazali rezultati anketiranja (tabele št. 117, št. 118, št. 119, št. 120, št. 121, št. 122, št. 123, št. 124, št. 125 in št. 126). Živino ima 94,2 % gospodinjstev, med njimi vsa mešana pretežno kmečka. Tudi obe ostali mešani skupini sta pogosteje zastopani kot čista kmečka gospodinjstva, povsem na dnu pa so seveda čista nekmečka (82,1 %). Povedati je potrebno, da smo med gospodinjstva z živino šteli tudi tista, ki imajo samo perutnino, le-teh pa ni tako malo. Z ozirom na starostno strukturo so v ospredju generacijska, mlada in starajoča, ostali skupini pa sta na dnu s približno enakima deležema.

Povprečno je imelo anketirano gospodinjstvo v letu 1985 4,88 GVŽ. deset let prej pa 5,49 GVŽ. Torej se je stalež živine zmanjšal. Najvišje vrednosti beležimo v obeh obdobjih pri mešanih pretežno kmečkih gospodinjstvih (9,52 GVŽ 1985 in 9,20 GVŽ 1975), sledijo čista kmečka gospodinjstva (4,94 GVŽ in 5,45 GVŽ), njim pa so tesno za petami obe preostali mešani skupini. Navzdol izrazito odstopajo samo čista nekmečka gospodinjstva, pri katerih se je število živine tudi najbolj skrčilo (na 1,06 GVŽ z 2,29 GVŽ). Največja obremenitev glede na starostno strukturo je pri generacijskih gospodinjstvih (6,73 GVŽ), edino pri njih pa se je število živine v povprečju v zadnjem desetletju povečalo. Najbolj se je zmanjšalo na ostarelih kmetijah (s 3,90 GVŽ 1975 na 1,81 GVŽ 1985). Obremenitve z živino se z naraščanjem velikosti posesti povečujejo. Tako je povprečno na obratih pod 0,5 ha 0,33 GVŽ, 0,5 - 1 ha 0,69 GVŽ, 1 - 2 ha 1,76 GVŽ, 2 - 3 ha 3,47 GVŽ, 3 - 5 ha 6,38 GVŽ, 5 - 10 ha 12,67 GVŽ in na večjih 14,94 GVŽ. Opazno je, da se na manjših kmetijah stalež zmanjšuje, na večjih pa povečuje, kar kaže na določene reakcije na perspektivnost kmetovanja. Mejno vrednost med negativno in pozitivno bilanco predstavlja 5 ha velika kmetija.

Zgoraj navajane vrednosti veljajo za povprečja primerjalnih skupin, podroben pregled stratifikacije po velikostnih skupinah pa razkriva še mnoge značilnosti. Poglejmo si nekatere:

- leta 1985 ni imelo nobeno mešano pretežno kmečko gospodinjstvo manj kot 2 GVŽ;
- istega leta ni imelo nobeno čisto nekmečko gospodinjstvo več kot 10 GVŽ;
- nad 20 GVŽ je redilo 8,8 % populacije mešanih pretežno kmečkih gospodinjstev, 2,8 % čistih kmečkih ter 0,9 mešanih enakovrednih gospodinjstev;
- manj kot 0,5 GVŽ (samo drobna živina) je bilo na 30,4 % čistih nekmečkih, pa tudi kar na 13 % čistih kmečkih gospodinjstev;

- z ozirom na starostno strukturo izstopajo navzgor generacijska, navzdol pa ostarela gospodinjstva;
- pred desetletjem leta 1975 je bil manjši delež gospodinjstev z velikim številom živine, a tudi manjši z manjšimi. Pač pa je bilo mnogo več gospodinjstev z 2 - 5 in še zlasti s 5 - 10 glavami velike živine;
- takrat je bil delež gospodinjstev brez živine zlasti v kategoriji čistih nekmečkih gospodinjstev precej višji, kar kaže na to, da so pričele mnoge družine v času krize ponovno rediti perutnino in kakšnega prašiča;
- zgoraj navedena ugotovitev velja v prvi vrsti za starajoča in ostarela gospodinjstva;
- v zadnjem desetletju je prišlo do povečanja živinskega staleža pri 26,1 % gospodinjstev, pri 22,8 % le-tega stagnira (do ± 10 %), kar pri 51,1 % gospodinjstvih pa je prišlo do zmanjšanja;
- samo pri mešanih pretežno kmečkih gospodinjstvih je delež s povečanjem nadpovprečen (47,1 %) in prevladuje nad tistim z zmanjšanjem;
- največ gospodinjstev s padcem staleža je pri čistih nekmečkih gospodinjstvih;
- starostna struktura je očitno pomembnejši činitelj od socio-ekonomske, saj so ugodnejša gibanja pri mladih in generacijskih družinah, med ostarelimi pa je kar v 74,3 % prišlo do zmanjšanja;
- še pomembnejši činitelj pa je velikost posesti. Zmanjševanje prevladuje na kmetijah z manj kot 3 ha (izjema so le najmanjši obrati, ki so ponovno uvedli samooskrbo), medtem ko na večjih kmetijah prevladuje povečanje. Večje kot so kmetije, več je takšnih, ki stalež živine povečujejo.

Dejavnik, ki vpliva na število živine na kmetijah je tudi od-

daljenost od občinskega središča Lendave, ki pa hkrati odraža tudi večjo ali manjšo stopnjo agrarnosti, večjo ali manjšo posest, ipd. Ugotovili smo, da povprečno gospodinjstvo v oddaljenosti do 2 km redi 2,18 GVŽ, v oddaljenosti 3 - 5 km 3,90 GVŽ, 6 - 10 GVŽ 4,51 GVŽ, 11 - 15 km 5,24 in nad 15 km 5,64 GVŽ. Torej se z oddaljenostjo obremenjenost veča, a le v povprečju, prav pri vseh socioekonomskih tipih pa so od te zakonitosti določena odstopanja. Tako je naprimer najbolj obremenjeno čisto kmečko gospodinjstvo v oddaljenosti 3 - 5 km, mešano pretežno kmečko 6 - 10 km, mešano enakovredno in mešano pretežno nekmečko 11 - 15 km, čisto nekmečko pa tudi v razdalji 6 - 10 km. Z razdaljo povprečne vrednosti varirajo manj kot s povečevanjem stopnje agrarnosti tipa gospodinjstva.

In kakšne so perspektive živinoreje, predvsem govedoreje in svinjereje? Prireja mesa in pridelava mleka z govedom že dosedaj temelji predvsem na voluminozni krmi. Večji delež močnih krmil v prehrani govedu je omejen predvsem na družbene farme in manjši del zasebnih kmetij. Problem je predvsem v nezadostnem pridelku in kakovosti krme, pridelane na travinju, zato z osnovno krmo dosežemo mnogo manj, kot bi lahko, čeprav so predvsem zadnji dve desetletji na številnih kmetijah prišli od tradicionalne dvakratne košnje travinja na bistveno intenzivnejšo izrabo. Sprememba v pridelovanju, rabi in konzerviranju krme je bila vseskozi osrednja vsebinska sprememba pri preusmeritvi kmečkih gospodinjstev.

Intenzivnejša pašno-kosna raba travinja za prirejo mleka je dala v republiki izredne rezultate, ker se je ob ugodni in ceneni prehrani v letnem obdobju zaradi bolj rane košnje izboljšala tudi konzervirana krma. Žal mnogo kmetij predvsem zaradi razdrobljenosti nima pravih možnosti za tak način izrabe travinja. Takšne kmetije so v preteklem obdobju preveč zanemarjale razmeroma ugodno in večinoma enakovredno alternativno možnost, da zelo kvalitet-

no zeleno krmo pokladajo v hlevu. Tak način krmljenja je zelo uspešen, če je z načrtnim pridelovanjem krme zagotovljena količinska in kakovostna stalnost za celotno letno obdobje.

Koruzna silaža se je dokaj uveljavila, ne samo zaradi enostavnosti siljenja, velike hranilne vrednosti ter odlične dopolnilne krme, pridelane na travinju in kot njivske koševine, temveč tudi zato, ker omogoča povečanje staleža govedí.

Najbolj realno je pričakovati, da bodo tudi v prihodnosti večino govedí redile zasebne kmetije. Ker imamo v Sloveniji malo njiv in dosti travnikov, bi se morala govedoreja kot osnovna dejavnost na kmetiji umikati iz žitorodnih območij, ki naj bodo namenjena predvsem pridelovanju žit. Govedoreja naj bo na kmetijah dopolnilna dejavnost, da se koristno porabijo stranski pridelki poljedelstva, strniščni posevki in krmne koševine, ki so kot nujne meliorativke vključene v kolobar. Pogoji za te premike je povečanje velikosti kmetij. Sedanje kmetije z manj kot 10 ha obdelovalnih zemljišč se usmerjajo v delovno in dohodkovno intenzivno govedorejo. Le tako dosega dovolj velik dohodek za preživetje družine. Seveda njive, ki bi morale služiti predelavi žit, namenijo pridelavi koruzne silaže in druge krme za govedo. Takšne kmetije redijo blizu 3 ali celo več GVŽ na hektar. To pa je že obremenitev, ki povzroča težave z gnojem. Takšne kmetije so dovolj opremljene s stroji, da bi lahko obdelale približno 20 ha njiv in pridelovale dovolj krme za približno prav toliko govedí kot je pridelajo sedaj kmetije z 10 ha obdelovalnih zemljišč.

Tudi tržno svinjerejo bi bilo v prihodnje smiselno širiti na zasebnih kmetijah. Reja plemenskih svinj za zrejo pujskov je delovno intenzivna živinoreja brez izrazitih delovnih konic. Zato je primerna že za kmetije s 5 do 10 ha njiv. Takšne kmetije, organizirane v pridelovalne krožke z nekaterimi skupnimi stroji za pridelavo potrebne krme, bi lahko zagotavljale gospodinjstvu ali posameznikom na mešanih gospodarstvih primeren dohodek. Kot do-

Tabela št.: 114 ŠTEVILO GVŽ PO GOSPODINJSTVIH Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO

GVŽ	Čisto kmečko		Mešano pretežno kmečko		Mešano enakovredno		Mešano pretežno nekmečko		Čisto nekmečko		S K U P A J	
brez živine in do 1	234	29,3	70	13,8	452	30,4	391	39,9	3495	89,0	4642	60,3
1,1 - 3	206	25,8	112	22,0	353	23,8	249	25,4	234	6,0	1154	15,0
3,1 - 5	211	26,4	187	36,8	431	29,0	239	24,4	121	3,1	1189	15,4
5,1 - 10	128	16,0	118	23,2	220	14,8	91	9,3	64	1,6	621	8,1
10,1 - 20	18	2,3	15	3,0	27	1,8	6	0,6	8	0,2	74	1,0
nad 20	3	0,4	6	1,2	2	0,1	3	0,3	3	0,1	17	0,2
S K U P A J	800	100,0	508	100,0	1485	100,0	979	100,0	3925	100,0	7697	100,0

Vir: Popis prebivalstva in gospodinjstev leta 1981, Zavod SR Slovenije za statistiko

Tabela št.: 115 POVPREČNO ŠTEVILO GVŽ NA GOSPODINJSTVO Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO PO KRAJEVNIH SKUPNOSTIH

	Čisto kmečko	Mešano pre- težno kmečko	Mešano enako- vredno	Mešano pretežno nekmečko	Čisto ne- kmečko	S K U P A J
Bistrica	3,00	3,80	3,67	2,74	0,98	2,62
Čentiba	2,67	7,85	1,74	1,81	0,33	0,91
Črenšovci	2,56	3,20	3,06	3,64	0,56	2,21
Dolga vas	0,45	4,17	1,46	1,49	0,50	0,80
Dobrovnik	2,32	3,55	2,53	1,71	0,46	1,65
Gaberje	3,39	5,78	3,10	2,30	0,68	2,13
Genterovci	4,73	5,81	2,97	2,36	1,56	3,45
Gorice pri Lendavi	0,39	0,77	1,01	0,27	0,08	0,24
Hotiza	3,02	5,31	3,36	3,20	0,60	2,35
Kobilje	2,57	3,51	2,80	2,52	0,68	2,01
Lakoš	3,51	1,97	2,17	1,70	0,41	1,04
Lendava	0,67	-	1,08	1,00	0,04	0,12
Mostje-Banuta	4,57	7,19	3,96	2,42	1,33	2,91
Odranci	3,30	3,81	3,41	3,05	1,11	2,83
Orešje-Dolina	2,47	3,09	2,09	1,59	0,64	1,36
Petišovci	1,16	0,35	0,61	0,72	0,14	0,39
Polana	4,17	4,75	4,09	3,50	1,54	3,57
Turnišče	3,10	4,72	3,55	2,80	0,75	2,47
S K U P A J	3,08	4,17	2,91	2,40	0,43	1,68

Vir: Popis prebivalstva in gospodinjstev leta 1981, Zavod SR Slovenije za statistiko

Tabela št.: 116 POVPREČNO ŠTEVILO GVŽ NA GOSPODINJSTVO Z OZIROM NA STAROSTNO STRUKTURO PO KRAJEVNIH SKUPNOSTIH

	Mlado	Generacijsko	Zrelo	Starajoče	Ostarelo	Kombinirano	SKUPAJ
Bistrica	2,24	3,12	2,57	3,06	1,27	3,15	2,62
Čentiba	0,75	1,33	1,07	0,54	0,29	0,57	0,91
Črenšovci	1,78	3,17	1,57	2,24	1,00	2,37	2,21
Dolga vas	0,46	1,48	0,53	1,55	0,24	1,03	0,80
Dobrovnik	1,10	1,97	1,68	2,42	0,83	1,53	1,65
Gaberje	1,89	2,13	2,68	2,49	1,47	2,88	2,13
Genterovci	4,15	3,28	2,28	4,69	2,02	9,66	3,45
Gorice pri Lendavi	0,18	0,15	0,27	0,88	0,06	0,01	0,24
Hotiza	2,51	2,34	2,45	2,79	1,62	1,55	2,35
Kobilje	1,70	2,32	1,72	2,83	1,50	1,12	2,01
Lakoš	0,54	1,39	0,94	1,61	0,94	1,55	1,04
Lendava	0,06	0,25	0,10	0,29	0,08	0,00	0,12
Mostje-Banuta	2,06	3,57	3,10	4,12	1,61	2,37	2,91
Odranci	2,17	3,60	2,24	3,43	1,14	0,50	2,83
Orešje-Dolina	1,77	1,13	1,47	1,82	0,73	-	1,36
Petišovci	0,21	0,42	0,25	0,87	0,53	0,73	0,39
Polana	3,45	4,03	3,10	3,68	2,57	2,84	3,57
Turnišče	1,94	3,20	1,75	2,78	1,54	4,74	2,47
S K U P A J	1,32	2,24	1,26	2,25	0,99	2,09	1,68

Vir: Popis prebivalstva in gospodinjstev, Zavod SR Slovenije za statistiko

TABELA št.: 117 POSEDOVANJE ŽIVINE Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO GOSPODINJSTEV

	Čisto kmečko	Mešano pretežno kmečko	Mešano enakovredno	Mešano pretežno nekmečko	Čisto nekmečko	SKUPAJ
DA	91,7	100,0	99,1	94,7	82,1	94,2
NE	8,3	-	0,9	5,3	17,9	5,8
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjev, julij 1986

TABELA št.: 118 POSEDOVANJE ŽIVINE Z OZIROM NA STAROSTNO STRUKTURO GOSPODINJSTEV

	Mlado	Generacijsko	Zrelo	Starajoče	Ostarelo	SKUPAJ
DA	96,3	99,0	88,7	96,0	88,5	94,2
NE	3,7	1,0	11,3	4,0	11,5	5,8
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 119 ŠTEVILO GLAV VELIKE ŽIVINE (GVŽ) LETA 1985 Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO GOSPODINJSTEV

Število GVŽ	Čisto kmečko	Mešano pretežno kmečko	Mešano enakovredno	Mešano pretežno nekmečko	Čisto nekmečko	SKUPAJ
Brez živine	8,3	-	0,9	5,3	12,5	5,0
do 0,5	13,0	-	8,2	2,7	30,4	10,1
0,51 - 2,0	24,1	-	19,1	22,7	41,1	20,9
2,01 - 5,0	22,2	25,0	39,1	38,7	14,3	29,0
5,01 - 10,0	15,7	41,2	28,2	21,3	1,8	22,3
10,01 - 20,0	13,9	25,0	3,6	9,3	-	10,3
nad 20	2,8	8,8	0,9	-	-	2,4
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjestev, julij 1986

TABELA št.: 120 ŠTEVILO GLAV VELIKE ŽIVINE (GVŽ) LETA 1985 Z' OZIROM NA STAROSTNO STRUKTURO GOSPODINJSTEV

Število GVŽ	Mlado	Generacijsko	Zrelo	Starajoče	Ostarelo	SKUPAJ
Brez živine	3,8	-	12,9	4,0	7,7	5,0
do 0,5	6,3	3,1	3,2	10,1	28,2	10,1
0,51 - 2,0	20,0	14,3	24,2	17,2	32,1	20,9
2,01 - 5,0	30,0	34,7	29,0	26,3	24,4	29,0
5,01 - 10,0	27,5	27,6	24,2	24,2	6,4	22,3
10,01 - 20,0	10,0	16,3	4,8	15,2	1,3	10,3
nad 20	2,5	4,1	1,6	3,0	-	2,4
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjestev, julij 1986

TABELA št.: 121 ŠTEVILO GLAV VELIKE ŽIVINE (GVŽ) LETA 1975 Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO GOSPODINJSTEV

Število GVŽ	Čisto kmečko	Mešano pretežno kmečko	Mešano enakovredno	Mešano pretežno nekmečko	Čisto nekmečko	SKUPAJ
Brez živine	7,4	-	1,8	5,3	19,6	6,0
do 0,5	5,6	-	3,6	1,3	19,6	5,3
0,51 - 2,0	7,4	-	6,4	16,0	19,6	9,1
2,01 - 5,0	31,5	22,1	38,2	34,7	25,0	31,4
5,01 - 10,0	38,0	47,1	47,3	34,7	14,3	38,1
10,01 - 20,0	9,3	26,5	2,7	6,7	1,8	8,9
nad 20	0,9	4,4	-	1,3	-	1,2
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 122 ŠTEVILO GLAV VELIKE ŽIVINE (GVŽ) LETA 1975 Z OZIROM NA STAROSTNO STRUKTURO GOSPODINJSTEV

Število GVŽ	Mlado	Generacij- sko	Zrelo	Starajo- če	Ostarelo	SKUPAJ
Brez živine	7,5	1,0	12,9	5,1	6,4	6,0
do 0,5	5,0	1,0	3,2	4,0	14,1	5,3
0,51 - 2,0	11,3	4,1	12,9	9,1	10,3	9,1
2,01 - 5,0	30,0	33,7	27,4	28,3	37,2	31,4
5,01 - 10,0	37,5	45,9	35,5	40,4	28,2	38,1
10,01 - 20,0	6,3	14,3	8,1	10,1	3,8	8,9
nad 20	2,5	-	-	3,0	-	1,2
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 123 POVPREČNO ŠTEVILO GLAV VELIKE ŽIVINE (GVŽ) LETA 1985 Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO GLEDE NA ODDALJENOST OD LENDAVE

km	Čisto kmečko	Mešano pretežno kmečko	Mešano enakovredno	Mešano pretežno nekmečko	Čisto nekmečko	SKUPAJ
do 2	4,39	-	1,81	3,67	0,09	2,18
3 - 5	6,93	7,78	4,28	1,73	0,66	3,90
6 - 10	4,62	10,39	2,90	3,75	1,27	4,51
11 - 15	4,25	9,46	5,67	4,88	1,17	5,24
16 in več	5,47	9,42	4,90	4,48	1,53	5,64
S K U P A J	4,94	9,51	4,47	4,00	1,05	4,87

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986
Krajevni leksikon Slovenije, IV. knjiga

TABELA št.: 124 SPREMEMBE V ŽIVINSKEM FONDU Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO GOSPODINJSTEV

	Čisto kmečko	Mešano pretežno kmečko	Mešano enakovredno	Mešano pretežno nekmečko	Čisto nekmečko	SKUPAJ
Zvečanje	25,7	47,1	21,1	20,8	16,3	26,1
Ni sprememb	22,8	22,1	21,1	25,0	24,5	22,8
Zmanjšanje	51,5	30,8	57,8	54,2	59,2	51,1
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 125 SPREMEMBE V ŽIVINSKEM FONDU Z OZIROM NA STAROSTNO STRUKTURO GOSPODINJSTEV

	Mlado	Genera- cijsko	Zrelo	Starajo- če	Ostarelo	SKUPAJ
Zvečanje	31,2	36,7	25,9	25,0	8,1	26,1
Ni sprememb	32,5	20,4	22,2	21,9	17,6	22,8
Zmanjšanje	36,4	42,9	51,9	53,1	74,3	51,1
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 126 Spremembe v živinskem fondu z ozirom na velikost posesti

	do 0,5	0,51-1	1,01-2	2,01-3	3,01-5	5,01-10	nad 10	SKUPAJ
Zvečanje	20,0	9,3	5,3	16,7	41,7	64,9	66,7	26,1
Ni sprememb	33,3	20,9	25,3	24,0	22,6	10,8	-	22,8
Zmanjšanje	46,7	69,8	69,3	59,4	35,7	24,3	33,3	51,1
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

polnilno dejavnost bi bilo smotrno za uporabo stranskih pridelkov poljske pridelave rediti tudi nekaj govedi, morda celo drobnico.

Pitanje prašičev je delovno ekstenzivna usmeritev, zato zahteva večjo koncentracijo živali. Da bi lahko pridelala kmetija za te prašiče dovolj hrane, bi morala obdelovati in izrabljati vsaj 15 - 20 ha njiv. Takšen obrat bi lahko pridelal večino krme za 200 do 300 prašičev pitancev. Obenem bi ji strniščni posevki, kornuznica in drugi ostanki poljske pridelave omogočili dopolnilno govedorejo.

7.3. Tržnost oziroma samooskrbnost kmetovanja

Ena izmed osnovnih funkcij kmetovanja delavsko-kmečkih gospodinjstev je tudi zagotavljanje dodatnih virov dohodka s prodajo kmetijskih proizvodov. Seveda so tudi takšni primeri, ko samooskrbno kmetovanje zmanjšuje življenjske stroške. Drugače naj bi za čista kmečka gospodinjstva rezultati kmečkega dela predstavljali osnovni vir za preživljanje. Osnovna družbena težnja je in mora biti v zagotavljanju čim večjih tržnih viškov tistih pridelkov, katerih pridelava je v določenih naravnih pogojih optimalna. Prehrabena samooskrba na ravni republike in federacije postaja vse bolj strateška komponenta družbenoekonomskega razvoja. Zato si moramo v večji meri prizadevati v opredeljevanju proizvodne usmerjenosti. Posamezne kmetije naj se specializirajo v pridelovanje ene ali dveh vrst prehrabnih artiklov, za kar naj se ustvarijo proizvodne verige, ki bodo vodile od primarne proizvodnje do končnih produktov za prodajo. Manjkajoče prehrabne artikle naj ne prideljujejo na lastni posesti v smislu samooskrbe, temveč naj jih kupujejo. Seveda je to realno zgolj splet želja, saj je za takšno usmeritev potrebno doseči premike v človeški psihi, tradiciji, predvsem s sprovajanjem ekonomskih zakonitosti.

V anketirani populaciji prodaja pridelke 83,5 % gospodinjstev (tabele št. 127, št. 128 in št. 129). V tržno pridelavo je vključenih 98,5 % mešanih pretežno kmečkih, a le 77,8 % čistih kmečkih gospodinjstev. Deleža obeh preostalih mešanih tipov sta nad 85 %, medtem ko prodaja pridelke najmanj čistih nekmečkih gospodinjstev (64,3 %). Z ozirom na starostno strukturo je nadpovprečen delež generacijskih in zrelih gospodinjstev, podpovprečen pa starajočih in še zlasti ostarelih. Z naraščanjem velikosti posestva se delež v tržno pridelavo vključenih gospodinjstev povečuje. Meja, ki zagotavlja takšno usmeritev, je nekje pri 2 ha veliki kmetiji.

Večina pridelkov gre na trg preko organizirane prodaje v okviru kmetijske zadruga oziroma temeljne organizacije kooperantov (93,9 % primerov) (tabele št. 130, št. 131 in št. 132). Manj je razširjena direktna prodaja, tako da kupci pridejo sami na dom (15,6 %), le v posameznih primerih pa pridelovalci sami prodajajo pridelke na živilskem trgu. Pojav, da kupci prihajajo na dom je nadpovprečno razširjen pri obeh čistih skupinah gospodinjstev, pri mladih in ostarelih gospodinjstvih ter na majhnih obratih.

Ocene kažejo, da prevladujejo kmetije, ki prodajo med četrtno in polovico celotne proizvodnje (49,3 %) (tabele št. 133, št. 134 in št. 135). S 25,8 % sledijo gospodinjstva, ki prodajo med polovico in tremi četrtinami letnih pridelkov. Obe skrajni skupini, pod 25 % in nad 75 % sta redkeje zastopani (11,0 % oziroma 13,9 %). Zanimivo je, da je poleg mešanih pretežno nekmečkih gospodinjstev v kategoriji z najbolj izrazito tržnostjo skupina čistih nekmečkih gospodinjstev. Z ozirom na starostno strukturo je nadpovprečen delež starajočih, mladih in generacijskih gospodinjstev, očitno pa je, da je pglavitno gibalno stopnje tržne usmerjenosti velikost posesti. Tako proda več kot tri četrtine celotne letne pridelave 19,3 % kmetij s 3 - 5 ha, 48,6 % kmetij z 5 - 10 ha in 66,7 % kmetij z več kot 10 ha. Povečan delež močnejših tržno usmer-

jenih pridelovalcev je tudi na obratih z 0,5 - 1 ha, kjer prihaja do pridelovanja intenzivnih kultur.

Povprečno je v letu 1985 anketirana kmetija prodala za 730.935 din pridelkov (tabele št. 97, št. 98 in št. 99). Z 1423309 dinarji so v ospredju mešana pretežno kmečka gospodinjstva, sledijo čista kmečka, pa mešana enakovredna in mešana pretežno nekmečka, medtem ko je vrednost pri čistih nekmečkih gospodinjstvih le 185.714 din. Vrednost prodaje narašča z velikostjo kmetije. Obrati z manj kot 0,5 ha so prodali v povprečju za 42.857 din pridelkov, od 0,5 - 1 ha za 83.137 din, od 3 - 5 ha za 1.121.043 din in 5 - 10 ha za 2.092.162 din.

Zgoraj navedene vrednosti pa so le povprečja. V resnici so številke od kmetije do kmetije zelo različne (tabele št. 136, št. 137 in št. 138). Prevladujejo (32,0 %) gospodinjstva, ki so prodala pridelke v vrednosti 500.000 - 1.000.000 din. 22,2 % je bilo takšnih, katerih prodaja je dosegla 200.000 - 500.000 din. Manj kot 200.000 din je prodalo 19,6 % gospodinjstev (v skupini čistih nekmečkih kar 50 %), 18,2 % pa je takšnih, ki so prodala za več kot dva milijona (največji delež je med mešanimi pretežno kmečkimi gospodinjstvi - 20,9 %, med čistimi nekmečkimi pa takšnih vrednosti sploh ni). Kot faktor prodaje je kot smo že ugotovili velikost posesti pomembnejša od starostne strukture.

Prevladuje tržna usmerjenost v govedorejo (mesno in mlečno), prašičerejo, pridelavo žitaric in okopavin (tabele št. 139, št. 140, št. 141 in št. 142). Med vsemi anketiranimi gospodinjstvi je 64,7 % takšnih, ki prodajajo žitarice, 57,5 % takšnih, ki prodajajo govedo za zakol, 54,2 % jih prodaja mleko, 48,9 % prašiče in 38,1 % okopavine (predvsem krompir). Med ostalimi artikli velja omeniti še industrijske rastline (8,6 %) (predvsem sladkorna pesa) ter prodajo vina (6,7 %). Sadje, zelenjavo in les prodajajo le posamezne kmetije. Tudi pri posameznih pridelkih za prodajo se

TABELA št.: 127 PRODAJA PRIDELKOV Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO GOSPODINJSTEV

	Čisto kmečko	Mešano pretežno kmečko	Mešano enakovredno	Mešano pretežno nekmečko	Čisto nekmečko	SKUPAJ
DA	77,8	98,5	87,3	86,7	64,3	83,5
NE	22,2	1,5	12,7	13,3	35,7	16,5
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 128   PRODAJA PRIDELKOV Z OZIROM NA STAROSTNO STRUKTURO GOSPODINJSTEV

	Mlado	Generacijsko	Zrelo	Starajoče	Ostarelo	SKUPAJ
DA	83,8	91,8	87,1	81,8	71,8	83,5
NE	16,2	8,2	12,9	18,2	28,2	16,5
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 129   PRODAJA PRIDELKOV Z OZIROM NA VELIKOST POSESTI

	Do 0,5	0,51-1	1,01-2	2,01-3	3,01-5	5,01-10	nad 10	SKUPAJ
DA	25,7	58,8	78,8	96,9	99,1	97,3	100,0	83,5
NE	74,3	41,2	21,2	3,1	0,9	2,7	-	16,5
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 130 NAČIN PRODAJE KMETIJSKIH PRIDELKOV Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO GOSPODINJSTEV

	Čisto kmečko	Mešano pretežno kmečko	Mešano enakovredno	Mešano pretežno nekmečko	Čisto nekmečko	SKUPAJ
Organizirana prodaja (KZ, TOK)	90,8	98,5	94,9	97,0	84,6	93,9
Sami na živilskem trgu	1,1	-	1,0	-	-	0,6
Živilski trg - posredniki	-	-	-	-	-	-
Kupci pridejo na dom	8,0	1,5	4,1	3,0	15,4	5,6
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje prebivalstva, julij 1986

TABELA št.: 131 NAČIN PRODAJE KMETIJSKIH PRIDELKOV Z OZIROM NA STAROSTNO STRUKTURO GOSPODINJSTEV

	Mlado	Generacijsko	Zrelo	Starajoče	Ostarelo	SKUPAJ
Organizirana prodaja (KZ, TOK)	91,7	96,7	91,2	100,0	86,0	93,9
Sami na živilskem trgu	-	1,1	1,8	-	-	0,6
Živilski trg - posredniki	-	-	-	-	-	-
Kupci pridejo na dom	8,3	2,2	7,0	-	14,0	5,6
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjev, julij 1986

TABELA št.: 132 NAČIN PRODAJE KMETIJSKIH PRIDELKOV Z OZIROM NA VELIKOST POSESTI

	do 0,5	0,51-1	1,01-2	2,01-3	3,01-5	5,01-10	nad 10	SKUPAJ
Organizirana prodaja (KZ, TOK)	88,9	82,8	88,2	96,9	97,4	94,6	100,0	93,9
Sami na živilskem trgu	-	-	1,5	-	-	2,7	-	0,6
Živilski trg - posredniki	-	-	-	-	-	-	-	-
Kupci pridejo na dom	11,1	17,2	10,3	3,1	2,6	2,7	-	5,6
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 133 DELEŽ PRODANIH PRIDELKOV Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO GOSPODINJSTEV

	Čisto kmečko	Mešano pretežno kmečko	Mešano enakovredno	Mešano pretežno nekmečko	Čisto nekmečko	SKUPAJ
do 25 %	13,3	4,5	11,7	10,8	16,7	11,0
26 - 50 %	47,0	43,3	52,1	56,9	44,4	49,3
51 - 75 %	26,5	25,4	29,8	21,5	22,2	25,8
nad 75 %	13,3	26,9	6,4	10,8	16,7	13,9
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 134 DELEŽ PRODANIH PRIDELKOV Z OZIROM NA STAROSTNO STRUKTURO GOSPODINJSTEV

	Mlado	Generacijsko	Zrelo	Starajoče	Ostarelo	SKUPAJ
do 25 %	4,5	12,4	9,4	8,6	21,8	11,0
26 - 50 %	55,2	41,6	50,9	51,9	49,1	49,3
51 - 75 %	25,4	31,5	30,2	21,0	20,0	25,8
nad 75 %	14,9	14,6	9,4	18,5	9,1	13,9
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 135 DELEŽ PRODANIH PRIDELKOV Z OZIROM NA VELIKOST POSESTI

	dó 0,5	0,51-1	1,01-2	2,01-3	3,01-5	5,01-10	nad 10	SKUPAJ
do 25 %	22,2	34,5	22,6	9,7	2,6	-	-	11,0
26 - 50 %	55,6	41,4	64,5	59,1	43,9	22,9	-	49,3
51 - 75 %	22,0	13,8	9,7	29,0	34,2	28,6	33,3	25,8
nad 75 %	-	10,3	3,2	2,2	19,3	48,6	66,7	13,9
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 136 VREDNOST PRODAJE Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO GOSPODINJSTEV

v dinarjih	Čisto kmečko	Mešano pretežno kmečko	Mešano enakovredno	Mešano pretežno nekmečko	Čisto nekmečko	SKUPAJ
do 200.000	21,4	1,5	17,9	21,5	50,0	19,6
200.000 - 500.000	26,2	7,5	25,3	26,2	25,0	22,2
500.000 - 1000.000	27,4	44,8	31,6	30,8	22,2	32,0
1000.000 - 2000.000	15,5	25,4	22,1	16,9	2,8	18,2
nad 2000.000	9,5	20,9	3,2	4,6	-	8,1
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 137 VREDNOST PRODAJE Z OZIROM NA STAROSTNO STRUKTURO GOSPODINJSTEV

v dinarjih	Mlado	Generacijsko	Zrelo	Starajoče	Ostarelo	SKUPAJ
do 200.000	11,9	11,1	27,8	14,8	41,8	19,6
200.000 - 500.000	26,9	16,7	20,4	16,0	36,4	22,2
500.000 - 1000.000	32,8	35,6	35,2	37,0	14,5	32,0
1000.000 - 2000.000	19,4	27,8	11,1	21,0	3,6	18,2
nad 2000.000	9,0	8,9	5,6	11,1	3,6	8,1
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 138 VREDNOST PRODAJE Z OZIROM NA VELIKOST POSESTI

v dinarjih	do 0,5	0,51-1	1,01-2	2,01-3	3,01-5	5,01-10	nad 10	SKUPAJ
do 20.000	100,0	79,3	46,0	7,5	-	-	-	19,6
20.000 - 500.000	-	17,2	34,9	32,3	16,7	-	33,3	22,2
500.000 - 1000.000	-	3,4	15,9	49,5	40,4	22,2	-	32,0
1000.000 - 2000.000	-	-	3,2	10,8	36,0	27,8	-	18,2
nad 2000.000	-	-	-	-	7,0	50,0	66,7	8,1
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 139 DELEŽ GOSPODINJSTEV, KI PRODAJAJO DOLOČENE ARTIKLE Ž OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO

	Čisto kmečko	Mešano pretežno kmečko	Mešano enakovredno	Mešano pretežno nekmečko	Čisto nekmečko	SKUPAJ
Govedo	52,8	91,2	64,5	57,3	12,5	57,5
Prašiči	46,3	79,4	51,8	41,3	21,4	48,9
Mleko	51,8	89,7	57,3	56,0	7,1	54,2
Žitarice	50,9	94,1	65,4	69,3	48,2	64,7
Zelenjava	-	1,5	0,9	1,3	-	0,7
Industrijske rastline	6,5	11,8	10,0	9,3	5,3	8,6
Okopavine	37,0	67,6	36,4	33,3	14,3	38,1
Sadje	-	1,5	-	-	-	0,2
Grozdje	-	1,5	0,9	-	-	0,5
Vino	7,4	13,2	5,4	2,7	5,3	6,7
Les (drva)	-	-	-	1,3	-	0,2
Drugo	-	1,5	-	-	-	0,2

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 140 DELEŽ GOSPODINJSTEV, KI PRODAJAJO DOLOČENE ARTIKLE Z OZIROM NA VELIKOST POSESTI

	do 0,5	0,51-1	1,01-2	2,01-3	3,01-5	5,01-10	nad 10	SKUPAJ
Govedo	2,9	13,7	36,3	72,9	83,5	91,9	100,0	57,5
Prašiči	11,4	15,7	35,0	66,7	61,7	73,0	66,7	8,2
Mleko	5,7	17,6	37,5	68,7	76,5	75,7	100,0	54,2
Žitarice	14,3	37,3	61,3	81,2	74,8	81,1	-	64,7
Zelenjava	-	-	-	2,1	-	2,7	-	0,7
Industrijske rastline	-	-	3,8	9,4	13,0	24,3	66,7	8,6
Okopavine	2,9	3,9	16,3	52,1	61,7	54,1	-	38,1
Sadje	-	-	-	-	0,9	-	-	0,2
Grozdje	-	-	-	-	-	5,4	-	0,5
Vino	2,9	5,9	5,0	2,1	6,1	29,7	-	6,7
Les (drva)	-	-	-	-	0,9	-	-	0,2
Drugo	-	-	-	1,0	-	-	-	0,2

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 141 STRUKTURA TRŽNIH ARTIKLOV (VREDNOST) Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO

	Čisto kmečko	Mešano pre- težno kmečko	Mešano ena- kovredno	Mešano pre- težno nekmečko	Čisto ne- kmečko	SKUPAJ
Govedo	39,1	39,9	33,9	40,3	16,6	37,5
Prašiči	10,5	8,5	11,6	10,2	14,0	10,2
Mleko	28,0	27,9	27,3	26,6	15,4	27,2
Žitarice	9,1	7,7	9,5	10,2	35,1	9,8
Zelenjava	-	0,8	0,2	0,2	-	0,3
Industrijske rastline	1,9	2,8	3,3	3,1	6,2	2,8
Okopavine	7,4	9,3	8,8	7,9	11,3	8,6
Sadje	-	-	-	-	-	-
Grozdje	-	0,1	1,0	-	-	0,3
Vino	3,9	2,7	4,3	1,1	1,3	3,1
Les (drva)	-	-	-	0,3	-	-
Drugo	-	-	-	-	-	-
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 142 STRUKTURA TRŽNIH ARTIKLOV (VREDNOST) Z OZIROM NA VELIKOST POSESTI

	do 0,5	0,51-1	1,01-2	2,01-3	3,01-5	5,01-10	nad 10	SKUPAJ
Govedo	3,4	19,2	23,9	29,8	41,4	43,7	25,1	37,5
Prašiči	46,5	10,6	18,6	12,8	9,3	7,3	3,7	10,2
Mleko	12,1	24,5	31,9	31,0	28,0	21,4	29,5	27,2
Žitarice	17,2	34,3	14,9	12,0	8,3	7,1	16,0	9,8
Zelenjava	-	-	-	0,3	-	1,0	-	0,3
Industrijske rastline	-	-	1,6	2,9	2,4	4,3	-	2,8
Okopavine	17,2	7,1	4,8	9,9	8,9	6,5	25,8	8,6
Sadje	-	-	-	-	-	-	-	-
Grozdje	-	-	-	-	-	1,2	-	0,3
Vino	3,4	4,2	4,1	1,1	1,4	7,6	-	3,1
Les (drva)	-	-	-	-	0,1	-	-	-
Drugo	-	-	-	-	-	-	-	-
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

kot mejna vrednost pojavlja 2 ha velika kmetija.

Izračunali smo tudi, kakšna je struktura tržnih artiklov v celokupni vrednosti prodaje.

Največ (37,5 %) odpade na goveje meso, 27,2 % pa je delež mleka. Torej je usmeritev v govedorejo več kot očitna. Tudi vrednost prodanih prašičev (10,2 %) je večja kot vrednost žitaric (9,8 %) in okopavin (8,6 %). Omembe vredna sta še deleža vina (3,1 %) ter industrijskih rastlin (2,8 %). Z ozirom na socio-ekonomsko strukturo bistvenih razlik med posameznimi skupinami z izjemo čistih nekmečkih gospodinjstev ni opaziti. Pri teh pa je prisoten daleč nadpovprečen delež delovno ekstenzivnih kultur: žitaric, okopavin, industrijskih rastlin, pa tudi prašičereje. Tržno usmerjenost pa modificira zlasti velikost kmetije. Z naraščanjem velikosti narašča delež mesne govedoreje, zmanjšuje pa se delež prašičereje. Tako je na obratih z manj kot 0,5 ha delež mesne govedoreje 3,4 %, prašičereje pa 46,5 %, na obratih s 5 - 10 ha pa sta ustrezna deleža 43,7 % oziroma 7,3 %. Delež prodaje mleka narašča na do 2 ha velikih kmetijah, nato pa stagnira oziroma celo rahlo pada. Industrijske rastline se pojavljajo šele na kmetijah z več kot 1 ha in delež v strukturi vrednosti prodaje rahlo narašča, medtem ko se delež okopavin zmanjšuje. Vrednost žitaric je nadpovprečno pomembna na majhnih obratih, nato upada, a se ponovno poveča na največjih kmetijah, podobno velja za okopavine. Ugotovitve potrjujejo, da je usmeritev v žitarice perspektiva večjih kmetij, a je v dani situaciji značilno, da se pojavlja kot delovno ekstenzivna kategorija tudi na majhnih obratih. Udeležba vina je razen na majhnih gospodarstvih pomembna predvsem pri gospodinjstvih s 5 - 10 ha (7,6 % celotne vrednosti prodaje).

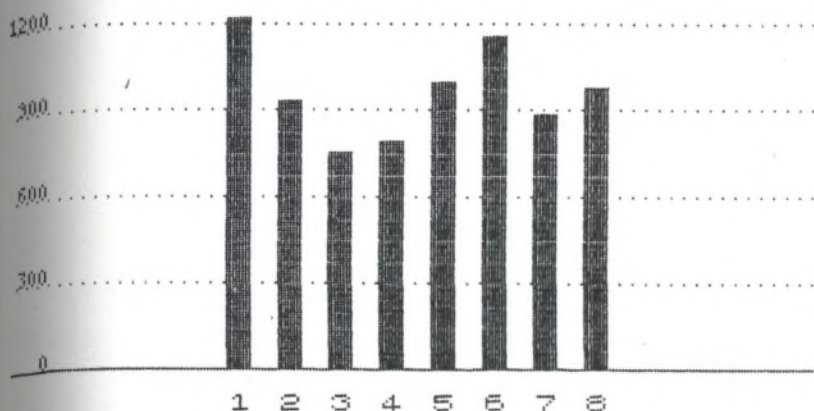
7.4. Analiza nekaterih pokazateljev intenzivnosti kmetijske pridelave

Absolutni in preprosti relativni pokazatelji ne morejo celovito predočiti zapletenih medsebojnih odnosov, ki se skrivajo v določenih pojavih. Za analize kmetijske pridelave pa so v ta namen izredno prikladni pokazatelji intenzivnosti, ki odražajo medsebojno prepletenost posameznih ključnih dejstev. Šele takšen pristop omogoča temeljit pretres značilnosti posameznih ključnih dejstev. Ključne ugotovitve smo predstavili v tabelah št. 97, št. 98, št. 99, večino pa smo tudi grafično ponazorili.

Obremenjenost s kmetijsko mehanizacijo kaže izračun obremenitev hektarja obdelovalnih zemljišč s konjskimi močni traktorjev. Povprečna obremenitev je 9,76 KM/ha, podroben pregled pa pokaže, da so najvišje obremenitve v vseh treh mešanih skupinah gospodinjstev, bistveno nižje pa pri obeh čistih skupinah. Z ozirom na starostno strukturo so najvišje vrednosti pri mladih in generacijskih, najnižje pa pri ostarelih gospodinjstvih. Razmerje med obema skrajnostima je več kot 2 : 1. Zanimivo podobo kažejo obremenitve z ozirom na velikost posesti. Nadpovprečna obremenjenost je na najmanjših obratih, nato se le-ta precej zniža in nato ponovno poveča, zlasti na gospodarstvih z več kot 3 ha. Sekundarni maksimum je zabeležen v skupini 5 - 10 ha, medtem ko obremenitve na največjih obratih ponovno padejo pod povprečje.

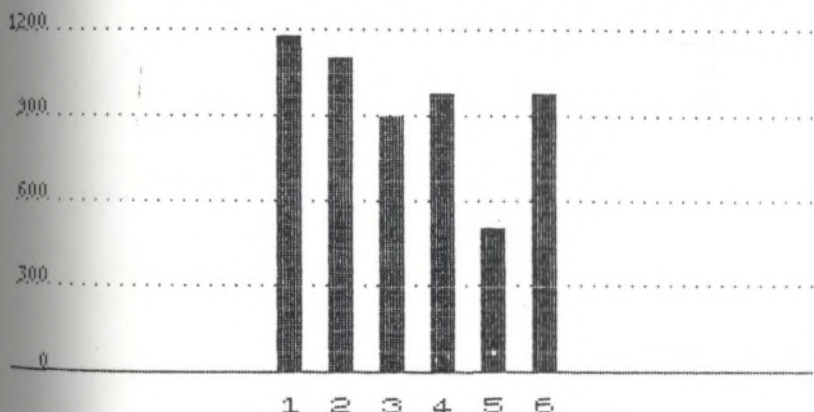
Kakšna pa je učinkovitost človeka? Le-to lahko opredelimo s površino obdelovalnih zemljišč, ki jo obvladuje delovna moč. Podatki kažejo, da je podoba v mnogočem inverzna s tisto, ki jo kažejo obremenitve s kmetijsko mehanizacijo, kar je seveda razumljivo: pomanjkanje mehanizacije nadomešča živa delovna sila. Povprečno pride na delovno moč 2,07 ha obdelovalnih zemljišč. Z ozirom na socioekonomsko strukturo so vrednosti nadpovprečne zlasti pri čistih kmečkih, pa tudi pri mešanih pretežno kmečkih gospo-

KM TRAKTORJEV/HA OBDELOVALNIH
ZEMLJIŠČ Z OZIROM NA VELIKOST
POSESTI (: 100)

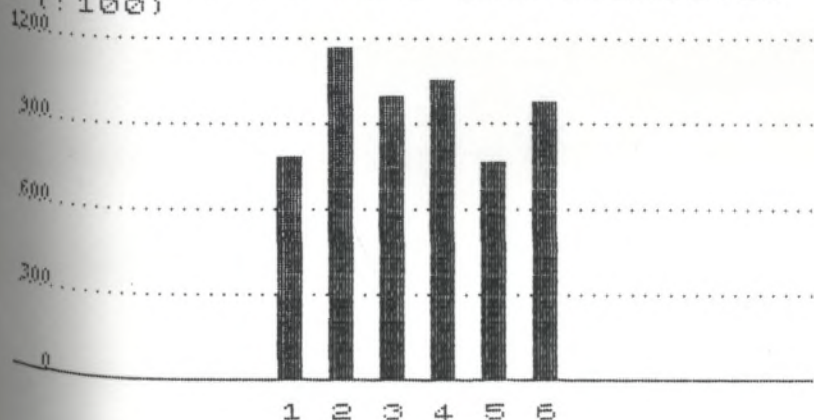
1. do 0,5
2. 0,51-1
3. 1,01-2
4. 2,01-3
5. 3,01-5
6. 5,01-10
7. nad 10
8. skupaj

KM TRAKTORJEV/HA OBDELOVALNIH
ZEMLJIŠČ Z OZIROM NA STAROSTNO
STRUKTURO GOSPODINJSTEV (: 100)

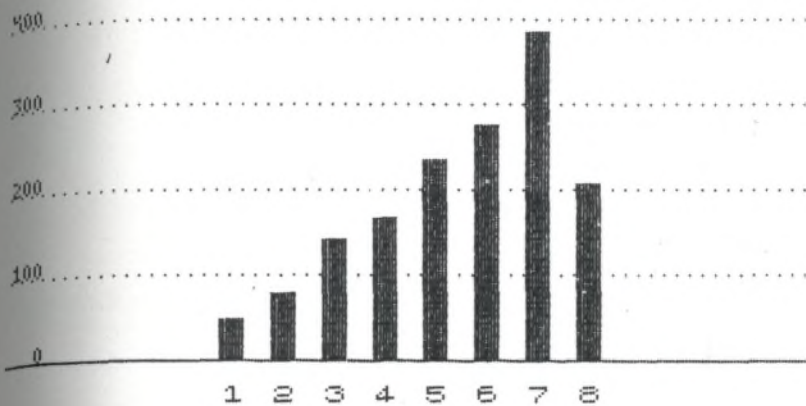
1. mlado
2. generacijsko
3. zrelo
4. starajoče
5. ostarelo
6. skupaj

KM TRAKTORJEV/HA OBDELOVALNIH
ZEMLJIŠČ Z OZIROM NA SOCIOEKO-
NOMSKO STRUKTURO GOSPODINJSTEV
(: 100)

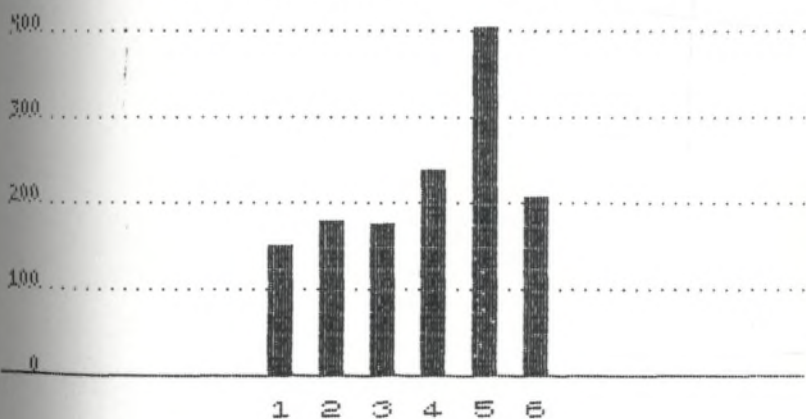
1. čisto kmečko
2. mešano pret.km.
3. mešano enak.
4. mešano pret.nekm.
5. čisto nekmečko
6. skupaj

HA OBDELOVALNIH ZEMLJIŠČ/DELOVNO MOĆ Z OZIROM NA VELIKOST POSESTI (:100)

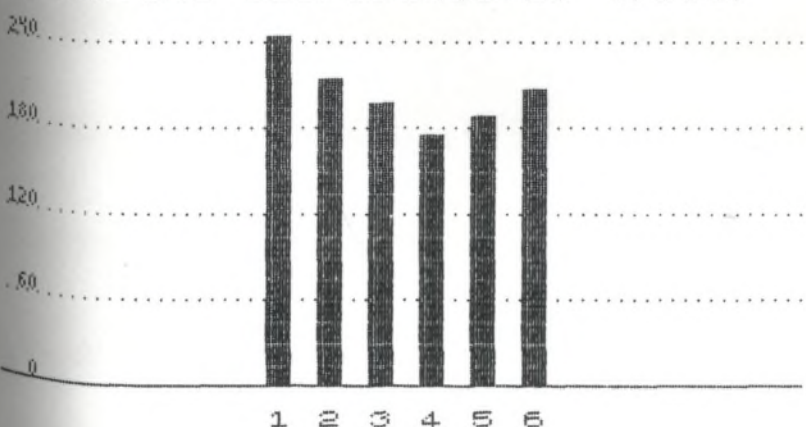
1. do 0,5
2. 0,51-1
3. 1,01-2
4. 2,01-3
5. 3,01-5
6. 5,01-10
7. nad 10
8. skupaj

HA OBDELOVALNIH ZEMLJIŠČ/DELOVNO MOĆ Z OZIROM NA STAROSTNO STRUKTURU GOSPODINJSTEV (:100)

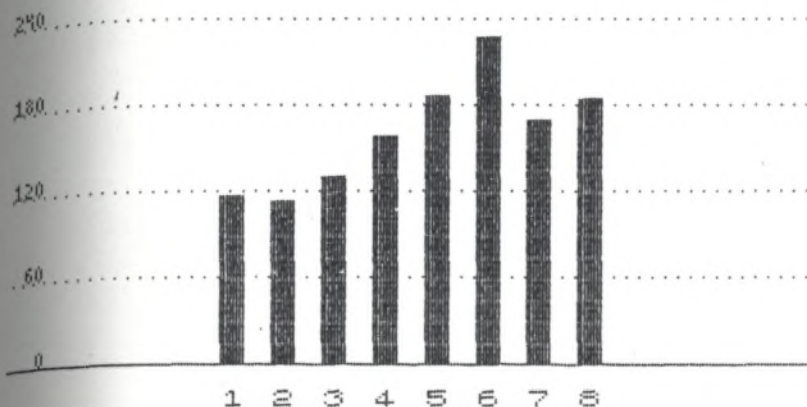
1. mlado
2. generacijsko
3. zrelo
4. starajoće
5. ostarelo
6. skupaj

HA OBDELOVALNIH ZEMLJIŠČ/DELOVNO MOĆ Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURU GOSPODINJSTEV (:100)

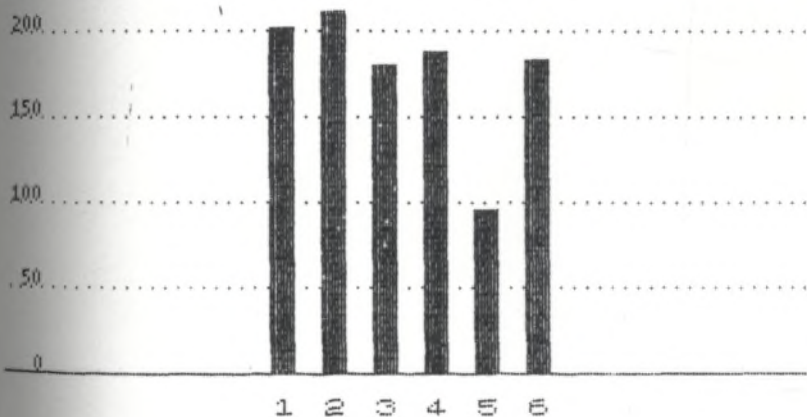
1. čisto kmečko
2. mešano pret.km.
3. mešano enak.
4. mešano pret.nekm.
5. čisto nekmečko
6. skupaj

1000 GUŽ 1985/HA OBDELOVALNIH ZEMLJI-
SC Z OZIROM NA VELIKOST POSESTI
(: 100)

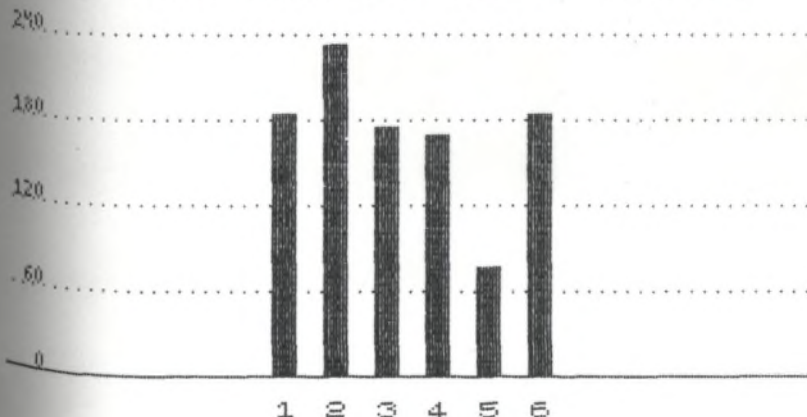
1. do 0,5
2. 0,51-1
3. 1,01-2
4. 2,01-3
5. 3,01-5
6. 5,01-10
7. nad 10
8. skupaj

1000 GUŽ 1985/HA OBDELOVALNIH ZEMLJI-
SC Z OZIROM NA STAROSTNO STRUKTU-
RO GOSPODINJSTEV (: 100)

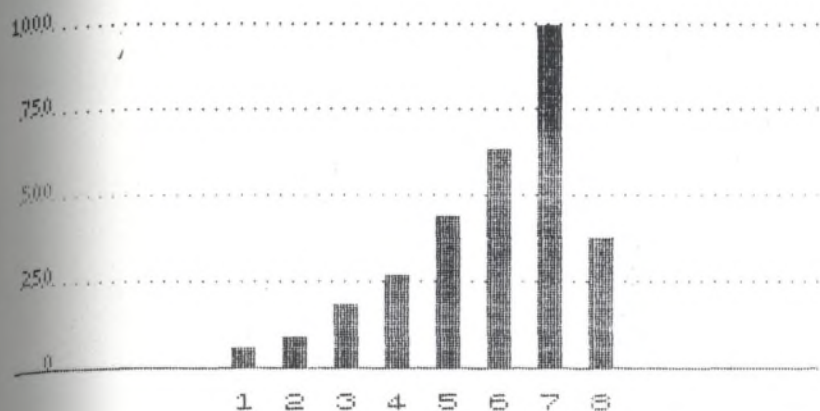
1. mlado
2. generacijsko
3. zrelo
4. starajoče
5. ostarelo
6. skupaj

1000 GUŽ 1985/HA OBDELOVALNIH ZEMLJI-
SC Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO
STRUKTURO GOSPODINJSTEV (: 100)

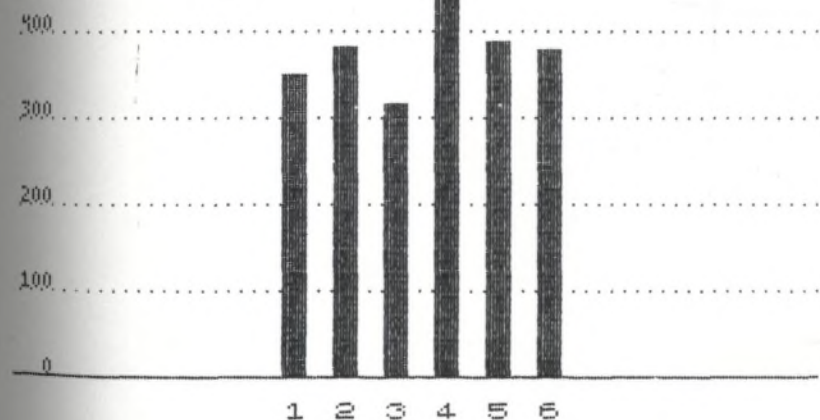
1. čisto kmečko
2. mešano pret.km.
3. mešano enak.
4. mešano pret.nekm.
5. čisto nekmečko
6. skupaj

GUŽ 1985 / DELOVNO MOČ Z OZIROM NA VELIKOST POSESTI (:100)

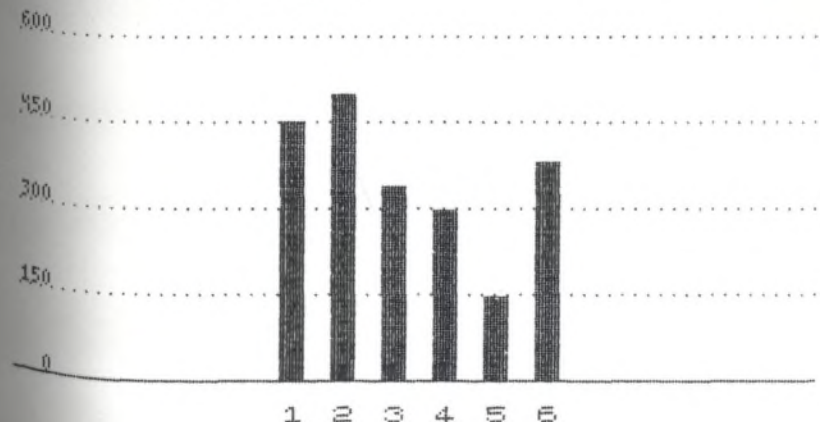
1. do 0,5
2. 0,51-1
3. 1,01-2
4. 2,01-3
5. 3,01-5
6. 5,01-10
7. nad 10
8. skupaj

GUŽ 1985 / DELOVNO MOČ Z OZIROM NA STAROSTNO STRUKTURO GOSPODINJSTEV (:100)

1. mlado
2. generacijsko
3. zrelo
4. starajoče
5. ostarelo
6. skupaj

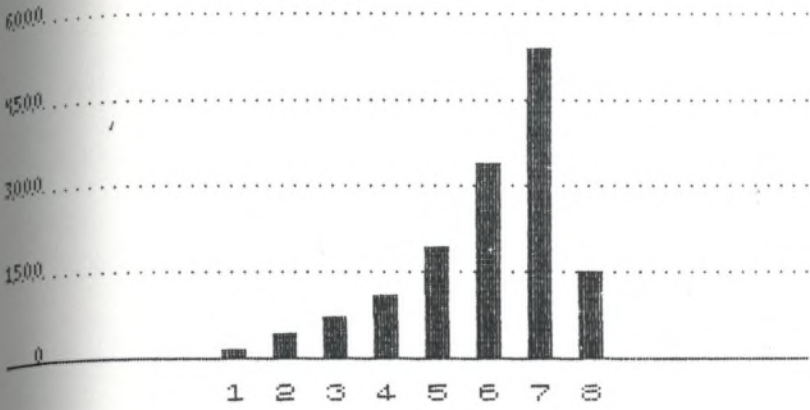
GUŽ 1985 / DELOVNO MOČ Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO GOSPODINJSTEV (:100)

1. čisto kmečko
2. mešano pret.km.
3. mešano enak.
4. mešano pret.nekm.
5. čisto nekmečko
6. skupaj

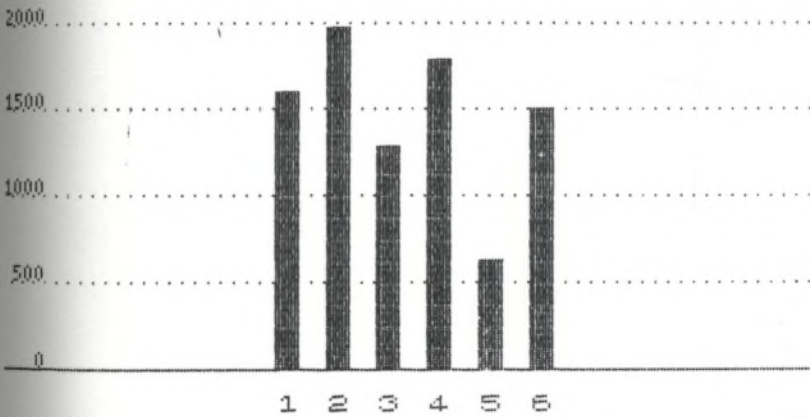

PORABA UMETNIH GNOJIL (V KG) Z OZIROM NA VELIKOST POSESTI

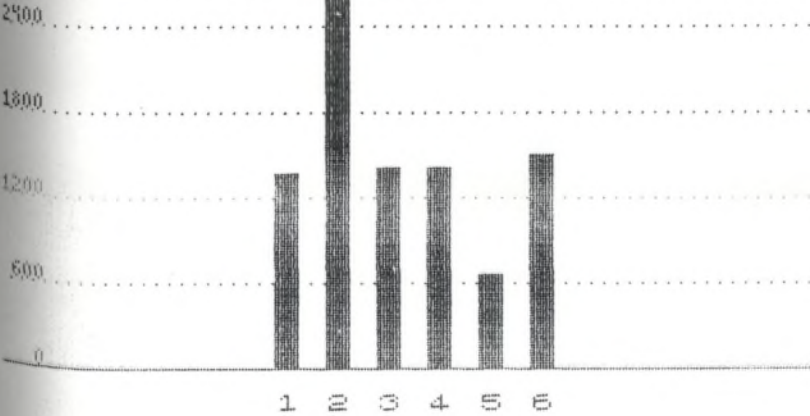
1. do 0,5
2. 0,51-1
3. 1,01-2
4. 2,01-3
5. 3,01-5
6. 5,01-10
7. nad 10
8. skupaj

PORABA UMETNIH GNOJIL (V KG) Z OZIROM NA STAROSTNO STRUKTURO GOSPODINJSTEV

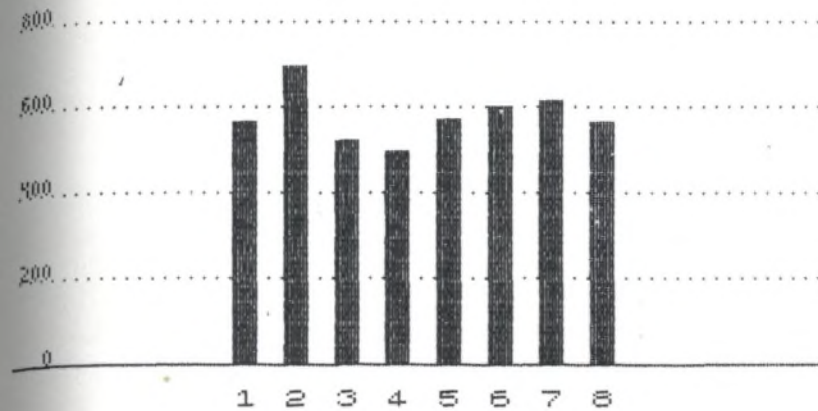
1. mlado
2. generacijsko
3. zrelo
4. starajoče
5. ostarelo
6. skupaj

PORABA UMETNIH GNOJIL (V KG) Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO GOSPODINJSTEV

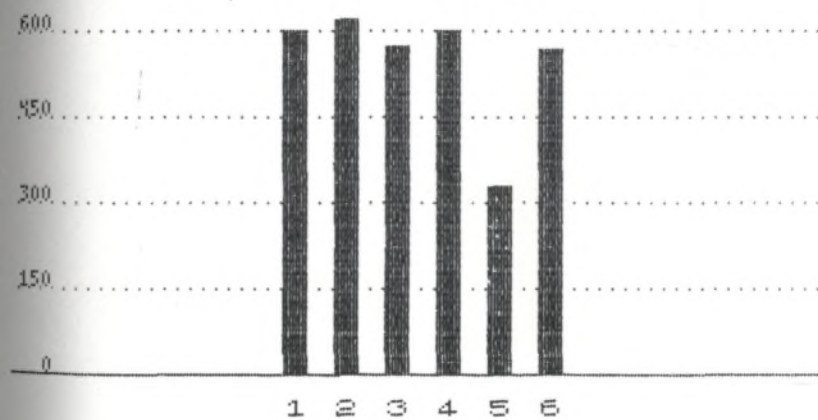
1. čisto kmečko
2. mešano pret.km.
3. mešano enāk.
4. mešano pret.nēkm.
5. čisto nekmečko
6. skupaj

UMETNA GNOJILA/HA OBDELOVALNIH
ZEMLJIŠĆ Z OZIROM NA VELIKOST
POSESTI

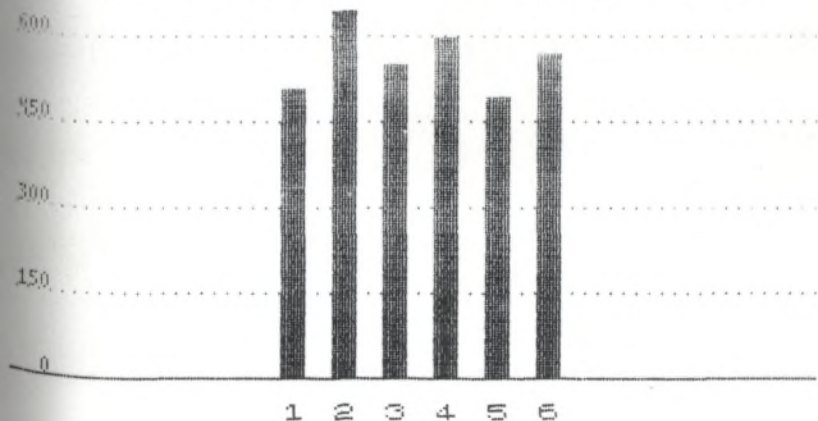
1. do 0,5
2. 0,51-1
3. 1,01-2
4. 2,01-3
5. 3,01-5
6. 5,01-10
7. nad 10
8. skupaj

UMETNA GNOJILA/HA OBDELOVALNIH
ZEMLJIŠĆ Z OZIROM NA STAROSTNO
STRUKTURU GOSPODINJSTEV

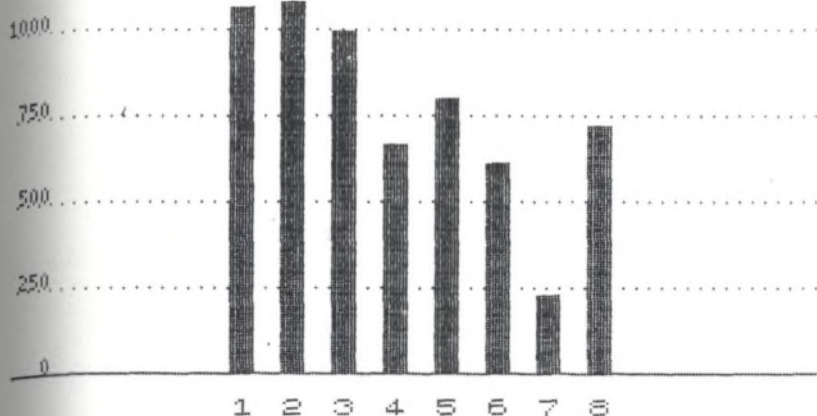
1. mlado
2. generacijsko
3. zrelo
4. starajoče
5. ostarelo
6. skupaj

UMETNA GNOJILA/HA OBDELOVALNIH
ZEMLJIŠĆ Z OZIROM NA SOCIOEKO-
NOMSKO STRUKTURU GOSPODINJSTEV

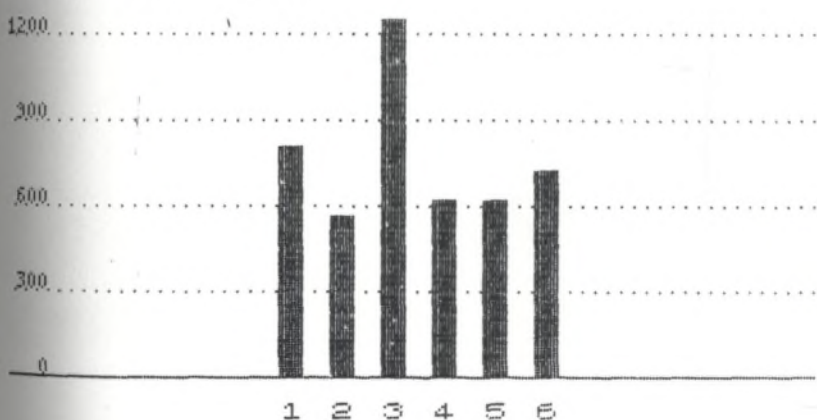
1. čisto kmečko
2. mešano pret.km.
3. mešano enak.
4. mešano pret.nekm.
5. čisto nekmečko
6. skupaj

MOČNA KRMILA/GUŽ 1985 Z OZIROM
NA VELIKOST POSESTI (: 10)

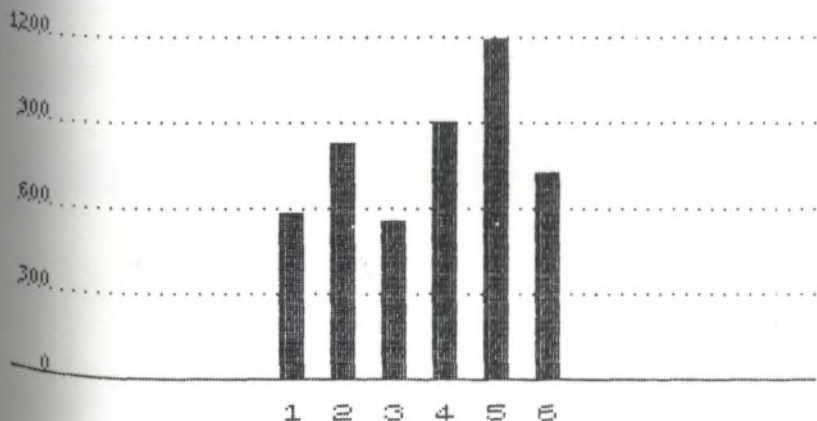
1. do 0,5
2. 0,51-1
3. 1,01-2
4. 2,01-3
5. 3,01-5
6. 5,01-10
7. nad 10
8. skupaj

MOČNA KRMILA/GUŽ 1985 Z OZIROM
NA STAROSTNO STRUKTURO GOSPO-
DINJSTEV (: 10)

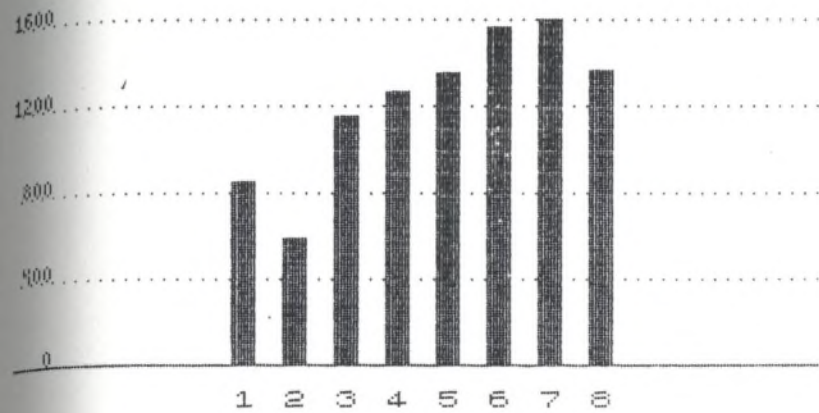
1. mlado
2. generacijsko
3. zrelo
4. starajoče
5. ostarelo
6. skupaj

MOČNA KRMILA/GUŽ 1985 Z OZIROM
NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO
GOSPODINJSTEV (: 10)

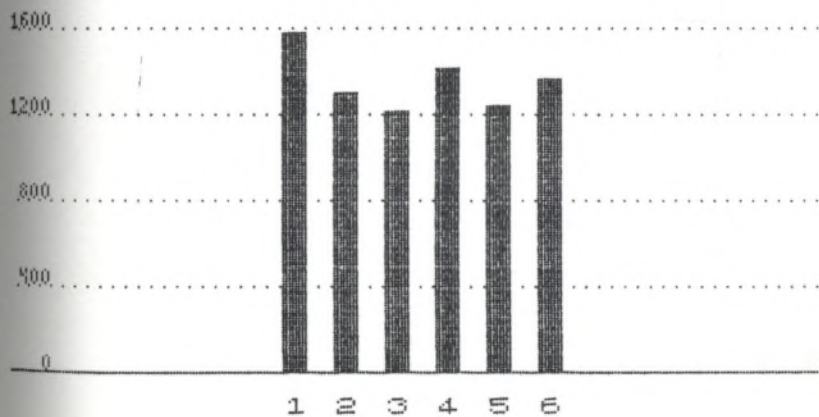
1. čisto kmečko
2. mešano pret.km.
3. mešano enak.
4. mešano pret.nekm.
5. čisto nekmečko
6. skupaj

LITROV PRODANEGA MLEKA / ŠTEVILO
KRAV Z OZIROM NA VELIKOST POSES-
TI

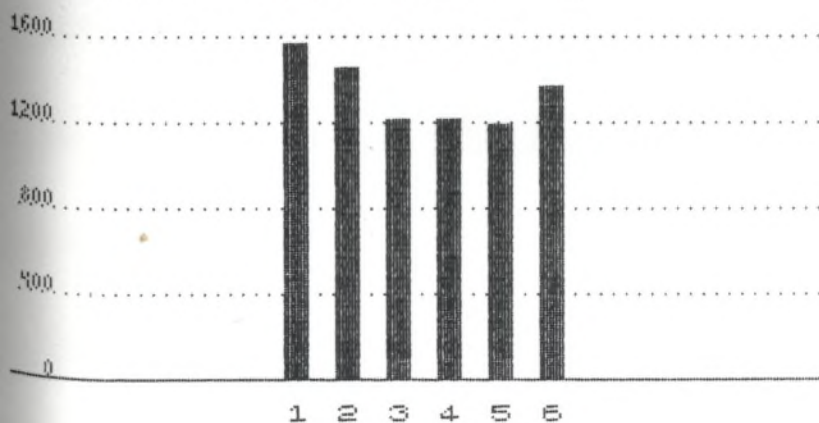
1. do 0,5
2. 0,51-1
3. 1,01-2
4. 2,01-3
5. 3,01-5
6. 5,01-10
7. nad 10
8. skupaj

LITROV PRODANEGA MLEKA / ŠTEVILO
KRAV Z OZIROM NA STAROSTNO STRU-
KTURO GOSPODINJSTEV

1. mlado
2. generacijsko
3. zrelo
4. starajoče
5. ostarelo
6. skupaj

LITROV PRODANEGA MLEKA / ŠTEVILO
KRAV Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO
STRUKTURO GOSPODINJSTEV

1. čisto kmečko
2. mešano pret.km.
3. mešano enak.
4. mešano pret.nekm.
5. čisto nekmečko
6. skupaj

dinjstvih. S slabšanjem starostne strukture se obremenitve povečujejo, tako da pride pri ostarelih gospodinjstvih kar 4,05 ha obdelovalnih površin na delovno moč. Je zato čudno, če spričo slabše mehaniziranosti, le-ta slabše skrbijo za intenzivnost obdelave. Z naraščanjem velikosti kmetij se povečujejo tudi obremenitve delovnih moči, kar pa ne gre na račun ekstenzifikacije, temveč večji produktivnosti.

Naslednja pokazatelja natančneje opredeljujeta intenzivnost živinoreje. Leta 1985 je bil hektar obdelovalnih površin v povprečju obremenjen z 1,84 GVŽ, na eno delovno moč pa je prišlo 3,81 GVŽ. Najvišje obremenitve so v obeh primerih v skupini mešanih pretežno kmečkih gospodinjstev, njim pa obakrat slede čista kmečka gospodinjstva. Obe preostali mešani skupini sicer zaostajata (zlasti pri drugem indikatorju), a še vedno močno presegata vrednosti čistih nekmečkih gospodinjstev. Z ozirom na starostno strukturo so razlike precej majhne, navzdol očitno odstopajo (a le pri prvem indikatorju) samo ostarela gospodinjstva. Da je odločilen dejavnik velikosti posesti, dokazuje pogled v grafikon, ki izpričuje, da se z večanjem kmetij obremenitve bistveno povečujejo (zlasti pri drugem pokazatelju).

Lep pokazatelj intenzivnosti obdelave je poraba umetnih gnojil na hektar obdelovalnih površin. Le ta je v letu 1985 znašala 568 kg. Zakonitosti so skladne s prejšnjima pokazateljima in so v očitni medsebojni zvezi. Razlike z ozirom na socioekonomsko strukturo niso velike, z ozirom na starostno strukturo pa navzdol izstopajo le ostarela gospodinjstva. Velika podobnost je tudi z ozirom na velikost posesti, saj tudi poljedelstvo zahteva intenzivnejše gnojenje.

Pomanjkanje krme v živinoreji nadomeščajo močna krmila. Njihova uporaba za 1 GVŽ je v letu 1985 znašala povprečno 72,2 kg. Opazno je, da je najvišja pri čistih nekmečkih gospodinjstvih, pri zrelih družinah, z naraščanjem velikosti kmetije pa se njihova pora-

ba zmanjšuje. Torej je na večjih obratih pridelano meso manj oporečno z vidika sodobnih hotenj kupca.

In kako je s tržnostjo mleka? Izračunali smo količino v letu 1985 prodanega mleka na kravo. Povprečna vrednost je 1.273 litrov. Nadpovprečne vrednosti so pri čistih kmečkih ter mešanih pretežno kmečkih gospodinjstvih, pri mladih in starajočih družinah ter na kmetijah z več kot 3 ha, kar pa je seveda tudi posledica manjšega deleža samooskrbe in večje tržne usmerjenosti.

Nekatere pokazatelje smo preračunali tudi iz rezultatov popisa prebivalstva iz leta 1981 (tabela št. 143, št. 144, št. 145, št. 146, št. 147 in št. 148). Obremenitve so v primerjavi z anketirano populacijo precej manjše, pa tudi bolj v prid čistih kmetij. Povprečno pride v tej populaciji 20,2 ara obdelovalnih zemljišč na delovno moč (čista kmečka gospodinjstva 61,5 a/ha, mešana pretežno kmečka pa le 33,4 a/ha). Povprečno pride na traktor 62,7 arov obdelovalnih površin, vrednosti pa po posameznih krajevnih skupnostih močno varirajo. Tako je v Lendavi traktor obremenjen le z 4,4 ari, v Goricah pri Lendavi pa s 5,9 ari, medtem, ko so vrednosti v Genterovcih, Odrancih, Polani in Turnišču nad hektar. Na hektar obdelovalnih zemljišč pride 0,78 GVŽ, obremenitve pa po krajevnih skupnostih mnogo manj nihajo kot pri pokazatelju o mehaniziranosti (obe skrajni vrednosti predstavljata - izjema je KS Lendava, KS Dolga vas z 0,41 GVŽ/ha ter Bistrica z 1,41 GVŽ/ha.) Obremenitve z ozirom na socioekonomsko in starostno strukturo kažejo v glavnem podobne značilnosti kot smo jih ugotovili pri anketirani populaciji. Izjemi predstavljata čista kmečka gospodinjstva, ki se zvrste za vsemi mešanimi skupinami ter starajoča gospodinjstva, ki dosegajo največje obremenitve, čeprav ne izrazito. Na delovno moč pride 2,26 GVŽ, daleč največ na čistih kmetijah, z ozirom na starostno strukturo pa je nadpovprečna obremenjenost vseh skupin z izjemo mladih in generacijskih gospodinjev. Po krajevnih skupnostih so najvišje obremenitve v KS Genterovci, Mostje-Banuta ter Polana (z več kot 4 GVŽ/delovno

moč), najnižje pa v KS Čentiba, Dolga vas, Gorice pri Lendavi ter Lendava z manj kot 1,5 GVŽ/delovno moč.

Tabela št.: 143 POVRŠINA OBDELOVALNIH ZEMLJIŠČ NA DELOVNO MOČ Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO IN STAROSTNO STRUKTURO

SOCIOEKONOMSKA STRUKTURA	arov/del.moč	STAROSTNA STRUKTURA	arov/del.moč
ČISTO KMEČKO	61,5	MLADO	13,0
MEŠANO PRETEŽNO KMEČKO	33,4	GENERACIJSKO	12,3
MEŠANO ENAKOVREDNO	28,5	ZRELO	27,7
MEŠANO PRETEŽNO NEKMEČKO	15,7	STARAJOČE	29,5
ČISTO NEKMEČKO	8,1	OSTARELO	42,5
		KOMBINIRANO	31,5
S K U P A J	20,2		
		S K U P A J	20,2

Vir: Popis prebivalstva in gospodinjstev iz leta 1981, Zavod SR Slovenije za statistiko

Tabela št.: 144

POVRŠINA OBDELOVALNIH ZEMLJIŠČ (V ARIH) NA TRAKTOR Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO PO KRAJEVNIH SKUPNOSTIH

	Čisto kmečko	Mešano pretežno kmečko	Mešano enakovredno	Mešano pretežno nekmečko	Čisto nekmečko	S K U P A J
Bistrica	74,1	116,9	102,8	101,4	24,6	76,8
Čentiba	82,8	310,3	83,5	91,1	10,8	37,9
Črenšovci	75,7	122,5	98,3	74,9	18,8	66,1
Dolga vas	24,0	194,3	55,4	71,2	24,6	37,1
Dobrovnik	95,1	169,9	124,6	96,1	28,3	81,7
Gaberje	104,9	132,1	88,6	71,0	13,3	59,3
Genterovci	178,9	232,4	133,6	55,7	57,9	134,2
Gorice pri Lendavi	18,8	-	18,9	1,7	3,4	5,9
Hotiza	77,0	87,4	70,9	84,2	13,7	52,1
Kobilje	114,5	186,5	150,0	149,9	18,2	98,9
Lakoš	16,1	91,0	74,4	61,8	7,6	27,2
Lendava	37,7	-	37,7	33,4	1,6	4,4
Mostje-Banuta	205,0	251,5	105,6	78,3	29,7	91,5
Odranci	153,9	196,7	146,0	149,3	35,2	128,5
Orešje-Dolina	85,4	85,9	64,1	60,6	4,9	36,4
Petišovci	11,2	96,7	47,4	25,9	4,6	17,5
Polana	136,5	162,9	155,8	132,2	51,2	126,2
Turnišče	114,2	184,3	197,6	169,9	37,7	122,9
S K U P A J	105,6	156,7	112,1	95,5	14,3	62,7

Tabela št.: 145 ŠTEVILO GVŽ NA HEKTAR OBDELOVALNIH ZEMLJIŠČ Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO PO KRAJEVNIH SKUPNOSTIH

	Čisto kmečko	Mešano pre- težno kmečko	Mešano ena- kovredno	Mešano pre- težno ne- kmečko	Čisto ne- kmečko	S K U P A J
Bistrica	1,54	1,74	1,97	1,49	0,66	1,41
Čentiba	1,33	1,72	0,80	1,24	0,41	0,62
Črenšovci	1,05	1,32	1,44	1,85	0,43	1,09
Dolga vas	0,38	1,04	0,47	0,75	0,34	0,41
Dobrovnik	0,81	1,43	1,05	0,82	0,26	0,70
Gaberje	0,88	1,54	1,31	1,37	0,55	0,97
Genterova	1,21	1,41	0,93	1,93	0,62	1,06
Gorice pri Lendavi	0,29	0,01	0,41	0,54	0,10	0,19
Hotiza	1,54	1,70	1,65	2,06	0,81	1,36
Kobilje	0,93	0,93	0,87	1,20	0,59	0,83
Lakoš	1,73	1,34	2,36	1,31	0,61	1,06
Lendava	0,25	-	0,77	1,05	0,10	0,16
Mostje-Banuta	1,85	1,52	1,19	1,01	0,93	1,16
Odranci	1,27	1,32	1,24	1,28	0,45	1,07
Orešje-Dolina	1,14	1,41	1,15	1,06	0,89	1,02
Petišovci	0,67	0,34	0,38	0,97	0,33	0,47
Polana	1,37	1,33	1,23	1,42	0,62	1,17
Turnišče	1,05	1,50	1,16	1,16	0,33	0,89
S K U P A J	1,16	1,38	1,25	1,29	0,36	0,78

Vir: Popis prebivalstva in gospodinjstev leta 1981, Zavod SR Slovenije za statistiko

Tabela št.: 146 ŠTEVILO GVŽ NA HEKTAR OBDELOVALNE ZEMLJE Z OZIROM NA STAROSTNO STRUKTURO PO KRAJEVNIH SKUPNOSTIH

	Mlado	Genera- cijsko	Zrelo	Starajoče	Ostarelo	Kombinirano	SKUPAJ
Bistrica	1,37	1,52	1,18	1,72	0,96	1,99	1,41
Čentiba	0,68	0,70	0,73	0,28	0,45	0,37	0,62
Črenšovci	1,01	1,44	0,70	1,12	0,46	1,28	1,09
Dolga vas	0,35	0,52	0,46	0,56	0,18	0,35	0,41
Dobrovnik	0,46	0,76	0,84	1,07	0,42	0,54	0,70
Gaberje	0,78	1,14	1,02	1,31	0,57	1,44	0,97
Genterovci	1,24	1,08	0,76	1,25	0,71	2,46	1,06
Gorice pri Lendavi	0,28	0,10	0,16	0,60	0,04	0,06	0,19
Htiza	1,77	1,27	1,26	1,30	0,86	0,73	1,36
Kobilje	0,95	0,78	0,71	1,04	0,62	1,01	0,83
Lakoš	0,60	1,88	0,79	1,37	0,56	1,83	1,06
Lendava	0,17	0,25	0,09	0,26	0,04	0,07	0,16
Mostje-Banuta	1,22	0,96	1,33	1,17	0,71	2,79	1,16
Odranci	1,02	1,14	0,87	1,30	0,79	0,28	1,07
Orešje-Dolina	1,92	0,67	0,95	0,89	0,51	-	1,02
Petišovci	0,56	0,39	0,48	0,46	0,34	0,55	0,47
Polana	1,18	1,24	0,97	1,23	1,01	1,11	1,17
Turnišče	0,78	1,05	0,77	0,89	0,73	1,19	0,89
S K U P A J	0,76	0,94	0,62	0,97	0,52	0,99	0,78

Vir: Popis prebivalstva in gospodinjstev leta 1981, Zavod SR Slovenije za statistiko

Tabela št.: 147 ŠTEVILO GVŽ NA DELOVNO MOČ Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO PO KRAJEVNIH SKUPNOSTIH

	Čisto kmečko	Mešano pretežno kmečko	Mešano enakovredno	Mešano pretežno kmečko	Čisto nekmečko	S K U P A J
Bistrica	6,26	4,54	4,27	2,30	1,25	3,34
Čentiba	6,06	8,98	2,72	1,73	0,53	1,29
Črenšovci	7,22	3,83	3,32	2,93	0,81	2,86
Dolga vas	1,13	5,81	2,14	1,34	0,63	1,02
Dobrovnik	6,36	4,38	3,06	1,51	0,48	2,44
Gaberje	9,16	9,04	4,00	1,98	1,54	3,49
Genterovci	9,24	5,84	3,15	2,29	1,76	4,91
Gorice pri Lendavi	1,08	0,97	1,50	0,28	0,16	0,40
Hotiza	7,78	6,95	4,17	3,03	0,82	3,36
Kobilje	7,38	3,70	3,34	2,40	1,03	3,09
Lakoš	9,45	2,59	3,49	1,52	0,63	1,72
Lendava	2,21	-	2,33	0,96	0,03	0,17
Mostje-Banuta	11,65	7,72	4,56	2,41	1,83	4,28
Odranci	4,50	3,92	3,16	2,54	1,05	2,81
Orešje-Dolina	7,06	4,41	3,16	1,69	0,68	2,07
Petišovci	3,73	0,57	0,98	0,72	0,34	0,76
Polana	8,46	5,19	4,52	2,83	2,11	4,76
Turnišče	6,82	5,08	3,74	2,20	1,09	3,07
S K U P A J	7,05	4,76	3,41	2,07	0,57	2,26

Vir: Popis prebivalstva in gospodinjstev leta 1981, Zavod SR Slovenije za statistiko

Tabela št.: 148 ŠTEVILO GVŽ NA DELOVNO MOČ Z OZIROM NA STAROSTNO STRUKTURO PO KRAJEVNIH SKUPNOSTIH

	Mlado	Generacijsko	Zrelo	Starajoče	Ostarelo	Kombinirano	SKUPAJ
Bistrica	2,69	2,33	5,70	4,82	3,73	5,23	3,34
Čentiba	1,29	1,04	2,08	1,19	1,10	0,99	1,29
Črenšovci	2,09	2,29	4,59	3,90	3,64	4,70	2,86
Dolga vas	0,51	0,84	1,46	2,36	0,69	1,73	1,02
Dobrovnik	1,59	1,40	4,56	3,57	2,93	3,03	2,44
Gaberje	2,68	1,52	6,26	4,28	5,45	7,21	3,49
Genterovci	5,32	2,33	6,02	7,54	6,10	11,83	4,91
Gorice pri Lendavi	0,29	0,13	0,89	1,38	0,20	0,04	0,40
Hotiza	3,50	1,65	5,12	4,25	4,71	2,49	3,36
Kobilje	1,87	1,58	4,00	4,98	5,58	2,36	3,09
Lakoš	0,70	1,04	2,42	2,86	2,47	3,39	1,72
Lendava	0,07	0,14	0,24	0,56	0,19	0,01	0,17
Mostje-Banuta	2,43	2,62	8,79	6,08	5,55	4,85	4,28
Odranci	2,08	2,52	4,22	4,63	4,14	0,83	2,81
Orešje-Dolina	2,02	0,76	3,59	3,10	2,16	-	2,07
Petišovci	0,28	0,40	0,80	1,34	1,89	1,83	0,76
Polana	4,63	2,81	8,06	5,46	7,84	5,49	4,76
Turnišče	2,30	2,26	4,30	4,31	4,86	9,59	3,07
S K U P A J	1,63	1,60	3,10	3,55	3,16	3,92	2,26

Vir: Popis prebivalstva in gospodinjstev leta 1981, Zavod SR Slovenije za statistiko

8. DOPOLNILNE DEJAVNOSTI NA KMETIJI IN IZVEN NJE

Dopolnilne dejavnosti so se razvile kot odraz hotenj po večjem dohodku, pa tudi kot odraz teženj po zadovoljevanju določenih potreb na vasi, bodisi agrarnega bodisi neagrarnega značaja. Pomen dopolnilnih dejavnosti je še vedno razmeroma skromen, saj znaša njihov delež v strukturi celotnih dohodkov v letu 1985 le 3,1 %, največ pri mešanih enakovrednih (6,2 %) in najmanj pri čistih nekmečkih gospodinjstvih (vsega 0,2 %). A zaradi majhnosti obratov in slabih perspektiv v zvezi z možnostmi za njihovim povečevanjem, bi morale prav dopolnilne dejavnosti imeti v prihodnosti mnogo pomembnejšo vlogo, saj bi preslojeni in ne dovolj obremenjeni delovni sili zagotavljale zaposlitev in s tem možnosti za preživetje v domačem kraju.

Kot činitelje nastanka in razvoja dopolnilnih dejavnosti lahko opredelimo naravne pogoje, trg, razvojno stopnjo produkcijskih sil in sredstev, tradicijo in davčno politiko, kot dejavnike pa zvrst, delež v strukturi dohodka kmetije, razporeditev tekom leta, trajnost ter nosilce. Opažamo, da ima pomembno vlogo pri uvajanju in opravljanju dopolnilnih dejavnosti kmečka žena. Postavlja se vprašanje, v kolikšni meri se vključuje zaradi zadovoljevanja svojih potreb po stikih z drugimi ljudmi in kakšen je pomen notranjih, ustvarjalnih potreb.

V anketirani populaciji se ukvarja z dopolnilnimi dejavnostmi 29 oziroma 7 % gospodinjstev. Največ je med njimi čistih kmečkih gospodinjstev, njim pa sledijo mešana pretežno kmečka gospodinjstva. Najpogosteje je zastopano čebelarstvo, sledijo usluge s kmetijskimi stroji, prevoznništvo, domača obrt, gradbena dejavnost, zastopane pa so s po dvema pojavljanjema še obdelava lesa, popravilo kmetijskih strojev in druge oblike. Med oblikami, ki smo jih vključili v raziskavo se sploh ne pojavljajo kmečki tu-

rizem, mlinarstvo, nabiralništvo, obrti, potrebne kmetijstva, šiviljstvo in krojaštvo, frizerstvo, gospodinjstvo ter popravila gospodinjskih strojev oziroma avtomobilov.

Večina kmetij ima z dopolnilnimi dejavnostmi občasen dohodek, manjšina pa ima v njih stalen vir dohodka. V posameznih primerih imajo gospodinjstva finančno korist le enkrat v letu.

Interes za uvajanje dopolnilnih dejavnosti oziroma njihovo širitev je zelo šibak, kar ni v skladu s perspektivami in predvidevanji prihodnega razvoja. Le 3 kmetije so izrazile pozitiven interes. Očitno je, da bosta morali svoje doprinesti davčna politika ter pospeševalna služba s pretehtanimi programi.

9. DOHODKI, IZDATKI IN INVESTICIJE

Finančna problematika zadeva takorekoč vse vidike delovanja in ravnanja zasebnih kmečkih gospodarstev. Še posebno je dober pokazatelj diferenciacije različnih socioekonomskih tipov gospodinjstev. Ugotavljanje zgornjih elementov je delikatno opravilo. Pomagali smo si s posrednimi metodami, ugotovitve pa je potrebno vzeti v prvi vrsti kot ocene.

O smotrnosti uporabljene klasifikacije za socioekonomsko strukturo pričajo podatki o deležu dohodka od kmetijske dejavnosti (tabela št. 149). Le-ta je najvišji - 77,0 % pri čistih kmečkih gospodinjstvih, pri mešanih pretežno kmečkih je 68,2 %, pri mešanih enakovrednih 38,8% pri mešanih pretežno nekmečkih samo še 10,0 %. Opazen je velik preskok med mešanimi pretežno kmečkimi ter mešanimi enakovrednimi gospodinjstvi, pa tudi deleža pri čistih nekmečkih ter mešanih pretežno nekmečkih gospodinjstev nista bistveno različna. V celotni populaciji prispeva prodaja kmečkih pridelkov v strukturi dohodka 41,0 %.

Višji - 45,1 % je delež iz rednega delovnega razmerja. Deleži po socioekonomskih skupinah so inverzni z deleži kmetijstva in naraščajo z naraščanjem neagrarnega značaja. V skupini mešanih pretežno kmečkih gospodinjstev je delež dohodka iz kmetijstva precej višji kot delež dohodka iz osebnih dohodkov, v skupini mešanih enakovrednih gospodinjstev sta deleža uravnotežena, v skupini mešanih pretežno nekmečkih pa je delež iz osebnih dohodkov bistveno višji.

Med ostalimi viri dohodkov, ki skupaj zavzemajo 13,9 %, so z več kot 3 % pomembni še dopolnilne dejavnosti na kmetijah, pokojnine in invalidnine iz rednega delovnega razmerja ter kmečko zavarovanje. Dopolnilne dejavnosti imajo nadpovprečen pomen pri mešanih enakovrednih, čistih kmečkih ter mešanih pretežno kmečkih gospo-

dinjstvih, delež od pokojnin ter invalidnin narašča z upadanjem agrarnosti (pri nekmečkih gospodinjstvih tvori kar 15,6 % dohodkov), delež od kmečkega zavarovanja pa v isti smeri upada (pri čistih kmečkih gospodinjstvih tvori 9,6 %).

Pomen vseh ostalih virov je zgolj simboličen in ne presega 0,5 %. Seveda je v posameznih družinah razmerje tudi drugačno, a gledano v celoti je pomen majhen. Med tovrstnimi viri velja navesti štipendije, otroške dodatke, socialne podpore, prispevke sorodnikov ter dohodke od različnih rent. Ti viri imajo nekoliko večji pomen pri čistih kmečkih gospodinjstvih.

Struktura porabe je mnogo bolj pestra (tabela št. 150). Največ (16,5 %) denarja gre za hrano, z nad 10 % deležem pa sledita kategoriji davkov ter režijskih stroškov. Opazno je, da so zgoraj navedeni izdatki v nadpovprečni meri zastopani pri čistih kmečkih ter mešanih pretežno kmečkih in mešanih enakovrednih gospodinjstvih. Z več kot 5 % v strukturi porabe sledijo po pomenu vlaganja v stanovanje, vlaganja v posodobitev kmetovanja, ogrevanje, izdatki za obleko in obutev ter varčevanje. V stanovanje vlagajo najmanj čista kmečka gospodinjstva, med mešanimi in čistimi nekmečkimi gospodinjstvi pa ni pomembnejših razlik. V kmetijstvo največ investirajo mešana pretežno nekmečka gospodinjstva, v nasprotju s pričakovanji pa tudi čista nekmečka gospodinjstva. Izdatki za obleko in obutev se z zmanjševanjem stopnje agrarnosti povečujejo, medtem ko relativno bolj varčujejo gospodinjstva z višjimi stopnjami agrarnosti. Presenetljiva je ugotovitev, da za zdravje in higijeno relativno daleč najmanj trošijo čista nekmečka gospodinjstva, pač pa je pri njih ter pri mešanih pretežno kmečkih enotah višji delež za prevoz in usluge. Izdatki za prosti čas in počitnice so pri čistih kmečkih gospodinjstvih celo relativno najvišji, izrazito podpovprečni pa so v skupinah pretežno kmečkih in mešanih enakovrednih gospodinjstev.

V naslednjih letih namerava investirati večje vsote 66,7 % anketiranih gospodinjstev (tabele št. 151, št. 153 in št. 155). Največ jih je v skupini mešanih pretežno kmečkih (88,2 %), naj-

manj pa v skupini čistih kmečkih gospodinjstev (44,4 %). S staranjem se interes za investiranje zmanjšuje, z večanjem posesti pa povečuje.

Pomembnih je predvsem pet vrst investiranja: opremljanje s kmetijsko mehanizacijo (21,3 %), nameravane adaptacije stanovanjskega objekta (19,0 %), nakup pohištva (15,7 %), predvideno šolanje otrok (14,6 %) ter nakup gospodinjskih aparatov (10,1 %). Med ostalimi oblikami se s 3 - 5 % nekoliko pogosteje pojavljajo še nakup zemlje, gradnja nove stanovanjske hiše in nakup prevoznih sredstev.

Razlike med posameznimi socioekonomskimi skupinami z ozirom na vsebino investicij so vsekakor prisotne, a še zdaleč ne tako velike kot bi morda lahko pričakovali (tabela št. 152). Res je, da je interes za kmetijstvo (nakup zemlje in živine, opremljanje z mehanizacijo in posodobitev objektov za živinorejo) pri čistih kmečkih in vseh treh mešanih skupinah nekoliko nadpovprečno izražen, a je pomemben (z izjemo nakupa zemljišč) tudi pri čistih nekmečkih gospodinjstvih. Le-ta celo v največji meri načrtujejo gradnjo novih objektov za živino. Nasprotno pa nameravajo čiste kmetije in mešana gospodinjstva precej svojih sredstev vložiti v izboljšanje življenjskih razmer. Zaskrbljujoče je, da so pomembnejše razlike na področju načrtovanega izobraževanja, saj bodo otroci čistih kmečkih družin očitno prikrajšani. Med vsemi socioekonomskimi skupinami kažejo še največji interes za vlaganja v kmetijstvo mešana pretežno kmečka gospodinjstva.

Pomembnejše so razlike z ozirom na starostno strukturo (tabela št. 154). Izstopajo predvsem ostarela gospodinjstva, med katerimi polovica načrtuje adaptacije stanovanjskega objekta ter pri načrtovanem šolanju otrok, ki je skoraj v celoti domena mladih in generacijskih gospodinjstev. Samosvoje značilnosti izkazujejo tudi zrela gospodinjstva, kjer je prisoten nadpovprečen interes

TABELA št.: 149 STRUKTURA DOHODKOV Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO

	Čisto kmečko	Mešano pretežno kmečko	Mešano enakovredno	Mešano pretežno nekmečko	Čisto nekmečko	SKUPAJ
Kmetijstvo	77,0	68,2	38,8	14,9	10,0	41,0
Gozdarstvo	-	-	0,0	-	0,0	0,0
Dopolnilna dejavnost	3,8	3,5	6,2	2,2	0,2	3,1
Delovno razmerje	2,0	23,6	39,7	77,9	73,1	45,1
Sezon.	1,3	0,1	0,3	-	-	0,3
Zavar.	9,6	2,7	4,4	1,6	0,5	3,6
Pokojnina	0,5	1,7	8,2	3,1	15,6	5,2
Štipendija	1,1	0,2	0,6	0,0	0,2	0,4
Socialna podpora	2,1	-	0,6	0,0	0,1	0,5
Sorodstvo	1,9	-	0,8	-	-	0,3
Renta	1,6	0,1	-	0,3	0,3	0,5
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 150 STRUKTURA IZDATKOV Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO

	Čisto kmečko	Mešano pre- težno kmečko	Mešano ena- kovredno	Mešano pretežno nekmečko	Čisto ne- kmečko	SKUPAJ
Davki	13,5	8,7	12,4	11,0	10,1	11,0
Hrana	16,9	15,3	23,7	14,1	14,4	16,5
Vlaganje v stanovanje	6,1	9,2	7,7	9,0	8,0	8,1
Vlaganje v kmetijstvo	5,4	7,0	0,8	7,5	7,1	5,9
Druge investicije	4,9	3,4	2,6	7,3	6,7	5,2
Ogrevanje	11,8	7,3	10,5	9,0	11,1	9,8
Režijski stroški	11,7	12,0	12,8	9,5	10,9	11,2
Obleka, obutev	6,4	11,9	7,8	7,5	14,9	9,5
Prevozi, usluge	3,8	4,3	3,9	6,2	5,1	4,8
Zdravje, higiena	4,7	5,7	3,9	4,0	0,9	4,0
Izobraževanje, vzgoja	2,8	4,2	2,4	3,8	1,3	3,1
Prosti čas, počitnice	3,7	0,4	0,6	2,4	2,9	2,0
Varčevanje	8,0	9,9	10,1	6,6	5,5	7,9
Drugo	0,2	0,5	0,8	2,0	1,2	1,0
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 151 NAMEN INVESTIRANJA Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO GOSPODINJSTEV

	Čisto kmečko	Mešano pre- težno kmečko	Mešano ena- kovredno	Mešano pretežno nekmečko	Čisto ne- kmečko	SKUPAJ
DA	44,4	88,2	67,3	81,3	62,5	66,7
NE	55,6	11,8	32,7	18,7	37,5	33,3
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 152 VRSTA INVESTICIJ Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO GOSPODINJSTEV

	Čisto kmečko	Mešano pretežno kmečko	Mešano enakovredno	Mešano pretežno nekmečko	Čisto nekmečko	SKUPAJ
Nakup zemlje	4,8	4,7	1,2	3,8	1,5	3,2
Nakup živine	1,9	1,4	1,2	3,1	-	1,6
Opremljanje z mehanizacijo	20,2	28,4	21,2	19,1	11,8	21,3
Posodobitev objektov za živinorejo	1,9	2,0	3,0	3,1	1,5	2,4
Gradnja novih objektov za živinorejo	-	-	-	1,5	4,4	0,8
Adaptacija stanovanjskega objekta	26,0	14,2	20,6	15,3	22,1	19,0
Gradnja nove stanovanjske hiše	3,8	4,1	6,7	5,3	5,9	5,2
Nakup pohištva	17,3	16,2	17,0	12,2	16,2	15,7
Nakup gospodinjskih aparatov	10,6	8,8	8,5	13,0	10,3	10,1
Nakup prevoznih sredstev	2,9	4,7	4,8	8,4	4,4	5,2
Šolanje otrok	10,6	14,9	15,8	14,5	17,6	14,6
Drugo	-	0,7	-	0,8	4,4	0,8
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

TABELA št.: 153 NAMEN INVESTIRANJA Z OZIROM NA STAROSTNO STRUKTURO GOSPODINJSTEV

	Mlado	Generacij- sko	Zrelo	Starajoče	Ostarelo	SKUPAJ
DA	86,2	87,8	64,5	70,7	16,7	66,7
NE	13,8	12,2	35,5	29,3	83,3	33,3
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.:154 VRSTA INVESTICIJ Z OZIROM NA STAROSTNO STRUKTURO GOSPODINJSTEV

	Mlado	Genera- cijsko	Zrelo	Starajo- če	Ostarelo	SKUPAJ
Nakup zemlje	3,9	4,2	-	3,4	-	3,2
Nakup živine	1,9	2,3	-	1,4	-	1,6
Opremljanje z mehanizacijo	21,9	19,2	19,5	26,5	8,3	21,3
Posodobitev objektov za živinorejo	3,2	1,4	3,9	2,7	-	2,4
Gradnja novih objektov za živinorejo	1,3	0,9	1,3	-	-	0,8
Adaptacija stanovanj- skega objekta	16,8	17,4	26,0	15,0	50,0	19,0
Gradnja nove stano- vanjske hiše	3,2	3,8	7,8	8,2	4,2	5,2
Nakup pohištva	11,6	14,1	18,2	21,1	16,7	15,7
Nakup gospodinjskih aparatorov	6,5	7,5	10,4	16,3	16,7	10,1
Nakup prevoznih sredstev	4,5	4,7	10,4	4,1	4,2	5,2
Šolanje otrok	23,2	23,5	2,6	1,4	-	14,6
Drugo	1,9	0,9	-	-	-	0,8
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

TABELA št.: 155 NAMEN INVESTIRANJA Z OZIROM NA VELIKOST POSESTI

	do 0,5	0,51-1	1,01-2	2,01-3	3,01-5	5,01-10	Nad 10	SKUPAJ
DA	37,1	45,1	51,2	70,8	83,5	94,6	66,7	66,7
NE	62,9	54,9	48,8	29,2	16,5	5,4	33,3	33,3
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 156 VRSTA INVESTICIJ Z OZIROM NA VELIKOST POSESTI

	do 0,5	0,51-1	1,01-2	2,01-3	3,01-5	5,01-10	nad 10	SKUPAJ
Nakup zemlje	-	4,9	1,3	2,5	3,9	4,7	-	3,2
Nakup živine	-	-	-	2,5	0,9	4,7	-	1,6
Opremljanje z mehanizacijo	-	4,9	10,4	21,3	25,4	32,6	33,3	21,3
Posodobitev objektov za živinorejo	-	-	1,3	2,5	3,1	3,5	-	2,4
Gradnja novih objektov za živinorejo	-	-	2,6	1,3	0,4	-	-	0,8
Adaptacija stanovanjskega objekta	28,6	26,8	27,3	20,6	16,7	8,1	33,3	19,0
Gradnja nove stanovanjske hiše	9,5	2,4	6,5	3,1	6,1	5,8	-	5,2
Nakup pohištva	14,3	24,4	14,3	15,0	14,9	16,3	33,3	15,7
Nakup gospodinjskih aparatov	9,5	14,6	11,7	11,9	9,2	5,8	-	10,1
Nakup prevoznih sredstev	4,8	4,9	10,4	3,8	5,7	2,3	-	5,2
Šolanje otrok	19,0	17,1	14,3	15,6	12,7	16,3	-	14,6
Drugo	14,3	-	-	-	0,9	-	-	0,8
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

za izboljšanje standarda, za kmetijstvo pa so zainteresirana v prvi vrsti mlada, generacijska in starajoča gospodinjstva.

Z naraščanjem velikosti kmetije (tabela št. 156) se načrtovane investicije za kmetovanje povečujejo, predvsem interes za nakup živine in opremljanje z mehanizacijo. V posodobitve in gradnjo hlevov bodo vlagale predvsem srednje velike kmetije. Pri elementih življenjskega standarda razlike med velikostnimi skupinami sicer obstojajo, a je težko opredeliti določene zakonitosti.

10. PROBLEMATIKA NASLEDSTVA IN PERSPEKTIVE KMETOVANJA

Nasledstvo oziroma prevzemništvo kmetij postaja v naši družbeni stvarnosti vse večji problem. mnoge kmetije so brez zagotovljenega nasledstva obsojena na propad, med njimi tudi takšne, ki bi bile lahko v pogojih usmerjenega kmetovanja perspektivne. Na drugi strani je pogost pojav, da nasledniki prevzemajo kmetije v poznih zrelih letih, ko je njihovo zanimanje za posodabljanje že dodobra vsahnilo, v času največje ustvarjalnosti, v mladih letih, ko ima človek največ idej, pa niso imeli pravice odločanja. Tudi zato se tradicionalni odnosi na vasi mnogo težje premagujejo.

Poglejmo si osnovne značilnosti obravnavane problematike, ki izhajajo iz analiz popisnega gradiva in anketiranja na terenu (tabele št. 157, št. 158, št. 159, št. 160, št. 161, št. 162, št. 163, št. 164, št. 165, št. 166, št. 167, št. 168, št. 169, št. 170, št. 171 in št. 172):

- med vsemi kmetijami v občini Lendava z več kot hektarom zemljišč ima 88,8 % zagotovljeno nasledstvo;
- najvišji deleži so v vseh skupinah mešanih delavsko-kmečkih gospodinjstev (preko 92 %), najnižji pa pri obeh čistih skupinah (čista kmečka 82,4 % in čista nekmečka 81,9 %);
- najslabši položaj je v KS Gaberje, kjer ima zagotovljenega prevzemnika le 79,1 % gospodinjstev, najboljši pa v KS Gorice pri Lendavi, kjer je ustrezen delež 98,5 %;
- z ozirom na starostno strukturo so najvišji deleži v obeh perspektivnih skupinah, najnižji pa pri neperspektivnih, ostarelih gospodinjstvih (le 72,3 %);
- v KS Bistrica, Dolga vas, Dobrovnik, Lendava, Odranci in Polana je delež kmetij s prevzemniki pri ostarelih gospodinjstvih nižji od 60 %;

- v anketirani populaciji ima urejen problem nasledstva 77,2 % gospodinjstev, 16,3 % jih je brez prevzemnika, v 2,4 % primerih je naslednik mlad in še ne vedo kako se bo odločil, pri 4,1 % gospodinjstev pa je gospodar še mlad in problematika nasledstva še ni aktualna;
- le 60,2 % čistih kmečkih ter 64,3 % čistih nekmečkih gospodinjstev ima zagotovljenega prevzemnika, 34,3 % oziroma 21,4 % pa je brez njih;
- mnogo boljši je položaj pri mešanih skupinah gospodinjstev, še posebno pri mešanih pretežno kmečkih gospodinjstvih, kjer sta ekvivalentna deleža 44,1 % oziroma 2,9 %;
- s staranjem gospodinjstev se problematika nasledstva zaostrojuje. Družin z dilemami je vse manj, obstajajo le še obe skrajni skupini. Tako je pri ostarelih gospodinjstvih le 52,6 % z zagotovljenim prevzemnikom, 47,4 % pa je brez njih. Tudi zrela gospodinjstva so dokaj problematična, saj je delež z negativnimi odgovori 19,4 %;
- delež gospodinjstev z urejenim nasledstvom se z večanjem kmetije sicer povečuje, pa vendar je tudi med kmetijami s 5 - 10 ha 16,2 % brez prevzemnika. Delež obratov z nasledniki je podpovprečen zlasti do velikosti 2 ha;
- predvideni naslednik je najpogosteje sin (71,3 %), v 18,7 % primerih bo prevzemnik hči, v 6,9 % pa zet. V posameznih primerih bodo kmetije prevzele tudi sestre, drugi sorodniki in ljudje, ki s sedanjimi gospodarji niso v sorodstvenih razmerjih;
- hčerke bodo med prevzemniki v nadpovprečni meri zastopane pri čistih kmečkih gospodinjstvih (31,3 %), pa tudi pri čistih nekmečkih gospodinjstvih;
- sedanji gospodarji so najpogosteje prevzemali kmetije v starosti 31 - 40 let (33,1 %), kar 30,9 % pa je bilo v času prevzema mlajših od 30 let. Torej v občini Lendava ne moremo posplo-

šeno trditi, da je obdobje prevzemništva kritično. Pa vendar je 8,4 % takšnih obratov, ki so jih prevzeli gospodarji v starosti 51 - 60 let in kar 7,4 % takšnih, ko so imeli že čez 60 let;

- ostareli prevzemniki so sicer prisotni pri vseh socioekonomskih skupinah, a daleč največ jih je pri čistih kmečkih gospodinjstvih;
- z ozirom na starostno strukturo je problematika najbolj zaostrjena pri starajočih in ostarelih gospodinjstvih, kar je spričo kriterijev za razvrščanje po skupinah razumljivo;
- analize kažejo, da se bodo v prihodnosti razmere v zvezi s prevzemanjem očitno poslabšale. Kar v 49,8 % primerih anketiranci navajajo, da bodo nasledniki prevzeli kmetije šele po smrti sedanjega gospodarja. Drugače se najpogostene (34,3 %) navaja, da bodo prevzemniki stari 30 - 39 let;
- najugodnejša je podoba pri mešanih pretežno kmečkih gospodinjstvih, pri katerih bo po smrti sedanjega gospodarja prevzelo kmetije le 28,1 % naslednikov, medtem ko je ustrezen delež pri čistih nekmečkih gospodinjstvih kar 72,2 %. Razmere pri čistih kmečkih in obeh preostalih mešanih skupinah so precej podobne;
- s slabšanjem starostne strukture se razmere poslabšujejo. Na ostarelih kmetijah bodo nasledniki prevzeli kmetije po smrti sedanjega gospodarja v 85 % primerih;
- z večanjem kmetij pa se razmere izboljšujejo. Veča se delež mladih prevzemnikov in primerov, ko bo prišlo do prenosa šele po smrti sedanjega gospodarja je vse manj. Meja, ki oba pojava značilno razdvaja, je 2 ha;
- velika večina (74,5 %) naslednikov namerava kmetovati po delu kot polkmetje, 16,8 % je takšnih, ki bodo samo kmetovali, v 8,7 % primerih pa bodo kmetovali zgolj občasno, ljubiteljsko;
- večina naslednikov z današnjih čistih kmetij bo v prihodnosti

predvidoma kmetovala po delu, a se bodo obenem zapisali čistemu kmetovanju tudi nekateri nasledniki z mešanih kmetij in celo s sedanjih čistih nekmečkih gospodinjstev;

- pomemben činitelj pri načinu kmetovanja naslednikov je predvsem velikost posesti. Čeprav v vseh velikostnih skupinah prevladuje delež bodočih polkmetov, se z naraščanjem površine kmetije delež naslednikov - čistih kmetov povečuje, obenem pa se zmanjšuje delež tistih, ki nameravajo kmetovati ljubiteljsko;
- večina obratov brez zagotovljenega nasledstva še ne ve, kako ukrepati (40,6 %), v 37,7 % primerih pa izjavljajo, da si bodo prizadevali zagotoviti naslednika. 17,4 % je gospodinjstev, ki bi oddale kmetijo v najem za preužitek. Druge rešitve (prodaja zemlje, prodaja celotne kmetije) se izjemoma navajajo in še to le pri čistih kmečkih gospodinjstvih;
- delež gospodinjstev brez ustrezne rešitve je visok zlasti v skupinah mešanih pretežno kmečkih ter čistih nekmečkih gospodinjstev. Ostarela gospodinjstva so pripravljena dati kmetijo v večji meri v najem za preužitek. Gre v glavnem za majhne obrate v velikosti do 3 ha. Na večjih kmetijah pa si bodo v glavnem prizadevali zagotoviti naslednika.

In kako je s perspektivami kmetovanja v prihodnje, z gledišča anketiranih gospodinjstev (tabele št. 173, št. 174, št. 175, št. 176, št. 177 in št. 178)? Rezultati poizvedovanja niso ravno spodbudni. Večina (46,8 %) je obratov, ki nameravajo še vnaprej kmetovati tako kot doslej in v enakem obsegu. 16,3 % je takšnih gospodinjstev, ki nameravajo kmetije povečati in modernizirati, 20,4 % je takšnih, ki nameravajo kmetovanje posodobiti, a na enako velikih obratih, 11,3 % pa bo kmetovanje v kratkem opustilo. Opustitev kmetovanja se predvideva v nadpovprečni meri pri čistih kmečkih ter čistih nekmečkih gospodinjstvih. Največje tendence po ekspanziji in posodabljanju kažejo mešana pretežno kmečka gospodinjstva, čeprav jih zasledimo tudi pri vseh ostalih skupinah.

Razumljivo je, da bodo v največji meri opuščala kmetovanje ostarela gospodinjstva (39,7 % vse populacije), a se pojavljajo tovrstne težnje tudi v vseh ostalih starostnih skupinah. Perspektivni skupin mladih in generacijskih gospodinjstev sta nadpovprečno zainteresirani za večanje posesti in modernizacijo. Tovrsten interes se veča tudi z naraščanjem velikosti kmetij, kar kaže na težnje po koncentraciji. Z rastjo kmetij rastejo tudi samo želje po posodobitvah. Opuščanje se predvideva pogosteje na manjših kmetijah, a v posameznih primerih se predvideva tudi na kmetijah z več kot 3 hektari.

Z ozirom na zaposlenost in delo na kmetiji večina obratov v prihodnosti ne načrtuje sprememb (64,0 %). V 29,7 % primerih se bodo redno zaposlili in kmetovali samo po delu, v 3,3 % primerih pa bodo opustili redno zaposlitev in delali na kmetiji kot čisti kmetje. Nekaj je tudi primerov (2,9 %) ko bodo zaradi redne zaposlitve kmetovanje opustili.

Tabela št.: 157 DELEŽ KMETIJ Z VEČ KOT 1 HEKTAR ZEMLJIŠČ S PREVZEMNIKI Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO PO KRAJEVNIH SKUPNOSTIH

	Čisto kmečko	Mešano pretežno kmečko	Mešano enakovredno	Mešano pretežno nekmečko	Čisto nekmečko	S K U P A J
Bistrica	81,7	89,1	91,9	97,6	79,7	88,9
Čentiba	100,0	100,0	82,4	85,0	70,6	82,3
Črenšovci	89,6	94,4	96,5	97,1	93,1	94,9
Dolga vas	0,0	100,0	86,7	100,0	81,5	84,1
Dobrovnik	62,9	88,9	87,2	90,4	83,9	82,1
Gaberje	80,0	100,0	85,0	76,9	66,7	79,1
Genterovci	81,7	100,0	97,4	100,0	86,7	90,5
Gorice pri Lendavi	100,0	100,0	83,3	93,8	83,0	86,7
Hotiza	97,7	100,0	100,0	100,0	95,2	98,5
Kobilje	83,3	75,0	85,2	89,3	71,1	81,0
Lakoš	90,9	85,7	100,0	100,0	88,9	94,4
Lendava	66,7	-	73,7	93,8	81,1	81,3
Mostje-Banuta	95,0	100,0	97,0	100,0	76,5	90,9
Odranci	97,2	95,1	95,9	98,2	90,7	95,6
Orešje-Dolina	86,4	92,3	90,2	100,0	81,1	89,2
Petišovci	93,3	100,0	95,5	100,0	93,5	95,6
Polana	71,6	91,8	88,2	94,0	62,8	82,1
Turnišče	82,5	91,3	94,2	91,2	76,4	87,9
S K U P A J	82,4	93,0	92,4	94,4	81,9	88,8

Vir: Popis prebivalstva in gospodinjstev leta 1981, Zavod SR Slovenije za statistiko

Tabela št.: 158 DELEŽ KMETIJ Z VEČ KOT 1 HEKTAR ZEMLJIŠČ S PREVZEMNIKI Z OZIROM NA STAROSTNO STRUKTURO PO KRAJEVNIH SKUPNOSTIH

	Mlado	Genera- cijsko	Zrelo	Starajoče	Ostarelo	Kombinirano	S K U P A J	
Bistrica	91,7	91,7	93,3	91,7	57,1	75,0	88,9	
Čentiba	85,7	83,3	63,6	100,0	75,0	100,0	82,3	
Črenšovci	100,0	95,9	92,0	93,0	75,0	90,9	94,9	
Dolga vas	80,0	91,7	90,0	94,4	57,1	100,0	84,1	
Dobrovnik	87,0	91,3	75,0	80,0	57,6	50,0	82,1	
Gaberje	67,9	87,9	82,6	88,2	61,5	100,0	79,1	
Genterovci	97,0	95,4	78,6	96,4	75,0	0,0	90,5	
Gorice pri Lendavi	95,8	81,0	76,9	94,1	90,0	-	86,7	
Hotiza	100,0	99,0	97,0	100,0	94,7	100,0	98,5	- 279 -
Kobilje	87,9	76,4	85,7	81,3	79,4	75,0	81,0	
Lakoš	100,0	88,6	95,8	100,0	90,0	100,0	94,4	
Lendava	81,3	87,0	75,0	84,2	60,0	-	81,3	
Mostje-Banuta	85,7	93,1	92,3	95,5	100,0	50,0	90,9	
Odranci	98,9	96,1	96,7	85,7	60,0	33,3	95,6	
Orešje-Dolina	100,0	90,5	95,8	88,9	74,1	66,7	89,2	
Petišovci	100,0	95,2	84,6	100,0	100,0	66,7	95,6	
Polana	90,6	86,7	82,1	81,6	41,4	75,0	82,1	
Turnišče	95,5	89,3	79,4	90,2	65,9	71,4	87,9	
S K U P A J	93,6	91,3	86,0	90,5	72,3	75,7	88,8	

Vir : Popis prebivalstva in gospodinjstev leta 1981, Zavod SR Slovenije za statistiko

TABELA št.: 159 PROBLEMATIKA NASLEDSIVA Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO GOSPODINJSTEV

	Čisto kmečko	Mešano pretežno kmečko	Mešano enakovredno	Mešano pretežno nekmečko	Čisto nekmečko	SKUPAJ
DA	60,2	94,1	82,7	88,0	64,3	77,2
NE	34,3	2,9	12,7	4,0	21,4	16,3
Naslednik je mlad, še ne vedo, kako se bo odločil	2,8	2,9	1,8	1,3	3,6	2,4
Gospodar je mlad (pod 40 let), še ne razmišlja o nasledniku	2,8	-	2,7	6,7	10,7	4,1
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjev, julij 1986

TABELA št.: 160 PROBLEMATIKA NASLEDS'TVA Z OZIROM NA STAROSTNO STRUKTURO GOSPODINJSTEV

	Mlado	Generacijsko	Zrelo	Starajoče	Ostarelo	SKUPAJ
DA	81,3	90,8	74,2	81,8	52,6	77,2
NE	5,0	1,0	19,4	14,1	47,4	16,3
Naslednik je mlad, še ne vedo, kako se bo odločil	6,3	5,1	-	-	-	2,4
Gospodar je mlad (pod 40 let, še ne razmišlja o nasledniku)	7,5	3,1	6,5	4,0	-	4,1
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 161 PROBLEMATIKA NASLEDSTVA Z OZIROM NA VELIKOST POSESTI

	Do 0,5	0,51-1	1,01-2	2,01-3	3,01-5	5,01-10	Nad 10	SKUPAJ
DA	77,1	62,7	68,8	79,2	85,2	83,8	100,0	77,2
NE	17,1	29,4	18,8	15,6	9,6	16,2	-	16,3
Naslednik je mlad, še ne vedo, kako se bo odločil	2,9	3,9	2,5	3,1	1,7	-	-	2,4
Gospodar je mlad (pod 40 let) še ne raz- mišlja o nasledniku	2,9	3,9	10,0	2,1	3,5	-	-	4,1
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 162 PREDVIDENI NASLEDNIK Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO GOSPODINJSTEV

	Čisto kmečko	Mešano pretežno kmečko	Mešano enakovredno	Mešano pretežno nekmečko	Čisto nekmečko	SKUPAJ
Sin	46,9	78,1	76,9	78,8	75,0	71,3
Hči	31,3	14,1	16,5	12,1	22,2	18,7
Zet	7,8	7,8	6,6	9,1	-	6,9
Snaha	-	-	-	-	-	-
Brat	-	-	-	-	-	-
Sestra	-	-	-	-	2,8	0,3
Drugi sorodniki	7,8	-	-	-	-	1,6
Drugi	6,3	-	-	-	-	1,2
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 163 STAROST SEDANJEGA GOSPODARJA OB PREVZEMU KMETIJE Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO GOSPODINJSTEV

	Čisto kmečko	Mešano pretežno kmečko	Mešano enakovredno	Mešano pretežno nekmečko	Čisto nekmečko	SKUPAJ
do 30	29,6	29,4	28,2	37,3	32,1	30,9
31 - 40	25,0	41,2	38,2	26,7	37,5	33,1
41 - 50	17,6	19,1	20,9	26,7	16,1	20,1
51 - 60	12,0	4,4	8,2	6,7	8,9	8,4
nad 60	15,7	5,9	4,5	2,7	5,4	7,4
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjev, julij 1986

TABELA št.: 164 STAROST SEDANJEGA GOSPODARJA OB PREVZEMU KMETIJE Z OZIROM NA STAROSTNO STRUKTURO GOSPODINJSTEV

	Mlado	Generacijsko	Zrelo	Starajoče	Ostarelo	SKUPAJ
do 30	38,8	31,6	35,5	25,3	25,6	30,9
31 - 40	43,8	35,7	38,7	29,3	19,2	33,1
41 - 50	15,0	24,5	17,7	25,3	15,4	20,1
51 - 60	2,5	3,1	8,1	12,1	16,7	8,4
nad 60	-	5,1	-	8,1	23,1	7,4
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjev, julij 1986

TABELA št.: 165 PREDVIDENA STAROST NASLEDNIKA OB PREVZEMU KMETIJE Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO GOSPODINJSTEV

	Čisto kmečko	Mešano pretežno kmečko	Mešano enakovredno	Mešano pretežno nekmečko	Čisto nekmečko	SKUPAJ
do 30	7,8	7,8	5,5	6,1	2,8	6,2
30 - 39	29,7	50,0	33,0	31,8	22,2	34,3
40 - 49	6,3	12,5	15,4	3,0	2,8	9,0
50 in več	1,6	1,6	-	-	-	0,6
Po smrti sedanjega gospodarja	54,7	28,1	46,2	59,1	72,2	49,8
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjev, julij 1986

TABELA št.: 166 PREDVIDENA STAROST NASLEDNIKA OB PREVZEMU KMETIJE Z OZIROM NA STAROSTNO STRUKTURO GOSPODINJSTEV

	Mlado	Generacijsko	Zrelo	Starajoče	Ostarelo	SKUPAJ
do 30	6,2	6,7	8,7	6,2	2,5	6,2
30 - 39	47,7	42,7	30,4	28,4	10,0	34,3
40 - 49	6,2	13,5	4,3	12,3	2,5	9,0
50 in več	-	-	-	2,5	-	0,6
Po smrti sedanjega gospodarja	40,0	37,1	56,5	50,6	85,0	49,8
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjev, julij 1986

TABELA št.: 167 PREDVIDENA STAROST NASLEDNIKA OB PREVZEMU KMETIJE Z OZIROM NA VELIKOST POSESTI

	do 0,5	0,51-1	1,01-2	2,01-3	3,01-5	5,01-10	nad 10	SKUPAJ
do 30	3,8	-	1,8	9,2	8,2	6,5	33,3	6,2
30 - 39	3,8	18,8	20,0	36,8	48,0	54,8	-	34,3
40 - 49	3,8	6,3	7,3	15,8	7,1	9,7	-	9,0
50 in več	3,8	-	1,8	-	-	-	-	0,6
Po smrti sedanjega gospodarja	84,6	75,0	69,1	38,2	36,7	29,0	66,7	49,8
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjev, julij 1986

TABELA št.: 168 PREDVIDENI NAČIN KMETOVANJA NASLEDNIKA Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO GOSPODINJSTEV

	Čisto kmečko	Mešano pretežno kmečko	Mešano enakovredno	Mešano pretežno nekmečko	Čisto nekmečko	SKUPAJ
Samo kot kmet	31,3	34,4	8,8	-	11,1	16,8
Po delu kot polkmet	53,1	65,6	86,8	86,4	75,0	74,5
Občasno, ljubiteljsko	15,6	-	4,4	13,6	13,9	8,7
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjestev, julij 1986

TABELA št.: 169 PREDVIDENI NAČIN KMETOVANJA NASLEDNIKA Z OZIROM NA VELIKOST POSESTI

	do 0,5	0,5-1	1,01-2	2,01-3	3,01-5	5,01-10	nad 10	SKUPAJ
Samo kot kmet	11,5	9,4	7,3	9,2	22,4	45,2	33,3	16,8
Po delu kot polkmet	76,9	68,8	81,8	85,5	70,4	51,6	66,7	74,5
Občasno, lju-biteljsko	11,5	21,9	10,9	5,3	7,1	3,2	-	8,7
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 170 NAČRTI V PRIMERU NEZAGOTOVLJENEGA NASLEDSTVA Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO GOSPODINJSTEV

	Čisto kmečko	Mešano pretežno kmečko	Mešano enakovredno	Mešano pretežno nekmečko	Čisto nekmečko	SKUPAJ
Poskusili bodo zagotoviti naslednika	27,0	100,0	57,1	33,3	38,5	37,7
Kmetijo bodo prodali, hišo pa obdržali	2,7	-	-	-	-	1,4
Kmetijo s hišo vred bodo prodali	2,7	-	-	-	-	1,4
Kmetijo bi oddali v zameno za pokojnino	2,7	-	-	-	-	1,4
Kmetijo bi oddali v najem za prevžitek	27,0	-	7,1	-	7,7	17,4
Še ne vedo, kaj bi storili	37,8	-	35,7	66,7	53,8	40,6
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjev, julij 1986

TABELA št.: 171 NAČRTI V PRIMERU NEZAGOTOVLJENEGA NASLEDSTVA Z OZIROM NA STAROSTNO STRUKTURO GOSPODINJSTEV

	Mlado	Generacijsko	Zrelo	Starajoče	Ostarelo	SKUPAJ
Poskušali bodo zagotoviti naslednika	25,0	-	50,0	42,9	34,2	37,7
Kmetijo bodo prodali, hišo pa obdržali	-	-	8,3	-	-	1,4
Kmetijo s hišo vred bodo prodali	-	-	-	-	2,6	1,4
Kmetijo bi oddali v zameno za pokojnino	-	-	-	-	2,6	1,4
Kmetijo bi oddali v najem za prevžitek	25,0	-	-	7,1	26,3	17,4
Še ne vedo, kaj bi storili	50,0	100,0	41,7	50,0	34,2	40,6
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 172 NAČRTI V PRIMERU NEZAGOTOVLJENEGA NASLEDSTVA Z OZIROM NA VELIKOST POSESTI

	do 0,5	0,51-1	1,01-2	2,01-3	3,01-5	5,01-10	nad 10	SKUPAJ
Poskušali bodo zagotoviti naslednika	28,6	13,3	31,3	42,9	63,6	66,7	-	37,7
Kmetijo bodo prodali, hišo pa obdržali	14,3	-	-	-	-	-	-	1,4
Kmetijo s hišo vred bodo prodali	14,3	-	-	-	-	-	-	1,4
Kmetijo bi oddali v zameno za pokojnino	-	6,7	-	-	-	-	-	1,4
Kmetijo bi oddali v najem za prevžitek	28,6	33,3	25,0	7,1	-	-	-	17,4
Še ne vedo, kaj bi storili	14,3	46,7	43,8	50,0	36,4	33,3	-	40,6
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	-	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjev, julij 1986

TABELA št.: 173 NAČRTI GLEDE KMETOVANJA Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO GOSPODINJSTEV

	Čisto kmečko	Mešano pretežno kmečko	Mešano enakovredno	Mešano pretežno nekmečko	Čisto nekmečko	SKUPAJ
Že sedaj ne kmetujejo	13,0	-	0,9	2,7	8,9	5,3
Kmetijo želijo modernizirati in povečati	12,0	36,8	15,5	10,7	8,9	16,3
Kmetijo želijo modernizirati, ne pa tudi povečati	13,0	25,0	27,3	26,7	7,1	20,4
Še vnaprej bodo kmetovali kot doslej in v enakem obsegu	39,8	36,8	48,2	56,0	57,1	46,8
Kmetovanje bodo v kratkem opustili	22,2	1,5	8,2	4,0	17,9	11,3
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 174 NAČRTI GLEDE KMETOVANJA Z OZIROM NA STAROSTNO STRUKTURO GOSPODINJSTEV

	Mlado	Generacijsko	Zrelo	Starajoče	Ostarelo	SKUPAJ
Že sedaj ne kmetujejo	1,3	-	3,2	3,0	20,5	5,3
Kmetijo želijo modernizirati in povečati	23,8	33,7	14,5	6,1	1,3	16,3
Kmetijo želijo modernizirati, ne pa tudi povečati	23,8	24,5	17,7	29,3	2,6	20,4
Še vnaprej bodo kmetovali kot doslej in v enakem obsegu	46,3	40,8	59,7	53,5	35,9	46,8
Kmetovanje bodo v kratkem opustili	5,0	1,0	4,8	8,1	39,7	11,3
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 175 NAČRTI GLEDE KMETOVANJA Z OZIROM NA VELIKOST POSESTI

	do 0,5	0,51-1	1,01-2	2,01-3	3,01-5	5,01-10	nad 10	SKUPAJ
Že sedaj ne kmetujejo	22,9	11,8	8,8	1,0	-	-	-	5,3
Kmetijo želijo modernizirati in povečati	2,9	-	3,8	18,8	27,8	37,8	-	16,3
Kmetijo želijo modernizirati, ne pa tudi povečati	-	-	13,8	27,1	30,4	35,1	-	20,4
Še vnaprej bodo kmetovali kot doslej v enakem obsegu	60,0	58,8	61,3	42,7	37,4	21,6	100,0	46,8
Kmetovanje bodo v kratkem opustili	14,3	29,4	12,5	10,4	4,3	5,4	-	11,3
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 176 PERSPEKTIVE GLEDE NA ZAPOSLENOST IN DELO NA KMETIJI Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO
GOSPODINJSTEV

	Čisto kmečko	Mešano pretežno kmečko	Mešano ena- kovredno	Mešano pretežno nekmečko	Čisto ne- kmečko	SKUPAJ
V prihodnosti ne načrtujejo sprememb	56,5	41,2	61,8	85,3	82,1	64,0
Redna zaposlitev, delo na kmetiji po delu	38,9	48,5	33,6	12,0	5,4	29,7
Opustitev redne zaposlitve, delo samo na kmetiji	-	10,3	2,7	2,7	3,6	3,3
Opustitev kmetijske proizvodnje, zaposlitev v nekmetijstvu	4,7	-	1,8	-	8,9	2,9
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjestev, julij 1986

TABELA št.: 177 PERSPEKTIVE GLEDE NA ZAPOSLENOST IN DELO NA KMETIJI Z OZIROM NA STAROSTNO STRUKTURO GOSPODINJSTEV

	Mlado	Generacijsko	Zrelo	Starajoče	Ostarelo	SKUPAJ
V prihodnosti ne načrtujejo sprememb	67,5	68,4	64,5	56,6	64,1	64,0
Redna zaposlitev, delo na kmetiji po delu	25,0	24,5	30,6	37,4	30,8	29,7
Opustitev redne zaposlitve, delo samo na kmetiji	3,8	7,1	1,6	3,0	-	3,3
Opustitev kmetijske proizvodnje - zaposlitev v nekmetijstvu	3,8	-	3,2	3,0	5,2	2,9
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjev, julij 1986

TABELA št.: 178 PERSPEKTIVE GLEDE NA ZAPOSLENOST IN DELO NA KMETIJI Z OZIROM NA VELIKOST POSESTI

	do 0,5	0,51-1	1,01-2	2,01-3	3,01-5	5,01-10	nad 10	SKUPAJ
V prihodnosti ne načrtujejo sprememb	85,8	76,5	70,0	59,4	56,5	51,4	33,3	64,0
Redna zaposlitev, delo na kmetiji po delu	14,3	9,8	23,8	38,5	38,3	32,4	66,7	29,7
Opustitev redne zaposlitve, delo samo na kmetiji	-	-	3,8	2,1	4,3	10,8	-	3,3
Opustitev kmetijske proizvodnje - zaposlitev v nekmetijstvu	-	14,7	2,5	-	0,9	5,4	-	2,9
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

11.. OCENA NEKATERIH PROBLEMOV IN ZNAČILNOSTI MEŠANIH DELAVSKO-KMEČKIH GOSPODINJSTEV

V tem poglavju nameravamo podobo o ekonomski učinkovitosti mešanih delavsko-kmečkih gospodinjstev v primerjavi z ostalima skupinama dopolniti z mnenji samih anketirancev o tem, ali so glede na različne vidike dela in življenja na kmetiji na boljšem čiste ali mešane kmetije oziroma čisti kmetje-delavci.

Te podatke bomo dopolnili s stališči do treh vrst problemov. Prva vrsta obravnava ovire, ki jih zaposlitev nekaterih članov gospodinjstva predstavlja pri kmetovanju. V drugi vrsti problemov gre za oceno prednosti, ki jih zaposlitev zunaj kmetijstva prinaša kmetovanju. Posebno pozornost pa namenjamo prikazu ovir, ki jih kmetovanje predstavlja za same kmete-delavce in za njihove delovne organizacije.

Kmet-delavec, ki praviloma živi na podeželju, zaposlen pa je v mestu, ne združuje le dveh zaposlitev, temveč hkrati povezuje ruralni prostor z urbanim. Zato je kmeta-delavca potrebno obravnavati najmanj z dveh vidikov:

- prvič, z vidika enega delovnega procesa, pri čemer gre na eni strani za prispevek kmeta-delavca v delovanju kmetije, na drugi strani pa za posledice kmetovanja na njegovo učinkovitost zunaj kmetije, in
- drugič, z vidika njegove razpetosti med krajem bivanja (vasjo) in krajem zaposlitve (mestom) oziroma z vidika dajanja prednosti bodisi vasi bodisi mestu.

Glede na to, da je eden ali več članov mešanih gospodinjstev redno zaposlen zunaj kmetijstva, morajo večino dela na kmetiji opraviti drugi člani gospodinjstva. Pojavi se nova delitev dela med družinskimi člani. Zaradi kumuliranja vlog nujno pride do racio-

nalizacije dela, katere pomemben element je usmerjena proizvodnja. Ta vse bolj prehaja od delovno ekstenzivnega na delovno intenzivno ne samo zaradi manjšega števila delovnih rok za kmetovanje, temveč tudi zato, ker mešane kmetije praviloma obdelujejo manj zemlje kot čiste. To pa nikakor ne pomeni, da člani gospodinjstva, ki so zaposleni, ne pomagajo na kmetiji. Tudi v primeru, da mešani obrati niso usmerjeni v tržno pridelavo, temveč pridelujejo hrano pretežno za lastne potrebe, ni moč zanikati njihovega gospodarskega pomena. T je namreč v tem, da mešana gospodinjstva ne nastopajo na tržišču kot potrošniki kmetijskih pridelkov, ker jih pač pridelajo sami. Čeprav je takšen pasiven gospodarski prispevek manjši od prispevka tržne proizvodnje, ima svojo ekonomsko vrednost zlasti v primerih, ko mešano gospodinjstvo razpolaga z manjšimi površinami ali s površinami, ki so manj primerna za intenzivno obdelavo. Dodatno k temu se dohodek, ki ga v mešano delavsko-kmečko gospodinjstvo prinesejo člani, zaposleni zunaj kmetijstva, pogosto vlaga v modernizacijo kmetijske pridelave, zlasti v primerih, ko so za to ugodni tudi družbenopolitični pogoji.

Poleg prispevka v delu in vlaganjih v kmetijo ne gre prezreti vrednost, ki jih iz delavskega, industrijskega in večinoma urbanega okolja prinašajo v mešano gospodinjstvo, tisti, ki so zaposleni zunaj kmetije. Zaposleni člani, predvsem tisti, ki opravljajo kvalificirano delo, prenašajo na kmetijo značilnosti industrijske proizvodnje (tržna usmerjenost, organizacija dela, dohodkovno povezovanje, planiranje), ki se bistveno ne razlikuje od značilnosti kmetijske pridelave, katere cilj je pridelati čimveč ob čimmanjših stroških.

Zaposleni se v industrijskem okolju navadijo dinamičnosti v mišljenju in odločanju, tipičnem za industrijskega delavca in je še vedno atipičen za našega kmeta, ki je zaradi stoletja dolge tradicije pogosto stereotipen v svojem razmišljanju in odločanju.

Moderna družba, nagel razvoj tehnologije in upravljanje terja tudi od kmeta sposobnost hitrega prilagajanja in spreminjanja tradicionalnih vrednot.

Naštete možne prednosti mešanih gospodinjstev pred kmečkimi pa nikakor niso nujno tudi resnično izkoriščene, temveč so samo relativne v smislu, da ima mešano gospodinjstvo boljše možnosti, da se sodobno organizira in opremi ter prevzame in prilagodi vrednote industrijskega okolja kmetijski pridelavi.

Opozoriti pa velja tudi na prednosti, ki jih imajo čiste kmetije pred mešanimi. Čiste kmetije običajno razpolagajo z večjo količino obdelovalne zemlje, člani kmečkih gospodinjstev so na zemljo bolj navezani in ekonomsko prisiljeni, da jo optimalno izkoriščajo. Zato dostikrat hitreje uvidijo pomen povezovanja in sodelovanja v kmetijskih zadrugah in temeljnih organizacijah kooperantov kot tudi v okviru krajevne skupnosti kot temeljne samoupravne skupnosti krajanov, preko katere občani zadovoljujejo svoje skupne potrebe. Z drugimi besedami, mešano delavsko-kmečka gospodinjstva so v primerjavi s čistimi kmečkimi lahko bolj učinkovita na mikro nivoju, to je na nivoju samega gospodinjstva, čiste kmetije pa na makro nivoju, na nivoju povezovanja in delovanja v širših skupnostih.

Splošno razširjeno, čeprav ne dokazano mnenje, da zaposlitev nekaterih članov družine ovira kmetovanje, smo želeli preveriti tudi naši raziskavi. Tako smo se odločili, da povprašamo neposredno prizadete oziroma tiste, ki se bodisi v domačem gospodinjstvu bodisi v neposredni okolici soočajo s situacijami, v katerih so zunaj kmetijstva zaposleni vsi ali samo nekateri člani, po mnenjih o tem, ali zaposlitev ovira uspešnost kmetovanja (tabela št. 179 in št. 180).

V celotni anketirani populaciji je 28,5 % takšnih gospodinjstev, ki menijo, da so prisotne ovire, 18,2 % pa o tej problematiki nima mnenja. Opazno je, da je najvišji delež pozitivnih odgovo-

vorov v skupini mešanih pretežno kmečkih gospodinjestev (38,2 %), ki v vseh predhodnih analizah kažejo najboljše rezultate, a je pri njih tudi najnižji odstotek neopredeljenih. Mnenje, da zaposlitev ne ovira kmetovanja, je bolj razširjena v sredinah, ki nimajo tovrstnih izkušenj (čista kmečka gospodinjestva), največ tovrstnih odgovorov pa je v skupini mešanih pretežno nekmečkih gospodinjestev, ki imajo večino aktivnih družinskih članov zaposlenih, a je kmetovanje zanje ekonomsko še vedno pomembna kategorija.

Poglavitni oviri sta dve: pomanjkanje delovne sile na kmetiji (46,7 %) ter manjši interes za kmetovanje nasploh (41,8 %). Med odgovori se pojavljajo tudi manjši interes za tržno usmerjeno pridelavo (4,9 %), manjši interes za specializirano pridelavo (3,1 %) ter razlik v pogledih na kmetovanje (3,5 %). Slednjo oviro navajajo le mešana pretežno kmečka, ter mešana enakovredna gospodinjestva, drugače pa je iz odgovorov z ozirom na socioekonomsko strukturo težko potegniti kakšne globlje zakonitosti.

Če predpostavljamo, da so (bili) glavni razlogi za zaposlovanje kmetov ekonomske narave, pričakujemo, da bo prispevek zaposlenih k zagotavljanju ekonomske eksistence članov gospodinjestva opredeljen tudi kot glavna korist, ki jo ima kmetija od zaposlovanja (tabeli št. 181 in št. 182). Res je odstotek pozitivnih odgovorov izredno visok (87,5 %), v največji meri pa ga povdarjajo v vseh treh skupinah mešanih delavsko-kmečkih gospodinjestev, kar je spričo njihovega značaja razumljivo. Odstotek gospodinjestev, ki omenjajo kot bistveno prednost dodatna sredstva za preživljanje je 48,2 %, višji pa je v skupinah čistih kmečkih in mešanih pretežno kmečkih gospodinjestev. Neposredno k boljšemu kmetovanju pa zaposlitev prispeva prek vlaganja sredstev v kmetijo in kmetovanje (26,4 %). Ta učinek pridobiva na veljavi z manjšanjem agrarnega značaja gospodinjestev. Zagotavljanje socialne varnosti je po pomenu šele na tretjem mestu (19,8 %), med posameznimi primerjalnimi skupinami pa v odgovorih ni bistvenih razlik. Med neekonomske učinke zaposlitve uvrščamo takšne, ki predstavljajo

prenašanje različnih vrednot industrijske družbe na kmetijstvo. A je pomen tovrstnih odgovorov zelo skromen. Pomembnejši element je, da se širijo novi pogledi na kmetovanje (4,2 %), dejstvo, da se širi interes za tržno usmerjeno kmetovanje pa je praktično zanemarljivo (1,2 %). Čista kmečka, mešana pretežno kmečka ter mešana enakovredna gospodinjstva navajajo nove poglede v nadpovprečni meri.

Niso redka mnenja, da je kmet-delavec v redni zaposlitvi manj učinkovit kot klasični industrijski delavec. Ker po mnenju nekaterih prihaja utrujen na delo in ker nima razvitih delovnih navad in vrednot industrijske družbe, pogosto izostaja z dela, zlasti v času večjih del na kmetiji, v večjem obsegu kot drugi obremenjuje zdravstveno varstvo in podobno. Še bi lahko naštevali pomisleke proti polkmetu, razširjene zlasti med tistimi, ki s to skupino nimajo nikakršnih izkušenj. Nedvomno takšni pomisleki niso povsem iz trte zviti, marveč imajo oziroma so vsaj delno imeli realno osnovo. Utemeljeni so verjetno v pogojih, ko kmet-delavec dejansko opravlja oba poklica: obdeluje zemljo in je hkrati redno zaposlen. Danes pa v največ primerih obe vlogi nista enakovredni. Ker je delo v mešanem gospodinjstvu razdeljeno, se zaposleni člani posvečajo pretežno svoji zaposlitveni dejavnosti, delo na kmetiji pa jim je samo dodatna aktivnost. Kot tako je delo na kmetiji psihično manj obremenjujoče, saj odgovornost za delovanje mešanih gospodinjstev nosijo tisti člani družine, ki niso zaposleni. Manjšo fizično obremenjenost, ki ne izčrpava njihovih telesnih moči pa zagotavlja sodobna tehnologija in mehaniziranost. Ni sicer mogoče trditi, da je za zaposlenega delo na kmetiji povsem rekreativne narave, prav tako pa ni moč zagovarjati stališča, da takšno delo zmanjšuje delavčevo produktivnost na delovnem mestu in njegovo samoupravljalno angažiranost v delovni organizaciji.

Problematiko smo prikazali v tabelah št. 183 in št. 184. 52,5 % anketiranih gospodinjstev navaja, da kmetovanje ovira zaposlene pri redni zaposlitvi. Zanimivo je, da je delež pozitivnih mnenj

pri skupinah, ki so s tem problemom manj neposredno prizadete, višji kot pri gospodinjstvih z večjim številom zaposlenih. Ali drugače povedano, kmetje trdijo, da so prisotni negativni učinki, kmetje-delavci pa to trditvev izpodbijajo. Kot glavno oviro se navaja, da morajo zaposleni dopust porabiti za delo na kmetiji (43,6 %). Najnižji delež tovrstnih odgovorov je pri čistih nekmečkih gospodinjstvih, ki pa imajo praviloma manj zemlje in je ta problem manj prisoten. Po pomenu se na naslednjih dveh mestih pojavljata naslednji dejstva: da je potrebno denar vlagati v kmetijo namesto v osebni standard (24,2 %) ter utrujenost pri delu na delovnem mestu (16,0 %). Prvo oviro v večji meri navajajo gospodinjstva z manj agrarnim značajem, drugo pa obe čisti skupini gospodinjstev, medtem ko so najbolj prizadeta delavsko-kmečka gospodinjstva do te trditve bolj zadržana. Manj pomembni oviri sta dejstva, da se polkmetje ne počutijo kmete niti delavce (6,7 %) ter prikrajšanost za prednosti mestnega življenja (9,5 %).

Da bi ugotovili, kolikšen je prispevek čistih in mešanih kmetij k proizvodnji hrane, jih moramo primerjati glede na njihovo ekonomsko učinkovitost. Pri tem seveda ne gre le za večje količine pridelkov, temveč za njihovo ovrednotenje glede na količino obdelovalne zemlje, stopnjo mehaniziranosti in višino dohodka. Na tem mestu nameravamo dosedaj navajane ugotovitve o ekonomski učinkovitosti mešanih delavsko-kmečkih gospodinjstev v primerjavi s čistimi kmečkimi oziroma čistimi nekmečkimi dopolniti z mnenji anketirancev, ali so glede na različne vidike dela in življenja na kmetiji na boljšem čisti kmetje oziroma kmetje-delavci (tabela št. 185).

64,3 % gospodinjstev meni, da imajo čiste kmetije več obdelovalne zemlje, 11,0 % izjavlja, da imajo več zemlje mešane kmetije, 24,7 % pa jih navaja, da med obema skupinama ni bistvenih razlik. Opazna je tendenca, da čiste kmetije pripisujejo v večji meri večje posesti mešanim kmetijam in obratno.

Precej drugačna so mnenja o velikosti dohodka. 48,0 % navaja, da so v prednosti mešane kmetije, 31,9 % daje prednost čistim kmetijam, preostanek - 20,1 % pa je neopredeljen. Mešane kmetije izpostavljajo predvsem mešana pretežno kmečka, pa tudi čista kmečka gospodinjstva, čiste kmetije pa mešana enakovredna in čista nekmečka gospodinjstva.

Čiste kmetije naj bi bile ponovno v prednosti kar se tiče mehaniziranosti (61,4 % odgovorov), le v 17,5 % primerih pa se daje prednost mešanim kmetijam. Ostali (21,1 %) menijo, da ni bistvenih razlik. Značilnosti po socioekonomskih skupinah so identične kot pri analizi velikosti posesti.

Čiste kmetije naj bi imele tudi večji pridelek (67,9 % mnenj), le 10,6 % mnenj pa favorizira pri tem elementu mešane kmetije. Dobra petina meni, da med obema tipoma ni večjih razlik (21,6 %). Opazen je rahlo višji delež mešanih gospodinjstev, ki dajejo prednost mešanim kmetijam, čeprav v globalu še vedno prevladuje ocena, da so močnejše čiste kmetije.

Še slabši naj bi bil položaj za mešane kmetije z ozirom na kvaliteto obdelave zemljišč. Le 7,2 % je navedb, ki so v prid mešanih kmetij, v 59,7 % pa naj bi prednjačile čiste kmetije. Tretjina (33,1 %) anketirancev meni, da razlike niso bistvene. Zanimivo je, da dajejo prednost čistim kmetijam predvsem pripradniki mešanih delavsko-kmečkih gospodinjstev.

In kakšna so mnenja o kvaliteti življenja? Le-ta so očitno v prid mešanih kmetij, čeprav so višji tudi deleži navajanj, da med obema skupinama ni bistvenih razlik. Mešane kmetije naj bi imele več prostega časa po navedbah 39,3 % anketirancev (čiste kmetije 29,0 % lažje življenje pa po trditvah kar 55,2 % gospodinjstev (čiste kmetije 10,1 %). Prednost mešanim kmetijam dajejo zlasti čista kmečka in bolj agrarni skupini mešanih gospodinjstev. Z upadanjem agrar-

nosti je pogostejše mnenje, da med skupinama ni večjega razkora.

Zaključimo lahko, da so ugotovitve v precejšnji meri plod idealiziranja, ki ni blizu realnemu stanju. Čista kmečka gospodinjstva naj bi posedovala velike, urejene kmetije, pozablja pa se na množico ostarelih družin v tej skupini. Rezultati naj bi bili na čistih kmetijah boljši, dohodek in prosti čas pa naj bi bili v prid mešanih kmetij. Ugotovitve kažejo, da je le kategorija dohodka opredeljena skladno s podrobnimi analizami.

TABELA št.: 179 ALI REDNA ZAPOSLOVANJE OVIRA USPEŠNOST KMETOVANJA (Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO GOSPODINJSTEV)

	Čisto kmečko	Mešano pretežno kmečko	Mešano enakovredno	Mešano pretežno nekmečko	Čisto nekmečko	SKUPAJ
DA	27,8	38,2	30,9	24,0	19,6	28,5
NE	36,1	57,4	53,6	69,3	58,9	53,2
NIMA MNENJA	36,1	4,4	15,5	6,7	21,4	18,2
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 180 POGLAVITNE OVIRE PRI USPEŠNOSTI KMETOVANJA ZARADI REDNE ZAPOSLOTITVE (Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO)

	Čisto kmečko	Mešano pretežno kmečko	Mešano enakovredno	Mešano pretežno nekmečko	Čisto nekmečko	SKUPAJ
Pomanjkanje delovne sile na kmetiji	48,3	45,8	43,8	48,4	50,0	46,7
Manjši interesi za kmetovanje nasploh	44,8	39,6	40,6	38,7	45,8	41,8
Manjši interes za tržno usmerjeno pridelavo	3,4	2,1	6,3	9,7	4,2	4,9
Manjši interes za specializirano pridelavo	3,4	4,2	3,1	3,2	-	3,1
Razlike v pogledih na kmetovanje	-	8,3	6,3	-	-	3,5
Drugo	-	-	-	-	-	-
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

- 309 -

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 181 ALI REDNA ZAPOSLOVANJE POMEMBNO KORISTI KMETIJI IN KMETOVANJU (Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO GOSPODINJSTEV)

	Čisto kmečko	Mešano pretežno kmečko	Mešano enakovredno	Mešano pretežno nekmečko	Čisto nekmečko	SKUPAJ
DA	76,9	97,1	90,0	93,3	83,9	87,5
NE	23,1	2,9	10,0	6,7	16,1	12,5
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 182 POGLAVITNE PREDNOSTI ZARADI REDNE ZAPOSLOTITVE V KMETOVANJU (Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO GOSPODINJSTEV)

	Čisto kmečko	Mešano pretežno kmečko	Mešano enakovredno	Mešano pretežno nekmečko	Čisto nekmečko	SKUPAJ
Dodatna sredstva za preživljanje	50,7	52,3	47,7	45,0	44,8	48,2
Sredstva za vlaganje v kmetijo in kmetovanje	22,6	21,5	27,9	32,1	27,6	26,4
Zagotavlja socialno varnost	18,5	20,6	16,3	20,6	26,4	19,8
Podpira odločitve za tržno kmetovanje	3,4	-	1,7	-	-	1,2
Novi pogledi na gospodarjenje	4,8	4,7	6,4	2,3	1,1	4,2
Drugo	-	0,9	-	-	-	0,2
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

TABELA št.: 183 ALI KMETOVANJE OVIRA ZAPOSLENE PRI REDNI ZAPOSPLITVI (Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO GOSPODINJSTEV)

	Čisto kmečko	Mešano pretežno kmečko	Mešano enakovredno	Mešano pretežno nekmečko	Čisto nekmečko	SKUPAJ
DA	60,2	58,8	57,3	32,0	48,2	52,5
NE	39,8	41,2	42,7	68,0	51,8	47,5
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjev, julij 1986

TABELA št.: 184 POGLAVITVE OVIRE PRI ZAPOSLOTVI ZARADI KMETOVANJA (Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO GOSPODINJSTEV)

	Čisto kmečko	Mešano pretežno kmečko	Mešano enakovredno	Mešano pretežno nekmečko	Čisto nekmečko	SKUPAJ
Utrujenost pri delu	19,5	10,0	15,9	11,6	20,4	16,0
Dopust morajo porabiti za delo na kmetiji	44,2	45,7	46,0	41,9	34,7	43,6
Ne počutijo se niti delavce, niti kmete	8,0	5,7	8,8	-	6,1	6,7
Denar morajo vlagati v kmetijo, namesto v osebni standard	18,6	25,7	23,0	30,2	32,7	24,2
Prikrajšani so za prednosti mestnega življenja	9,7	12,9	6,2	16,3	6,1	9,5
Drugo	-	-	-	-	-	-
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjestev, julij 1986

TABELA št. 185: PRIMERJAVA MED MEŠANIMI IN ČISTIMI KMETIJAMI Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO GOSPODINJSTEV

		Čisto kmečko	Mešano pretežno kmečko	Mešano enakovredno	Mešano pretežno nekmečko	Čisto nekmečko	SKUPAJ
VEČ OBDELOVALNE ZEMLJE	ni razlik	33,3	16,2	20,0	25,3	26,8	24,7
	mešane kmetije	15,7	10,3	13,6	4,0	7,1	11,0
	čiste kmetije	50,9	73,5	66,4	70,7	66,1	64,3
	S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
VIŠJI DOHODEK	ni razlik	25,0	10,3	17,3	26,7	19,6	20,1
	mešane kmetije	48,1	60,3	46,4	45,3	39,3	48,0
	čiste kmetije	26,9	29,4	36,4	28,0	41,1	31,9
	S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
BOLJŠA MEHANI-ZIPANOST	ni razlik	27,8	19,1	17,3	20,0	19,6	21,1
	mešane kmetije	20,4	19,1	14,5	17,3	16,1	17,5
	čiste kmetije	51,9	61,8	68,2	62,7	64,3	61,4
	S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
VEČJI PRIDELEK	ni razlik	26,9	14,7	19,1	24,0	21,4	21,6
	mešane kmetije	8,3	13,2	13,6	6,7	10,7	10,6
	čiste kmetije	64,8	72,1	67,3	69,3	67,9	67,9
	S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
BOLJŠE OBDELANA ZEMLJIŠČA	ni razlik	37,0	22,1	27,3	42,7	37,5	33,1
	mešane kmetije	4,6	7,4	9,1	6,7	8,9	7,2
	čiste kmetije	58,6	70,6	63,6	50,7	53,6	59,7
	S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
VEČ PROSTEGA ČASA	ni razlik	37,0	23,5	25,5	40,0	32,1	31,7
	mešane kmetije	37,0	48,5	45,5	30,7	32,1	39,3
	čiste kmetije	25,9	27,9	29,1	29,3	35,7	29,0
	S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
LAŽJE ŽIVLJENJE	ni razlik	37,0	20,6	29,1	46,7	42,9	34,8
	mešane kmetije	56,5	72,1	60,9	36,0	46,4	55,2
	čiste kmetije	6,5	7,4	10,0	17,3	10,7	10,1
	S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

12. PROBLEMATIKA KMEČKE ŽENE

Sodobni svet, tako razvite dežele kot dežele v razvoju in mnoge mednarodne organizacije namenjajo kmečki ženi in kmečki družini vse več pozornosti. V okviru teh prizadevanj velja posebej omeniti FAO, specializirano agencijo Združenih narodov za prehrano in kmetijstvo, v okviru katere deluje posebna delovna skupina za žene in kmečko družino v ruralnem razvoju. Tudi v SR Sloveniji deluje pri republiški skupščini delovna skupina z isto tematiko, ki se s svojim delovanjem vključuje v mednarodne tokove.

Procesi migracij iz podeželja v mesto, iz kmetijstva v druge gospodarske dejavnosti so zajeli v prvi fazi predvsem moško delovno silo. V kmetijstvu so tako ostajale predvsem ženske-kmetice z odraščajočimi otroki. Na feminizacijo kmetijstva opozarjajo tudi druge strokovne razprave in znanstvene raziskave ne le v svetu, temveč tudi pri nas. Nenazadnje tudi izsledki pričujoče študije to dejstvo potrjujejo. Tako je danes že nesporno dejstvo, da so prav kmečke žene v mnogih primerih postale nosilke kmetijske proizvodnje in pomemben dejavnik zadrževanja deagrariacije in depopulacije podeželja. Takšni procesi so še posebej izraziti v deželah z naglim gospodarskim razvojem, v deželah, ki so se zaradi gospodarske nerazvitosti nujno usmerjale v razvoj industrijske proizvodnje, hkrati pa niso namenjale potrebno pozornost razvoju kmetijstva. Med takšne dežele sodi tudi Jugoslavija.

Da bi v naši samoupravni socialistični družbi čimbolj ustrezno opredelili politiko do kmetice kot proizvajalke hrane in do kmečke družine, oziroma da bi ta pomemben dejavnik razvoja kmetijstva in podeželja čimbolj usmerili v uresničevanju družbenih ciljev, ki zadevajo kmetijstvo in podeželje, moramo najprej spoznati nekatera dejstva o kmečki družini, posebej še o vlogi kmečke žene, njene družbene priznanju. Prav spoznavanju takšnih dej-

stev je namenjeno to poglavje .

12.1. Zastopanost pri odločanju v družini

Zaradi zapletenega raziskovalnega pristopa smo družino razčlenili na bistvene sestavne elemente z ozirom na funkcijo in generacijsko pripadnost in sorodstvena razmerja. Izračunali smo, v kolikšni meri so vključeni posamezni družinski člani glede na število njihovih pojavljanj (tabela št. 186).

Analize kažejo močno prevlado gospodarjev oziroma njihovih žen v sferi odločanja. Opazno je, da so ženske mnogo bolj prisotne pri družinskih zadevah (vzgoja otrok, obiskovanje roditeljskih sestankov) kot pri zadevah, ki predstavljajo družinske interese navzven (opravki na občini, urejanje zadev v kmetijski zadrugi in udeležba na različnih sestankih). Ekstremne vrednosti predstavljata obe kategoriji sestankov. Roditeljski so v prvi vrsti domena žensk, preostali pa moških. Redko je delitev v družini organizirana tako, da za posamezne obveznosti skrbe stari starši oziroma otroci, so pa tudi primeri ko je vključena vsa družina, posebno pri vzgoji otrok.

Med posameznimi socioekonomskimi skupinami ni bistvenih razlik. Opazna pa je rahla tendenca, da se vloga kmečke žene krepi z naraščanjem agrarnega značaja gospodinjev, kar je do neke mere v nasprotju z ugotovitvami vrste raziskav.

12.2. Zastopanost pri porabi denarja

Zastopanost pri porabi denarja kaže možnosti direktnega vplivanja na družinsko blagostanje, usmeritve in perspektive. V raziskavi smo razčlenili poglobitve tipe porabe in jih razčlenili po vodilnih skupinah družinskih članov (tabela št. 187).

Primerjava s prejšnjo tabelo pokaže bistveno večji delež gospodinjev, kjer o rabi denarja odločajo vsi družinski člani. Še najnižji je tovrsten delež pri denarju za gospodinjstvo (18,3 %) in za kmetovanje (19,8 %), najvišji pa je pri porabi za razvedrilo in počitnice (50,0 %) ter za nakup prevoznih sredstev (42,6 %). Udeležba starih staršev in otrok ostajav približno enakem obsegu.

In kaj pokaže primerjava družinskega jedra - gospodarjev (mož) oziroma gospodaric (žen). Na prvi pogled je očitno predvsem, da med obema skupinama ni pri nobenem elementu bistvenih razlik, kar pomeni, da ima kmečka ženska velike pravice, a tudi dolžnosti pri odločanju o pomembnih družinskih odločitvah. Takšna emancipiranost je presenetljiva in razveseljiva, saj mnoge druge raziskave prikazujejo, da ima kmečka žena sicer precejšnje dolžnosti pri izvedbi različnih opravil, sfera odločanja pa je praviloma domena moških.

Pa vendar lahko posamezne elemente opredelimo z ozirom na rahlo prevlado moških oziroma žensk. Tako so ženske pri opredeljevanju sredstev za gospodinjstvo, šolanje otrok, zdravje in higieno, razvedrilo in počitnice ter tudi kmetovanje in gradnjo oziroma adaptacijo hiš pomembnejši dejavnik od moških, le-ti pa prednjačijo pri odločitvah za nakup kmetijskih strojev, obnovo in gradnjo gospodarskih objektov in nakup prevoznih sredstev.

Podrobne analize po socioekonomskih tipih kažejo, da je vloga kmečke ženske pravzaprav še najšibkejša pri vseh treh mešanih tipih, kjer pa je povečan delež kolektivnega odločanja. Na čistih kmetijah je opazna prevlada žensk v vseh elementih, kar pa je tudi posledica mnogih samskih gospodinjev, ki so praviloma ženska.

12.3. Vključenost v samoupravno in družbenopolitično življenje

Delovanje v družbenopolitičnih organizacijah na vasi pomeni pravzaprav aktivno vključevanje kmetov in kmetic v subjektivne sile samoupravne socialistične družbe. Čeprav gospodarji (možje) in gospodarice (žene) niso edini družbenopolitično ter samoupravno aktivni prebivalci podeželja, jih v tem kontekstu obravnavamo zato, ker predstavljajo najbolj aktivni del kmečke oziroma polkmečke populacije (tabela št. 188). Pomemben činitelj aktivnosti predstavlja tudi starostna struktura.

Osnovna značilnost je brez dvoma, da je vključenost moških precej večja kot žensk. A je pri tem pomembna razlika. Mlajši moški so v primerjavi s starejšimi bolj pasivni, medtem ko je pri ženskah obratno: le dobra polovica mlajših od 50 let ni (bila) vključena v noben organ (58,3 %), pri starejših pa je ustrezen delež več kot tri četrtine (76,3 %).

Bistvena razlika nastopa nedvomno pri vključevanju v temeljno zadružno organizacijo in v temeljno zadružno organizacijo kooperantov, ki sta najštevilčneje zastopani. V obe, še posebno v TOK se vključujejo v prevladujočem obsegu predvsem moški. Več je med njimi starejših od 50 let.

Najbolj odgovorne funkcije v krajevni samoupravi so pri starejši generaciji domena moških, medtem ko pri mlajši med obema spoloma ni več razlik, pač pa so pomembna neskladja pri vključenosti v nižje oblike krajevne samouprave (član sveta KS) ter pri delegiranju v občinsko skupščino. Ženske v teh dveh funkcijah so le redke in še to starejše, moških pa je vključenih kar precej (član sveta KS 20,4 % nad 50 let starih gospodarjev, delegat v občinski skupščini 12,9 % nad 50 let starih). Podobna, a manj izrazita sorazmerja so pri delegiranju v samoupravne interesne skupnosti.

Drugačne razsežnosti se kažejo v samoupravi v organizacijah združenega dela. Medtem ko je pri starejši generaciji prisotna prevlada moških (ženske se v tej starosti že upokojijo), pa pri mlajši generaciji skoraj ni razlik. Precej mlajših žensk je tudi članov delegacij v OZD-ih.

12.4. Sodelovanje v društvih in izobraževanje

Sodelovanje v društvih nakazuje organizirano, aktivno izrabo prostega časa. Problematiko smo obdelali po podobni metodologiji kot problematiko samouprave in družbenopolitične aktivnosti, s tem, da smo upoštevali le gospodarja (moža) in gospodarico (ženo) z ozirom na starost (tabela št. 189).

Opazno je, da je manj moških, ki niso vključeni v nobeno društvo kot žensk. Moški se z naraščajočo stopnjo pogosteje vključujejo, ženske pa nekoliko redkeje. Pri tem imajo odločilno vlogo predvsem gasilska društva, ki pritegujejo petino moške populacije do 50 let in kar dobro tretjino starejših moških, medtem ko se ženske vključujejo le posamič. Prav tako so v večji meri domena zlasti mlajših moških športna društva. Tudi člani orkestrov so pretežno moški.

Drugače je pri pevskih zborih, kjer rahlo prevladujejo ženske. Njihova prevlada je še posebno izrazita pri mlajših strukturah, saj moških pod 50 let v pevskih zborih v anketirani populaciji gospodarjev sploh nismo zasledili. Aktivno je tudi cerkveno društvo, ki v približno enaki meri združuje moške in ženske s tem, da je delež starejše generacije prevladujoč.

Vse bolj redki so ljudje, ki zanikajo pomen izobraževanja kmetijskih proizvajalcev, saj je vsak dan bolj jasno, da to zahteva nezadržen razvoj tehnike in tehnologije. Tudi druge dolžnosti kmečke žene zahtevajo poglobljena poznavanja najrazličnejših problemov. V ta namen se organizirajo različni strokovni tečaji, ki

se jih v prostem času izven proizvodnih konic udeležuje vse več kmečkih žensk (tabela št. 190). Prav tovrstnemu izobraževanju se posveča tako v svetu kot pri nas vse večja pozornost. Kmečke ženske se v ta namen združujejo v aktive kmečkih žena.

V celotni anketirani populaciji gospodaric (žen) se jih 88,8 % ni udeležila nobenega tečaja. Značilna je velika diferenciacija z ozirom na njihovo starostno strukturo. V starosti do 39 let je takšnih žensk le 75,6 %, v skupini 40 - 59 let 85,0 % in v skupini nad 60 let 96,3 %. Kljub določenim pozitivnim rezultatom pa je potrebno reči, da je iz procesa izobraževanja preko tečajev še vedno izključeno preveč žensk.

Največ žensk (5,4 %) je obiskovalo tečaje iz kmetijstva in to predvsem ženske srednje in starejše generacije. V novejšem času se predvsem mlajše ženske udeležujejo tečajev iz gospodinjstva, tečajev za vzgojo in nego otrok ter tečajev za vodenje kmetijskih strojev. Manj popularno od ostalih oblik je družbeno-politično usposabljanje.

12.5. Počutje

Velike delovne obremenitve, mnoge druge odgovornosti in procesi dezintegracije na vasi ter v družini sami odločilno vplivajo na počutje kmečke žene (tabela št. 191). Pri tem pa so med posameznimi starostnimi skupinami pomembne razlike.

Med vsemi oblikami počutja močno prevladuje občutek utrujenosti (48,0 %), ki se z naraščajočo starostjo povečuje. Sledita občutka veselosti (15,8 %) in sreče (12,3 %), ki pa sta pogostejša pri mlajših ženskah. Le-te se v večji meri počutijo enakopravne možu, medtem ko je pri nekaterih starejših ženskah prisoten tudi občutek zapostavljenosti. S staranjem se povečujeta osamljenost

in obolelost, ki je pri starejših od 60 let dokaj pogosta (8,2 %), pa tudi pri 40 - 59 let starih ženskah ni dosti redkejša (6,9 %). V vseh treh skupinah je prisoten tudi občutek pretirane obremenjenosti oziroma premnogih odgovornosti (v celoti 5,8 %), ki nekoliko narašča z zmanjševanjem starosti.

Tabela št.: 186 ODLOČANJE O POMEMBNEJŠIH DRUŽINSKIH ZADEVAH Z OZIROM NA POLOŽAJ V DRUŽINI IN SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO GOSPODINJSTEV

	ČISTO KMEČKO					MEŠANO PRETEŽNO KMEČKO					MEŠANO ENAKOVREDNO					MEŠANO PRETEŽNO NEKMEČKO					ČISTO NEKMEČKO					SKUPAJ					
	MOŽ	ŽENA	STARI STAR.	OTROCI	VSI	MOŽ	ŽENA	STARI STAR.	OTROCI	VSI	MOŽ	ŽENA	STARI STAR.	OTROCI	VSI	MOŽ	ŽENA	STARI STAR.	OTROCI	VSI	MOŽ	ŽENA	STARI STAR.	OTROCI	VSI	MOŽ	ŽENA	STARI STAR.	OTROCI	VSI	SKUPAJ
Vzgoja otrok	40,5	56,8	-	-	2,7	36,2	47,9	4,2	-	11,7	33,6	55,1	1,9	-	9,4	33,3	49,4	6,2	-	11,1	35,6	53,6	3,6	3,6	3,6	35,7	52,4	3,2	0,5	8,2	100,0
Roditelj.sest.	34,0	66,0	-	-	-	21,4	74,3	1,4	1,4	1,4	28,1	69,5	-	-	2,4	28,0	66,0	-	2,0	4,0	24,4	75,6	-	-	-	27,0	70,3	0,3	0,7	1,7	100,0
Opravki na obč.	62,0	33,0	-	5,0	-	64,9	27,3	5,2	-	2,6	63,4	20,5	3,6	9,8	2,7	50,0	24,4	8,1	9,3	8,1	59,4	29,7	-	10,9	-	60,1	26,7	3,4	7,1	2,7	100,0
Zadeve v zadrugi	62,2	32,2	1,1	4,5	-	61,6	33,3	3,8	-	1,3	56,6	28,3	4,4	8,0	2,7	43,4	28,9	10,8	9,6	7,2	61,2	24,5	2,0	12,3	-	56,7	29,8	4,6	6,5	2,4	100,0
Sestanki	75,3	20,8	1,3	2,6	-	78,9	14,1	5,6	-	1,4	73,8	11,7	1,9	9,7	2,9	57,0	15,1	5,8	14,0	8,1	68,4	19,3	1,8	8,8	1,8	70,6	15,7	3,3	7,4	3,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjestev, julij 1986

Tabela št.: 187 ODLOČANJE O PORABI DENARJA Z OZIROM NA POLOŽAJ V DRUŽINI IN SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO GOSPODINJSTEV

	ČISTO KMEČKO					MEŠANO PRETEŽNO KMEČKO					MEŠANO ENAKOVREDNO					MEŠANO PRETEŽNO NEKMEČKO					ČISTO NEKMEČKO					S K U P A J					SKUPAJ
	MOŽ	ŽENA	STARI STAR.	OTROCI	VSI	MOŽ	ŽENA	STARI STAR.	OTROCI	VSI	MOŽ	ŽENA	STARI STAR.	OTROCI	VSI	MOŽ	ŽENA	STARI STAR.	OTROCI	VSI	MOŽ	ŽENA	STARI STAR.	OTROCI	VSI	MOŽ	ŽENA	STARI STAR.	OTROCI	VSI	
Gospodinjstvo	28,1	54,1	0,7	3,0	14,1	28,1	38,5	7,3	1,0	25,0	26,5	43,5	2,0	4,8	23,2	28,0	38,1	2,5	8,5	22,9	30,0	50,0	1,1	8,9	10,0	28,0	45,0	2,6	5,1	19,3	100,0
Šolanje, izobraževanje	30,2	34,0	-	3,2	32,1	32,4	32,4	1,4	2,8	31,0	30,5	35,8	2,1	4,2	27,4	22,4	27,6	-	5,2	44,8	31,3	41,7	-	6,2	20,8	29,5	34,1	0,9	4,3	31,1	100,0
Zdravje, higiena	29,7	44,6	-	2,0	23,7	26,9	28,2	2,6	1,3	41,0	20,0	25,5	1,1	3,2	50,0	18,3	26,8	-	7,0	47,9	28,3	37,7	3,8	-	30,2	24,7	32,7	1,3	2,8	38,5	100,0
Razvedrilo, počitnice	20,0	34,0	-	2,0	44,0	25,4	22,0	1,7	1,7	51,8	16,7	19,4	1,4	2,8	59,7	20,0	18,3	-	5,0	56,7	30,8	33,3	2,6	2,6	30,7	21,8	24,3	1,1	2,8	50,0	100,0
Kmetovanje	36,7	43,8	1,6	3,1	14,8	37,9	32,0	6,8	1,0	22,3	36,1	38,0	2,5	5,1	18,3	30,6	30,6	2,7	8,1	27,9	34,4	39,1	1,5	9,4	15,6	35,3	36,9	3,0	5,0	19,8	100,0
Nakup kmetijskih strojev	35,1	37,7	-	1,6	24,6	36,2	27,5	8,8	2,2	25,3	33,3	30,2	2,1	1,0	33,3	29,2	25,0	1,4	2,8	41,6	33,3	25,9	-	7,4	33,3	33,6	29,7	3,0	2,5	31,1	100,0
Gospodarski objekti	31,8	34,8	-	3,0	30,3	38,7	25,3	5,3	1,3	29,3	27,4	24,7	2,7	-	45,2	28,8	23,7	-	1,7	45,8	34,8	26,1	-	4,3	34,8	32,1	27,0	2,0	1,7	37,2	100,0
Obnova, gradnja hiš	28,0	39,0	1,2	3,8	28,0	32,6	27,0	5,6	1,1	33,7	24,7	23,7	3,1	4,1	44,3	30,7	27,3	-	5,7	36,3	33,3	37,9	1,5	9,1	18,2	29,6	30,3	2,4	4,5	33,2	100,0
Nakup prevoznih sredstev	19,6	30,4	2,2	2,2	45,6	28,1	23,4	1,6	7,8	39,1	22,7	20,0	1,3	6,7	49,3	27,5	18,8	-	8,7	44,9	38,6	20,5	2,3	9,1	29,5	26,9	22,1	1,3	7,1	42,6	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 188 VKLJUČENOST V RAZLIČNE ORGANE DPS, OZD in ZADRUG Z OZIROM NA STAROST GOSPODARJEV IN GOSPODARIC (v %)

	GOSPODAR, MOŽ		GOSPODARICA, ŽENA		S K U P A J	
	do 50 let	nad 50 let	do 50 let	nad 50 let	do 50 let	nad 50 let
Predsednik krajevne skupnosti	2,9	6,5	2,8	0,6	2,9	3,2
Član sveta krajevne skup.	11,8	20,4	2,8	0,3	7,1	9,3
Delegat KS v občin.skup.	8,8	12,9	-	0,9	4,3	6,2
Član organov ali komisij občinske skupščine	-	3,9	-	0,3	-	1,9
Delegat KS v SIS	8,8	8,6	2,8	0,9	5,7	4,3
Član temeljne združne org.	41,2	62,7	16,7	22,3	28,6	40,3
Član temeljne organizacije kooperantov	17,6	23,7	-	4,6	8,6	13,1
Član samoupr.org. v OZD	14,7	5,0	13,9	0,3	14,3	2,4
Član delegacij v OZD	-	6,1	11,1	-	5,7	2,7
Ni (bil) član	41,2	28,0	58,3	76,3	50,0	54,7

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 189 SODELOVANJE V RAZLIČNIH DRUŠTVIH Z OZIROM NA STAROST GOSPODARJEV IN GOSPODARIC (v %)

	GOSPODAR, MOŽ		GOSPODARICA, ŽENA		S K U P A J	
	Do 50 let	Nad 50 let	Do 50 let	Nad 50 let	Do 50 let	Nad 50 let
Gasilsko društvo	20,6	35,7	-	1,5	10,0	16,8
Pevski zbor	-	4,3	5,6	3,5	2,9	3,9
Orkester	2,9	0,4	-	-	1,4	0,2
Dramska skupina	-	1,8	-	-	-	0,8
Športno društvo	17,6	1,8	2,8	0,3	10,0	1,0
Cerkveno društvo	8,8	18,4	11,1	16,1	10,0	17,1
Drugo	-	0,7	2,8	0,9	1,4	0,8
Ne sodeluje v nobenem	61,8	53,1	77,8	79,2	70,0	67,5

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 190 UDELEŽBA KMEČKIH ŽENSK (GOSPODARIC, ŽEN) NA STROKOVNIH TEČAJIH Z OZIROM NA STAROST (v %)

	do 39 let	40-59 let	60 let in več	S K U P A J
Nobenega	75,6	85,0	96,3	88,8
Tečaj iz kmetijstva	2,4	8,0	3,0	5,4
Tečaj iz gospodinjstva	9,8	5,3	0,6	3,8
Tečaj za vzgojo in nego otrok	9,8	-	-	1,0
Tečaj za vodenje kmetijskih strojev	4,9	2,7	-	1,8
Družbeno-politično usposabljanje	2,4	1,1	-	0,8

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 191 POČUTJE KMEČKE ŽENE (GOSPODARICE, ŽENE) Z OZIROM NA STAROST

	do 39 let	40-59 let	60 let in več	S K U P A J
Utrujena	25,6	42,5	59,6	48,0
Vesela	36,7	20,2	5,9	15,8
Srečna	18,1	12,1	11,0	12,3
Bolna	-	6,9	8,2	6,8
Osamljena	-	2,3	4,9	3,2
Zapostavljena	-	0,1	0,4	0,2
Enakopravna možu	12,6	9,9	4,8	8,0
Preveč odgovornosti	7,0	6,0	5,3	5,8
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

13. INFRASTRUKTURNE ZNAČILNOSTI

Z izrazom infrastrukturna opremljenost gospodinjstev opredeljujemo stanovanjske razmere, vodooskrbo, opremljenost z gospodinjskimi aparati, aparati za prosti čas in razvedrilo, s prevoznimi sredstvi ter komunalno opremljenostjo. Vsi elementi infrastrukturne opremljenosti so zelo dober pokazatelj stopnje družbenoekonomskega razvoja, ki se odraža v kvaliteti osebnega standarda. Nedvomno se v elementih osebnega standarda odraža kompleksna podoba vseh doslej obravnavanih problemov. V stopnji opremljenosti se izraža način življenja, stopnja doseženega razvoja in niz drugih podrobnosti, ki smo jih doslej zavzeto navajali.

Boljša infrastrukturna opremljenost v veliki meri lajša življenje kmečkemu človeku. Zlasti je delovno obremenjena kmečka ženska. Vendar moramo biti pri tovrstni trditvi previdni. Gospodinjski aparati so pravzaprav omogočili preokupacijo s tem, da se je na račun strogo gospodinjskih opravil povečala možnost za opravljanje kmečkih del. S tem je vloga gospodinje v kmetijski pridelavi močno porasla. Ker so kmetije v povprečju razmeroma majhne, je lahko kmečka žena prevzela v svoje roke velik del kmetijskih opravil, moška delovna sila pa se je lahko redno zaposlila v nekmetijskih poklicih. Prav gotovo je tudi v tem dejstvu iskati razlog za nastanek in trdovratno ohranjanje mešanih delavsko-kmečkih gospodinjstev.

13.1. Stanovanje

Največ stanovanj po podatkih popisa prebivalstva, gospodinjstev in stanovanj iz leta 1981 (tabela št. 192) je bilo zgrajenih po letu 1970 (32,4 %). Tudi preostali povojni časovni razdobji sta pomembno zastopani. Pred koncem 2. svetovne vojne je bilo zgrajenih 27,6 % stanovanj, od tega 6,8 % pred letom 1900. Opazno je,

da je najstarejša stavbna struktura pri čistih kmečkih gospodinjstvih (kar 46,1 % zgrajenih pred 1945 in le 18,3 % po letu 1970), potem pa se z upadanjem agrarnega značaja stanje izboljšuje. A čista nekmečka gospodinjstva so ponovno v nekoliko starejših stanovanjih, predvsem kot posledica mnogih starih stavb v občinskem središču, kjer tovrstna socioekonomska skupina seveda prevladuje.

Starost stavbnega fonda se v posameznih krajevnih skupnostih kar precej razlikuje (tabela št. 193). Največ stanovanj zgrajenih pred letom 1900 je v krajevnih skupnostih Lendava, Gorice pri Lendavi in Dolga vas, v katerih delež presega 10 %. V krajevnih skupnostih Čentiba, Lakoš, Odranci in Petišovci pa je ustrezen delež manjši od 2 %. V obdobju 1900-1918 je bilo relativno daleč največ stanovanj zgrajenih v KS Kobilje (17,8 % od vsega stalnega fonda), med obema vojnama pa v KS Genterovci (29,8 %). V najnovejšem času po letu 1970 se najbolj živahno gradi v krajevnih skupnostih Črenšovci, Dolga vas, Odranci, Polana in Turnišče, v katerih je več kot 35 % vseh stanovanj zgrajenih v tem obdobju. Pod 25 % pa je delež v krajevnih skupnostih Dobrovnik, Genterovci, Kobilje ter Orešje-Dolina.

Povprečno največja stanovanja v občini Lendava imajo mešana pretežno nekmečka gospodinjstva (75,8 m²) (tabela št. 194), pa tudi obe preostali mešani skupini sta nekoliko na boljšem kot čista nekmečka gospodinjstva. Povsem na dnu so čista kmečka gospodinjstva z vsega 58,7 m² veliko stanovanjsko površino. Površina stanovanj je v precejšnji meri posledica obdobja izgradnje. Praviloma se je površina novozgrajenih stanovanj povečevala.

V analizi anketnih podatkov o starosti stanovanjskih poslopij (tabela št. 195) so zaradi časovnega zamika postavljena drugačna mejna obdobja. Vseeno rezultati izpričujejo, da so stanovanja v povprečju nekoliko starejša. Največ (24,9 %) jih je bilo zgrajenih v obdobju 1961-1975 (27,6 %), sledi pa medvojno obdobje (24,9 %). Nad 100 let je starih vsega 3,3 % stanovanj, od tega

0,2 % več kot 300 let. V primerjavi z drugimi območji republike so te številke zelo nizke. Po letu 1975 je bilo zgrajenih 15,1 % stanovanjskih poslopij. Največ novogradenj je v skupinah čistih nekmečkih (28,6 %) in mešanih pretežno kmečkih (22,1 %) gospodinjestev, najmanj pa pri čistih kmečkih gospodinjestvih (7,4 %). Z višanjem stopnje agrarnosti se torej povečuje delež starih stanovanj.

Še pomembnejši dejavnik starosti stanovanj je starostna struktura gospodinjestev (tabela št. 196). Največ novogradenj je v skupinah mladih in generacijskih gospodinjestev, najmanj pa pri zrelih in ostarelih družinah. Vendar je pri zrelih gospodinjestvih zelo velik delež v letih 1961-1975 zgrajenih stanovanj (40,3 %), medtem ko več kot polovico ostarelih družin prebiva v stanovanjih, zgrajenih pred koncem druge svetovne vojne. Pri ostalih skupinah je tako starih stanovanj med 23,6 % pri mladih ter 37,1 % pri zrelih gospodinjestvih.

Pred drugo svetovno vojno zgrajeni objekti so brez dvoma potrebni prenove. Vendar je le 72,9 % tovrstnih stavb doživelo adaptacije (tabeli št. 197 in št. 198). Kar 42,4 % čistih kmečkih gospodinjestev stanovanj ni adaptiralo, nadpovprečen delež pa je tudi v skupini mešanih enakovrednih gospodinjestev (29,3 %). V skupini mešanih pretežno nekmečkih gospodinjestev so prenovili prav vse starejše stanovanjske objekte. Z ozirom na starostno strukturo je najmanj adaptacij bilo pri starejših in ostarelih, največ pa pri generacijskih in zrelih gospodinjestvih.

13.2. Vodooskrba

Oskrba z vodo je pomemben dejavnik tako osebnega standarda, kajti pogojuje higijeno in možnost uporabe različnih strojev, pomemben dejavnik pa je predvsem v klimatsko sušnejših predelih za živinorejo in njen razvoj.

Opazamo, da se je nivo oskrbe z vodo v zadnjem času močno izboljšal (tabeli št. 199 in št. 200). Kar 84,2 % populacije anke-

tiranih gospodinjstev je priključeno na javni vodovod, 7,4 % pa ima lasten vodovod. V 4,6 % primerih še vedno koristijo prej prevladujoč sistem koriščenja talne vode v vodnjakih, pri 3,6 % pa izrabljajo studenčnico. Obe neprimerni obliki oskrbe z vodo sta prisotni predvsem pri čistih kmečkih in pri mešanih enakovrednih gospodinjstvih, medtem ko imajo mešana pretežno kmečka gospodinjstva v celoti napeljan vodovod, bodisi da so priključena na javno omrežje, bodisi da imajo lastno napeljavo. Z ozirom na starostno strukturo so problematična predvsem ostarela gospodinjstva (21,8 % brez vodovoda), a posamezne pojave neprimerne opremljenosti zasledimo tudi pri vseh ostalih starostnih skupinah (še najmanj pri mladih gospodinjstvih).

V tabeli št. 201 je razvidno, da je priključeno na vodovod v vsej občini Lendava 81,1 % gospodinjstev. Delež se z večanjem stopnje agrarnosti zmanjšuje, tako da je v skupini čistih kmečkih gospodinjstev priključenih le 67,9 %, najvišji delež pa je pri mešanih pretežno nekmečkih gospodinjstvih - 89,0 %. Med posameznimi območji so precejšnje razlike. Tako je v krajevnih skupnostih Genterovci in Orešje-Dolina opremljenih z vodovodom manj kot polovica gospodinjstev, več kot 90 % pa je tovrsten delež le v KS Lendava. Močno odstopajo navzgor tudi krajevne skupnosti Bistrica, Gorice pri Lendavi, Hotiza, Odranci, Petišovci in Turnišče z več kot 85 % deležem.

13.3. Ocena nekaterih elementov osebnega standarda

V analizi popisa (tabela št. 201) smo proučili tudi opremljenost z električno energijo, kanalizacijo ter s kopalnicami in sodobnimi stranišči v hiši. Po pričakovanju je najvišji delež gospodinjstev z elektriko (97,5 %), vsi ostali elementi pa so precej manj pogosto zastopani: na kanalizacijsko omrežje je priključeno 61,9 % gospodinjstev, kopalnico ima 54,7 % in sodobno stranišče le 49,6 % gospodinjstev. Čeprav se je higijena v zadnjem času močno dvignila, pa je še vedno velik del populacije brez osnov za higijenski minimum. Pri vseh elementih se z naraščanjem ne-

agrarnosti gospodinjstev deleži povečujejo. V oči bode dejstvo, da ima med čistimi kmečkimi gospodinjstvi kopalnico le 29,2 %, stranišče v hiši 23,9 % in kanalizacijo 37,6 % družin. Najslabše razmere so v krajevnih skupnostih Genterovci, Kobilje, Móstje-Banuta in Orešje-Dolina, v katerih je brez kopalnice več kot 60 %, brez stranišč pa več kot 70 % gospodinjstev. Daleč najboljše razmere pa so v KS Lendava z več kot 80 % deležem.

Druge informacije izvirajo iz analiz anketiranja (tabeli št. 202 in št. 203). Za uporabo močnejših strojev v kmetijstvu in v gospodinjstvu je neobhoden trofazni tok. Opremljenost z njim je kar visoka (44,6 %), najboljša pri mešanih pretežno kmečkih (63,2 %) in najslabša pri čistih kmečkih gospodinjstvih (28,7 %).

V sodobni živinoreji ima vse pomembnejšo vlogo telefon. Čeprav ima vsako naselje telefonsko povezavo pa je delež v anketirani populaciji izredno nizek (4,3 %). Še posebno močne kmetije so s telefoni slabo opremljene (mešana pretežno kmečka in mešana enakovredna gospodinjstva).

Pomembno vlogo imajo elementi osebne higijene, ki odražajo skrb za čistočo, ki je še posebno pri mlečni živinoreji izredno pomembna. Obenem odražajo raven prevzemanja urbanega načina življenja. Tekočo vodo v hiši ima 88,5 % gospodinjstev, od tega s pomočjo hidrofora 7,2 %. Hidrofor je bolj razširjen pri manj agrarnih strukturah. Sodobno stranišče v hiši ima 60,4 % anketiranih gospodinjstev, daleč najmanj v skupini čistih kmečkih (32,4 %), z ozirom na starostno strukturo pa ostarelih (29,5 %) gospodinjstev. Nekaj več je družin s kopalnico (67,1 %), a v podobnih razmerjih kot pri straniščih. Med ostalimi socioekonomskimi skupinami so podpovprečno opremljena še mešana enakovredna gospodinjstva, med starostnimi pa starajoča gospodinjstva.

Pomembno vlogo v zadnjem času dobivajo moderna komunikacijska

sredstva, ki z množično transmisijo znanja in rednim informiranjem v veliki meri prispevajo k uveljavljanju sodobnega življenjskega utripa. Črnobeli televizorji še vedno prednjačijo (71,2 % gospodinjstev), čeprav se v novejšem času nezadržno širijo tudi barvni TV, ki so indikatorji visokega življenjskega nivoja (17,0 %). Ponovno so najnižji deleži pri čistih kmečkih gospodinjstvih ter pri ostarelih družinah, mešana gospodinjstva pa so nekje na nivoju čistih nekmečkih.

Gospodinjski aparati pomagajo razbremenjevati kmečko ženo. Med njimi se je zlasti uveljavil pralni stroj (78,4 %), pomivalni stroj za posodo pa je šele na začetku pohoda (2,9 %). Omenili bi, da je še vedno več kot polovica čistih kmečkih gospodinjstev brez pralnega stroja, da pa poseduje pomivalni stroj že 12,5 % čistih nekmečkih gospodinjstev.

V zadnjih letih se je močno razmahnila uporaba zmrzovalnih skrinj in omar, zato ne preseneča, da njihovo število že nekoliko presega število hladilnikov (81,1 % oziroma 80,8 %). Uporaba zmrzovalnikov je povečala težnje po samooskrbi, saj se lahko velik del pridelkov hrani čez vse leto. Izboljšala se je tudi prehrabena struktura, povečala se je poraba mesa, kar je močno popestrilo prej razmeroma enoličen kmečki jedilnik. Pri vseh treh mešanih skupinah delavsko-kmečkih gospodinjstev je več zmrzovalnikov kot hladilnikov, pri obeh čistih skupinah pa je več hladilnikov kot zmrzovalnikov. Slednje velja tudi za mlada in ostarela gospodinjstva.

Med prevoznimi sredstvi obravnavamo opremljenost z osebnimi avtomobili ter motornimi kolesi. Doba mopedov in motorjev počasi mineva, čeprav imajo na ravninskih območjih še vedno pomembno transportno vlogo. Osebne avtomobile imajo v 45,1 % gospodinjstev, motorna kolesa pa 35,3 %. Daleč najnižja deleža pri obeh sredstvih

sta v skupini čistih kmečkih gospodinjstev (16,7 % oziroma 15,7 %). Najvišja deleža sta pri mešanih pretežno nekmečkih gospodinjstvih (74,7 % oziroma 53,3 %), v katerih je zaposlena večina aktivne delovne sile. Deleža pri mešanih pretežno kmečkih in čistih nekmečkih gospodinjstvih sta precej podobna, pri mešanih enakovrednih pa sta nekoliko nižja. Z ozirom na starostno strukturo so daleč najslabše opremljene ostarele družine, najboljše pa mlade. Pri ostarelih je celo več motornih koles kot avtomobilov.

Tabela št.: 192 · OBDOBJE IZGRADNJE STANOVANJ PO SOCIOEKONOMSKIH TIPIH

	Čisto kmečko		Mešano pretežno kmečko		Mešano enakovredno		Mešano pretežno nekmečko		Čisto nekmečko		S K U P A J	
Pred 1900	64	8,4	27	5,4	83	5,4	28	2,9	286	8,3	488	6,8
1901 - 1918	102	13,3	40	8,0	101	7,0	35	3,6	166	4,8	444	6,2
1919 - 1945	187	24,4	98	19,6	240	16,5	115	12,0	398	11,5	1038	14,6
1946 - 1960	160	20,9	110	22,0	314	21,6	159	16,6	600	17,4	1343	18,8
1961 - 1970	113	14,8	96	19,2	325	22,4	254	26,5	715	20,7	1503	21,1
po 1970	140	18,3	130	25,9	390	26,8	369	38,4	1283	37,2	2312	32,4
S K U P A J	766	100,0	501	100,0	1453	100,0	960	100,0	3448	100,0	7128	100,0

Vir: Popis prebivalstva, gospodinjstev in stanovanj leta 1981, Zavod SR Slovenije za statistiko

Tabela št.: 193 OBDOBJE IZGRADNJE STANOVANJ PO KRAJEVNIH SKUPNOSTIH

	Pred 1900	1901-1918	1919-1945	1946-1960	1961-1970	PO 1970	SKUPAJ
Bistrica	38 7,5	27 5,3	80 15,8	85 16,8	102 20,2	173 34,3	505 100,0
Čentiba	1 0,4	18 8,1	43 19,3	52 23,3	45 20,2	64 28,7	223 100,0
Črenšovci	42 7,3	53 9,2	54 9,3	106 18,3	120 20,8	203 35,1	578 100,0
Dolga vas	24 10,1	10 4,2	38 16,0	39 16,5	36 15,2	90 38,0	237 100,0
Dobrovnik	43 9,3	31 6,7	110 23,9	91 19,8	88 19,1	97 21,1	460 100,0
Gaberje	6 3,4	10 5,7	39 22,2	30 17,0	44 25,0	47 26,7	176 100,0
Genterovci	13 5,5	23 9,8	70 29,8	38 16,2	34 14,5	57 24,3	235 100,0
Gorice pri Lend.	31 12,1	16 6,3	26 10,2	64 25,0	51 19,9	68 26,6	256 100,0
Hotiza	27 6,8	17 4,3	55 13,8	85 21,4	81 20,4	133 33,4	398 100,0
Kobilje	17 8,2	37 17,8	46 22,1	34 16,3	29 13,9	45 21,6	208 100,0
Lakoš	5 1,9	8 3,0	50 18,7	42 15,7	81 30,2	82 30,6	268 100,0
Lendava	158 12,3	49 3,8	63 4,9	273 21,2	303 23,5	442 34,3	1288 100,0
Mostje-Banuta	5 3,5	9 6,3	27 18,9	16 11,2	41 28,7	45 31,5	143 100,0
Odranci	7 1,9	12 3,2	47 12,5	75 19,9	76 20,2	159 42,3	376 100,0
Orešje-Dolina	15 5,9	25 8,2	79 25,9	62 20,3	50 16,4	71 23,3	305 100,0
Petišovci	4 1,6	3 1,2	56 22,2	70 27,8	52 20,6	67 26,6	252 100,0
Polana	14 3,6	30 7,7	71 18,2	64 16,4	74 19,0	137 35,1	390 100,0
Turnišče	35 4,2	66 8,0	84 10,1	117 14,1	196 23,6	332 40,0	830 100,0
SKUPAJ	488 6,8	444 6,2	1038 14,6	1343 18,8	1503 21,1	2312 32,4	7128 100,0

Vir: Popis prebivalstva, gospodinjstev in stanovanj leta 1981, Zavod SR Slovenije za statistiko

Tabela št.: 194 POVPREČNA POVRŠINA STANOVANJ (v m²) Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKI TIP PO KRAJEVNIH SKUPNOSTIH

	Čisto kmečko	Mešano pretežno kmečko	Mešano enakovredno	Mešano pretežno nekmečko	Čisto nekmečko
Bistrica	59,9	68,2	71,3	88,4	70,6
Čentiba	56,2	65,2	61,3	72,8	64,3
Črenšovci	67,6	78,4	61,9	81,1	67,5
Dolga vas	42,0	61,6	69,2	82,5	60,9
Dobrovnik	50,0	58,6	72,9	65,1	56,4
Gaberje	66,4	69,3	56,0	79,4	69,0
Genterovci	57,9	70,0	65,3	69,0	63,5
Gorice pri Lendavi	40,8	44,6	61,8	50,9	54,6
Hotiza	56,8	67,8	48,5	71,0	75,2
Kobilje	56,6	51,1	68,4	74,4	51,5
Lakoš	63,6	73,6	57,7	74,4	69,0
Lendava	64,0	76,1	63,8	75,0	65,4
Mostje-Banuta	67,7	53,8	73,0	73,5	76,1
Odranci	76,1	75,2	70,0	91,2	85,4
Orešje-Dolina	58,9	52,8	75,7	76,1	57,2
Petišovci	52,8	102,7	65,3	87,8	68,5
Polana	59,4	63,6	65,4	71,4	68,5
Turnišče	53,4	59,4	71,0	69,2	61,0
S K U P A J	58,7	66,6	66,5	75,8	65,1

Vir: Popis prebivalstva, gospodinjstev in stanovanj, Zavod SR Slovenije za statistiko

TABELA št.: 195 STAROST STANOVANJSKEGA POSLOPJA Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO GOSPODINJSTEV

	Čisto kmečko	Mešano pretežno kmečko	Mešano enakovredno	Mešano pretežno nekmečko	Čisto nekmečko	SKUPAJ
nad 300 let	-	1,5	-	-	-	0,2
nad 100 let	5,6	1,5	2,7	4,0	-	3,1
pred 1918	13,0	11,8	5,5	2,7	3,6	7,7
1919-1945	33,3	23,5	29,1	13,3	17,9	24,9
1946-1960	21,3	19,1	18,2	16,0	26,8	19,9
1961-1975	15,7	20,6	30,9	49,3	23,2	27,6
po 1975	7,4	22,1	12,7	13,3	28,6	15,1
Ne ve	3,7	-	0,9	1,3	-	1,4
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjestev, julij 1986

TABELA št.: 196 STAROST STANOVANJSKEGA POSLOPJA Z OZIROM NA STAROSTNO STRUKTURO GOSPODINJSTEV

	Mlado	Generacijsko	Zrelo	Starajoče	Ostarelo	SKUPAJ
nad 300 let	1,3	-	-	-	-	0,2
nad 100 let	1,3	-	6,5	4,0	5,1	3,1
pred 1918	5,0	7,1	3,2	9,1	12,8	7,7
1919-1945	16,3	23,5	27,4	21,2	38,5	24,9
1946-1960	10,0	13,3	17,7	32,3	24,4	19,9
1961-1975	33,8	32,7	40,3	21,2	12,8	27,6
po 1975	32,5	21,4	4,8	11,1	2,6	15,1
Ne ve	-	2,0	-	1,0	3,8	1,4
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 197 VEČJE ADAPTACIJE PRED LETOM 1945 ZGRAJENIH STANOVANJSKIH POSLOPIJ Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO GOSPODINJSTEV

	Čisto kmečko	Mešano pretežno kmečko	Mešano enakovredno	Mešano pretežno nekmečko	Čisto nekmečko	SKUPAJ
DA	57,6	84,6	70,7	100,0	92,3	72,9
NE	42,4	15,4	29,3	-	7,7	27,1
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjev, julij 1986

TABELA št.: 198

VEČJE ADAPTACIJE PRED LETOM 1945 ZGRAJENIH STANOVANJSKIH POSLOPIJ Z OZIROM NA STAROSTNO STRUKTURO GOSPODINJSTEV

	Mlado	Generacijsko	Zrelo	Starajoče	Ostarelo	SKUPAJ
DA	73,7	84,4	85,7	65,7	64,6	72,9
NE	26,3	15,6	14,3	34,3	35,4	27,1
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjestev, julij 1986

TABELA št.: 199 OSKRBA Z VODO Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO GOSPODINJSTEV

	Čisto kmečko	Mešano pretežno kmečko	Mešano enakovredno	Mešano pretežno nekmečko	Čisto nekmečko	SKUPAJ
Javni vodovod	68,5	91,2	87,3	92,0	89,3	84,2
Lastni vodovod	11,1	8,8	3,6	5,3	8,9	7,4
Studenčnica	9,3	-	4,5	-	-	3,6
Talna voda - vodnjak	11,1	-	4,5	2,7	1,8	4,8
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 200 OSKRBA Z VODO Z OZIROM NA STAROSTNO STRUKTURO GOSPODINJSTEV

	Mlado	Generacijsko	Zrelo	Starajoče	Ostarelo	SKUPAJ
Javni vodovod	86,3	88,8	83,9	85,9	74,4	84,2
Lastni vodovod	12,5	6,1	9,7	6,1	3,8	7,4
Studenčnica	1,3	3,1	4,8	2,0	7,7	3,6
Talna voda - vodnjak	-	2,0	1,6	6,1	14,1	4,8
S K U P A J	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

Tabela št.: 201 DELEŽ GOSPODINJSTEV S POMEBNIMI INFRASTRUKTURNIMI ELEMENTI Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO PO KRAJEVNIH SKUPNOSTIH

		Bistri- ca	Čenti- ba	Čren- šovci	Dolga vas	Dobrov- nik	Gaber- je	Gente- rovci	Gorice pri L.	Hotiza	Kobi- lje	Lakoš	Lenda- va	Mostje -Banuta	Odran- ci	Orešje -Dolina	Peti- šovci	Polana	Turni- šče	S K U P A J
Čisto kmeč ko	Kopalnica	48,1	22,2	40,3	50,0	20,3	34,8	12,2	17,6	31,4	13,9	42,9	44,4	14,3	44,2	25,9	33,3	30,8	24,8	29,2
	Stranišče v hiši	39,2	22,2	24,2	0,0	23,0	26,1	8,1	70,6	28,5	5,6	35,7	55,6	14,3	34,9	18,5	33,3	22,0	23,9	23,9
	Kanalizacija	53,2	22,2	51,6	50,0	28,4	54,5	18,9	23,5	39,2	36,1	50,0	66,7	14,3	55,8	25,9	40,0	34,3	33,3	37,6
	Vodovod	82,3	33,3	71,0	75,0	56,8	69,6	29,7	94,1	84,3	72,2	85,7	77,8	52,4	86,0	33,3	86,7	73,6	71,8	67,9
	Elektrika	98,7	100,0	91,9	100,0	93,2	95,7	94,6	100,0	98,0	94,4	100,0	100,0	90,5	97,7	92,6	93,3	97,8	95,7	95,8
Mešano pre- težno kmeč.	Kopalnica	52,1	20,0	51,7	55,6	23,3	28,6	24,2	60,0	38,9	23,5	42,9	87,5	0,0	40,9	21,4	100,0	36,5	32,9	38,5
	Stranišče v hiši	55,8	20,0	33,4	33,3	26,7	14,3	18,2	100,0	33,3	17,6	57,1	87,5	0,0	25,8	14,3	66,7	23,6	17,1	28,4
	Kanalizacija	60,4	20,0	58,3	55,6	36,7	28,6	36,4	60,0	47,2	35,3	57,1	100,0	25,0	59,1	21,4	100,0	42,9	41,5	48,1
	Vodovod	81,3	80,0	83,3	88,9	66,7	71,4	42,4	100,0	94,4	70,6	71,4	100,0	50,0	87,9	35,7	100,0	73,0	86,6	78,0
	Elektrika	100,0	100,0	98,3	100,0	100,0	100,0	97,0	100,0	97,2	88,2	100,0	100,0	87,5	100,0	92,9	100,0	98,6	97,6	98,0
Mešano ena- kovredno	Kopalnica	64,3	40,0	48,4	47,8	40,7	48,9	38,5	53,1	48,1	21,6	50,9	64,0	23,7	44,3	43,9	49,0	47,5	48,1	47,4
	Stranišče v hiši	52,1	36,7	35,2	34,8	36,4	42,5	23,1	63,2	38,5	27,6	34,0	68,0	13,2	33,0	94,1	32,7	34,7	28,1	36,9
	Kanalizacija	70,0	40,0	56,6	60,9	46,6	66,0	38,5	57,1	56,7	34,5	50,9	72,0	28,9	53,0	48,8	59,2	51,5	62,7	54,9
	Vodovod	93,6	66,7	78,0	82,6	69,5	85,1	40,4	93,9	90,4	77,6	86,8	82,0	57,9	86,1	56,1	89,8	79,2	92,4	80,6
	Elektrika	99,3	96,7	100,0	100,0	95,8	97,9	94,2	98,0	98,1	100,0	98,1	98,0	100,0	98,3	100,0	100,0	100,0	99,5	98,7
Mešano pre- težno kmeč.	Kopalnica	78,6	47,1	61,1	60,0	54,5	54,3	64,7	42,9	59,0	60,0	66,7	76,7	42,1	61,2	57,8	75,6	51,7	58,6	60,9
	Stranišče v hiši	67,0	47,1	47,8	50,0	57,1	51,4	52,9	60,0	47,5	46,7	54,2	67,4	31,6	52,2	37,8	48,9	37,9	39,5	49,9
	Kanalizacija	85,4	52,9	63,3	60,0	62,3	80,0	64,7	48,6	65,6	73,3	70,8	81,4	47,4	73,1	62,2	80,0	56,9	67,5	68,2
	Vodovod	96,1	76,5	81,1	80,0	85,7	94,3	70,6	97,1	90,2	96,7	91,7	93,0	68,4	94,0	64,4	91,1	91,4	95,5	89,0
	Elektrika	100,0	100,0	98,9	100,0	98,7	100,0	100,0	100,0	96,7	100,0	100,0	100,0	94,7	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	99,5
Čisto ne- kmečko	Kopalnica	56,3	44,1	60,4	57,5	44,7	53,1	40,7	51,3	58,9	32,8	55,3	87,0	45,6	74,1	30,7	55,7	61,0	51,9	64,1
	Stranišče v hiši	54,8	46,2	58,5	48,1	49,1	48,4	35,6	58,0	56,2	35,8	48,2	90,4	40,4	62,4	28,5	52,1	57,1	49,5	63,7
	Kanalizacija	60,0	45,5	67,2	60,2	56,5	62,5	44,1	57,3	63,7	43,3	58,8	94,7	50,9	80,0	34,3	52,9	61,0	60,9	70,5
	Vodovod	77,8	64,1	80,2	74,6	72,7	84,4	45,8	82,0	80,1	61,2	82,4	96,3	71,9	88,2	38,7	85,7	72,7	85,1	82,5
	Elektrika	95,6	97,2	95,7	92,3	94,4	98,4	93,2	94,0	94,5	92,5	98,2	99,9	98,2	96,5	90,5	98,6	92,2	95,5	96,8
SKUPAJ	Kopalnica	61,4	42,6	54,2	56,5	40,0	48,9	30,6	48,4	50,8	31,3	54,5	85,5	32,2	53,3	37,4	57,1	45,1	46,6	54,7
	Stranišče v hiši	53,3	43,5	44,1	45,5	41,5	43,1	23,0	60,9	44,5	28,4	45,5	88,5	25,9	42,0	29,9	46,8	34,9	35,1	49,6
	Kanalizacija	66,9	44,4	60,7	59,9	49,1	64,8	35,3	53,9	57,5	43,3	57,8	93,2	37,8	64,1	41,0	64,3	49,2	56,7	61,9
	Vodovod	86,9	65,5	79,1	76,4	71,1	84,1	40,9	87,5	86,2	73,6	84,0	95,5	63,6	88,3	46,6	87,7	77,4	87,0	81,1
	Elektrika	98,4	97,8	97,2	94,1	95,7	98,3	94,9	96,1	96,5	95,7	98,5	99,8	96,5	98,4	94,8	98,8	97,7	97,5	97,5

Vir: Popis prebivalstva, gospodinjstev in stanovanj, Zavod SR Slovenije za statistiko

TABELA št.: 202 ELEMENTI INFRASTRUKTURNE OPREMLJENOSTI Z OZIROM NA SOCIOEKONOMSKO STRUKTURO GOSPODINJSTEV (v %)

	Čisto kmečko	Mešano pretežno kmečko	Mešano enakovredno	Mešano pretežno nekmečko	Čisto nekmečko	SKUPAJ
Trofazni tok	28,7	63,2	38,2	57,3	48,2	44,6
Telefon	0,9	-	1,8	12,0	10,7	4,3
Tekoča voda	77,8	92,6	88,2	93,3	98,2	88,5
Hidrofor	5,6	4,4	3,6	10,7	16,1	7,2
Sodobno stranišče	32,4	73,5	60,9	73,3	80,4	60,4
Kopalnica	41,7	75,0	68,2	85,3	80,4	67,1
Barvni TV	5,6	22,1	15,5	24,0	26,8	17,0
Črnobeli TV	48,1	77,9	80,0	85,3	71,4	71,2
Pralni stroj	47,2	94,1	85,5	90,7	89,3	78,4
Pomivalni stroj	0,9	1,5	-	4,0	12,5	2,9
Hladilnik	64,8	86,8	79,1	90,7	94,6	80,8
Zmrzovalnik	58,3	94,1	88,2	94,7	76,8	81,1
Motorno kolo	15,7	47,1	30,0	53,3	44,6	35,3
Osební avto	16,7	52,9	43,6	74,7	53,6	45,1

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

TABELA št.: 203 ELEMENTI INFRASTRUKTURNE OPREMLJENOSTI Z OZIROM NA STAROSTNO STRUKTURO GOSPODINJSTEV (v %)

	Mlado	Generacijsko	Zrelo	Starajoče	Ostarelo	SKUPAJ
Trofazni tok	68,8	60,2	40,3	35,4	15,4	44,6
Telefon	11,3	4,1	4,8	1,0	1,3	4,3
Tekoča voda	95,0	91,8	91,9	87,9	75,6	88,5
Hidrofor	10,0	8,2	11,3	4,0	3,8	7,2
Sodobno stranišče	81,3	68,4	56,5	62,6	29,5	60,4
Kopalnica	66,3	78,6	66,1	62,6	39,7	67,1
Barvni TV	28,8	19,4	12,9	17,2	5,1	17,0
Črnobeli TV	73,8	77,6	72,6	74,7	55,1	71,2
Pralni stroj	100,0	87,8	74,2	79,8	46,2	78,4
Pomivalni stroj	6,3	1,0	1,6	3,0	2,6	2,9
Hladilnik	93,8	87,8	67,7	78,8	71,8	80,8
Zmrzovalnik	87,5	93,9	85,5	85,9	48,7	81,1
Motorno kolo	46,3	41,8	37,1	38,4	10,3	35,3
Osebni avto	63,8	56,1	58,1	43,4	3,8	45,1

Vir: Anketiranje gospodinjstev, julij 1986

14. ZAKLJUČEK Z OPREDELITVIJO RAZVOJNE STRATEGIJE

Mešana delavsko-kmečka gospodinjstva so odraz naglega poklicnega in ekonomskega preslajanja prebivalstva kot posledica splošnega družbenoekonomskega razvoja, pogojenega s procesi industrializacije, urbanizacije in deagrarnizacije.

Potrebe po delovni sili so sprožile zaposlovanje kmečke delovne sile v nekmetijskih poklicih, nakar se je življenjski nivo precej dvignil. Sledil je pritisk kmečkega prebivalstva na redno zaposlitev, razpoložljiva delovna mesta pa niso mogla zagotoviti zaposlitve vsem zainteresiranim.

Drug razlog za obstoj polkmečke strukture je razmeroma nizka raven produktivnosti, tako v kmečki kot v nekmečki sferi zaposlitve. Zato je potrebna dvojna zaposlitev, na zemlji in v tovarni ali v drugih poklicih. Takšna dejavnost se v določenih pogojih medsebojno oplaja in omogoča razmeroma visoko življenjsko raven.

Razloge za nastanek in obstoj ter razprostranjenost mešanih delavsko-kmečkih gospodinjstev lahko torej razdelimo na ekonomske in neekonomske. Mnenja o perspektivah, koristih in slabostih polkmečke strukture so deljena.

Med poglavitne prednosti sodijo predvsem:

- dvojna zaposlitev pomeni za družino pridobitev novega (ponekod celo glavnega) dohodka ob tem, da zadrži svoje dosedanje stanovanjsko in življenjsko okolje;
- s tem preprečuje emigracijski pritisk na urbana središča;
- učinkuje v smeri zmanjševanja odseljevanja in s tem pripomore k očuvanju primerne socialne strukture na podeželju;
- omogoči prilagoditev agrarne strukture industrijski družbi brez

prevelikih trenj;

- pripomore k splošni sposobnosti podeželjskega prostora za uspešnejše premagovanje kriz;
- mešana delavsko-kmečka gospodinjstva so ekonomsko prilagodljivejša - po potrebi lahko ekstenzivirajo ali intenzivirajo pridelovanje;
- prispevajo k ohranitvi kulturne krajine;
- pomembna so iz narodno obrambnih razlogov.

Med slabostmi pa velja izdvojiti:

- lastniki zemlje, ki se ukvarjajo z drugo dejavnostjo oziroma imajo nekmetijsko zaposlitev, se trdno držijo svoje lastnine in s tem dostikrat onemogočajo perspektivne kmetije, da bi razširile svojo posest oziroma svoje površine;
- zaradi visoke kvalifikacijske usposobljenosti za drugo delo so nosilci dvojne aktivnosti manj zainteresirani za visok dohodek iz kmetijstva in se običajno zadovoljujejo s samooskrbnim kmetovanjem in tako onemogočajo maksimalno izkoriščenost plodnih kmetijskih površin;
- ker ima vsaj del mešanih kmetij na voljo malo zemlje, je njihova ekonomska učinkovitost tudi v primeru usmerjenega kmetovanja in dobre mehaniziranosti majhna, tehnična oprema pa ne dovolj izkoriščena;
- koncept delnega kmetovanja vodi do nadaljnjega drobljenja kmetijskih zemljišč, kljub zakonskim regulativam. Na ta način se večja število kmetij, vsaka pa potrebuje svoje bivalno in gospodarsko poslopje. Zato se zmanjšujejo kmetijske površine zaradi pozidav, temelječih na potrebah samega kmetijstva. Takšni procesi pa hkrati povzročajo večjo ekološko obremenjenost okolja.

Za mešana delavsko-kmečka gospodinjstva veljajo naslednje obrat-slovne značilnosti:

- delovno silo na kmetiji tvori več oseb, ki so praviloma delovno aktivne tudi drugje in lahko delajo na kmetiji le v določenem času oziroma v določenih časovnih obdobjih. Navaja se, da je redno zaposlen gospodar lahko angažiran na kmetiji z največ 0,2 delovne moči oziroma okrog 500 ur letno. Iz tega sledi nujnost prilagajanja proizvodnega programa;
- raziskave kažejo, da opravljajo posamezniki v primerih ekonomske nuje odgovorno oba poklica, oziroma da mešane kmetije v produktivnosti praviloma ne zaostajajo za čistimi gospodarstvi. To potrjujejo tudi ugotovitve v občini Lendava. Celo več! Vsi obravnavani parametri kažejo, da so mešana delavsko-kmečka gospodinjstva povprečno v vseh elementih kmetijske pridelave, v tržnosti, v intenzivnosti pridelave, v opremljenosti z mehanizacijo in v osebni standardu pred čistimi kmečkimi družinami, za katere je značilna precejšnja ostarelost;
- le redke čiste kmetije presegajo povprečen nivo mešanih kmetij. Posebej velja izpostaviti mešana, pretežno kmečka gospodinjstva (samo posamezniki so zaposleni izven kmetije), ki v večini elementov kmetijske pridelave dosegajo najboljše rezultate;
- za vlaganja v razširjeno in pogosto tudi v enostavno reprodukcijo koristijo mešane kmetije tudi dohodek pridobljen z zaposlitvijo izven kmetije. To pomeni po eni strani, da imajo razmeroma večje možnosti za posodobitev in intenziviranje pridelovanja, po drugi strani pa so za ekonomsko raven pridelovanja manj občutljive kot čiste kmetije. Hkrati tudi lažje prilagajajo raven intenzivnosti cenovnim nesorazmerjem;
- v mnogih primerih so mešana delavsko-kmečka gospodinjstva na manjših obratih, katerih možni obseg proizvodnje ne nudi polne zaposlenosti aktivnim družinskim članom, seveda tudi ne dovolj dohodka in so kot takšna omejena v svojem razvoju;
- mešane kmetije pogosto težijo k poenostavljanju in specializaciji pridelovanja. Proizvodni sistemi teh kmetij so praviloma manj odprti za spremembe, prevzemajo pa se predvsem inovacije,

ki olajšajo delo in zmanjšujejo njegovo količino;

- predvideva se, da se bo z menjavo generacij število mešanih delavsko-kmečkih gospodinjstev še naprej povečevalo.

Pričakovati pa je, da bodo mešana gospodinjstva sčasoma pričela manj intenzivno obdelovati zemljo, ko bodo ekonomski motivi izgubili na pomenu. Ekonomske krize njihovo obstojnost nedvomno povečujejo. Ker se bodo tudi manj odgovorno vključevale v izpolnjevanje prehrabnega načrta in ne bodo kazale zanimanja za integracijo dela, sredstev in zemlje ter bodo zaviralno delovale v primeru izvajanj prostorsko-uređitvenih operacij (predvsem komasacij), je potrebno imeti načrten nadzor nad celotno institucijo polkmetov.

Analize kažejo, da sodobne metode v kmetovanju omogočajo družinski kmetiji z dvema polnovrednima delovnima močema obvladovanje mnogo večjih obdelovalnih površin kot so značilne v današnjih razmerah (Grubelnik, 1986). Tako je za polno zaposlitev potrebnih za mlečno živinorejo 9 - 14 ha kmetijskih zemljišč, za pitanje mlade govedí (odvisno od načina prehrane) 14 - 20 ha, za pašno mesno govedorejo pa 22 - 26 ha zemljišč. Za prašičerejo je potrebnih 10 - 15 ha njivskega sveta. Obdelovalne površine, potrebne za usmeritev v poljedelstvo, so odvisne od potrebne stopnje intenzivnosti dela, a so v večini primerov še večje kot za živinorejo. Torej so za polno zaposlitev dveh delovnih moči in zagotovitev paritetnega dohodka v primerjavi z drugimi zahodnoevropskimi državami pri nas potrebne razmeroma majhne kmetije. To pa hkrati pomeni, da je raven produktivnosti, ki jo družba priznava s cenami, pri nas bistveno nižja. Za zagotovitev večje produktivnosti je potrebno tudi povečati velikost obratov.

Koncentracija kmetijskih zemljišč je možna z večanjem površin družbenih obratov, z združevanjem zemljišč, z večanjem površin

v zasebni lasti, prenosom razdrobljenih površin v družbeni lasti k zasebnim kmetijam, uveljavljanjem zakupnih odnosov in sproščanjem trgovanja z zemljišči.

Večanje kmetij bi pomenilo za mešana delavsko-kmečka gospodinjstva postopno polarizacijo na čista kmečka ter čista nekmečka gospodinjstva. Vendar je ta čas še daleč. Načelo postopnosti pa bi vendar moralo spodbujati neperspektivne obrate, da prispevajo zemljo v zemljiške sklade in s tem omogočijo koncentracijo pridelave na perspektivnih gospodinjstvih. V ta namen je potrebno temeljito proučiti proizvodno sposobnost zemljišč in opredeliti pridelovalno strategijo, kar bo do neke mere zagotovila izdelava agrokarte. Koncentracija bo povzročila nadaljnjo deagrarizacijo, zato je potrebno poskrbeti za preslojeno delovno silo in še naprej zagotavljati delovna mesta izven kmetijstva.

Sprejem novih zakonskih določil in morebitna nova davčna politika bosta lastnike zemlje nedvomno v večji meri spodbujala, da bodo optimalno izkoriščali zemljo, tako da bodo koristi dvojne zaposlitve, psihološko-moralni dejavniki in špekulacije gotovo izgubili na pomenu. Kot že rečeno pa je čas dokončne polarizacije v naših družbenoekonomskih razmerah še daleč. Gotovo ga zavirajo in ga očitno še nekaj časa bodo neustrezne socialno-pestne razmere, ki onemogočajo nastanek in razvoj modernih agroprodukcijskih obratov.

Do takrat je potrebno zagotoviti, da tudi zemlja mešanih delavsko-kmečkih gospodinjstev ostane v čim večji meri in kar najbolj intenzivno obdelana. Čim bolj korektno je potrebno opredeliti vlogo mešanih kmetij v ohranjevanju stoletne fiziognomije agrarne pokrajine, saj je vloga čistih kmetij vse bolj pasivna.

15. LITERATURA IN VIRI

1. Anketiranje gospodinjev, julij 1986
2. BARBIČ A., BOKŠA M., HRIBERNIK F., KLADNIK D., KOVAČIČ M., KULOVEC M., RUPENA M., 1983, Mešane kmetije kot dejavnik razvoja kmetijstva in podeželja, Ljubljana
3. BAUDEK S., COLARIČ J., KMECL A., KRAVOS A., LESKOŠEK M., LOČNIKAR F., ŠILC J., VERBIČ J., 1986, Racionalne tehnologije v kmetijstvu z vidika uresničevanja temeljnih razvojnih ciljev (hrana, surovine, okolje), Raziskovalec (december 1986), Ljubljana
4. CIZEJ D., 1987, Naloge in vloga kmetijske pospeševalne službe pri uporabi sodobne kmetijske mehanizacije Sodobno kmetijstvo (januar 1987), Ljubljana
5. BACH H., 1971, Gegenwart und Zukunft der Nebenberuflichen Landwirtschaft, Agrarische Rundschau
6. FIRST-DILIČ R., 1974, O projektu istraživanja mješovitih gospodarstava i seljaka-radnika u Jugoslaviji, Sociologija sela, Zagreb
7. GLIHA S., LESKOŠEK M., REDNAK M., 1986, Prestrukturiranje pridelave z vidika racionalne rabe virov in pocenitev pridelave hrane, Raziskovalec (december 1986), Ljubljana
8. GOSAR L., 1974, Kmečka delovna sila v Sloveniji, Geografski vestnik XLVI, Ljubljana
9. GOSAR L., KOMAN M., ŠTERN V., 1981, Planiranje delovne sile v kmetijstvu Jugoslavije, Ljubljana
10. GRUBELNIK T., 1986, Vprašanje velikosti kmetij z vidika polne zaposlitve delovnih moči, Raziskovalec (december 1986), Ljubljana

11. KASTNER W., 1971, Zur Problem der Voll-, Zu-und Nebenerwerbsbetrieibes, Bayerisches Landwirtschaftlienes Jahrbuch
12. KLADNIK D., FATUR D., PIRY I., REPOLUSK P., ŠPES M., ZAKOTNIK T., 1982, Socialno-geografska raziskava razseljevanja Haloz in Slovenskih goric, IGU, Ljubljana
13. KLADNIK D., RUPENA M., 1984, Dopolnilne dejavnosti na kmetiji v SR Sloveniji s posebnim ozirom na vlogo kmečke ženske, tipkopis, Ljubljana
14. KLADNIK D., 1982, Mešana delavsko-kmečka gospodinjstva kot dejavnik razvoja kmetijstva in podeželja v občini Novo mesto, IGU, Ljubljana
15. KLEMENČIČ M., 1974, Socialna in ekonomska struktura mešanih delavsko-kmečkih gospodinjstev na kmečkih gospodarstvih, Geografski vestnik XLVI, Ljubljana
16. KLEMENČIČ V., 1971, Mešana delavsko-kmečka struktura kmečkih gospodinjstev in kmečkih gospodarstev v SR Sloveniji, IGU, Ljubljana
17. KLEMENČIČ V., 1968, Problemi mešane strukture gospodinjstev in kmečkih gospodarstev v Sloveniji. Geografski vestnik XL, Ljubljana
18. KOKOLE V., KOKOLE Ve. 1969, Urbanizacija podeželja v Sloveniji, Geografski vestnik XLI, Ljubljana
19. KOVAČIČ M., 1983, Tipi kmetij v Sloveniji in njihove značilnosti, KIS, Ljubljana
20. KRAŠOVEC S., 1965, Budućnost mješovitih gospodarstva, Sociologija sela, Zagreb
21. KRAŠOVEC S., 1974, Porast mješovitih domačinstva i problemi njihova istraživanja, Sociologija sela, Zagreb

22. KRAŠOVEC S., 1974, K splošnemu vprašanju kmeta delavca, Ekonomska revija, Ljubljana
23. LEVSTIK J., 1964, Ekonomska in družbena problematika polproletariata v SR Sloveniji, KIS in BF, Poročilo skladu Borisa Kidriča, Ljubljana
24. LEVSTIK J., 1966, Polproletariat pri nas, Teorija in praksa, Ljubljana
25. MEDVED J., 1967, Problematika klasifikacije agrarnih gazdinstava. Zbornik radova prvog jugoslovenskog simpozija o agrarnoj geografiji, Maribor
26. MEDVED J., 1970, Spreminjanje v izrabi zemljišč in preseljanje kmečkega prebivalstva v Sloveniji v zadnjih dveh desetletjih. Geografski vestnik XLII, Ljubljana
27. Mješovita domačinstva i seljaci radnici u Jugoslaviji, 1980, Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, Zagreb
28. LACOMBE P., 1981, Mjesto višestruke aktivnosti poljoprivrednika u dinamici agrarnih struktura u Francuskoj, Sociologija sela, Zagreb
29. MÜLLER A., 1971, Probleme der Nebenerwerbsbetriebe in den Berggebieten, Förderungsdienst
30. OBERLECHNER F., 1981, Fernspendlerbeihilfe für Oberösterreich Nebenerwerbsbauern, Agrarische Rundschau
31. Odlok o spremembi in dopolnitvi odloka o določitvi kmetij za katere velja posebna ureditev dedovanja po Zakonu o dedovanju kmetijskih zemljišč in zasebnih kmetijskih gospodarstev - kmetij, 1984, Lendava
32. Popis prebivalstva, gospodinjstev in stanovanj, 1981, Zavod SR Slovenije za statistiko

33. Poročilo o izvajanju zakonov s področja kmetijstva, 1980, Priloga poročevalca, Ljubljana
34. Part time Farming. OECD Agricultural Policy Reports, Paris, 1977
35. Part time Farming in OECD Countries; General Report; OECD Agricultural Policy Reports, Paris, 1978
36. PULJIZ V., 1970, Mješovita gospodarstva u socialno-ekonomskoj strukturi sela, Sociologija sela, Zagreb
37. PULJIZ V., 1974, Istraživanja poljoprivrede s djelomičnim vremenom u Francuskoj, Sociologija sela, Zagreb
38. PULJIZ V., Socialna reprodukcija poljoprivrednih i mješovitih gospodarstava u Jugoslaviji, Ekonomika poljoprivrede, Beograd
39. ROLFES M., 1959, Die Entwicklung der nebenberuflichen Landbewirtschaftung und ihre Erscheinungsformen, Heft 27, Honnover
40. SCHMITT G., 1982, Veränderte Rahmenbedingungen und Socialökonomischer Strukturwandel in der Landwirtschaft, Agrarwirtschaft
41. STEFFEN G., HOGEFORSTER J., 1971, Bestimmungsgründe und Formen nebenberuflicher Landbewirtschaftung, Agrarwirtschaft
42. ŠUVAR S., 1963, Poljoprivredni nepoljoprivrednici, Sociologija sela, Zagreb
43. WEICHSELBAUMER K., 1981, Nebenenwerbsbaurn fordrn mehr Rücksichtsnahme und Verständnis, Agrarische Rundschau
44. WERSCHNITZKY U., 1967, Künftige Formen nebenberuflichen Landbewirtschaftung, Agrarwirtschaft

45. WERSCHNITZKY U., FLEISCHHAUER E., 1968, Nebenberufliche
Landbewirtschaftung, Verlag Paul Parey, Hamburg-Berlin

46. VOGELNIK D., 1960, Urbanizacija kao odraz privrednog razvoja
FNRJ, Beograd

16. SEZNAM TABEL

- Tabela št. 1: Socioekonomska struktura gospodinjstev po krajevnih skupnostih
- Tabela št. 2: Število gospodinjstev po socioekonomskih in starostnih tipih po krajevnih skupnostih
- Tabela št. 3: Starostna in spolna struktura z ozirom na socioekonomsko strukturo gospodinjstev
- Tabela št. 4: Starostna in spolna struktura z ozirom na socioekonomsko strukturo
- Tabela št. 5: Socioekonomska struktura gospodinjstev z ozirom na starostno strukturo
- Tabela št. 6: Starostna struktura gospodinjstev po krajevnih skupnostih
- Tabela št. 7: Starostna struktura z ozirom na socioekonomsko strukturo gospodinjstev
- Tabela št. 8: Število družinskih članov z ozirom na socioekonomsko strukturo gospodinjstev
- Tabela št. 9: Število družinskih članov z ozirom na starostno strukturo gospodinjstev
- Tabela št. 10: Število odseljenih družinskih članov po letu 1945 z ozirom na socioekonomsko strukturo gospodinjstev
- Tabela št. 11: Število odseljenih družinskih članov po letu 1945 z ozirom na starostno strukturo gospodinjstev
- Tabela št. 12: Kvalifikacijska in izobrazbena struktura zaposlenih po socioekonomskih tipih

- Tabela št. 13: Izobrazbena struktura z ozirom na spolno in socio-ekonomsko strukturo
- Tabela št. 14: Šolajoči člani družine z ozirom na socioekonomsko strukturo gospodinjstev
- Tabela št. 15: Obiskovanje kmetijskih šol z ozirom na socioekonomsko strukturo gospodinjstev
- Tabela št. 16: Namen zapustiti domači kraj po končanem šolanju z ozirom na socioekonomsko strukturo gospodinjstev
- Tabela št. 17: Načrti otrok po končanem šolanju z ozirom na socioekonomsko strukturo gospodinjstev
- Tabela št. 18: Aktivnost prebivalstva po socioekonomskih tipih
- Tabela št. 19: Delež aktivnih žensk od vsega ženskega prebivalstva po socioekonomskih tipih
- Tabela št. 20: Aktivnost z ozirom na starostno in spolno strukturo (I)
- Tabela št. 21: Aktivnost z ozirom na starostno in spolno strukturo (II)
- Tabela št. 22: Obdobje zaposlitve z ozirom na položaj v družini, starost in spol
- Tabela št. 23: Razlogi za redno zaposlitev z ozirom na položaj v družini, starost in spol
- Tabela št. 24: Poklic zaposlenih z ozirom na starostno in spolno strukturo
- Tabela št. 25: Vrste pomoči zaposlenih z ozirom na starostno in spolno strukturo
- Tabela št. 26: Število in delež zdomcev ter povratnikov po socioekonomskih tipih
- Tabela št. 27: Oddaljenost delovnega mesta zaposlenih po socioekonomskih tipih

- Tabela št. 28: Oddaljenost delovnega mesta zaposlenih po krajevnih skupnostih
- Tabela št. 29: Način prihajanja zaposlenih na delo po socioekonomskih tipih
- Tabela št. 30: Način prihajanja zaposlenih na delo po krajevnih skupnostih
- Tabela št. 31: Razlogi, zaradi katerih še vedno delajo na kmetiji z ozirom na položaj v družini, starost in spol
- Tabela št. 32: Pripravljenost samo kmetovati z ozirom na položaj v družini, starost in spol
- Tabela št. 33: V kakšnem primeru bi bili pripravljeni samo kmetovati, z ozirom na položaj v družini, starost in spol
- Tabela št. 34: Razlogi za nezaposlitev z ozirom na položaj v družini, starost in spol
- Tabela št. 35: Število delovnih moči v gospodinjstvu z ozirom na socioekonomsko strukturo
- Tabela št. 36: Povprečno število delovnih moči na gospodinjstvo z ozirom na socioekonomsko in starostno strukturo
- Tabela št. 37: Struktura gospodinjstev po delovnih močeh z ozirom na socioekonomsko strukturo
- Tabela št. 38: Struktura gospodinjstev po delovnih močeh z ozirom na velikost posesti
- Tabela št. 39: Površina vseh zemljišč (v ha) z ozirom na socioekonomsko strukturo
- Tabela št. 40: Površina obdelovalnih zemljišč (v ha) z ozirom na socioekonomsko strukturo
- Tabela št. 41: Povprečna površina skupne posesti (v ha) z ozirom na socioekonomsko strukturo po krajevnih skupnostih
- Tabela št. 42: Povprečna površina skupne posesti (v ha) z ozirom na starostno strukturo gospodinjstev po krajevnih skupnostih

- Tabela št. 43: Povprečna površina obdelovalnih zemljišč (v ha) z ozirom na socioekonomsko strukturo po krajevnih skupnostih
- Tabela št. 44: Povprečna površina obdelovalnih zemljišč (v ha) z ozirom na starostno strukturo po krajevnih skupnostih
- Tabela št. 45: Delež skupnih zemljišč po socioekonomskih skupinah po krajevnih skupnostih
- Tabela št. 46: Delež obdelovalnih zemljišč po socioekonomskih skupinah po krajevnih skupnostih
- Tabela št. 47: Velikost posesti z ozirom na socioekonomsko strukturo gospodinjstev
- Tabela št. 48: Velikost posesti z ozirom na starostno strukturo gospodinjstev
- Tabela št. 49: Povprečna velikost in struktura posameznih zemljiških kategorij (v arih) in njihova struktura z ozirom na socioekonomsko strukturo gospodinjstev
- Tabela št. 50: Površina prometa z zemljišči (v arih) z ozirom na socioekonomsko strukturo
- Tabela št. 51: Površina prometa z zemljišči (v arih) z ozirom na starostno strukturo
- Tabela št. 52: Površina prometa z zemljišči (v arih) z ozirom na velikost posesti
- Tabela št. 53: Pripravljenost vzeti zemljo v zakup z ozirom na socioekonomsko strukturo gospodinjstev
- Tabela št. 54: Pripravljenost vzeti zemljo v zakup z ozirom na starostno strukturo gospodinjstev
- Tabela št. 55: Pripravljenost vzeti zemljo v zakup z ozirom na velikost posesti
- Tabela št. 56: Stopnja ujemanja med izjavami anketiranih o zaščitenosti kmetij ter njihovo dejansko zaščitenostjo

- Tabela št. 57: Zaščitenost kmetij z ozirom na socioekonomsko strukturo
- Tabela št. 58: Zaščitenost kmetij z ozirom na starostno strukturo
- Tabela št. 59: Zaščitenost kmetij z ozirom na velikost posesti
- Tabela št. 60: Možnosti obdelave obdelovalnih površin z ozirom na socioekonomsko strukturo
- Tabela št. 61: Število traktorjev na 100 gospodinjstev z ozirom na socioekonomsko strukturo po krajevnih skupnostih
- Tabela št. 62: Moč traktorjev z ozirom na socioekonomsko strukturo gospodinjstev
- Tabela št. 63: Število kombajnov na 100 gospodinjstev z ozirom na socioekonomsko strukturo
- Tabela št. 64: Opremljenost s kmetijsko mehanizacijo z ozirom na socioekonomsko strukturo gospodinjstev
- Tabela št. 65: Opremljenost s kmetijsko mehanizacijo z ozirom na starostno strukturo gospodinjstev
- Tabela št. 66: Opremljenost s kmetijsko mehanizacijo z ozirom na velikost posesti
- Tabela št. 67: Obdobje nabavljanja kmetijske mehanizacije
- Tabela št. 68: Vključenost v kmečke skupnosti z ozirom na socioekonomsko strukturo gospodinjstev
- Tabela št. 69: Vključenost v kmečke skupnosti z ozirom na starostno strukturo gospodinsjtev
- Tabela št. 70: Vključenost v kmečke skupnosti z ozirom na velikost posesti
- Tabela št. 71: Interes za vključevanje v kmečke skupnosti z ozirom na socioekonomsko strukturo gospodinjstev
- Tabela št. 72: Interes za vključevanje v kmečke skupnosti z ozirom na starostno strukturo gospodinjstev

- Tabela št. 73: Interes za vključevanje v kmečke skupnosti z ozirom na velikost posesti
- Tabela št. 74: Stanje hleva z ozirom na socioekonomsko strukturo gospodinjstev
- Tabela št. 75: Stanje hleva z ozirom na starostno strukturo gospodinjstev
- Tabela št. 76: Povprečno dnevno število ur za delo na kmetiji z ozirom na položaj v družini, starostno strukturo in zaposlenost
- Tabela št. 77: Povprečno dnevno število ur za delo na kmetiji z ozirom na položaj v družini, starostno in socioekonomsko strukturo
- Tabela št. 78: Povprečno število ur ob konicah za delo na kmetiji z ozirom na položaj v družini, starostno strukturo in zaposlenost
- Tabela št. 79: Povprečno število ur ob konicah za delo na kmetiji z ozirom na položaj v družini, starostno in socioekonomsko strukturo
- Tabela št. 80: Udeležba pri kmetijskih opravilih z ozirom na položaj v družini, starostno in spolno strukturo
- Tabela št. 81: Počitnikovanje z ozirom na položaj v družini, zaposlenost, starost in spol
- Tabela št. 82: Počitnikovanje z ozirom na socioekonomsko strukturo, položaj v družini, starost in spol
- Tabela št. 83: Potrebe po pomoči pri kmetovanju z ozirom na socioekonomsko strukturo gospodinjstev
- Tabela št. 84: Potrebe po pomoči pri kmetovanju z ozirom na starostno strukturo gospodinjstev
- Tabela št. 85: Potrebe po pomoči pri kmetovanju z ozirom na velikost posesti

- Tabela št. 86: Izvor pomoči pri kmetovanju z ozirom na socio-ekonomsko strukturo gospodinjstev
- Tabela št. 87: Izvor pomoči pri kmetovanju z ozirom na velikost posesti
- Tabela št. 88: Delež gospodinjstev, ki sodelujejo z zadrugo z ozirom na socioekonomsko strukturo po krajevnih skupnostih
- Tabela št. 89: Delež gospodinjstev, ki sodelujejo z zadrugo z ozirom na starostno strukturo po krajevnih skupnostih
- Tabela št. 90: Seznanjenost z modernimi načini kmetovanja z ozirom na socioekonomsko strukturo gospodinjstev
- Tabela št. 91: Ocena delovanja pospeševalne službe z ozirom na socioekonomsko strukturo gospodinjstev
- Tabela št. 92: Ocena delovanja pospeševalne službe z ozirom na velikost posesti
- Tabela št. 93: Željeno letno število obiskov pospeševalne službe z ozirom na socioekonomsko strukturo gospodinjstev
- Tabela št. 94: Željeno letno število obiskov pospeševalne službe z ozirom na velikost posesti
- Tabela št. 95: Tip uspešnega pospeševalca z ozirom na socioekonomsko strukturo gospodinjstev
- Tabela št. 96: Tip uspešnega pospeševalca z ozirom na velikost posesti
- Tabela št. 97: Nekateri pokazatelji intenzivnosti kmetijske pridelave z ozirom na socioekonomsko strukturo gospodinjstev
- Tabela št. 98: Nekateri pokazatelji intenzivnosti kmetijske pridelave z ozirom na starostno strukturo gospodinjstev

- Tabela št. 99: Nekateri pokazatelji intenzivnosti kmetijske pridelave z ozirom na velikost posesti
- Tabela št. 100: Delež opuščenih zemljišč od vseh zemljišč z ozirom na socioekonomsko strukturo po krajevnih skupnostih
- Tabela št. 101: Intenzivnost izrabe zemljišč z ozirom na socioekonomsko strukturo gospodinjstev
- Tabela št. 102: Intenzivnost izrabe zemljišč z ozirom na starostno strukturo gospodinjstev
- Tabela št. 103: Spremembe v intenzivnosti izrabe zemljišč v zadnjem desetletju z ozirom na socioekonomsko strukturo gospodinjstev
- Tabela št. 104: Spremembe v intenzivnosti izrabe zemljišč v zadnjem desetletju z ozirom na starostno strukturo gospodinjstev
- Tabela št. 105: Tipologija sprememb v intenzivnosti izrabe z ozirom na socioekonomsko strukturo gospodinjstev
- Tabela št. 106: Tipologija sprememb v intenzivnosti izrabe z ozirom na starostno strukturo gospodinjstev
- Tabela št. 107: Vzroki za zatravljanje z ozirom na socioekonomsko strukturo gospodinjstev
- Tabela št. 108: Vzroki za zatravljanje z ozirom na starostno strukturo gospodinjstev
- Tabela št. 109: Delež prizadetih zemljišč pri spremembah v intenzivnosti izrabe z ozirom na socioekonomsko strukturo gospodinjstev
- Tabela št. 110: Delež prizadetih zemljišč pri spremembah v intenzivnosti izrabe z ozirom na starostno strukturo gospodinjstev
- Tabela št. 111: Pripravljenost obdelovati neobdelano zemljo z ozirom na socioekonomsko strukturo gospodinjstev

- Tabela št. 112: Pripravljenost obdelovati neobdelano zemljo z ozirom na starostno strukturo gospodinjstev
- Tabela št. 113: Pripravljenost obdelovati neobdelano zemljo z ozirom na velikost posesti
- Tabela št. 114: Število GVŽ po gospodinjstvih z ozirom na socioekonomsko strukturo
- Tabela št. 115: Povprečno število GVŽ na gospodinjstvo z ozirom na socioekonomsko strukturo po krajevnih skupnostih
- Tabela št. 116: Povprečno število GVŽ na gospodinjstvo z ozirom na starostno strukturo po krajevnih skupnostih
- Tabela št. 117: Posedovanje živine z ozirom na socioekonomsko strukturo gospodinjstev
- Tabela št. 118: Posedovanje živine z ozirom na starostno strukturo gospodinjstev
- Tabela št. 119: Število glav velike živine (GVŽ) leta 1985 z ozirom na socioekonomsko strukturo gospodinjstev
- Tabela št. 120: Število glav velike živine (GVŽ) leta 1985 z ozirom na starostno strukturo gospodinjstev
- Tabela št. 121: Število glav velike živine (GVŽ) leta 1975 z ozirom na socioekonomsko strukturo gospodinjstev
- Tabela št. 122: Število glav velike živine (GVŽ) leta 1975 z ozirom na starostno strukturo gospodinjstev
- Tabela št. 123: Povprečno število glav velike živine (GVŽ) leta 1985 z ozirom na socioekonomsko strukturo glede na oddaljenost od Lendave
- Tabela št. 124: Spremembe v živinskem fondu z ozirom na socioekonomsko strukturo gospodinjstev
- Tabela št. 125: Spremembe v živinskem fondu z ozirom na starostno strukturo gospodinjstev
- Tabela št. 126: Spremembe v živinskem fondu z ozirom na velikost posesti

- Tabela št. 127: Prodaja pridelkov z ozirom na socioekonomsko strukturo gospodinjstev
- Tabela št. 128: Prodaja pridelkov z ozirom na starostno strukturo gospodinjstev
- Tabela št. 129: Prodaja pridelkov z ozirom na velikost posesti
- Tabela št. 130: Način prodaje kmetijskih pridelkov z ozirom na socioekonomsko strukturo gospodinjstev
- Tabela št. 131: Način prodaje kmetijskih pridelkov z ozirom na starostno strukturo gospodinjstev
- Tabela št. 132: Način prodaje kmetijskih pridelkov z ozirom na velikost posesti
- Tabela št. 133: Delež prodanih pridelkov z ozirom na socioekonomsko strukturo gospodinjstev
- Tabela št. 134: Delež prodanih pridelkov z ozirom na starostno strukturo gospodinjstev
- Tabela št. 135: Delež prodanih pridelkov z ozirom na velikost posesti
- Tabela št. 136: Vrednost prodaje z ozirom na socioekonomsko strukturo gospodinjstev
- Tabela št. 137: Vrednost prodaje z ozirom na starostno strukturo gospodinjstev
- Tabela št. 138: Vrednost prodaje z ozirom na velikost posesti
- Tabela št. 139: Delež gospodinjstev, ki prodajajo določene artikle z ozirom na socioekonomsko strukturo
- Tabela št. 140: Delež gospodinjstev, ki prodajajo določene artikle z ozirom na velikost posesti
- Tabela št. 141: Struktura tržnih artiklov (vrednost) z ozirom na socioekonomsko strukturo
- Tabela št. 142: Struktura tržnih artiklov (vrednost) z ozirom na velikost posesti

- Tabela št. 143: Površina obdelovalnih zemljišč na delovno moč z ozirom na socioekonomsko in starostno strukturo
- Tabela št. 144: Površina obdelovalnih zemljišč (v arih) na traktor z ozirom na socioekonomsko strukturo po krajevnih skupnostih
- Tabela št. 145: Število GVŽ na hektar obdelovalnih zemljišč z ozirom na socioekonomsko strukturo po krajevnih skupnostih
- Tabela št. 146: Število GVŽ na hektar obdelovalnih zemljišč z ozirom na starostno strukturo po krajevnih skupnostih
- Tabela št. 147: Število GVŽ na delovno moč z ozirom na socioekonomsko strukturo po krajevnih skupnostih
- Tabela št. 148: Število GVŽ na delovno moč z ozirom na starostno strukturo po krajevnih skupnostih
- Tabela št. 149: Struktura dohodkov z ozirom na socioekonomsko strukturo
- Tabela št. 150: Struktura izdatkov z ozirom na socioekonomsko strukturo
- Tabela št. 151: Namen investiranja z ozirom na socioekonomsko strukturo gospodinjstev
- Tabela št. 152: Vrsta investicij z ozirom na socioekonomsko strukturo gospodinjstev
- Tabela št. 153: Namen investiranja z ozirom na starostno strukturo gospodinjstev
- Tabela št. 154: Vrsta investicij z ozirom na starostno strukturo gospodinjstev
- Tabela št. 155: Namen investiranja z ozirom na velikost posesti
- Tabela št. 156: Vrsta investicij z ozirom na velikost posesti
- Tabela št. 157: Delež kmetij z več kot 1 hektar zemljišč s prevzemniki z ozirom na socioekonomsko strukturo po krajevnih skupnostih

- Tabela št. 158: Delež kmetij z več kot 1 hektar zemljišč s prevzemniki z ozirom na starostno strukturo po krajevnih skupnostih
- Tabela št. 159: Problematika nasledstva z ozirom na socioekonomsko strukturo gospodinjstev
- Tabela št. 160: Problematika nasledstva z ozirom na starostno strukturo gospodinjstev
- Tabela št. 161: Problematika nasledstva z ozirom na velikost posesti
- Tabela št. 162: Predvideni naslednik z ozirom na socioekonomsko strukturo gospodinjstev
- Tabela št. 163: Starost sedanjega gospodarja ob prevzemu kmetije z ozirom na socioekonomsko strukturo gospodinjstev
- Tabela št. 164: Starost sedanjega gospodarja ob prevzemu kmetije z ozirom na starostno strukturo gospodinjstev
- Tabela št. 165: Predvidena starost naslednika ob prevzemu kmetije z ozirom na socioekonomsko strukturo gospodinjstev
- Tabela št. 166: Predvidena starost naslednika ob prevzemu kmetije z ozirom na starostno strukturo gospodinjstev
- Tabela št. 167: Predvidena starost naslednika ob prevzemu kmetije z ozirom na velikost posesti
- Tabela št. 168: Predvideni način kmetovanja naslednika z ozirom na socioekonomsko strukturo gospodinjstev
- Tabela št. 169: Predvideni način kmetovanja naslednika z ozirom na velikost posesti
- Tabela št. 170: Načrti v primeru nezagotovljenega nasledstva z ozirom na socioekonomsko strukturo gospodinjstev
- Tabela št. 171: Načrti v primeru nezagotovljenega nasledstva z ozirom na starostno strukturo gospodinjstev
- Tabela št. 172: Načrti v primeru nezagotovljenega nasledstva z ozirom na velikost posesti
- Tabela št. 173: Načrti glede kmetovanja z ozirom na socioekonomsko strukturo gospodinjstev

- Tabela št. 174: Načrti glede kmetovanja z ozirom na starostno strukturo gospodinjstev
- Tabela št. 175: Načrti glede kmetovanja z ozirom na velikost posesti
- Tabela št. 176: Perspektive glede na zaposlenost in delo na kmetiji z ozirom na socioekonomsko strukturo gospodinjstev
- Tabela št. 177: Perspektive glede na zaposlenost in delo na kmetiji z ozirom na starostno strukturo gospodinjstev
- Tabela št. 178: Perspektive glede na zaposlenost in delo na kmetiji z ozirom na velikost posesti
- Tabela št. 179: Ali redna zaposlitev ovira uspešnost kmetovanja (z ozirom na socioekonomsko strukturo gospodinjstev)
- Tabela št. 180: Poglavitne ovire pri uspešnosti kmetovanja zaradi redne zaposlitve (z ozirom na socioekonomsko strukturo)
- Tabela št. 181: Ali redna zaposlitev pomembno koristi kmetiji in kmetovanju (z ozirom na socioekonomsko strukturo gospodinjstev)
- Tabela št. 182: Poglavitne prednosti zaradi redne zaposlitve v kmetovanju (z ozirom na socioekonomsko strukturo gospodinjstev)
- Tabela št. 183: Ali kmetovanje ovira zaposlene pri redni zaposlitvi (z ozirom na socioekonomsko strukturo gospodinjstev)
- Tabela št. 184: Poglavitne ovire pri zaposlitvi zaradi kmetovanja (z ozirom na socioekonomsko strukturo gospodinjstev)
- Tabela št. 185: Primerjava med mešanimi in čistimi kmetijami z ozirom na socioekonomsko strukturo gospodinjstev
- Tabela št. 186: Odločanje o pomembnejših družinskih zadevah z ozirom na položaj v družini in socioekonomsko strukturo gospodinjstev
- Tabela št. 187: Odločanje o porabi denarja z ozirom na položaj v družini in socioekonomsko strukturo gospodinjstev

- Tabela št. 188: Vključenost v različne organe DPS, OZD in zadrug z ozirom na starost gospodarjev in gospodaric
- Tabela št. 189: Sodelovanje v različnih društvih z ozirom na starost gospodarjev in gospodaric
- Tabela št. 190: Udeležba kmečkih žensk (gospodaric, žen) na strokovnih tečajih z ozirom na starost
- Tabela št. 191: Počutje kmečke žene (gospodarice, žene) z ozirom na starost
- Tabela št. 192: Obdobje izgradnje stanovanj po socioekonomskih tipih
- Tabela št. 193: Obdobje izgradnje stanovanj po krajevnih skupnostih
- Tabela št. 194: Povprečna površina stanovanj (v m²) z ozirom na socioekonomski tip po krajevnih skupnostih
- Tabela št. 195: Starost stanovanjskega poslopja z ozirom na socioekonomsko strukturo gospodinjstev
- Tabela št. 196: Starost stanovanjskega poslopja z ozirom na socioekonomsko strukturo gospodinjstev
- Tabela št. 197: Večje adaptacije pred letom 1945 zgrajenih stanovanjskih poslopij z ozirom na socioekonomsko strukturo gospodinjstev
- Tabela št. 198: Večje adaptacije pred letom 1945 zgrajenih stanovanjskih poslopij z ozirom na starostno strukturo gospodinjstev
- Tabela št. 199: Oskrba z vodo z ozirom na socioekonomsko strukturo gospodinjstev
- Tabela št. 200: Oskrba z vodo z ozirom na starostno strukturo gospodinjstev
- Tabela št. 201: Delež gospodinjstev s pomembnejšimi infrastrukturnimi elementi z ozirom na socioekonomsko strukturo po krajevnih skupnostih
- Tabela št. 202: Elementi infrastrukturne opremljenosti z ozirom na socioekonomsko strukturo gospodinjstev
- Tabela št. 203: Elementi infrastrukturne opremljenosti z ozirom na starostno strukturo gospodinjstev